

Tecuciul literar-artistic

Revistă de cultură, opinie și informare

Cu sprijinul Consiliului Local Tecuci prin Casa de Cultură Tecuci

Sub egida Asociației Societatea Culturală „Ștefan Petică - 2007“

„Eminescu este cel mai mare filosof, cel mai de seamă filolog, cel mai învățat individ.”

George Călinescu

Revista poate fi citită și pe: www.bstp.ro

Catedrala „Sf. Mucenic Gheorghe“ Tecuci

SUMAR

▶ Dan MOVILEANU, A fi scriitor în provincie	3
▶ Eleonora STAMATE, 11 ani de cultură, drum spre nemurire	5
▶ Adrian Dinu RACHIERU, Leonida Lari - un „plâns de lumină”	7
▶ Petre ISACHI, Efectele alcoolismului intelectual (III)	10
▶ Doru SCĂRLĂTESCU, Eminescu și Petică: sub semnul lui Eros	12
▶ Ana DOBRE, Primul Război Mondial - traversarea unui labirint	14
▶ Narcisa Florentina BOLDEANU, Grigore Vieru, simbol al unei zodii tragice	17
▶ Ioan DĂNILĂ, „Lipsa cea mai grea” - iubirea. Centenar Alexandru Piru	19
▶ Liuba LAVRIC-BOTEZATU, Între tradiție și modernitate	20
▶ Adrian Dinu RACHIERU, Mihai Cimpoi(i)eticul și cuprinderea vidului demiurgic	24
▶ Angela BACIU, De vorbă cu Paulina Popa	26
▶ Angela BACIU, Ce fascinantă este Nora...	30
▶ George G. ASZTALOS, Poesis	33
▶ Mihaela ALBU, Poesis	36
▶ Ruxandra VOICA, Lyra în debut	38
▶ Viorica MORNĂILĂ, Poesis	41
▶ Carmen SECERE, Poesis	43
▶ Geo GALETARU, Poesis	46
▶ Valentina BECART BIȘOG, Poesis	49
▶ Darius LĂZĂRESCU, Poesis	52
▶ Gheorghe ȘERBAN, Poesis	54
▶ Mariana CORNEA, Poesis	57
▶ Vintilă HORIA, Poesis - In memoriam	59
▶ Eleonora STAMATE, Premiul Internațional Salvatore Quasimodo primit de o poetă din Tecuci	61
▶ Mihai ȘTEFANIU, Lyra în debut	63
▶ Liuba Liubastra BOTEZATU, Poesis	66
▶ Ioan GĂINĂ, Lyra în debut	69
▶ Eleonora STAMATE, Din volumul „Drumul destinului”	70
▶ Mirela IANUȘ DINGA, Poezii în limba italiană	74
▶ Nicoleta Călina PRESURĂ, Ștefan Petică - poeme în proză	77
▶ Nicolae SCURTU, O mărturie despre B. Jordan	80
▶ Nuța ISTRATE GANGAN, De vorbă cu maestrul Constantin Moscovici	81
▶ Adrian ALUI GHEORGHE, Tu Ernest	85
▶ Theodor PARAPIRU, Existență de unică folosință	88
▶ Ion MANEA, Proză scurtă	90
▶ Nicolae MIHAI, ...Și statuile pot lăcrima	92
▶ Carmen HUZUM, Damme Eily	93
▶ Sonia KALMAN, Open-relationship with... (I)	94
▶ Valeriu VALEGI, Până la urmă sufletul	96
▶ Dan MOVILEANU, Aforisme	97
▶ Daniel MAZILU, Pedagogia Rugului Aprins	98
▶ A. G. SECARĂ, „Poezia nu face riduri niciodată”, Eleonora Stamate, „Metamorfozele sinelui”	100
▶ Marc SEBASTIAN, Valentin Talpalaru, „Scara lui Rodion”	102
▶ PICROPHONIOS, Ionel Necula și „Tumulul interior al evocărilor”: Liești, satul dintre grinduri și cuhalm	104
▶ Mariana CONSTANTIN, „Cronici optimiste” de Ghiță Nazare	108
▶ Petru Paul ANGHIEL, Ramona Bălăuțescu, „Cei din câni de copii”	110
▶ Vasile Sevastre GHICAN, „Cartea cu dascăli”, de Stan M. Andrei	112
▶ Valeriu VALEGI, Călătoria în centrul sinelui	114
▶ Vasilian DOBOȘ, Dosar de beatificare	116
▶ Nicoleta CHISCOP, De vorbă cu sine... de vorbă cu noi	117
▶ Paul GORBAN, Poezia ca memorie a sinelui în lirica Eleonorei Stamate	118
▶ Nicolae SCURTU, Ion Petrovici și contemporanii	121
▶ Nicolae DABIJA, Așchii de cer (XXV)	123
▶ Ștefan ANDRONACHE, „Ștefan Petică - 140”, o binevenită culegere aniversară	127
▶ Gheorghe POPA, Alexei Mateevici - 100 de ani de nemurire	129
▶ Horia Ion GROZA, Lumea colindelor, fereastră spre sufletul românesc	132
▶ Mihail POHRIB, Generalul Alexandru Averescu (1859-1938), o personalitate a României moderne	142
▶ Aurel BALABAN, Din ciclul „Povestirile judecătorului Balaban”	146
▶ Olimpia SAVA, Omonimele	149
▶ Dan MOVILEANU, Revista revistelor	150

Grafică revistă: Carmen Huzum, Mihai Cătrună
 Fotografii copertă: Ștefan Andronache

Redacția

Director executiv: dr. Petru BLAJ
 Redactor șef: **Eleonora STAMATE**
 Redactor șef adjunct: DAN MOVILEANU
 Tehnoredactor: Aida ZAHARIA

Membrii Redacției

Paul Blaj
 Vasile Sevastre Ghican
 Marin Mârza
 Săndel Stamate
 A.G. Secară
 Mihail Pohrib
 Valeriu Valegi
 Gabriel Gherbăluță
 Costică Oancă
 Adrian Racaru
 Nicolae Chiscop

Colegiul Editorial

Acad. Mihai Cimpoi
 Acad. Nicolae Dabija
 Prof. Dr. Theodor Codreanu
 Acad. Vasile Tărățeanu
 Acad. Valeriu Matei
 Prof. Dr. C.D. Zeletin
 Conf. Univ. Dr. Liuba Lavric-Botezatu
 Prof. Dr. Lucia Olaru Nenati
 Prof. Dr. Narcisa Florentina Boldeanu
 Prof. Univ. Ștefan Munteanu
 Prof. Dr. Nicolae Scurtu

Secretar: Bogdan Artene

Correspondenți din străinătate:

Roxana Racaru – PARIS
 Nuța Istrate Gangan Nig – USA
 Mirela Ianuș Dinga – ITALIA
 Marlena Braester – TEL AVIV

Nu primim decât materiale corectate și în format electronic
 Revista noastră publică textele colaboratorilor pe teme culturale cât mai diverse.

Polemicele și confruntările de idei le considerăm necesare și dinamizatoare, dar numai în manifestări cordiale.
 Materialele care vor avea în conținutul lor injurii, atacuri la persoană sau expresii obscene nu vor fi publicate.

REVISTA SE DISTRIBUIE GRATUIT

Potrivit art.2016 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor aparține exclusiv autorilor.

Adresa redacției:

Str. Cpt. Gh. Decuseară nr.7, bl. H3, sc.2, ap. 30
 Tel.0742.402.999
 e-mail: stamate.eleonora@yahoo.com
 eleonorapusa@gmail.com

EDITORIAL

SOARTA SCRIITORULUI ROMÂN DIN PROVINCIE

► Dan Movileanu

Într-un eseu publicat în revista Conta (nr.28/2017) domnul Dumitru Hurubă se ocupă și domnia-sa de „soarta scriitorului român din provincie”. Privind provincia din perspectiva „subcentrelor” Iași, Cluj, Timișoara sau Tg Mureș, evident „centrul” fiind capitala țării, subcentre care la rândul lor devin „centre” pentru Vaslui, Bistrița, Deva sau Sighișoara considerate ca și „altele”, Dumitru Hurubă deplânge soarta nefastă a scriitorului român. Scriitorii români din „provincie” talentați sau mai puțin talentați, puțini sau mulți (după 1989 tot mai mulți cu opere tipărite) îi apar eseistului ca o „armată de cruciați” care-i asediază pe „maestrii” de la centru, cu op-urile lor doar-doar s-o îndura vreunul să-și spună părerea într-un colț de revistă națională. De cele mai multe ori, maestrii își ascund „disprețul desăvârșit”, sub masca unei cordiale condescendențe, față de cruciații în discuție. Pentru ca un scriitor din provincie să fie cunoscut ca ... valoros, ar trebui să evadeze din „spațiul său geografic”, să se mute, cu arme și bagaje, la „centru”, mutare care ar atrage după sine și recunoașterea valorii operei sale. Migrarea la „centru” a scriitorilor români din provincie, ne spune eseistul D. Hurubă, ar fi oricum un fenomen de anvergură națională, benefică pentru

orice scriitor. Argumentul necesar și suficient ar fi acela că marile spirite ale literaturii naționale și-au demonstrat valoarea estetică după ce s-au stabilit definitiv la „centru”. Desigur că în provincie, atmosfera este doar „pretins scriitoricească”, provincia prin „neputință, indiferență sau chiar prin rea voință își ucide scriitorii”. Din perspectiva unui „scriitor” din provincia provinciei, de care n-a auzit mai nimeni și spre care nu-și îndreaptă privirile critice nimeni din „centre” sau „subcentre”, nu cred că migrând spre centru opera acestuia ar căpăta o altă valoare estetică sau ar aduce vreun beneficiu literaturii române. Există scriitori de valoare națională, trăitori în provincie, fără de care viața culturală în general a provinciei ar deveni o băltoacă. I-aș aminti aici, printre alții pe Gellu Dorian (Botoșani), pe A.G. Secară, Th Parapiru sau Mihail Gălățanu (Galați), pe Theodor Codreanu (Huși), pe Adrian Alui Gheorghe (Piatra Neamț), pe Paul Arețu (Caracal), pe Paul Blaj (Tecuci), pe Dumitru Augustin Doman (Pitești) care au opere valoroase, premiate, etc. Spre unii dintre ei, cei de la centru, privesc cu oarecare deferență, când e vorba de acordarea unor premii literare naționale (Eminescu, Academiei, U.S.R), când e vorba de călătorii literare în străinătate, de burse, de traduceri, antologii, istorii ale literaturii române, etc. Se știe că toate jocurile se fac la centru în favoarea unora, la fel de talentați, poate, poate vom lua și noi românii vreun Nobel pentru literatură. Și, totuși, aceștia rezistă în aerul toxic al culturii provinciale prin operele lor de anvergură națională, prin statura lor morală, prin demnitatea lor umană! Provincia, în schimb, este arhiplină de culturnici, de impostori, de veleitari, de grafomani și pișcotari, de inepti moral care sărută papucul oricărui pașă și acced în UR sau în funcții de conducere, diriguind după ureche destinele culturii locale.

Acești autori de broșuri sau cărți de bucate cad mereu în picioare, schimbând tabăra politică, din patru în patru ani, transformând viața culturală a provinciei într-o junglă detestabilă. Drama scriitorului român de talent din provincie este mult mai adâncă. La adâncirea ei concură o multitudine de factori obiectivi și subiectivi. Faptul că scriitorul a devenit un „oarecare” în viața socială, de „vină” nu este doar lumea „civilă” care-i „judecă” opera prin prisma câștigului pecuniar, de vină nu sunt cititorii care, orice s-ar spune, n-au demisionat în masă de la lectură, ci și cei care fac și desfac jocurile culturale la nivel local, dar și așa-ziii intelectuali subțiri care afirmă că „oricine, azi, poate să scrie și să publice o carte”! Desigur, scriitorul nu mai este un salvator

de patrie, nu mai este un creator de limbă, nu mai coboară dintr-o lume inaccesibilă omului de rând, dintr-un turn de fildeș. Și scriitorul are aceleași preocupări ca orice „om de rând”, trăiește și el „drama lipsei banilor”, își chivernisește salariul (uneori mizerabil) sau pensia pentru plata utilităților necesare, iar scrisul, nu-i aduce decât satisfacții morale. Dar scrie pentru că nu poate trăi altfel, este „albatrosul” lui Baudelaire sau „soldatul” lui Nichita, își publică opera cu speranța că va deveni cumva vizibil în ochii vreunui „centrist” sau în ochii posterității! Dar să scrie bine, fiindcă soarta lui este „să formeze, modeleze, cultive gustul cititorului” (acad. N. Dabija) și să creadă că lumea se va schimba și datorită scrisului său!

Grafică: Carmen Huzum

UN ALT FEL DE EDITORIAL

11 ANI DE CULTURĂ, DRUM SPRE NEMURIRE

► Eleonora STAMATE

Tecuciul – locul unde, aparent, nu se întâmplă nimic, unde se trăiește tihnit și fără evenimente, adică fără presă ...; după aproape 100 de ani de la firava revistă „Freamătul”, după câteva numere din „Astra tecuceană”; după evenimentele din decembrie 1989, revista „Astra tecuceană”, dacă ar fi supraviețuit, ar fi putut fi cu certitudine revuistică.

Dar, a venit acel aprilie 2006, când, la inițiativa regretatului dr. Teodorescu, am acceptat să scoatem o revistă de cultură la Tecuci. Și așa a apărut „Tecuciul cultural” care după 11 numere, și după ce, cu ajutorul dr. Petru Blaj, am înființat Editura „Eleonora”, revista și-a schimbat numele în „Tecuciul literar-artistic” în anul 2007. Despre „cifra șapte” Pitagora spunea că este locuită de idee, că poartă în sine stigmatul cunoașterii, al armoniei culturale, că tutelează destinul creatorului autentic.

Revista a intrat rapid în circuitul revuistic, demonstrând că este o reușită, pentru că la naștere a fost binecuvântată cu un colectiv de redacție, la început omogen, iar norocul existenței neîntrerupte se datorează domnului dr. Petru Blaj – directorul executiv care, de o generozitate de invidiat, ne-a ajutat moral și material, susținându-ne.

Revista a manifestat și va manifesta deschidere spre nou; importantă prin ea însăși, a ieșit biruitoare trecând cu brio botezul presei, angajându-se în dialogul valoric general românesc.

Într-o lume bulversată, în care tineretul este derutat, ducând lipsă de modele și fiind sufocat de falși idoli, revista aceasta, prin imortalizarea atâtor valori tecucene și nu numai, vrea să redea demnitatea de a fi român.

Victimele închisorilor comuniste au avut și vor avea un loc de cinste în revista noastră, de la scriitorul Vasile V. Popa, la poezia închisorilor de la Radu Gyr, N. Crainic, Ilie Lăcătușu, Valeriu Gafencu.

Prin demersuri demne de laudat, Revista „Tecuciul literar-artistic” a intrat rapid în circuitul publicistic, nefiind o efemeridă publicistică. La un an de la apariția ei, am înființat „Societatea culturală Ștefan Petică 2007”, cu statut și personalitate juridică, și Cenaclul literar „Ștefan Petică” (în toamna anului 2007).

Brand al Tecuciului, Revista „Tecuciul literar-artistic” a oglindit în paginile ei tot ce a dat mai frumos și valoros Valea Bârladului tecucean: scriitori precum Costache Conachi, Calistrat Hogaș, Ștefan Petică, filozofi ca Ion Petrovici, Ștefan Zeletin, Mircea Vulcănescu, personalități precum Vasile Pârvan, Mihail Manoilescu, Constantin Narly, Pamfil Șeicaru. Am marcat împreună Anul Mircea Eliade, Anul Petrovici, Anul Hortensia Papadat Bengescu, Anul Natalia Negru; s-au putut citi pagini comemorative din scrierile marilor Zoe D. Bușulenga, Octavian Paller, Adrian Păunescu, Iorgu Iordan, Cezar Ivănescu, G. Pruteanu, Grigore Vieru, Victor I. Popa, Anghel Saligni, Negoită Dănăilă, I. Valerian, Cassandra Lupescu și mulți alții care au populat paginile revistei pe parcursul a 11 ani. De la început am vrut să inoculăm ideea de frumos, de armonie, de valoare artistică.

Pentru aceasta, am propus cititorilor o atmosferă relaxantă, de seriozitate, dezbateri, de profunzime, în limitele unui comportament specific unui act de cultură, de toleranță dar și de spirit critic.

Vrem să reactivăm valorile creative, condamnate la uitare, să resuscităm câmpul de

exprimare în spațiul cultural. Prin redescoperirea spiritualității și redeschiderea lăzii de zestre a neamului prin promovarea tezaurului etnofolcloric autentic al zonei tecucene și nu numai.

Pe zi ce trece, constatăm că ne pierdem identitatea; de aceea militez și voi milita pentru redeșteptarea sentimentului național. Dezvoltăm proiecte generoase, alături de colaboratori de geniu din țară și de peste Prut, colegiul editorial de excepție fiind un bun exemplu.

Colaborarea cu Biblioteca „Ștefan Petică” a fost și va fi un punct de referință în activitatea noastră.

Editorialele de înaltă ținută spirituală, interviuri din țară dar și din străinătate, paginile de poezie, eseuri, proză, cronicile literare, evenimentele culturale, vernisajele, pagini memorabile de istorie, rubrica „Revista revistelor” (o revistă a presei literar-culturale), meridianele spirituale, debuturi literare, salonul de literatură universală „C.D. Zeletin”, traducerile, toate acestea ne reprezintă și prin ele ne perpetuăm cititorilor din toată țara dar și dincolo de granițele ei. Corespondenții culturali din Franța, Israel, Italia, America, sunt alte exemple de toată lauda.

Asigurăm dreptul la opinie, la informare, precum și dreptul de a limita vulgul ce decade într-un argou nedorit. Prin „literar-artistic” noi înțelegem că viața merită trăită nu pentru că „ea este scurtă, ci pentru că moartea este lungă și vai de carpe diemul celui fără chatarsis”.

După cum v-am anunțat într-un alt fel de editorial, anul acesta este anul marilor bilanțuri: 11 ani neîntreruși de revistă de cultură la Tecuci, 10 ani de Societate culturală „Ștefan Petică 2007”, 7 ani de Bibliotecă „Eleonora Stamate 2010” deschisă prin inițiativa pr. Vasile Boldeanu la Centrul socio-cultural medical Cărăpcești, com. Corod, bibliotecă pentru care am contribuit prin donarea a 3000 de volume din biblioteca mea personală, bibliotecă la care au contribuit scriitorii din Tecuci, elevi de la Școala Gimnazială „Dimitrie Sturdza” Tecuci, scriitorii din Brăila, Galați, București, alături de dr. Petru Blaj și mulți alții. Acum, această bibliotecă rurală numără multe mii de exemplare. În prezent, ni s-a alăturat și un depozit de carte franceză de peste 1500 de exemplare.

Un alt prilej de bucurie este Cenaclul pentru Copii și Tineret „Ștefan Petică” pe care l-am înființat la Biblioteca municipală „Ștefan Petică”, cenaclu care în prezent numără peste 60 de membri; din rândul acestor elevi deja avem scriitori și poete: Bianca Mădălina Partenie cu volum de poezii și diverse premii obținute în concursuri, poeta Ruxandra Voica – membră a cenaclului nostru, premiată cu Premiul I la Concursul de creație „Când vioarele tăcură”, premiată a Festivalului „Grigore Hagiu” și câștigătoare a unei mențiuni la Festivalul Național de Poezie „Costache Conachi” Tecuci 2017. Când muncești cu pasiune, rezultatele nu se lasă așteptate.

Cea mai mare realizare este Revista „Tecuciul literar-artistic”, emblema orașului Tecuci, cunoscută la Radio România Actualități, la televiziunile din țară și din Chișinău, în Voivodina, în străinătate. Așa ne simțim noi liberi; drumul spre libertate trece prin cultură, iar un oraș fără cultură este un oraș fără istorie și fără viitor.

„Tecuciul literar-artistic” este imaginea orașului, brandul Tecuciului, s-a recomandat și se va recomanda prin teinicie, peridiocitate, seriozitate, consecvență, stil.

Vom milita pentru literatură și artă de bună calitate; ne dorim să fim for de dezbatere culturală; îi chemăm pe cei care vor să dea un nou impuls vieții spirituale tecucene să ni se alature.

Cum să nu fim porta-vocea celor ce au viețuit și creat pe aceste ținuturi binecuvântate de Dumnezeu, oameni de seamă, scriitori, filozofi, oameni de cultură, oameni de știință, militari de înalt grad în apărarea țării, artiști și mulți alții pe care i-am immortalizat în paginile acestei reviste?

Sunt mândră de munca mea! Am întinerit cu 11 ani de revistă culturală și am promovat ceva sfânt: LECTURA, dragostea pentru carte, pentru frumos, pentru valoare.

A fi scriitor, într-o societate tutelată de interese de grup, academii de carton, profesori cu prejudecăți osificate-telenovelizate, este, într-un cuvânt, un act de mare curaj! Să încerce și alții să trăiască sub pielea unui creator și apoi să-l batjocorească, să-l alunge din cetate! Viața este un maraton!

ESEU

LEONIDA LARI - UN „PLÂNS DE LUMINĂ” VOCI BASARABENE

► Adrian Dinu RACHIERU

„Și-un cântec voi fi peste zări”

S-a stins, în 2011, la Chișinău, retrasă, obosită, măhnită, bolnavă și aproape uitată, Leonida Lari – un nume-simbol al rezistenței basarabene, dorindu-și a fi (spunea repetat) „matca neamului”. O energie extatică, îngemănând gravitatea rostirii cu iluminarea vizionară, convertind liric – sub aura inflexiunilor mistice – împrejurările biografice propunea Leonida Lari, cea care pare născută de propria-i poezie, zidindu-și în vers viața și transferând textului (fluxului verbal) un militantism temperamental, deloc conjunctural, așadar. Viața mea – scria poeta – „e mortala rană/ izvorând râul vieții” (v. Viața mea printre alții). Nu e loc de purism aici. Deși femeia-tribun, trezind mulțimile prin ardența trăirilor, o Jeanne d’Arc a Basarabiei (cum, îndreptățit, s-a spus) cultiva, paradoxal, energismul și suavitatea, mesianismul și misticismul, vrea – într-o Rugă de pătimire și disperare, cu inflamări și furii imprecative – „să se curețe de lume”, spiritualizându-se; în același timp, ființa-i „hrănită cu foc”, dincolo de dulcea-i melancolie, vestejind – în numele unui „blestem frumos” – răul, minciuna, vanitatea risipește accente mănios-etice, dovedind fermitate și spirit justițiar. Efortul sacralizării, topit în versuri melodioase și angajamentul civic, rostit tunător conviețuiesc și oferă, astfel, o cronică lirică a procesului (miraculos!) de renaștere basarabeană. Suave și dure, deopotrivă, versurile Leonidei Lari se fac ecoul efervescentei unioniste, fiind câteodată memorabile iar alteori neglijente. Oricum, chiar dacă „în față viitorul e împletit cu lutul”, speranța – în pofida vitregiilor – nu se lasă decapitată: „Dragă Ilie, până la Unire/ Nu e drept să murim” (v. Îngerii). Poeta, din păcate, s-a grăbit.

Dar Leonida Lari, crezând fierbinte în această Înviere (întoarcerea la sine a neamului)

putea spune, la rândul-i, pe urmele lui Nicolae Dabija: „nu-i pentru mine poezia pură”! Pricină pentru care sufletu-i „de crin” deplânge „potopul de ură” revărsat asupra poezilor, cei care – ca paznici ai cetății –, atinși de plânsoarea lumii, n-au loc în ea (v. Poetul și Puterea). E drept, cura lirică (recomandată stăruitor) „adie a eternitate”; vremurile sunt aspre, „firul sfânt de poezie” și „plânsul răstignit” o îndeamnă, inevitabil, să cultive tribun-arta (vorba lui Leo Butnaru), să creadă în „a doua venire” (la Țara-mumă), chiar dacă „mrejele diavolești”, pânda meschină, străinia ne împing pe „cărările minciunii”, a jocului duplicitar. Cruciada românismului avea nevoie de această literatură, de ieșirea din echi-voc. Furnicarul poetaștrilor, trăind sub obsesia sincronizărilor, a modelor și a scrupulului pro-zodic ar putea acuza blocajele poporanist-pășuniste, estetica ofilită, febra mesianică. Dar se putea goli de tragism, putea renunța la modulațiile profetice, putea ocoli întristarea („care se preface în moarte”) această poezie amenințată de un viitor furat? Incendiară în poeziile-dedicații, Leonida Lari îl ceartă pe ilustrul prinț (v.

Scrisoare lui Cantemir) pentru tratatele moscale, acuză vânzarea de țară și, suferind alături de frații poeți, deplânge destinul ingrât al iubitorilor de neam. Un „val de oboseală”, iată, se așterne peste o „lume programată”.

Este vajnica luptătoare o învinsă? C-un ochi durut, „de-amăgiri obosită”, așteptând vântul cosmic pentru buna-rânduială a acestei lumi, poeta respinge îmbietoarele chemări spre „țăr-murile de huzur”. „Cerută” de corăbii, aplecată pe foaia albă, înstrunându-și coarda sub un „vânt iubitor”, ea se desprinde de mâzga lumii dar nu acceptă – în bătălia cu Pigmeiada, cu strâmbătățile, cu șirul de trădări și lașități – o dulce capitulare. „Sunt cine am vrut – ne asigura ferm, implacabil, poeta. În matca cea latină ea apăra o „limbă bătrână” căreia îi păzește ființa prin cuvinte, chiar dacă moldovenismul dă în clocot, chiar dacă e întâmpinată cu hulă și tăgadă. Dar poeta, firește, mâhnită, blamând „târgul săvârșit” știe că „Unirea nu se-așteaptă-n rând” și că, peste timp, zgomotoșii contestatari se vor dumiri: „veți înțelege cine v-a iubit”.

Chiar încercată de o adiere de tristețe (locuind pe „o dungă de tristețe”, scria poeta), Leonida Lari n-a părăsit baricada. Dar ea acuză, apăsător, întomnarea. E „tot mai toamnă” (v. Spleen), pașii „nu mai curg pe poteci a risipă” (v. S-a lăsat toamnă), „lacrimi înghețate ard în aer” (v. Ninsoare) iar iubirea (pierdută, scrumită, îndemnând la un „surplus de visare”) se mută „tristă pe cruce”. O Andradă, fulgerată de un dor nepământesc pentru Ervis – „un stâlp de văzduh” și o sublimă stihie, închipuie – ca o posibilă replică la celebrul Luceafăr eminescian (v. Neîngăduita iubire) – o cosmogonie frisonată de o „tristețe de ere”, înțelegând iubirea ca un dar ceresc. Constatarea ne îngăduie să observăm că fibra luptătoare a poetei a estompat, nedrept, nucleul erotic al liricii sale. După cum se cuvine să apăsăm pe certa sa vocație mistică, poeta, încercată de iluminările divine, invitându-ne în orizontul miracolelor. De la debut, de altminteri, prin vocea controversatului A. Lupan ea s-a înscris filonului „poeziei mistice”, convertind blamul de-altădată în „fluiditatea rugăciunii” și împlinirea în meta-realitate. Conversând cu demiurgul, chiar dacă maleficul pândește la tot

pasul, Leonida Lari nu și-a pierdut nădejdea. Plină de speranță și credință, poeta vorbește despre o „țară astrală” și e convinsă că acest neam va răzbi, având ca reazem un cod „de-o putere-aparte”, accesibil. Nici Avatar, volumul din 1999, nu așeza în fața cititorilor „ecrane ezoterice”, nota un comentator.

Așadar, racordat la temperatura evenimentelor, glasul Leonidei Lari (pe adevăratul său nume, Liuba Tuchilatu, n. 26 octombrie 1949, la Bursuceni, județul Bălți), poetă implicată energetic în renașterea basarabeană poate folosi, cu directețe exaltată, fie coarda poeziei patriotice, cinstind țărâna „sunătoare de neam”, fie pamfletul politic, biciuind „vânduții de-acasă”. Vocația poetică e chiar misiune. Leonida Lari, confruntându-se cu „a lumii groaznică măsură”, nu poate accepta neangajarea, visul estetic al scriitorilor aflați „de-asupra timpului”. Vraja eminescianismului în Doinele poetei, impresionante prin forța imprecățiilor, trăirea ardentă și textele incendiare, credința în poezie îi hrănesc mesianismul. După cum fondul mistic, iluminările, muzicalitatea o îndeamnă spre „orfizare” (cf. Mihai Cimpoi), sfârșind în incantație divinatorie. Curios e că cea care terminase studiile filologice la Chișinău (1971), trecând apoi prin diverse redacții, ocupa, în 1987, funcția de redactor-șef la gazeta Glasul (devenită Glasul națiunii, tipărită clandestin la Vilnius, în februarie 1989), bă-tându-se pentru reîntregire, îndemnând la mitingism și întreținând efervescenta unionistă poate fi și „curat sentimentală”, vorba lui Marian Popa. Sprijinindu-se cu gândul de „străbunii luminați”, păstrând „focul aprins”, retrăind timpul romantic (vezi Anul 1989), femeia-tribun speră, purificându-și emisia lirică, să prefacă totul „în cânt”. Să ne amintim că primele volume erau suspectate de misticism, suportând reacțiile vigilente ale vătafilor ideologici. O inițiată în sensul vieții, înțelegând omul ca purtător al luminii, L. Lari palpează mirajul „revărsat” în lume; e interesată de mister și insolit (cazul volumului Piața Diolei, 1974, „a ceea ce este și nu e ce pare-a fi”), de disputa dintre trup (un „vas de-mprumut”) și suflet, se vrea, în fine, fiica focului, vestitorul, culegând, în cheie romantică, cu „pași astrali”, în transă sibilinică, stări și întâmplări. Infuzia de stranietate,

fluidul eteric, nesațul de a fi, dorul de oameni, răul lumii, dragostea divină se regăsesc în rama ficțională a unui spectacol cosmic. Și Marele vânt (1980, ivit cu chinuri cenzoriale) și Scoica solară (1987) sau alte titluri apărute în acei ani pledează pentru idealitate. Poeta, încrezătoare în convențiile romantice, nu agreează triumfalismul epocii iar exegeții „tematiști” s-au grăbit să-i denunțe atemporalitatea. Discuții aprige a stărnit, de pildă, Mitul trandafirului (1985), trimițând la medievals rosa mystica. Apoi, chiar dacă versul rămâne alean și „lumina din stea” provoacă visătoarea, poeta devine „mai materială”, zicea Ion Ciocanu, limpezindu-și și energizându-și mesajul etic. Până la a reveni la meditația sacrală. Încât, criticată pentru misticism într-o primă fază și, mai încoace, pentru retorism, poeta – obosită de avalanșa „vorbilor goale”, de lumea hidoasă din juru-i – bate „la porțile cerului”. Nu abandonează „poezia lumească”, vrea să se țină tare; dar știe că „ușa se deschide dincolo de minte” și, pătrunsă de religiozitate, primind mesaje ca poet-receptor și cerând îngăduința divină, își încearcă „tainica strună” descoperind tărâmul spiritual, o lume de semne și mistere. Vraja romantică, aerul misterios, insolitarea din Piața Dirolei urcă spre mistic; harul indiscutabil, ispitit de căutări metafizice, cheamă în sprijin grația divină, poeta știind că taina „naște poeme”. O tristețe ancestrală se ciubărește în porii acestui lirism, bolnav de eticism, atras de omul cosmic. Poeta se vrea „un fluid de lumină tremurătoare” sau „o săgeată de foc peste zăpezi”. Atrasă de fluidul energetic, ea asistă „la nașterea lumii”. Trecută prin alfabetul clasicismului, făcând figură de „cocor singuratic”, L. Lari rămâne o poetă cu totul specială, cum nota Corneliu Vadim Tudor, prefațând volumul Epifanii și Teofanii (2005). De fapt, acest buchet de poeme în proză continua Epifanii-le din 1994, învederând

„înrudirea organică” (cf. I. Ciocanu) dintre poezie și eseistică. Aflăm, sub cupola unei gândiri metaforice și texte migratoare, reluate obsesiv, tangente incredibilului. Ca în cazul morții fratelui Leonard (fiindu-i în preajmă ca un „ghem de aer rece”). Vorbind cu cei duși, poeta descoperă o „fereastră în cer”. Iar Leonard, prințul tristeții și al singurătății, o absență luminiscentă (sau un „aluat aburos”) îi propune/ dictează și titlul volumului de debut (e vorba de placheta sa postumă Sol, apărută în 1977).

Încât, privind îndărăt, n-am putea afirma că scrisul Leonidei Lari intra, brusc, într-o altă etapă. Mai degrabă poeta, fără apetență pentru experimentalism, redescoperă filonul mistic după ani de angajare febrilă în bătălia de regenerare a românismului basarabean. În numele unui neam „ce suferă mereu”, într-o țară „ruptă”, populată cu „trști visători”, raza gândului o poartă, printre „ochiuri de soare”, spre „peregrinii cerului”, râvnind balsamul dumnezeirii. Fiindcă cea care scria de la 12 ani, dincolo de piruetele politice (în ipostază de parlamentar), știa că poeții rămân „copii sincerității”.

Încrezătoare în cuvinte și condamnată la însingurare, poeta – o ființă de lut hrănită cu foc de taină – își „scrie pe aer” poemele. E drept, uneori cu lejeritate versificatorie, cu neglijențe surprinzătoare, oferind un relief axiologic accidentat. Ea este, însă, un uriaș „strigăt de durere” și reprezintă – cum frumos și drept nota Marin Sorescu (1993) – „un nume mare și luminos”. Chiar dacă Leonida Lari ne asigură că „de vers sunt încă plină ca un stup”, ieșind din grele încercări, tămăduindu-și suferințele după ce a bolit îndelung, poeta a înțeles că doar destinul o mai poate salva. Dar poezia, în cazul Leonidei Lari, a fost chiar misiune. Iar poeta, nedrept, este azi aproape uitată.

ESEU

EFECTELE ALCOLISMULUI INTELECTUAL (III)

► Petre ISACHI

Istoria o continuă așteptare a Judecării de Apoi # Istoria un scenariu pozitiv în care viitorul este posibil, este mai bun și nesfârșit # Teama de progres (eco-catastrofismul) și explozia informațională creează cititorului, complexul lui Nero # Capacitatea de seducție a imaginarului # Mitizarea și demitizarea imaginabilului/ imaginarului în numele splendorilor lumii de mâine (fascinația viitorului) # Cenzura inconștientă a falimentului în fața avalanșei informaționale # Pe măsură ce se scrie mai mult se citește mai puțin # Se instalează angoasa inutilității # Seria infinită a lecturilor devorează irezistibil condiția textului și denotă / provoacă „alcolism intelectual”(P. Ricoeur) # Se impune interpretarea interdisciplinară/transdisciplinară a Operei # Implicat în scriitură, lectorul dobândește o nouă identitate # Prin intermediul personajului-lector, textul inițial se citește pe sine.

O suită de mituri potențează delirul transformist al omului contemporan, credința acestuia că Timpul Lumii a atins un prag limită de unde începe declinul. Cei interesați îi pot consulta pe Lucian Boia (v. „La fin du monde. Une histoire sans fin”, Paris, 1989 etc.) care comentează tragedia imaginarului, continua politizare a apocalipsei și relația tot mai perversă a omului cu viitorul. Lectura cărților despre viitorologie ne ajută la înțelegerea psihologiei cititorului contemporan care, paradoxal, trăiește, dar nu înțelege spectacolul imaginar, în același timp, profund și derizoriu. Întreaga „Biblioteca Babel” a umanității are ca lait-motiv relația cu Timpul. Rămân veșnice, se pare, întrebările: care este direcția reală a timpului și a istoriei? Când vine Sfârșitul?

Mitul potopului reprezentat inițial de babilonieni, apoi de iudei (v. „Biblia”), de amerindieni, hinduși, dar și de greci (v. Mitul Atlantidei) sugerează că la originea Lumii a stat o catastrofă și că, datorită condiției lor de damnați, oamenii se îndreaptă irevocabil în aceeași direcție. În această viziune, pentru cititorii în cărți și în stele, sensul istoriei este regresiv, viitorul se află în urmă. Este o percepție specifică spiritului oriental și determină orizontul de așteptare al unei largi categorii de cititori. Perceperea circulară a timpului uman, înțeles ca un interval între Geneză și Apocalipsă, între alungarea omului din Paradis și revenirea sa, este – se știe – modificată de greci. Ei sugerează primii că viitorul, sensul istoriei

se află în față (perceperea rectilinie a timpului). Ulterior, Secolul Luminilor impune viitorul și calea către acesta: Progresul. Religia progresului care se impune ca dogmă în secolul al XIX – lea acreditează ideea în progresul umanității, înțeles ca o evoluție logică și necesar-istorică.

Discursul convertește Rațiunea însăși la un joc imaginar, care sublimează tema sfârșitului inaugural (a vârstei de aur), într-o apocalipsă tehnologică. Declinul civilizației occidentale și renașterea eschatologiei creștine potențează angoasa sfârșitului și încarcă de zădărnice orizontul de așteptare al lectorului contemporan/postmodernist. Spaima de progres modifică conștient sau inconștient ordinea discursului și receptarea acestuia. Efectul, parțial benefic, îl ține pe individ în acea necesară „**priză de conștiință**”, care îi declanșează „**priza de raționalitate**” în fața alterității ascunse prin discurs, sensibilității și spiritului. Trăim într-o eră în care armele atomice concurează cu cele meteorologice, psihologice etc., în care omul este clonat în laboratoare foarte bine păzite. Teama de progres, sub înfățișarea spaimei de un sfârșit accidental al lumii ia proporții inimaginabile și explică retragerea în sine a individului, dar și fuga sa de explozia informațională ce-i creează „complexul lui Nero”, complexul omului victorios împotriva condiției date, dar gata s-o transforme grație hiperrationalismului, în ruine. Haina „științifică” a apocalipsei rămâne la fel de agresivă ca și apocalipsa mitică și funcționează ca

o adevărată cabală a unor autori și/ sau grupuri de influență (vezi de pildă, „Clubul de la Roma”).

În numele splendorilor de mâine, imaginarul secolelor al XX-lea și al XXI-lea înlocuiește teza armoniei universale cu eterna și neliniștitoare luptă a contrariilor și întreține permanent delirul transformacionist, printr-o suită de mituri care mai de care mai utopice: „mitul Rațiunii” susține că în mod cert ceea ce este logic este și adevărat; „mitul științei” cu dubla sa vocație, de a explica și de a modifica lumea; „mitul determinismului” care explică că o suită de cauze și efecte guvernează destinul lumii; „mitul istoriei” în care acționează legi specifice, ce pot fi cunoscute cu ajutorul științei și stăpânite cu forța tehnologiei; iluziile de dominare a naturii, fascinația viitorului, mitul societății perfecte, mitul evadării în altă galaxie etc.

A descoperi în „Carte”, faptul că societatea funcționează în **registru imaginar**, aceasta este marea decepție a lectorului contemporan. Este ușor de sesizat în această ecuație existențială, tragedia imaginarului confruntat cu propriile consecințe: caracterul dialogic fundamental al existenței umane, deraparea subiectivismului în cultura narcisismului. Supraproducția actuală a izbutit să altereze irevocabil, raporturile cerere – ofertă, pe piața informației. „Cenzura inconștientă” (Alvin Toffler) a falimentat în fața avalanșei informaționale. Logic și illogic în același timp, pe măsură ce se scrie mai mult, se citește mai puțin. Paradoxul este previzibil: citindu-se mai puțin, se știe mai puțin, iar actul informării revine la „sfânta mediocritate”. Handicapul informării, parcă în ciuda internetului, „trezește”, scria în 1966, Ignazie Silion, „simptomele oboșelii, ale plictisului și apatiei”, tot atâtea semne ale nevrozei de sfârșit/ început de veac.

Criticul, istoricul literar, lectorul-cercetător constată derutat că o anumită temă a fost secătuită de predecesori, atomizată și recompusă în analize și sinteze ce-i provoacă, pe rând, angoasa inutilității și întrebarea firească, dacă studiul nu a devenit excesiv perisabil?. Supraproducția intelectuală cu efect malefic asupra actului lecturii are succes și este stimulată în biblioteci, la catedre, în forurile politice, tocmai pentru că predisune la mistica facilă a mesianismului cultural. Grație educației, intelectualul acceptă inconștient și reflexiv, scopurile subversive ale exploziei informaționale, doar pentru a fi primit în conclavele inteligențelor. În mecanismul trocului: produs intelectual – poziție socială, contează cantitatea. Este sacrificat originalul, pentru studiul superficial al textelor critice. Ce obține un asemenea lector? Economie

de timp, plus productivitate, iar sub speța moral-științifică: cabotinism intelectual.

Seria lecturilor devorează irezistibil, condiția textului, trădând un „alcolism intelectual” (P. Ricoeur) greu de controlat. Metodologia postmodernă a lectorului intenționează să împace percepția personală cu substanța narativă a evenimentului – rațiunea secundă, mobilul și temeiul ascuns al Textului. Cititorul se lovește de „transformarea stilului”. Stilul în cultura postmodernă, „cultura excrementală” (J. Baudrillard), nu mai închide în el semnificația clasică, adică nu mai trimite la Boileau. Stil înseamnă, după J. F. Lyotard, „atac metodologic”, manieră de interpretare a științei și a modernismului, încât trecutul „real” se cere interogată de cititor, cu severitate și competență interdisciplinară/ transdisciplinară. Literatura documentaristică preferată de cititorul contemporan are ca obiectiv, studiul comparativ al mentalităților, hermeneutica neconvenționalismului.

Știința postmodernă a lecturii nu este atât o teorie a interpretării aflată în divorț cu hermeneutica modernă, tributară pozitivismului, cât o teorie a neașteptatelor efecte ale efortului interpretativ, aplicat imaginarului. Asistăm la o veritabilă resurrecție a imaginarului potențat de aglomerația scriptelor, de note și referințe, simptome sigure și acute ale civilizației contemporane, într-un cuvânt de „alcolism intelectual”, provocat de marele boom tehnologic. A fi un cititor eficient astăzi înseamnă a ști să alegi subiectul/ textul și a ști să-l „traduci” interdisciplinar, neconvențional și transdisciplinar. Originalitatea operei/ cărții, profunzimea interpretării – automat garantată de recursul la interdisciplinaritate - ,chiar veridicitatea, rezistă doar grație algoritmului interpretativ postmodern.

Implicat în scriitură, lectorul dobândește o nouă identitate. Vrea, nu vrea, un asemenea cititor devine „personaj” prin exersarea unui transfer de identitate, pus în mișcare de funcția metaforică/ alegorică/ parabolică a discursului. Textul scris devine text inițial/ inițiativ, iar textul lumii/ realității, text secund. Receptorul textului literar (teoreticianul, criticul, istoricul literar, mediatorul de opinie literară, cititorul întâmplător) devin lector-personaj, face legătura dintre cele două Texte și le intertextualizează. Textul inițial – topit în textul Lumii, pe care îl influențează și modifică – se citește pe sine, prin intermediul personajului-lector sau, după expresia lui Jean Ricadou, „textul se elaborează plecând de la propria-i lectură” (v. **Noi probleme ale romanului**).

ESEU

EMINESCU ȘI PETICĂ: SUB SEMNUL LUI EROS

(continuare din numărul 46)

► Prof. dr. Doru SCĂRLĂTESCU

Contrar aparențelor, clorotica frumoasă fără corp de aici, ca și imateriala zână din basmul eminescian al lui Miron, nu e străină cu totul de miracolul întrupării. O clipă, fantomatica fecioară capătă contur în piesa XIII a ciclului, opunându-se parcă demersului insistent de diafanizare și decorporalizare al poetului, ca să utilizăm și noi termenii doamnei Ilona Duță dintr-un excelent eseu dedicat volumului lui Petică, din care nu lipsesc trimiteri la Eminescu: „Și-acum când întrupată frumoasă înainte/ Te am, ce vâl de ceață coboară pe-a mea minte/ Și-ntunecă privirea de tremur să nu piară/ Vedenia-ți ca fața nălucilor de seară”. Pierdere și recuperare a realului. Dorința lui Eminescu își are ecou în delicatele elanuri de împlinire erotică ale urmașului său: „Sub farmecul din juru-mi lin dreapta mi-aș întinde/ Și mijlocul subțire în brațe l-aș cuprinde”. Nu lipsesc din repertuarul de însușiri feminine petician, trimiteri la senzualitate (dar mult sublimată) și la carnal (mult poetizat și acesta), amintind de cele din „lista” lui Cervantes: părul de aur („în de aur poleire” la Petică), obraji de trandafiri („Fața albă ca petala/ Rozelor de primăvară”), pieptul de marmură („marmoreicul tău sîn”), mîinile de fideș („Și degetele fine, în umbra sclipitoare/ Păreau ca niște clape de fideș...”), în totul, albeața ca de zăpadă („un chip alb de fecioară”; „albă-n rochia ta clară”). Iată trăsături „clasice” din codul erotic moștenit de moderni, alcătuit nu fără intenții parodice de un reprezentant al „secolului de aur” spaniol. Dincolo de aceste intenții, destule din atributele fizice, ca să nu mai vorbim de cele morale, apar, cum vedem, în versurile lui Petică și, cu cîțiva ani mai înainte, în cele ale lui Eminescu. Ele demonstrează persistența pînă în epoca romantică și post-romantică a unor „clișee” literare, la care se adaugă cele enumerate de Marcelle Tinayre în cartea sa *Histoire de l'amour*, din 1935: literaturizarea, retorismul, revolta, preferința pentru maladiv, evaziunea, decorul excesiv. Cu privire la acesta din urmă, citim aceste rînduri ale scriitoarei franceze și gîndul ne duce la poezia erotică a celor doi scriitori români: „Decorul unui

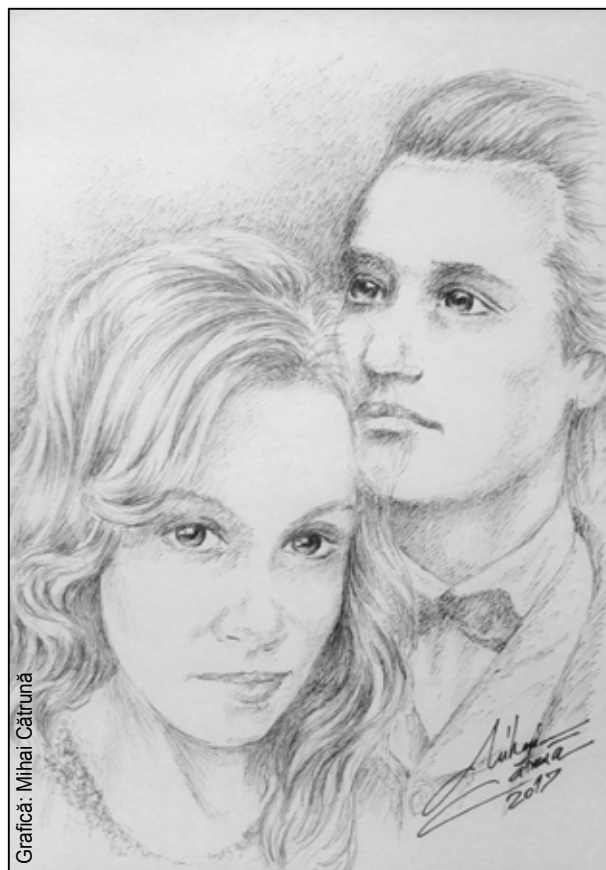
sentiment va sfîrși prin a fi mai important ca sentimentul însuși”.

S-a bătut destulă monedă pe existența reală a unor prototipuri, muze inspiratoare ale celor doi poeți, unele deconspirate de către aceștia, dar atenție!, doar în notițe și bruioane de vers apărute postum, altele de către prieteni sau cercetători. Însă între Elena, Casandra a Lupului, Eufrosina, Veronica, Milly, Mite, Cleopatra..., reale sau nu, și „crăiasa din povești” eminesciană distanța este astronomică. Nici între Natalia, Izabela, Maria Anghelescu, Carmencita și „sfînta botticelliană” a lui Petică distanța nu e mai mică. Astfel încît, vrem nu vrem, trebuie să ne întoarcem la Titu Maiorescu și la cuvintele sale din Eminescu și poeziile lui, ce i s-ar potrivi tot atît de bine și autorului Fecioarei în alb: „Nici o individualitate femeiască nu-l putea captiva și ținea cu desăvîrșire în marginea ei. Ca și Leopardi în Aspasia, el nu vedea în femeia iubită decât copia imperfectă a unui prototip nerealizabil. Îl iubea întâmplătoarea copie sau îl părăsea, tot copie rămânea, și el, cu melancolie impersonală, își căuta refugiul într-o lume mai potrivită cu el, în lumea cugetării și a poeziei”. Dar aceasta a spus-o de mult Platon în dialogurile sale: „Așadar, fiecare după chipul său își caută iubitul în rîndul celor aleși la înfățișare și, ca și cum acesta ar fi zeul însuși, el îl clădește în inima sa ca pe o icoană sfîntă și-l împodobește cu gîndul de a-l cinsti și de a-i aduce o tainică închinare” (Phaidros, 252-253 c.). Sugestii platoniciene au intervenit desigur în construirea modelului feminin ideal, mai aproape de sacru și de celest, la Dante, mai aproape de uman și de pămîntesc, la Petrarca. Acesta din urmă inaugurează în *Canțonier* componentele din care se încheagă „icoana sfîntă” despre care vorbea mentorul grec de la Akademos: lumina: „frumoasa mea stăpîină/ cînd ochii-ți plimbi văd o lumină/ ce drumul către ceruri mi-l arată”, „Frumoșii ochi ce m-au străpuns, lumină”, „lumina ei mi-a fost prea dulce nadă/ și-mi place să mă las luminii predă”, „Cu-atîta dor m-a-ncins cea lumină”, „Lumina ei ce mie doar mi-e soare”..., strîns

legat de aceasta, angelicul: „ca îngerii sclipea de luminoasă...”, albul: „O tînăre-am văzut sub verde laur/ mai albă și mai rece ca zăpada”, „alb, piciorul ei ca de zăpadă”..., aurul: „Cînd mi-amintesc privirea ei suavă/și-n nimb de aur fruntea înclinată”... Nu lipsește la umanistul „îndrăgostit în absolut” din trecutul italian, conștientizarea ideii de proiecție în imaginar, ca-n această negație care în fond afirmă: „Privind-o, dintre toate mai frumoasă/ (și nu mă las tîrît de fantezie)/ m-a năpădit o teamă dulce mie...”, de materializare a unei iluzii; „Acest al nostru firav bun, himeră,/ umbră și vînt, pe nume frumusețe/ în trupu-i strîns.../ni-l dăruie privirii-această eră”. Fără a adera la viziunea astrologică a lui Mihai Corneliu Teodoru dintr-o ciudată teză de doctorat din 2011 susținută la Iași (Similitudine între Francesco Petrarca și Mihai Eminescu în problema destinului), credem că maniera petrarchizantă guvernează o secvență importantă a eroticii eminesciene, precum în acest acord introductiv dintr-o cunoscută romanță, în care putem recunoaște componente ale „icoanei” discutate mai sus: „Atât de fragedă, te-asameni/ Cu floarea albă de cireș./ Și ca un înger dintre oameni/ În calea vieții mele ieși”. Fără a fi o pastişă, prima piesă din volumul dedicat „fecioarei în alb” al lui Petică apelează la linii și tușe de culoare aproape identice: „Pală-n rochia ei albă/ Stă feciara ca un crin:/ Întrupare fină, dalbă/ Dintr-un vis de cherubin”. În acest context, putem vorbi de o linie de continuitate de la Eminescu la Petică și mai departe, sub patronajul acestuia, către poezia simbolistă a secolului XX? Impune autorul volumului din 1902 un tipar, mai ales în poezia erotică, preluat, conștient sau nu, de o seamă de scriitori, amici sau admiratori ai acestuia? Indiscutabil, un anume cult, accentuat și de moartea tragică a poetului din Ivești, este evident la poeți afiliați aceluiaș curent literar, cel mai prestigios dintre ei fiind George Bacovia. Autor al unei poezii de evocare directă, Tu ai murit, și cu trimitere nemijlocită la operă: „Fecioara-n alb, departe, nu crede neagra veste...”, Bacovia împrumută de la Petică o dominantă de culoare ce-l caracteriază mai puțin: „Orchestra începu cu-o indignare grațioasă./ Salonul alb visa cu roze albe –/ Un vals de voaluri albe... (Alb). Și tot o reminiscență pare a fi strofa a doua din poezia Contrast: „Oh, sunt fecioare cu obrazul pal,/ Modele albe de forme fine –/ Și singure dorm, albe, și senine/ În albele crivate de cristal”. Mai abundent, atmosferă, figurație și culori peticiene apar la semantarii numărului omagial al „Freamătului” bîrlădean din 1912, Dumitru Karnabat, poet al „crinului mistic”, cum își intitulează el un volum: „Avea figură pală...Purta veșminte albe, veșminte de mireasă/ Ținea în mîini de fildeș o ramură de crin” (Flori de crin); „În mistica grădină/ Ești înger de lumină,/ Un înger alb, curat...” (Versul); „Regina cerului, curată,/ Putînd o mantie de in./ Tu ești mai

albă ca un crin,/ Fără de umbră, fără pată” (Regina cerului); „Domnița crinului curat,/ Fecioară albă-n-tre fecioare...” (Domnița crinului curat), Alexandru T. Stamatiad, evocator și el de fantome albe, castele albe și crini albi: „Ah! crinul alb de-odinioara/ Ce răspîndea discret parfum” (Crinul), ori Nicolae Davidescu. Un poem al acestuia, Viziune, e construit în întregime din detalii de atmosferă, imagini, sintagme, cuvinte luate din Fecioara în alb: „tristul parfum de mănăstire” „stinsa pietate a vechilor altare” „bolta stigiană”, „candela de aur”, „princese rătăcite”: „Și albele princese cu gesturi obosite,/ Sunt vechile iluzii pe calea învierii,/ Iluzii ce, în cântul teorbilor slăbite,/ Cutremură regatul letargic al tăcerii...”. Să-i mai adăugăm, din aceeași echipă simbolistă, pe Eugeniu Ștefănescu-Est: „Și ea plutind ușoară ca un fulg/ Mai alb ca visul albelor fecioare,/ În alb înveșmîntată ca o floare-/ Dansa un vals mai alb ca ziua clară...” (În urma mea răsună cîntece), ori Mihail Celarianu: „Iar tu treci în alb, ca o-nfiorare,/ Vei trece, o, înger alb, ca o-mpăcare” (Evocare de toamnă). Din păcate, cu excepția lui Bacovia, care de altfel va evolua pe alte coordonate literare, cei citați aici nu sînt scriitori de primă mărime, capabili să-l impună pe cel mai talentat confrate al lor în conștiința publică românească. Mult cuprinzătoarea ediție de Opere din 1938 a lui Davidescu vine și ea tîrziu, cînd direcțiile de forță ale poeziei române moderne fuseseră deja definitivitate.

(continuare în numărul viitor)

Grafică: Mihai Cătrună

ESEU

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL - TRAVERSAREA UNUI LABIRINT. EXPERIENȚE ȘI REVELAȚII

(continuare din numărul 46)

► Prof. dr. Ana DOBRE

Labirintul războiului este trăit de Liviu Rebreanu plinar, exteriorizat și interiorizat, direct, subiectiv prin Calvarul, și indirect, obiectiv în Pădurea spânzuraților. Se poate spune că, scriind Pădurea spânzuraților, Liviu Rebreanu re trăiește și calvarul fratelui. Tema războiului din unghiul transilvăneanului îl preocupa, răsfârngerile acestor căutări pentru logos-ul ordonator, putând fi urmărite în Catastrofa, Hora morții, Calvarul, acolo unde se încheagă un „subiect cerebral”. Tragismul destinului lui Emil transformă radical subiectul cerebral, prin infuzie de viață adevărată, autentică, prin zguduirea conștiinței. În Mărturisiri (1932), scriitorul clarifică acest moment al genezei romanului: „Mă înverșunam în fiecare noapte și lucrul era în zadar. În schimb, în vreme ce scriam, în liniștea apăsată, am început să percep niște bătăi ușoare în fereastra mea, delicate ca ale unor degete imateriale. Deschideam, cercetam întunericul. Nu era nimeni și nimic... Când, însă, bătăile acestea misterioase s-au repetat noaptea la rând, insistent – fiindcă sunt, repet, credincios și superstițios – mi-am zis că nu poate fi decât sufletul fratelui meu, care cere îngrijirea creștinească ce nu i-a fost acordată (...). L-am dezgropat apoi și osemintele le-am mutat dincoace de pârâu ce fusese graniță, pe pământul vechi românesc, așa cum ceruse el în ultimele momente și cum nu i se admisesse. Și de atunci (2 octombrie 1921, n.n.) am putut scrie liniștit la Pădurea spânzuraților. Au încetat bătăile misterioase în geam, am găsit un început care m-a mulțumit și o semnificație pentru eroul romanului...”

Liviu Rebreanu

Intenția de a construi romanul într-o viziune integratoare, în care să se reveleze simbolismul existențial a existat, așadar, de la început. Experiența lui Apostol Bologa este individuală ca reprezentare printr-un destin, dar sensul este transcendent, idee ce poate fi urmărită în notele de creație ale scriitorului. Apostol este conceput ca un personaj de tragedie, evoluția lui corespunzând unui scenariu mitic, ale cărui sensuri duc spre o interpretare metafizică, în sens religios, cum o propune Ion Simuț, sau către una nietzscheană, cu răsfârngeri din teoria supraomului, așa cum o propunem noi.

Etapele cetățean, român, om, avute în vedere de Liviu Rebreanu în conceperea personajului: „Principiu: Apostol e cetățean, o părticică din Eul cel mare al statului, o rotiță într-o mașinărie mare; omul nu e nimic, decât în funcție de stat. Apostol devine român: pe când statul e ceva fictiv și întâmplător, putând întruni oameni străini la suflet și aspirații, neamul e o izolare bazată pe iubire, chiar instinctivă. Statul nu cere iubire, ci numai devotament și disciplină omului; pe când neamul presupune o dragoste frățească. Apostol devine om: în sânul neamului, individul își regăsește eul său cel bun, în care sălășluiește mila și dragostea pentru toată omenirea. Numai într-un eu conștient poate trăi iubirea cea mare, universală – religia viitorului”, pot afla un corespondent în treptele volitive ale omului, în figurație nietzscheană: cămilă, leu, copil. Individul creator, prezent în Așa grăit-a Zarathustra, spune Fr. Nietzsche, poate atinge treapta înaltă a autodevenirii după parcurgerea unei metamorfoze simbolizate prin ipostazele cămilă,

leu, copil, ipostaze care definesc raportul eului cu sistemul de valori incluse în sfera moralității.

În *Dincolo de bine și de rău*, Nietzsche se autocarcaterizează, incluzându-se în categoria imoralistului, ca fiind unul care se opune tuturor formelor morale, întrucât moralitatea este o formă de negare a vieții. Ca „acțiune tiranică împotriva naturii și a rațiunii”, valoarea esențială a moralei constă în faptul că este „o îndelungată constrângere”. Binele și răul se află în voința individului pentru care bun este ceea ce-l conduce spre depășirea de sine și rău ceea ce împiedică aceasta.

Vorbind despre casta stăpânilor și casta sclavilor, Nietzsche o pune tot în perspectiva moralității, fiecare având propria viziune asupra moralei, de unde ideea moralității opuse, cu situații de fapt și psihologii opuse. El disociază între o umanitate, ce trebuie să tindă spre o supraumanitate, și o subumanitate care, printr-un accident, și-a impus supremația în istorie și care trebuie detronată, căci ocupă pe nedrept acel loc. În acest complex de sensuri se află unul dintre nodurile sistemului său care dezvăluie semne, complexe, contradictorii.

În această dimensiune a înțelegerii existenței, tragedia lui Apostol Bologa, care este tragedia unei generații, devine semnificativă. El tinde să iasă din „cercul strâmt” al moralei comune, acceptate superficial, fără antrenarea conștiinței, care-i cere să-și îndeplinească doardatoria, pentru a accede la afirmarea propriei voințe, afirmându-se, în raport cu sine și cu destinul său, ca supraom, capabil să-și depășească sinele, să se situeze dincolo de el, prin confruntarea cu limita. Martirajul ar fi, în acest simbolism, o formă de manifestare a supraumanității.

Când este situat într-o descendență morală, comportamentul individului este dependent de ascultarea sistemului de reguli stabilite de ceilalți, de antecesori. În relația bine-rău, se relevă binomul stăpân-slugă, individul fiind jertfit acestui sistem, împotriva căruia nu se poate revolta decât răsturnându-l, devenind el însuși legiuitor, deci stăpân, afirmând propria voință. Ceea ce servește moralei comune este binele, ceea ce se împotrivesc este răul, căci morala nu e decât pură constrângere.

Lăsând la o parte argumentația lui Nietzsche referitoare la confruntarea dintre două sisteme – roman și creștin, cu victoria iudeo-creștinismului, rămânând în planul pur spiritual al devenirii eului, vitalismul ca soluție existențială pare o rezolvare viabilă. „Binele și răul nu există în sine și pentru sine”, căci suntem tentați să asociem binelui tot ceea ce contribuie la maximizarea vieții și rău ceea ce duce la diminuarea, la minimizarea ei. Prin

urmare, binele ajută, răul îngrădește afirmarea vieții, desfășurarea și succesul acțiunii. Omul este creator, putând atinge treapta înaltă a autodevenirii, traversând o serie de metamorfoze simbolizate prin cămilă, leu și copil. Recunoașterea principiilor heteronome (principiu potrivit căruia, conform DEXLR, voința subiectului nu are în sine rațiunea propriei acțiuni, ci o derivă din rațiuni externe) ale determinării voinței coincide cu prima treaptă, a cămilei: acum omul preia ca tradiție sistemul de valori ale înaintașilor, supunându-se unei voințe străine, acceptând autoritatea sistemului în virtutea căruia va face distincția dintre bine și rău.

Când va putea opune pe eu vreau lui tu trebuie, se va opune tradiției, eliberându-se de povara cămilei pentru a deveni leu. Astfel, se delimitează de tradiție, delimitându-și propriul teritoriu, regatul peste care devine stăpân.

Noile valori le va putea crea printr-o nouă metamorfoză, urcând următoarea treaptă, a copilului. Acum capătă dimensiunea originală, situându-se în punctul zero al devenirii: nu mai are niciun sistem de valori cărora să li se supună, fiind liber pentru a-și afirma propriile norme și valori. Asemenea unui copil care prin joc și joacă își construiește o lume, tot așa acest om își construiește, exercitându-și liberul arbitru, propria viață, propria existență, dându-i sensul dorit. În această ipostază de stăpân al propriului destin, posedând dorința de putere, el se poate autodepăși putând accede la treapta/ipostaza de supraom. Pentru că nu există valori imuabile, etern valabile, omul își poate exercita creativitatea, ideea supraomului ca sens al vieții fiind văzută în această lumină a eului care tinde la dezmărginire, la depășirea limitelor. Omul se realizează plenar dincolo de bine și de rău, în dimensiunea metafizică a existenței. Ca „animal valorizator de sine”, omul este nu doar o idee, ci o viziune asupra vieții. Punând principiul binelui și răului în voința individuală, aceasta înseamnă că omul se determină autonom în conformitate cu propria vitalitate și voință. Dacă omul și-a valorizat destul de bine instinctele exteriorizate, pe cele interioare le-a valorizat inadecvat, transformându-le în resentimente. Din această dilemă, din starea de nelibertate interioară, religia a propus și a oferit o falsă eliberare, spune Nietzsche. De aceea, el crede că este nevoie de o altă mântuire – adevărată, autentică, ceea ce presupune o nouă construcție, o reconstrucție prin alte confruntări, cuceriri, victorii. Omul trebuie să se sustragă atmosferei viciate și să aspire a accede spre aerul tare al înălțimilor pure: să se învieze iarna sub soarele dogoritor, să se transpună în aura spiritului pur și absolut.

În mai multe lucrări, Liviu Rebreanu – monografie, antologie comentată, receptare critică (1987), Liviu Rebreanu, idealismul mistic în Pădurea spânzuraților, Liviu Rebreanu și contradicțiile realismului (2003), reeditare a lucrării Liviu Rebreanu, dincolo de realism (1997), Ion Simuț realizează o reinterpretare convingătoare din perspectiva religiozității a romanului din 1922 al scriitorului.

Anterior, sugestia unei conștiințe religioase fusese semnalată marginal de Pompiliu Constantinescu, Eugen Lovinescu, George Călinescu. Pompiliu Constantinescu vedea acțiunile lui Apostol Bologa ca decurgând „dintr-o obsesie religioasă și umanitară, dintr-o dorință de iubire și de eliberare”; Eugen Lovinescu vorbea despre un misticism al eroului, explicat prin influența literaturii rusești; în interpretarea lui George Călinescu, eroul cultiva un „misticism profetic”, scriitorul urmărind „psihologia sufletului mediocru combătut de două atitudini impuse din afară”, într-un roman care „ar fi putut să fie politic”, și, dintr-un „instinct creator”, a rămas un „roman de analiză”.

Camil Petrescu

În argumentația lui Ion Simuț, *Pădurea spânzuraților* fiind „primul roman religios din literatura română”, miza se fixează pe simbolistica numelor Apostol – Svoboda, pe simetria celor două execuții, pe paralelismul dintre destinul Apostolului Pavel, „Apostolul originar”, „Apostolul neamurilor” și destinul lui Apostol Bologa, pe simbolismul Săptămânii Patimilor și al Săptămânii luminate, ultimele săptămâni din viața lui Apostol Bologa, eroul cu destin cristic.

Revelația unui destin tragic se află în prenumele personajului, apostol intrând în câmpul semantic al credinței creștine prin relația cu substantivul comun apostol <sl. Apostolu, cu trimiteri la sensul grecesc mesager, trimis, sol, definind, conform DEXLR, pe fiecare dintre cei doisprezece apostoli ai lui Iisus Hristos și, prin extensiune, „o persoană care a propovăduit în creștinismul primar”, iar, figurat, „pe cel care susține cu înflăcărare o cauză, un ideal”. Și numele lui Svoboda, <bg. sloboden, este simbolic, însemnând cel liber, slobozire, libertate.

În paralelismul cu Apostolul Pavel, revelatoriu, de asemenea, pentru dimensiunea religioasă, trebuie precizat că, la început, „apostolii” au figurat ca „ucenici” ai lui Iisus, în grupul ce circa șaptezeci. Treptele devenirii sunt compatibile, putând fi incluse

în același scenariu al autodevenirii: Pavel avea cetățenie romană, Bologa este ofițer în armata imperială austro-ungară, ambii aparținând unor formațiuni statale multinaționale – imperiul roman, imperiul austro-ungar; ambii au viziuni mistice, trec prin momente de rătăcire: Apostol Bologa crede că războiul este „adevăratul generator de energii”, „adevăratul izvor de viață și cel mai eficace element de selecție”; Pavel îi prigonește pe creștini până la revelația de pe drumul Damascului; Apostol nu numai că participă la execuția lui Svoboda, face chiar exces de zel, așa cum Pavel păzise hainele lapidatorilor lui Ștefan, primul martir al creștinismului.

Criza afectivă și mentală a lui Apostol Bologa este proiectată pe fundalul ritualic al Săptămânii Patimilor, fiecare zi marcând un moment decisiv în evoluția lui interioară. Luni, înțelege, urmărind pe o hartă militară, linia frontului românesc, că „între Dumnezeu și iubirea lui este o prăpastie”. După-amiază, întâlnindu-se cu anarhistul locotenent Gross, care proclama superioritatea urii, îi dezvăluie credința sa că Dumnezeu este o sumă a timpurilor, singura șansă a

omului de a găsi un sens: „Toate științele trecute și viitoare nu vor putea înăbuși în sufletul omului glasul lui Dumnezeu, urmă Apostol cu o înflăcărare umilă. Pretutindeni te izbești de întrebări, numai în Dumnezeu găsești împăcare fără îndoiele! Veșnic te chinuiește rostul vieții dacă n-ai pe Dumnezeu în suflet și niciodată nu știi unde-i binele și unde-i răul, căci ce-a fost bine azi, mâine va fi rău... În clipa când Dumnezeu ar părăsi pe om, definitiv, fără speranță, lumea ar deveni o imensă mașină fără conducător, osândită să scârțâie infinit, fără rost, îngrozitor de fără rost... În asemenea lume viața ar fi un chin atât de cumplit, că nicio ființă simțitoare nu ar mai putea trăi!... Ar fi într-adevăr sfârșitul lumii...”. După ce se desparte de Gross, se întâlnește cu locotenentul Varga, întâlniri premonitorii în acest scenariu al morții. Tulburătoare, prin sensurile profund umane, este vizita pe care o face căpitanului Cervenco, muribund, care, contrar lui Gross, credea în puterea iubirii prin iubire. Această idee îl luminează din interior până la extaz: „N-ar fi fost în stare să-și lămurească simțămintele din clipele acelea, dar sufletul i se bucura ca pătruns de o taină nemărginită”.

(continuare în numărul viitor)

ESEU

GRIGORE VIERU, SIMBOL AL UNEI ZODII TRAGICE

(continuare din numărul 46)

► Prof. Dr. Narcisa Florentina BOLDEANU

Cunoscând universul spiritual al copilului, psihologia și gândirea acestuia, Grigore Vieru realizează cu ajutorul metaforei (a figurilor de stil în genere) un adevărat portret al locului, al devenirii, al zodiei infantilului. Poezia lui este una curată, asemenea chipului copilăresc se arată ca fiind una miraculoasă, generatoare de cuvinte melodice, care se deschid către fereastra sensibilităților umane. Cercetătorii operei poetului subliniază, pe bună dreptate, că armonia poeziei pentru copii poate fi identificată în biografia lui, în frumusețea casei părintești, care este „epicentrul spiritual și moral al universului” [11, p. 100]. Universul copilăriei este pentru Vieru izvorul luminii, al păcii, al muzicalității și, în același timp, al familiei, cum reiese din poemul pentru copii *Mulțumim pentru pace*: Mama pâine albă coace,/ Noi zburdăm voios,/ Pentru pace, pentru pace/ Mulțumim frumos.// Tata fluieră ne face,/ Noi cântăm duios,/ Pentru pace, pentru pace/ Mulțumim frumos.// Înfloresc în jur copacii,/ Ceru-i luminos,/ Pentru pace, pentru pace/ Mulțumim frumos.

După placheta *Alarma*, Grigore Vieru editează mai multe volume de poezii pentru copii care îi aduc titlul de cel mai talentat și mai îndrăgit poet al copiilor. Printre acestea: *Muzicuțe* (Editura Școala Sovietică, Chișinău, 1958), *La fereastra cu minuni* (Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1960), *Făt-Frumos, curcubeul și Bună ziua, fulgilor* (Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1961), *Făgurași* (Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1963), *Mulțumim pentru pace* (Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1963), *Poezii de seama voastră* (Editura Lumina, Chișinău, 1967), *Duminica cuvintelor* (Editura Lumina, Chișinău, 1969 – între timp cartea devine o prezență constantă în orice grădiniță de copii), *Curcubeul* (1969, traducere în limba ucraineană de A. Miastkivski), *Codrul, codruțule*, în colaborare cu Spiridon Vangheli (Editura Lumina, Chișinău, 1970), *Trei iezi* (Editura Lumina, Chișinău, 1970), *Abecedarul* (în colaborare cu Spiridon Vangheli și pictorul Igor Vieru, Editura Lumina, Chișinău, 1970), *Mama* (1980), *Să crești*

(Editura Literatura Artistică, 1980) etc. Dintre volumele pentru copii, *Abecedarul* este dintre cele mai ambițioase proiecte ale poetului despre care el însuși mărturisește: „Când am scris acest abecedar, eram încă constrânși. *Abecedarul școlărilor* e ca lacrima curată. Am simțit nevoia acestui *Abecedar*, pentru copii care acum buchisesc. Să-i învățăm limba română de la această vârstă. Am fost atât de lacom, încât i-am introdus mai târziu, în *Abecedarul preșcolărilor*, *Albinuța*, pe aproape toți scriitorii români clasici. Și *Blaga*, și *Arghezi*, și *Stănescu*, și *Sorescu* cu câte 2-4 versuri, care se pot silabisii și pot fi înțelese la vârsta preșcolărilor. *Abecedarul* pentru școală l-am scris cu dragoste, în trei luni, într-o pădure, împreună cu *Vangheli*. Ne obișnuisem atât cu silabisirea, încât începusem să vorbim între noi în silabe” [13, p. 10].

Potrivit lui *Stelian Gruia*, *Abecedarul* avea să fie piatra lui *David* aruncată către *Goliat*, spânul roșu, stăpânul sovietic, metaforă a răzvrătirii față de regim, față de cei care au batjocorit biserica, limba, verbul românesc, folclorul și le-au impus cu forța alte principii, pseudovalorice. Această extraordinară armă a lui Vieru a ajutat la reîntronizarea spiritului românesc în *Basarabia rusificată*: „...Manualul preșcolărilor *Albinuța*, datorat în cea mai mare măsură lui *Grigore Vieru*, a făcut pentru reîntronizarea spiritului românesc în *Basarabia* mai mult decât ar fi făcut orice armată. (...) Important pentru națiunea română a fost faptul că puii de români din *Basarabia* au prins a se duce la grădinițe cu o carte românească în ghiozdan sau trăistuță și că rusificatorii nu mai puteau invoca motivul lipsei de material didactic. (...) Manualul lui *Grigore Vieru* imprimă dragostea față de patria română, de la primul până la ultimul rând al cărții” [2, pp. 77-78]. Poetul a înțeles că, doar educându-și copiii, mai poate spera în salvarea limbii autohtone. Criticul *Mihail Dolgan*, atunci când analizează poezia lui *Grigore Vieru* pentru copii, vorbește despre caracterul pedagogic al acesteia, despovărat însă de didacticism și morala săcâitoare, de dis-tractivul facil, despre importanța și utilitatea versului

profund psihologic. Exegetul afirmă că poezia lui pentru copii „e spontană și gravă, simplă și dramatică, luminoasă și înțeleaptă, de o inventivitate și muzicalitate folclorică” [5, p. 238], rar întâlnită în poezia contemporană. Ea atrage în sfera sa nu numai fluturi și melci, ci și unele probleme și motive importante, ce țin de existența omului în genere.

În același timp, Grigore Vieru, în anii de deplină maturitate creatoare se îndreaptă către poezia pentru adulți, în care temele abordate ating cote filosofice. Astfel, într-o serie de volume, între care: *Cântece de dragoste*, 1971, *Tăcută ești tu, mamă*, 1973, *Numele tău*, 1973, *Un verde ne vede*, 1976, *Steaua de vineri*, 1978, *Fiindcă iubesc*, 1980, *Izvorul și clipa*, 1981, *Taina care mă apără*, 1983, *Rădăcina de foc*, 1988 etc. evocă mama, timpul, iubirea, viața, rădăcinile, casa părintească, patria etc. Autorul apare în fața cititorului în ipostaze creatoare inedite, în toată splendoarea luminii sale. Este când religios, atent la elementele sacralului care îl înconjoară, când îndrăgostit de tot ceea ce poartă semnul verde al universalului, când se rostogolește ca o lacrimă în lada de zestre a folclorului românesc, când se arată incomod prin poezia lirică cetățenească. Remarcabilă în aceste cărți este prezența unor lor elemente care aparțin nu doar culturii basarabene, ci întregii culturi române, lumii întregi chiar. Referindu-se la faptul dat, Traian T. Coșovei identifică în structura poetului un sanctuar al sacrificiului: „Poezia lui Grigore Vieru este în consonanță și cu poezia unei Europe ce se dedică multiculturalității, și cu păstrarea zestrei culturale autohtone. Versurile lui sunt un altar pe care poetul se dăruiește întru armonie, sunt un sanctuar al sacrificiului. Din acest spirit al dăruirii de sine, Grigore Vieru devine un simbol al credinței în metafora existențială a unui popor român ce nu poate fi dezbinat. Poemele sale continuă un program literar ce se dorește un imn al unirii de suflet și simțire. Literatura română a vibrat la versurile acestui poet mult prea român. Dramatismul, organicitatea versurilor viere sunt semnul unui înalt patriotism liric pe care, din păcate, abia acum îl receptăm în tot tragismul lor” [12, p. 30]. Critica de specialitate a constatat unele afinități ale poeziei lui Vieru cu poezia spaniolului Federico Garcia Lorca, cu cea a poetului francez Alain Bosquet ș. a.

Dacă în versurile pentru copii poetul educă, programatic, generațiile noi în spiritul tradiției românești și al eticii populare, în poezia pentru maturi poetul dialoghează pe marginea celor mai dureroase probleme și aspirații ale neamului, invită cititorul să descopere adevărul și armonia cuvintelor, a sensurilor general-umane, îi oferă prietenia și îl invită să mediteze și să cânte cu el. Foarte multe din poemele lui au devenit, între timp, șlagăre pe care

îndrăgostiții își jură iubire, cei necăjiți își găsesc speranța, cei fără țară își găsesc steagurile, iar cei fără casă își găsesc locul, originea. Poezia lui Grigore Vieru nu doar că apare sub zodia lui Orfeu, dar ea însăși creează și transmite armonie, este o insulă necuprinsă de cultură și spiritualitate. Prin volumele de poeme pentru adulți (*Cântece de dragoste*, 1971, *Tăcută ești tu, mamă*, 1973, *Numele tău*, 1973, *Un verde ne vede*, 1976, *Steaua de vineri*, 1978, *Fiindcă iubesc*, 1980, *Izvorul și clipa*, 1981, *Taina care mă apără*, 1983, *Rădăcina de foc*, 1988 etc.) Grigore Vieru nu doar că s-a apropiat de generația lui biologică (a acelora născuți în anii '30), generație de altfel sacrificată, sau de noile generații, dar și s-a deschis convingător spre o lirică de substanță, cu miez filosofic. Relevante în ordinea dată sunt poemele în care este abordată polemic starea națiunii, starea sufletului basarabean închis între două ape, Prut și Nistru. Dacă în poezia lui pentru copii descoperim un poet aplecat către joc, către un joc instructiv și cognitiv, în poezia pentru adulți descoperim un autor preocupat profund de educarea națiunii, dând dovadă de spirit civic luptător, un poet al cărui vers vine să înflăcăreze credința strămoșească moldavă. Grigore Vieru se comportă ca un adevărat înțelept al locului, construind sau evocând pilde istorice, a căror menire e să mențină vie flacăra românismului în inima moldovenilor.

Între timp fama poetului crește, versurile lui sunt traduse în mai multe limbi (lituaniană, rusă, bulgară, chirghiz), aparițiile lui editoriale mai importante sunt apreciate elogios. Astfel, *Numele tău* (1968), *Aproape* (1974), *Un verde ne vede* (1976) sunt considerate realizări de primă mărime în poezia dintre Prut și Nistru. Un succes veritabil al lui reprezintă *Steaua de vineri* (1978) la Iași, la prestigioasa Editura Junimea, condusă în acele vremuri de scriitorul Mircea Radu Iacoban. Prin acest volum poetul începe să fie atras mai frecvent în obiectivul criticilor români. De altfel, poetul Nichita Stănescu însoțește *Steaua de vineri* cu înalte aprecieri: „Grigore Vieru este un mare și adevărat poet. El ne transfigurează natura gândirii, în natura naturii. Ne imprimăvărează cu o toamnă de aur. Cartea lui de inimă pulsează și îmi influențează versul plin de dor de curată și pură lui poezie”. Alte ediții tipărite în România (*Rădăcina de foc*, 1988, *Curățirea fântâniei*, 1993, *Taina care mă apără*, 2002), precum și peste hotarele ei (*Raiz de fuego*, 1999, antologie bilingvă româno-spaniol în traducerea lui Robert Lozinschi, *Orfeo rinasce nell'amore – Făgăduindu-mă iubirii*, 2010, ediție bilingvă română-italiană, în traducerea Olgăi Irimciuc), îi măresc voga binemeritată.

(continuare în numărul viitor)

ESEU

„LIPSA CEA MAI GREA” – IUBIREA CENTENAR ALEXANDRU PIRU

► Ioan DĂNILĂ

Câți dintre noi știu că istoricul și criticul literar Al. Piru (22 aug. 1917, Mărgineni, jud. Bacău – 6 nov. 1993, București) a scris, în afară de proză (romanul „Cearta”), și poezie? Revista „Manuscriptum” (1-4/2001) ni-l prezintă pe discipolul lui G. Călinescu ca autor de versuri de dragoste. Aureliu Goci, care îngrijește medalionul întins pe trei pagini (111-113), confecționează și adjectivul de care am avea nevoie noi, comentarii: „lubirile poetice piriene sunt petrarchiste”. De la el aflăm că între manuscrisele rămase se află și bruionul unei piese de teatru, „Alexandru cel Bun”, ceea ce face din Alexandru Piru un scriitor complet.

Sonetul „Carpe diem”, datat 1947, este un elogiu adus iubirii în nota voiculesciană („Dragostea-i unica vecie dată nouă”) sau eminesciană („Cui ce-i pasă că-mi ești drag?”): „Ocupe alții scaunul regesc,/Tot hazul vieții este dragostea./Nici glorie, nici ranguri nu-mi doresc.// Iubirea este lipsa cea mai grea./Ușor de toate pot să mă lipsesc/Și rătă toată lumea cât o vrea”. Mottoul poemului: „Andy yo caliente/Y driase la gente” („Să-mi fie mie bine, iar lumea n-are decât să rătă”, din Gongora, dezvoltat în poem, are și o inadvertență. Autorului, mulțumit mereu de cele înmagazinate în minte („Am o memorie foarte fidelă”, îi declara lui C. Călin, într-un interviu), tocmai „memoria i-a jucat feste” (Aureliu Goci): „primul verb e scris greșit *Andy*, în loc de *Ande*, formă de imperativ la conjunctivul prezent”. Dacă litera buclucașă din spaniolă e treabă de finețe filologică, o poznă editorială e de neadmis. În poemul „Recviem”, un cuvânt e transcris cu hopuri diacritice: „Ne-am întâlnit,/Ne-am cunoscut,/Unul pe altul ne-am pierdut/Într-un deșert neexplorat,/Neumblat, nevisat,/Și deodată, fără blindate,/M-ai lovit la bătrânețe,/Victoria, și m-ai

înfrânt,/M-ai reîntors în pământ”. (Am mai pus noi 3-4 virgule.) Cititorul înțelept va respinge amestecul vehiculelor de luptă prevăzute cu blindaje și va reface rima originală: *blândețe-bătrânețe*. Ba chiar va reține următoarele două versuri, pe care Aureliu Goci le-a pus drept motto al însemnărilor sale, mai puțin particula negativă, care ornamează pe loc secvența: „m-ai plâns, nu m-ai bocit/Și până să trăiesc, am murit”. (Primul vers, în „Recviem”: „Nu m-ai plâns, nu m-ai bocit”.)

La finele lui noiembrie 2017, Colegiul Național „Ferdinand I” Bacău a sărbătorit 150 de ani de existență. O zi a fost alocată botezului Bibliotecii, cu numele lui George Bacovia, prilej pentru a ne întâlni la un suculent colocviu (de aproape trei ore) despre foștii elevi ai acestei unități de învățământ. Nu numai autorul „Plumb”-ului a deprins cele trebuincioase în viață la Gimnaziul înființat în 1867 (eticheta pusă de autor a rămas celebră: „Liceu, – cimitir/Al tinereții mele”; am păstrat virgula dinaintea liniei de pauză, ca în ediția din 1994, unde „au fost respectate exigențele poetului”), ci și Alexandru Piru. La revista școlii s-a produs debutul său literar, sub bagheta marelui dascăl și istoric Ioan Alecu. Din prezentarea cărților cu autograful lui Al. Piru, din evocările celor care l-au cunoscut am înțeles cu toții că Bacăul îi este îndatorat. Deocamdată autoritățile se pregătesc să acorde post-mortem titlul de *Cetățean de onoare al comunei Mărgineni*, iar Școala Gimnazială „Alexandru Piru”, din localitatea natală, derulează un proiect întins pe durata acestui an școlar.

Vom reveni cu un interviu realizat la Craiova, în ziua de 3 noiembrie, când Facultatea de Litere a Universității din Bănie a organizat un simpozion național dedicat Centenarului „Alexandru Piru”. (Cel omagiat a pus bazele filologiei craiovene.)

ESEU

ÎNTRE TRADIȚIE ȘI MODERNITATE

► Dr., conf. univ., Liuba LAVRIC-BOTEZATU

„la o margine a clipei
o mamă cu pruncul în brațe
îngână sfioasă
un vechi cântec de leagăn
și poartă în visele-i demodate
speranța unei noi armonii”

Mușata Matei

Teoria interpretativității, prin tradiție, încorporează/trebuie să încorporeze anume specificitatea reînțoarcerii revigorată la esența devenirii și înălțării prin spiritualitate; tradiția, prin urmare, trebuind să circumscrie procesul reluat/renovat al continuității. Tradiția, ca și exercițiul diurn al propriei interpretativități etimologice/epistemice, pe traiectul reînțoarceri-înălțare, trebuind să marcheze specificul identitar al întregului: eu-noi cel care sunt - care suntem la nivelul propriei conștientizări a specificului devenirii, angajării pe nemurire. Aceasta pentru că la noi, încă de la începuturi „Omul eminescian – narcisic apoi hiperyonic – caută principiile universale, fundamentele existenței, „esența ființelor” asemenea „rădăcinilor lui Empedocle”, „semințelor lui Anaxagora, „atomilor lui Democrit, „prototipurilor” lui Platon, „ideilor” lui Hegel, „categoriilor” lui Kant. El caută înfrigorat și cuprins de „tremurul pozitiv, înființător, ontologicul pur. („O altă lume pe astă lume am visat” spune în *Icoană și pervaz*). Lumea este însă „strâmbă, urâtă”, plină de noroi, și-i produce un dezgust existențial sub forma apropiată a *angoasei, spleen-ului*. „Aveți viața și puterea... sunteți roți ale mașinei,/ Ce se mișcă-n jur de soare prin puterile luminei-/ Am un singur privilegiu – mi-e urât, sunt trist, bolnav,/ Sunt ca și moșnegii, deși tânăr... dar nu sclav” (*Dezgust, variantă la Scrisoarea IV*). Tot în această variantă poetul spune că iubirea îl respinge, iar frumusețea îi face greață, că este cuprins de „golul sufletesc”; și străbătut „de săgeata morții crude”./ (*Mihai Cimpoi în: „Esența ființei”, Argument*.) Cu apelații la definitivările celor mai consacrați ai timpurilor

pe traiectul ascensiunii parcursului *național-universal*: Petre Țuțea, Pascal, Kant, Heidegger, Hegel, implicat la lucrarea dezvoltării profunzimii spiritului eminescian în toată cuprinderea *Esenței ființei*, Mihai Cimpoi, de fapt, își determină formula multifacetică a propriei interpretativități: istoric și critic literar, estet-teoretician de anvergură, antropolog de excepție, organicist prin sinteză, filosof al culturii, prin excelență. E realitatea trăită de Mihai Cimpoi, pe care domnia sa nu o copie, ci o descoperă la nesfârșit în sine ca drept oglindire a eului în celălalt al individualității creatoare, vizavi de care fapt au culminat/ culminează marile adevăruri ale timpurilor: **I. Ființa vorbește de la sine, kantian, dincolo de aparență. II. Aparențele vorbesc prin sine, husserlian, câtă aparență atâta ființă. III. Ființa vorbește fenomenologic, mihaicimpoian, prin verticala lăuntruului suveran.** (*Liuba Botezatu, „The Evidence Theory and Methodology of Axiological Completions in The Philosophy and Axiology of Education”, pages 563-582, in Educational Alternatives, Volume 14, 2016 <https://www.scientific-publications.net/en/article/1001324/>*).

Dorul încorporează starea tendențios-alternantă a eului, vizavi de care își garantează rostuirea la intersecția transcenderii în celălalt, de-a pururi fidel „cele mai puternice și mai tulburătoare voci scriitoricești, doamnă a verbului românesc, Eleonora Stamate: „Mă zbat în epiderma dorului,/ pleoapa umbrată de dor tremură,/ ating pielea pământului/ cu fruntea,/ trup de frunze naște în mine.// Când dorul de frunze/ în suflet frunzar/ mă

apasă, fotosinteza sufletului/ nu mă trădează!...” (Eleonora Stamate, „Nesăvârșirea”, din Vol. *Drumul destinului * The road of destiny, Galați, Editura Pax Aura Mundi, 2017, pag.9, pag.90*)

De altfel, transgresia Eu-Altul este misterul reconsemnat al vieții la nesfârșit, vizavi de celălalt, al treilea, care este tot eu, pe postură de evidență a rostuirii proprii existențe: prim-secundant și drept judecător a ceea ce se profilează în/din oglinda sinelui izvorât din sine, așa ca în versurile tinerei poete Liuba-Liubastra Botezatu: „Eu sunt al treilea/ cel care nu poate fi perceput cu ochiul liber/ dar înțeles de cel înțelept/ nici bunul/ nici răul/ prea-multul și prea-puținul, simultan/ însă/ niciodată convenabilul vreunei plăceri de sine.// eu sunt cel de-al treilea/ rebelul absolut/ trăind după propria lege/ mereu în slujba umanului din om/ dar liber de orice prejudecată/ constrângere/ în virtutea aparenței bunului nume.// eu sunt al treilea/ nici eu/ nici tu/ și nici măcar celălalt/ ci, întotdeauna, noi -/ liantul exterior/ care ignorându-se pe sine/ va alege Sinele/ din Trinitate.” (Liuba-Liubastra Botezatu, „eu sunt al treilea”, din Vol. *La poheme around The Word, Editura PIM, Iași 2017, pag.6*)

Este adevărul prin care concretizăm că așa-i este datul omului contemporan: să se nască în modernitate - să se realizeze în modernitate și să rămână în postmodernitate: „Ne trecem inventând vieți cu/ oameni în noi,/ modelând creația pe care nu noi am creat-o,/ fără a ști că nu suntem decât furnicarul gândurilor noastre./ Liberul nostru arbitru se poate întinde tocmai/ până în marginile mușuroiului și ne mai plângem că/ nu suntem free!/ *Liberte* scrie pe frunțile noastre, pe care nu le știm plăsmui/ *Liberte* scrie în palmele noastre, ale căror linii nu le cunoaștem./ nici jocul atomilor pe căile facerii ori ivirea zorilor/ la coborârea viselor./ Cunoaștem noi tainele sângelui și cărnii./ văzut-am duhul pogorât în ele, știm numărul sorilor cosmici./ dar al celor din noi?/ Câți sori se cuprind într-un ochi, cât întuneric și când vor fi toate risipite-neant?/ Iar liniile.../ fragmentele noastre de eu, când vor ajunge la finiș./ cum și de ce?!/ Dar noi suntem free!/ So free!/ *Liberte* scrie pe frunțile noastre, pe care nu le știm plăsmui...” (Liuba-Liubastra Botezatu, „Damned to be free”, din Vol. *La poheme around The Word, Editura PIM, Iași 2017, pag.12*). Acesta este adevărul modernității, însetată până la obsesie, mai mult ca oricând, de frământul tălmăcirii celor două percepții ale normativității care „îl scutesc pe omul kantian să rătăcească în întunecimi, căci sunt limpezi în conștiința existenței lor”, cât și în propria-ne capacitate de a spune lucrurilor pe nume, deoarece tainele sângelui glăsuiesc într-o singură vibrație: „Ființa vorbește, fenomenologic,

mihaicimpoian, pe verticala lăuntrului suveran” la nivelul înaltei simțiri: „Simt/ Cum mă gândești în veacuri/ Simt/ Cum mă respiri în spații/ Simt/ Cum mă atingi prin sunet/ Simt/ Cum mă crezi din unde/ Simt!” (Victoria Fonari, „Valuri”, din Vol. *La marginea absolutului. Chișinău, Ed. Foxtrot, 2016*). Vedem bine că ceea ce dă culoare rostuirii vieții (coborâre-înălțare și viceversa) este/poartă, anume, specificul tendințios al angajării creatorului în postmodernitate: dorul/plăcerea de resemnare totală - cu prețul scump al aceluși *chin sisific*, manifest *căderii în apă*: căci apa în care se oglindește el, nu este altceva, decât hegelian vorbind, mediul fluid universal, viața ca proces, prin care, chiar „apa individuală devine o apă universală, reflexia dublată aducând și dedublarea eului...”. Și asta pentru că „Ființa „se arată”, după cum spune Eminescu, ... prin dramatic... sub semnul „nodului tragic”... prin acel strigăt final „Pe mine mie redă-mă”/ *Odă (în metru antic)*”. Ne permitem să încuviințăm că Mihai Cimpoi este eminescologul de forță - prin esență - *arhitectul și constructorul* molipsitor al propriei reconformări/configurațiuni epistemice, angajat/ incifrat „la un loc” - organicist - pe efectele *lirosifice* ale postmodernității ca și „program genetic” existențialist în perpetuă derulare/devenire.

De altfel, o filosofie a valorilor, la nivel coraportual (eu-noi) trebuie să ia în considerare constanta înfruntare dintre individualitate și universalitate. Aceasta, deoarece la nivelul teoretizărilor lui Schopenhauer „toate actele unei ființe se bazează pe principiul egoismului, care are dimensiuni gigantice” și care poate fi înfrânt, mai adăugă Liuba Liubastra Botezatu, doar de *muzica sferelor*, mereu în confruntare/prevelare, ca și în mărturisirile-i: „...Se aude o muzică în mine ce vine de dincolo de mine/ și mă pătrunde până dincolo de eu./ astfel încât ne contopim într-un dans al nonexistenței./ nemiștiind care e una, care e alta.../ Și n-o pot reda în cuvinte, căci ar fi ca și cum/ ai cere atomului să se descrie pe sine privindu-se celulă./ țesut, organ, încrengătură de organe, organism, un cuplu de oameni./ sătuc sau oraș, o țară întregă, națiune, planetă!/ Crescând atom nesfârșit în muzica sferelor dintr-o/ Cale Lactee, atât de imensă și, totuși, atât de infimă./ ca un rictus pe chipul senin de Dumnezeie./ Cum să scrii despre Totul când Totul se află în tine, atât de intim./ încât devine imperceptibil și de neatins./ atât de pur, încât simți că dacă ai îndrăzni să dai jos voalul misterului/ pentru satisfacția atingerii neatinsului./ ar fi ca și cum ai dezgoli fața lui Dumnezeu./ iar extazul vederii de sine v-ar arunca pe ambii în hău!/ Se aude o muzică în infinitul din mine, o muzică a sferelor/ de o zgomotoasă liniște, ca o chemare

tăcută a marelui Eu...” (*Liuba-Liubastra Botezatu, „O muzică a sferelor”, din Vol. La poheme around The Word, Editura PIM, Iași, 2017, pag. 18-19*).

Modernismul secolelor XX-XXI se caracterizează printr-o competitivitate a revalorizării valorilor la nivelul postmodernizării, prin care fapt chiar confruntările de competitivitate trebuie să se producă, vizavi de prevalența, într-un singur „pachet”, a celor trei tendințe formative marcate de exegetul demnității noastre savante în unison blagian: individualul, tipicul, absolutul, prin care își poartă evidență formula interpretativității specifice de racordare continuă a individualului, a lui PLS/ principiul lăuntrului suveran la PAG/ principiul axiologiei globale în cheia: autonomie-absolut. (*Liuba Botezatu, „The Evidence Theory and Methodology of Axiological Completions in The Philosophy and Axiology of Education”, pages 563-582, in Educational Alternatives, Volume 14, <https://www.scientific-publications.net/en/article/1001324/>*)

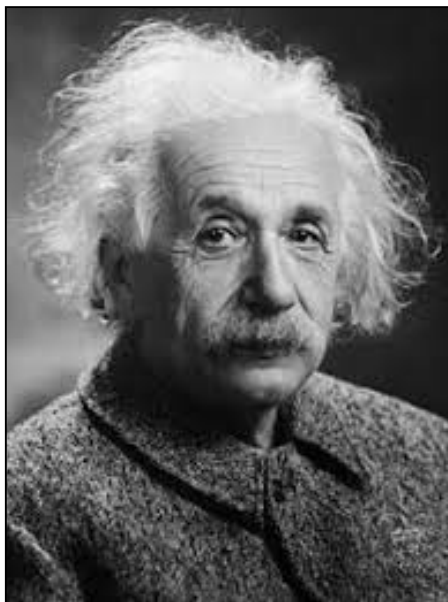
Mai referindu-ne la același zbor ontogenetic – mihaicimpoian, care planează spațial-temporalitatea în continuă izvorâre-curgere a preaplinului lumii indefinitului, făcând să nască/renască dialogul sporit al culturilor și civilizațiilor, în stare de a scoate în evidență lumea universului fizicii/metafizicii moderne, ne aplecăm asupra următoarei remarce a domniei sale: „Cultura universală se prezintă ca un macrotext, constituit din microtextele autorilor, ce înfățișează diferite popoare și epoci.” Aici ne-a fost îndeajuns să raportăm microtextele diverselor generații la macrotextul universalității prin Marile figuri poematice ale diferitelor epoci, diferitelor popoare și civilizații prin clasicul Eminescu, apoi și prin contemporanul poet spaniol Justo Jorge Padron, pentru a ne da seama de poziționarea interpretativității unicumului mihaicimpoian în universalitate. Credem că ne-a reușit odată cu descifrarea trinității dorului ființării noastre în sensul seminției cui ne are „ființa vorbește fenomenologic, mihaicimpoian...”, sub forme concretizate de genii, care, apar la distanțe de secole, numite de el divine: Homer, Dante, Shakespeare. Aceștia, ca și Rafael, Michelangelo, Beethoven, Darwin, Newton, sunt culmi valorice în epoci în care „zeii n-au murit”. Ei contribuie la *Cartea lumii*, pomenită în *Memento Mori* și *Andrei Mureșanu*, în care poetul se căznește să afle „cifra vieții cea obscură”. Pe de altă parte, toate aceste inițieri mai demonstrează că marele academician apare în ipostaza filosofului culturii românilor de pretutindeni care, anume prin Eminescu, ne proemanează continuitatea, în care ne surprindem la un moment față în față *la un pahar de poezie* cu renumitul poet al contemporaneității spaniole Padron în „*Ars Poetica*” lui, a universalității

în totalitate modernist-postmodernistă, prin care: „Limba, pură, bogată, ia forme diverse./ Tot ce e simplu presupune noblețe./ Nuanțele vorbesc despre întreg mai mult decât întregul./ Taina cuvântului se ascunde-n nuanțe, profețiile se ascund în nespun./ iar frumusețea niciodată nu țipă./ O limbă inefabilă, ca graiul/ folosit de îngeri, care descoperă adevărurile inimii pe lângă celelalte adevăruri./ ea face focul, și piatra, și pomul/ să capete calități omenești./ ea face viața să fie/ mai mult decât viață./ Cuvântul sporește încrederea mea./ el se rostește singur pe sine./ copilăria se întâlnește cu bătrânețea.../ Verbele toate-s acasă./ ele cunosc lumea care va fi./ numele lucrurilor care încă nu sunt./ codul zilei de azi./ dar și al celei către care omenirea se îndreaptă./ Ca o semință în jurul căreia se adună lanurile ce abia urmează să răsară./ în jurul poemului roiesc lumile de mâine./ în locul unde se întâlnesc sacrul cu veșnicia/ Dumnezeu își anunță venirea...” (*Literatura și arta, Nr.19, 7 mai, 2015, în „Taina poeziei”, traducere de Nicolae Dabija*). Asta e chiar mărturisirea prin care divinul își face loc la modul cuprinsului indefinit: „Justo Jorge Padron mi-a dăruit un poem inedit „*Ars poetica*”, scris în acele zile de vizită în Moldova, în toamna anului 2014, pe care l-am tradus în limba română, cu sentimentul, că mai degrabă acesta mă traducea pe mine în graiul metaforelor padroniene”. Sunt mărturisirile irepetabilului Nicolae Dabija în același număr al revistei. Este chiar discernământul unui mare poet, ajuns la starea de vârf a intropticului resemnărilor de sine în spațiul universalității. Este și faptul prin care același adevăr mihaicimpoian capătă amploare deosebită, *Ars poetica* lui Justo Jorge Padron constituie o revelație care nu se limitează la a fi doar una de natură estetică. Este o meditație existențială-complexă în mai multe registre și cu diverse chei de deschidere asupra a ceea ce înseamnă astăzi Poetul și Poezia în cadrul organiceii întâlniri simbiotice a Cuvântului cu ființa, a Logosului cu Ontosul... „Și astfel, ni se dă o primă definiție a Poeziei: este însăși lumea esențializată, spiritualizată, pusă pe aripile inspirației fabulosului Pegas; este recrearea genezei Universului în felul în care o recreau romanticii, printre care și Eminescu al nostru. Nașterea poeziei se aseamănă întru totul nașterii din haosul primordial al lumii, Poetul asumându-și rolul de Demiurg...” (*Mihai Cimpoi, „Arta poeziei ca artă de a trăi”, în: Literatura și arta, Nr. 21, din 21 mai, 2015*).

„Albert Einstein, continuă savantul, făcea anume elogiul omului sensibil și creator, care evadează din viața de toate zilele conform lui Schopenhauer „cu asprimea sa dureroasă și pustiul ei dezolant”, din „cătușele propriilor dorințe veșnic

schimbătoare” și ajunge în „lumea contemplării obiective și a înțelegerii”. Dincolo de lumea trăirilor apare o lume „simplificată și sistematică” - este ceea ce face pictorul, poetul, filozoful speculativ și cercetătorul naturii, fiecare în felul său.” (*Albert Einstein, Cum văd eu lumea, București, 1992, pag.33*), prin a concretiza: „Ceea ce este propriu-zis valoros în treburile omenești mi se pare a fi nu statul, ci individul creator și sensibil, personalitatea: el singur creează nobilul și sublimul în timp ce turma rămâne cu o atare obtuză gândire și simțire” (*Albert Einstein, Cum văd eu lumea, București, HUMANITAS, 2015, pag.252*), pentru a conchide: „Eminescu a posedat simțământul tainicului, despre care Einstein zice că „stă la legăna adevăratei arte și științe” [*ibidem, pag. 239*], demonstrând și prin aceasta că este „un om creator și sensibil”, adică o personalitate (*Mihai Cimpoi, „Personalitatea lui Eminescu”, în: Literatura și arta, Nr. 2, din 14 ianuarie, 2016*), o genialitate chiar, zicem noi, în favoarea contestării grilei de evidență valorică în alură einsteiniană: „Mie îmi ajunge misterul eternității vieții, conștiința și presimțirea alcătuirii minunate a existentului, ca și străduința umilă spre cuprinderea unei părți cât de mici a acestei rațiuni ce se manifestă în natură.” (*Albert Einstein, Cum văd eu lumea, București, HUMANITAS, 2015, pag.252*)

De altfel, românul este cel născut în lumea paradoxurilor, trăsătura lui distinctă a fi din fire poet este cea de a ști să aleagă între a fi sau a nu fi un a fi predominant Sinei genealogic modernist-postmoderniste, în stare de a „vedea păsări și ape acolo unde alții nu vedeau/ decât noroaie și pietre/ toți îl invidiau pentru asta dar îl și bănuiau de/ prea multă imaginație cum să înțeleagă/ nebunia lui atunci când normalul desena noroaie/ și pietre/ gândea zborul și aripa crescute amândouă din/ ochii copacului o pădure întreagă zburându-și/ copacii peste păsări și ape/ se dezbrăca de realitate cu graba cu care/ ceilalți se lepădau de hainele visului/ păsări și ape căutau dintr-o pădure de ochi să/ își găsească limanul/ el le vedea și ca să nu se mai simtă atât de/ singure le însoțea zborul, gândindu-le” (*Gabriel Gherbăluță, „don quijotte”, din Vol.: Ziaua în care mor apele, Ed. Pim, Iași, 2017, pag. 55*). Crezul poetului român-gălățean Gabriel Gherbăluță, am

Albert Einstein

zice, este unul al apropiării mării responsabilități a artistului tuturor timpurilor și din toate epocile vizavi de onorabilul acces padronian de „a sta la masă/a (tăcerii lui Brâncuși) cu Dumnezeu”.

Convingerile culminează odată cu observațiile lui Ion Diaconescu, pe marginea aceleiași *Ars poetica* a spaniolului Justo Jorge Padron, „poetul care a îmbogățit poezia planetei cu versul său neobișnuit, șlefuit ca un diamant prea valoros”, ne avertizează că deja e ora „când stelele ascultă pământul”, iar dragostea trebuie să devină sângele și pulsul poemului, cel care răstălmăcește anotimpurile și frumusețea de lângă tine, stăvilind răul și impunând iubirea tutelară.” (*Nicolae Dabija, „Despre poezie”, în: Literatura și arta, Nr.19, 7 mai, 2015*). Nouă ne rămâne să cădem de acord cu anume ceea ce unește lumea într-o singură trăire a mentalului în sensibilizare, este puterea nelimitată a talentului, concrescut cu grijă la harul autenticității dragostei față de neam, față de aproapele marilor

distanțări spațial-temporale, față de bine, frumos, adevăr în rotunjime globală; față de Cuvântul întreg al lui Dumnezeu.

Prin urmare, **Mihai Eminescu**, și în publicistică, ca și în poezie, și în politica mare a vieții, rămâne a fi un profund emanator de nețărmurită dăruire; un izvor de transcendere continuă a spiritului clasic dinspre modernitate înspre postmodernitate - **expresia integrată a sufletului românesc** - după cum bine continuă să ne convingă Nicolae Iorga de pe pagina de copertă.

Adevărul cu pricina se reputează aici, după cum remarcăm, de evidențele atitudinale ale celor de/ din toate vârstele, aflați mereu în voga solicitărilor sensibilizatorii la scară național-universală. Or, cam acesta ne este *Drumul destinului* bătătorit aniversar de *Tecuciul literar-artistic* al demnității, care ne acoperă sub virtuosul semn de exclamare al parcursului managerial decagenar - **Eleonora Stamati:**

„Doamne, orice strop din inima Ta
este o lacrimă a bucuriei...
Și inima mea cântă...!”

(din Vol. *Drumul Destinului* * *The road of destiny*, pag.16)

ESEU

MIHAI CIMPO(I)ETICUL ȘI CUPRINDEREA VIDULUI DEMIURGIC

► Adrian Dinu RACHIERU

Dacă C. Noica spunea: „Cu Blaga triumfă românescul în filosofie”; noi, în măsura aceleiași deschideri fenomenologice, spunem: Cu Cimpoi triumfă cuprinderea vidului demiurgic românesc în cultura lumii.

Căile de arătare a demiurgului mihaicimpoian, după cum descoperim azi, sunt cele ale dialogului dintre milenii sub semnul omniprezenței, în/din diverse culturi sau chiar în aceeași cultură din unul și același. De exemplu, același Mihai Cimpoi atenționează partajat (*În Mari scriitori români: medalioane literare, ed. III-a, Silvius Libris 2008, pag. 26*) că „Axul secret al bacovianismului este impactul adânc al omului modern și al celui arhaic. Suportând teroarea istoriei, cel dintâi are nervi (de toamnă, de iarnă, de primăvară și chiar de vară, acesta agasând ființa prin „al zilei năduf”), pe câtă vreme cel de-al doilea o reflectează senin sau sub semnul eternei reînțoarceri...”. Iar „dialogul dintre aceștia, continuă academicianul [*ibid.*, pag.27], ar avea, după Mircea Eliade, motive de reproșuri reciproce. Omul modern, care nu poate fi creator decât în măsura în care este istoric și care își află sursa în propria libertate, ce apare ca libertate de a face istoria făcându-se pe sine, ar putea obiecta omul arhaic că acesta nu creează, deoarece este prizonier al repetării în infinit a primelor gesturi libere ale omului. Or, ar putea omul modern să facă el istoria în timp ce ea se face singură, fie că e făcută de un număr restrâns sau chiar de un singur om?” Este felul retoric prin care, la nivelul esteticii bacoveniene, Mihai Cimpoi, de fapt, își circumscrie și propria elocvență arhetipală, înzestrat cu „libertatea de a face istorie, făcându-se pe sine”. E și un fel al marelui academician de a face politică? Da, și e un *da* puternic, dacă luăm în considerare sentimentul acut al lui același în același crez ale aceleiași simțiri, aceleiași Patrii în întregime - Limba Română - în fața căreia s-a simțit și ne simțim mereu îndatorați. Prin, cu toții dimpreună: Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George

Bacovia, Ion Barbu, Mihai Cimpoi, aflați fiecare la un anumit pol al purtării rostului gândirii eminesciene, triumfă, mioriticomanolescian, mitologia zămlisirilor noastre de la începuturi. Or, filosofia culturii identității cui ne are este una plăsmuită în chip mihaicimpoian astfel ca mai apoi să culmineze cu monumentalul *Dicționar Enciclopedic Românesc - Mihai Eminescu*.

Anume prin Mihai Cimpoi, ontologocentrismul pecetlirii noastre spirituale poartă remarcă universalității pogorâtă și înălțată demiurgic în toată tăria cuvântului vorbit-scris-trăit, căutat-regăsit și cântat în incomensurabilitatea Marelui Tot. Și tot așa, în chip demiurgic, continuă să-și puncteze coordonatele regăsirii identitare, în diacronie istoriologică și sincronie poetizată, întreaga operă mihaicimpoiană, de la primele *Disocieri* pâna la prezentele reluări ontologice, purtându-l la căpătâi pe Constantin Noica, care, în atenția întregii lumi, pretinde pe bună dreptate că „*români sunt un popor care nu pur și simplu există, ci mereu devin*” (*Constantin Noica, Jurnal Filosofic, ed.II, București, 1990, pag.76*). Este, de fapt, cazul prin care putem dovedi cu orice ocazie că Demiurgul mihaicimpoian, pe scala lumii, este unul al românilor mereu în devenire. În viziune critică, unul este demiurgul baironian, rimbaudi-an, dostoevșchian, nietzscheian și cu totul altul este demiurgul mihaicimpoian în/prin care pulsează cu deosebită vigoare întreaga fenomenologie a datumului, acumulat genial de pretutindeni și (mai cu seamă de pe la clăcile simpozionare ale artei arătărilor noastre la față), frământată vârtos la vatra dorului responsabilității de resemnare/de răzbire la suprafață, „mână-de-la-mână”, prin răsflecare de mâneci, cu un *Doamne ajută* la căpătâi. Prin acel Meșter Manole mioritic, demiurgul mihaicimpoian este unul al ascensiunii împletirilor de mâini/de minți: național - universale, care în totalitate, assemblează traiectul devenirilor identitare - Eminescu, Creangă, Blaga, Bacovia, Arghezi,

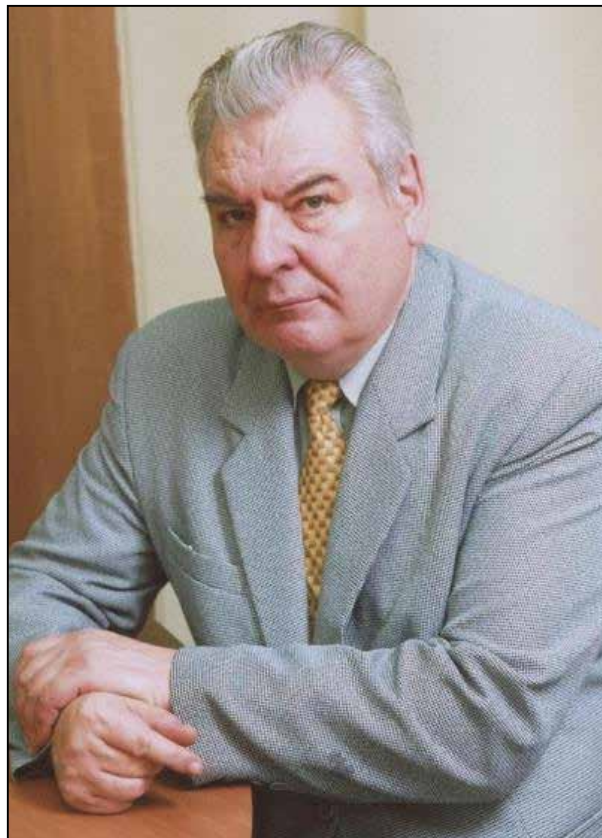

Sadoveanu, Druță, Stănescu, Vieru, și tot așa mai încoace. Nimic altceva decât un Mit al identității constituie întreaga operă eminesciană, care, după Mihai Cimpoi ia înfățișarea unei drame cu doi actori prin care vorbește însuși Marele clasic: *Privitor ca la teatru/ Tu în lume să te-nchipui:/ Joace unul și pe patru./ Totuși tu ghici-vei chipu-i...// Viitorul și trecutul/ Sunt a filei două fețe...* „Este un teatru profund, ne convinge și de această dată domnia sa, căci, vorbind în termeni heideggerieni, însăși conștiința că Demiurgul stă inert în preajma omului eminescian ca om al acestei lumi generează existențialul mod de ființă... [ibid, pag.78].

De altfel, prin punerea față în față a omului heraclit cu omul eminescian, Mihai Cimpoi, în context complinitor, își câștigă veracitatea propriului drept la autodeterminare. Omul mihaicimpoian este omul eminescian prin genune, consubstanțial al rețelei deschiderilor sale lăuntric-disociate spre universalitate, spre marea cosmogonie a întregului Univers. Fenomenologia spiritului mihaicimpoian, prin disociere/asociere, este una psalmică prin excelență. Este una a Psalmului biblic în toată configurarea eterogenității întregului, angajat pe struna identitară aflată sub semnul magiei mioritice de pogorâre a Ființei în Cuvânt... Și dacă două lexeme *Mihai și Cimpoi* îngemănează sintagma indispensabilă a felului zicerii noastre dintr-o singură suflare – *mihaicimpoian* - aceasta e pentru a pune în evidență forța împreunată, „îmbobușată” de sens a mariajului maieutic/propeudeitic: *Cuvântul divin/normant-principial Mihai/ Emanuel* - cuvântul uscat, care zace în inconștient spre a fi valorificat, și, respectiv *cuvântul umed – Cimpoi/ fluieraș de fag..., de soc...*, ca și lungime de undă a interpătrunderii în lăuntru acufundat al doinirii, pe „*drumul*” eternei reînțoarceri - Pegasul! Pe când Mihai Cimpoi, pe bună dreptate, vede în Ion Barbu „o deschidere spre înaltă Cumpănă”... (*Mihai Cimpoi, Mari Scriitori Români: medalioane literare, ed.III-a, Silvius Libris 2008, pag.31*), iar în Nichita Stănescu „*barbianul mod intelectual al Lirei,*” care „precede și chiar prelungeste știința”..., „veracitatea carteziană” (*Mihai Cimpoi, Nichita Stănescu: logocentrism și ontocentrism - tăcerile și plăcerile textului. Literatura și Arta, Nr.15, 2015*), noi, chiar în persoana domniei sale, vedem introvers/extravers barbianul mod intelectual al preocupărilor savante de deschidere spre Cumpăna echilibrului fizicii/metafizicii moderne: esență-chintesență/ materie, mișcare...

Ca și indiciu fenomenologic existențial/existențialist, prestața sa optimă de explorator al identicului este să scoată în evidență valori. Și o face cu brio!

Avem aici în vedere că valorile, ca atare, purtând în sine alură demiurgică, sunt predispușe existențial substanțial/consubstanțial, la reconsemnarea unui spațiu permanent al libertății de/ în creație, în care creatorul/furnizorul de valori să fie mereu în siguranță, mereu asigurat/angajat cu/la „**posibilitatea de reconsemnare creativă a sinelui**”. (*Liuba Botezatu, „Principle of Graciousness and longing, of the authenticity of our becoming versus the interference: multiple intelligences – multiple graces”, pages 342-360, Educational Alternatives, Vol. 11, part 2, 2013, www.scientific-publications.net*). Spațiul reconsemnărilor creative, cunoscut/recunoscut ca drept unul al *libertății de manifestare*, după convingerile noastre, nu poate fi conceput înafara unui indicator demiurgizat purtând/reputând în sine/prin sine alură de principiu sensibilizator normant în toată compexitatea profunzimilor. Este de menționat și faptul că acest principiu al proeminenței - în permanență personalizat, în contextul luărilor noastre de atitudine, poartă un nume - propriul său nume: Mihai Cimpoi, incifrat continuu prin Eminescu ca drept fenomen istoriologic de excepție pe tabla noilor valori ale lumii.

INTERVIU

DE VORBĂ CU PAULINA POPA

► Angela BACIU

A.B.- Doamna Paulina Popa, sau să vă spun Paulina Emia?! Mă bucură să ne găsească începutul acestui an 2014 în fața unei cești de cafea, într-o dimineață de iarnă. Permiteți-mi, pentru început să va urez La mulți ani!, să aveți un an bun și inspirat.

– Bucuria este, sau cel puțin ar trebui să fie, o stare de spirit normal, o libertate a sufletului, o logică dumnezeiască în care trăiesc poezii. Suntem împreună, împreună virtual, acum la început de an și îți doresc un an poetic bogat. Bogăția poeziei este în sine o vindecare a sufletului, o terapie pentru poet și pentru cel care citește poezie. Poet fiind, cred că avem nevoie de poezie și îți doresc un an de poezie. Paulina Emia? Da, Emia este creația mea, timp din timpul meu...

A.B.- Două Doamne discutând calm despre literatură, poezie...

– Literatură noastră cea de toate zilele este cea care m-a salvat în orele de singurătate, este cea care nu m-a decepționat niciodată. Literatură și nu miile de pagini de maculatură care se scriu, din păcate din ce în ce mai des, cu toate că sperăm într-o limpezire a apelor, într-o construcție pertinentă a scării valorilor. Aici și noi, editorii, avem o vină în poluarea cu aceste pagini cu maculatură. Să vorbim despre poezie? Dacă ar trebui să-ți spun ce înseamnă pentru mine poezia, mi-ar trebui câteva pagini și spun asta pentru că toate premiile și distincțiile, toate realizările materiale și financiare, toate bogățiile lumii nu echivalează starea de grație care te protejează, te ridică, te purifică atunci când scrii. Poemul este bărbatul puternic, este tatăl, fratele, iubitul. Poemul este sfâșierea, urlatul dragostei. Mă simt bine atunci când evadesc din propria viață, invadând spațiul poetic, ori poate atunci când poemul îmi invadează viața și mă ajută să trăiesc mai bine să trec cu mult mai multă ușurință pe coridoarele sociale ce devin din ce în ce mai strâmte.

A.B.- Prietenii literare, cu ce să începem?

– Octavian Paler spunea: „Prietenia este un dar pe care îl ai sau nu îl ai”. Cred în darul prieteniei și mai cred că toți avem acest dar, chiar și animalele. Intenția mea este să păstrez prietenii literare pe raftul de sus, acolo unde se păstrează lucrurile de mare valoare. Aceste prietenii au fost ocazionate de literatură și întreținute de această, au fost ocazionate de Festivalul Internațional de Poezie, Emia pe care îl organizez la Deva ori de prezența mea la numeroase manifestări literare din țară ori din străinătate. Se știe că printre cele mai importante bogății ale unui om se numără și prietenia. Unii ar spune că este cel mai important, prietenia însemnând comunicare/ comuniune, încredere, bucurie. Atunci când vorbesc despre prietenii mei literari, cei pe care îi iubesc, vorbesc despre o completare reciprocă, despre un sentiment de siguranță în legătură cu ei. Mă bucură orice realizare a prietenilor mei, orice bucurie a lor. Rad și plâng alături și împreună cu ei. Cu prietenii mei din străinătate, majoritatea scriitori ori editori, mă întâlnesc, virtual, în fiecare zi. Dumnezeu mi-a dăruit prieteni literari frumoși la suflet, excepționali printre care ești și tu.

A.B.- Despre cărți...

– Știm că cea mai frumoasă avuție a unui scriitor este cartea să. Cărțile noastre sunt copii noștri, iubiiți, amanți, moștenirea. Dar, mai presus

de orice, așa cred eu, duhovnicul nostru. Îmi iubesc foarte mult cărțile, pe fiecare în parte, chiar și pe cele pe care le-am scris cu mulți ani în urmă, sau poate pe acelea le iubesc mai mult, poate și pentru că le privesc cu o anume indulgență. Dacă cineva mi-ar cere să construiesc o scară valorică pe care să-mi așez cărțile, cu siguranță, toate, dar absolute toate, ar fi așezate pe scară de sus. Dacă ar trebui să vorbesc despre carte în general, sufăr când, din motive care nu pot fi scuzate, editorii publică maculatură, așa cum am mai spus. Ar trebui să respectăm cartea ca mijloc de transmitere a unei valori, ca mijloc de formare a omului și nu ca mijloc de rătăcire, pierzare, derută. Fără cărți istoria nu ar exista, informația nu ar circula. Nu văd o societate fără carte, fie pe suport de hârtie fie virtuală.

A.B.- Ei da, iată ce scria despre Dumneavoastră poetul Octavian Soviany în Revista „Luceafărul”, nr.29/ 2000: „În amplul poem «Umbră lui Dumnezeu» cu care se deschide volumul «Ghilotina sinelui» (Editura «Vinea», 2000), Paulina Popa dezvoltă o poetică a paradoxului, pe parcursul căreia rostirea se interoghează în legătură cu propriul sau rost descoperindu-și încărcătură de întunerice și de lumina, de vreme ce este asociată luminii care orbește, orbirea traducând poate în acest context sentimentul unei pierderi de criză asupra mundanului și apărând că o dezluminire care face cu puțință rostirea, căci rostirea nu este «din lume»...” Am făcut referire la acest poem pentru că mi s-a părut extrem de aproape de sufletul poetului Paulina Popa. Unde se situează Ea, Poezia, în viața Dumneavoastră?

– Poezia/Poemul este o scrisoare către ține însăși, ceva ce nu încearcă să te sporească dar te sporește cu fiecare vers. Este o aripa prea mare pentru lumea noastră mult prea mică. Este o lume de lumina asemenea unui aisberg de flăcări și nu o lume cu președinți și regi demenți și beți. Este o flacăra ce încearcă să spulbere mormanele de gheață, ce încearcă să dezghețe lumea înghețată a nemernicilor ce poartă indolența și gheață în suflete. Orice ar fi, Poezia este ceva dramatic, este sfâșierea, arsură și sângele din arterele poetului. Ceva neînțeleș care ne înțelege, ceva sfânt care ne sfințește și, fără a deveni dramatică, poezia este peste tot este aerul meu și, mai presus de toate, este bucuria tuturor zilelor, este TIMPUL.

A.B.- Ați debutat în anul 1970 în „Crișana” și „Zbor alb”. Vă mai aduceți aminte momentul

Debutului? Drumul textelor la redacție? Pe cine ați cunoscut acolo?

– Debutul meu s-a petrecut prea repede pentru că eu să înțeleg foarte bine ce important este acel moment. Eram elevă în anul I și știu că îmi era foarte ușor să versific. Credeam că e o simplă joacă și nu mă dădeam în vânt după versul alb care se practică și care făcea multe valuri în anii 70-80 și de atunci încolo. Atunci l-am cunoscut pe Gheorghe Pituț cel care îl iubea foarte mult pe Lucian Blaga și poate din acest motiv Lucian Blaga m-a influențat foarte mult. Eram în doliu când l-am cunoscut și Gheorghe Pituț mă numea „Cea cu năframă neagră”. Mereu vorbea despre lumea mult prea mică în care trăim și mi-a insuflat acea dorință de a trăi frumos într-o lume cu poeți foarte diferiți unul de altul așa cum trebuie să fie. La Beiuș l-am avut foarte aproape și bun dascăl pe Corneliu Crăciun, autor de manuale școlare și scriitor, pe scriitorul Nicolae Branda și Sandor Petru. La Oradea l-am cunoscut pe Ștefan Augustin Doinaș care a rămas în memoria mea ca un colos de omenie și poezie.

A.B.- Au urmat aproape 30 de ani de colaborări la reviste literare din țară, diferite cenacluri. Aș dori să povestim mai pe larg – cafeaua aceasta devine din ce în ce mai prietenoasă – cum erau acele timpuri? Este perioada când ați legat unele prietenii literare, i-ați cunoscut pe marii noștri poeți, ce amintiri vă vin în minte acum?

– Dorești să vorbim despre perioada comunistă? Zeci de tratate sofisticate scrise de personalități cu pretenții în domeniul studierii comunismului, au prezentat relația dintre scriitor și regimul care ne urmărea încă de la sânul mamei. Toate au dus spre ideea unei înfrățiri dintre scriitor și „diavol”, ceea ce eludează adevărul. Tinerețea mea și melancolia care era accentuată atunci, m-a ajutat să trec peste acei ani fără a mă implica sub nicio formă în mediul în care era nevoie de o alegere politică. Nu am fost înregimentată sub nicio formă nici măcar în UTC. Dacă vorbim despre viață literară din acele vremuri, mă voi opri la cenaclurile literare, cele care au reușit să creeze mici piețe de idei, mici agore. La Caransebeș, unde am ajuns în urmă repartizării în învățământ, frecventam Cenaclul Casei de Cultură dar și Cenaclul de la Casa Armatei. Am fost acolo în preajma lui George Suru, Gheorghe Azap, George Șeitan. Unele prietenii legate acolo în Caransebeș la Cenaclurile literare persistă și azi. La Reșița mă întâlnesc mereu cu Octavian Doclin, Ada Cruceanu, Cornel

Ungureanu (Timișoara) și azi așa că și atunci „când eram mai tineri și la trup frumoși”, vorba lui DoN Cezare.

A.B.- Tot vorbim de prietenii literare, ați avut „mentori”, sau oameni pe care i-ați prețuit atât de mult încât vă sunt mereu aproape?

– Tocmai am vorbit despre Corneliu Crăciun, Ștefan Augustin Doinaș, Gheorghe Pituț dar și bunul meu prieten Cezar Ivănescu. Aș dori să va vorbesc despre minunatele clipe petrecute alături de Cezar Ivănescu atunci când am participat la diferite evenimente culturale, Festivaluri și alte manifestări cultural/poetice, călătoria noastră în Iordania la festivalul Odiseea. Mereu aproape îi simt pe cei din primii ani ai poeziei, anii 70/80 dar și pe cei alături de care încă mai lecturăm poeme, le disecăm... (nu vorbesc aici despre lecturile publice plătite de URSS pentru că acolo există liste pe care sunt înscrși mereu aceiași buni prieteni ai celor „sus-puși”, veșnică poveste a găștilor.)

A.B.- Vă aduceți aminte de debutul editorial cu „Ruga Mântuitorului” în 1990? Astăzi cum vi se pare că a fost „drumul” debutului de la cel literar la cel editorial?

– Debutul literar ar trebui să fie, și de multe ori chiar este, hotărâtor pentru destinul literar al debutantului. Primii pași, ceea ce înseamnă, de fapt, debutul, sunt foarte importanți pentru viitorul scriitor. Am avut marea șansă că debutul meu să se petreacă într-o perioadă fertilă și o conjunctură benefică dacă mă gândesc la scriitorii mari pe care-i aveam la Oradea. O mare „pacoste” au fost anii imediat următori debutului meu literar, un context literar/social în care urmă să ne afirmăm chiar și atunci când convingerile noastre erau discordante mediului. O societate în care am simțit că ori pe ce drum o apucăm eram într-un impas. Proveneam dintr-o familie cu puternice convingeri creștine și din momentul căsătoriei cu un preot mi s-au tăiat toate căile de acces spre o lume literară concretă, o lume pe care doream să o practic viu, efervescent. Asta a dus, cumva, la o tăcere între anii 1975-1990. O tăcere fertilă în care scriam, mă informam, citeam tot ce-mi cădea în mână. Evenimentele din 1989 a produs o declanșare a forței înlănțuite ce se zbătea sub „rochia mea de carne”. Așa îmi explic ceea ce a urmat. Despre debutul editorial, am dorit să pornesc prin editarea unei cărți că o rugăciune la început de drum: Ruga Mântuitorului. Apoi totul a decurs normal, frumos, limpede...

A.B.- Sunteți autor a peste 25 de cărți, peste 30 de cărți pentru copii, prezență în numeroase antologii, dicționare și lucrări critice și, firește, deținătoare a numeroase premii importante, membru în Uniunea Scriitorilor din România. Lung drum... anevoios?

– Un drum frumos, pe care-l percep acum că fiind foarte scurt, cu frământări fără care nu aș fi reușit. Ești poet și cunoști cum se naște un poem. „toate acestea nu s-ar fi scris singure/ dacă mii de omuleți mu m-ar fi călcat în picioare...”. Aș dori să-l citez pe Nicolae Manolescu: „Poetul e un dansator pe funie, un jongler de cuvinte, un inventator de rime rare, plin de ingenuitate și de har.” Sunt întru totul de acord cu dansul pe funie, ba chiar pe sârmă înroșită. Îmi place riscul poetic, îmi place dansul dar și să mă las dansată de poemul care mă scrie. Numărul cărților nu da valoarea, cât tunetul din interiorul poemului, puterea verbului cel a toate făcător. Cărțile mele pentru copii sunt un pariu cu mine însămi. Am dorit să dezvălui celorlalți copilul de soare pe care-l port în suflet. Ilustrațiile cărților pentru copii sunt jocurile mele cu linia și culoarea. Despre premiile literare... La ce-mi trebuie mie sau oricărui alt scriitor, un premiu? Dacă un scriitor sau o carte premiată s-ar vinde mai bine, atunci cu siguranță am putea vorbi altfel despre premiile literare. În conjunctură actuală premiile nu adaugă nimic operei, nu sporesc talentul și nu va duce vreodată la o mai bună receptare a operei scriitorului premiat. Asta nu înseamnă că nu mă bucură, de fiecare dată obținerea unui premiu literar. Poate și numai pentru că în felul acesta „îmi fac iluzii” mi se pare că cineva îmi citește cartea. Apoi, dacă Alice Munro, scriitoarea canadiană a primit Premiul Nobel pentru literatură la vârsta de 82 de ani, pot să sper și eu că voi reuși o confirmare a premiului OPERA OMNIA pe care tocmai mi l-a decernat URSS, filiala Arad. (Acum, înțelegi că a fost o glumă, vizavi de Nobel.) Nimic nu e nefiresc în faptul că scriitorul îți dorește notorietate, certificare publică, glorie (de ce nu?). Aș dori să precizez, totuși, că financiar vorbind, premiile literare acordate de URSS, sunt foarte mici. Cred că este aproape imposibil să faci o literatură mare cu costuri mici. Nu doresc să fac imprudența de a vorbi despre subcultura care își umflă buzunarele.

A.B.- Pe lângă faptul că sunteți scriitor, ați îmbrățișat și meseria de director de editură, președinte al Asociației Culturale Emia, înființând și

un important festival. Să vorbim pe rând, despre fiecare în parte.

– Editura Emia este un demers firesc, un business de care mi-am legat definitiv timpul meu. Este acel ceva fără care viața mea s-ar dilua. Am pornit acest business că pe ceva legat de literatură că mai apoi când vânzarea de carte a scăzut dramatic să mă extind în alte domenii. Editura și tipografia au rămas prioritatea mea, după poemul care este timp și netimp. Editura mi-a prilejuit numeroase întâlniri. Oameni de valoare au publicat în Emia și asta mă bucură. Asociația este cea care se ocupă de organizarea unor evenimente culturale printre care și Festivalul Internațional de Poezie Emia. Acest festival a adunat la Deva sute de poeți din toată lumea. Sute de prieteni. Am rămas mai departe într-o relație poetică. Sper că această criză să se termine ca în felul acesta să pot rezolva partea financiară pentru continuarea festivalului de poezie, la Deva.

A.B.- Sunteți un om împlinit? Este ceva ce va doriți să faceți și nu ați reușit încă?

– Chiar dacă sunt un veșnic nemulțumit, chiar dacă doresc altceva: mai bine, mai frumos, mai multă limpezime. Chiar dacă mă revolt atunci când viața noastră socială ne sufocă prin invazia incompetenței, a hoției și subculturii, când mă gândesc la ce aș fi putut să fac și din motive subiective ori care îmi scapă, nu am făcut, mulțumesc pentru toate lui Dumnezeu cel ce-mi conduce pașii. Am realizări normale. Sunt foarte multe lucruri pe care doresc să le fac în continuare. Aș dori,

printre altele, să călătoresc în Africa și la cei doi poli ai pământului. După călătoria mea în Iordania, la Locurile Sfinte, unde am avut prilejul de a calca pe urmele Vechiului și Noului Testament, am plâns la Marea Moartă și la Cetatea lui Irod unde a fost tăiat capul Sfântului Ioan Botezătorul, pentru că am trăit momente spiritual magice acolo, orice călătorie mi se pare fadă, lipsită de emoție. Recent am fost într-o croazieră pe Mississippi și „l-am întâlnit” acolo pe Mark Twain, poveștile copilăriei mele, și totuși nu am trăit emoțiile de la Locurile Sfinte. Poate în locurile exotice ale Africii m-aș regăsi. Aș dori, apoi, să vizitez Pakistanul...

A.B.- Pentru cititori vă rog să transmiteți un gând de început de an...

– Am scris cândva despre „o simplitate la care rareori ajungem” și asta îmi doresc pentru mine și pentru toți cititorii: o întoarcere la lucrurile simple, la frumusețea acestora și la fabuloasa natură. Doresc tuturor puterea de a aprecia mai mult verbul a fi decât verbul a avea.

A.B.- În încheiere, v-aș ruga să ne recitați un text...

– „Ca Ulise în drum spre Itaca,/ am cărat după mine iubirea,/ atât cât să-mi ajungă mie și nepoților mei,/ pentru zilele când, în brațele sinei-lui,/ Penelopa cuvintelor tresăltând,/ mă voi odihni, mulțumită că am luptat,/ protejată de poemul meu,/ ca Ulise/ protejată de Athena.” (din volumul *Matematica Îngerului*)

(2014, Galați/ Deva)

ANIVERSARE

CE FASCINANTĂ ESTE NORA...

(fragment din cartea *Despre cum NU am ratat o literatură grozavă*, Ed. Junimea)

► Angela BACIU

„Aveam vreo 20 de ani când am văzut-o la televizor. Părea dintr-o altă lume. La școală auzisem în treacăt, profesorul meu de limba română îmi dăduse două poezii, cu împrumut, să le citesc. Nu înțelesesem prea multe atunci, cuvintele zburau nebune, personaje necunoscute mie vorbeau încâlcit, țipau aproape. Îmi aduc aminte că era vorba de poezia „Variații”, nu știu din ce volum, însă expresia liberă, joaca rimelor, îndrăzneala cuvintelor mi s-au părut atât de fascinante. Firește, nu i-am mai dat înapoi poeziile profesorului, le-am așezat în jurnalul meu de adolescență, am pus lipici mult să nu le pierd, cred că le am și acum dacă le voi căuta în sertarul cu caiete și cărți de la mama. Poezia era așa: „pune cursele de șoareci/ ne jucăm de-a eu și tu/ tu intrai în catedrala/ eu eram Marguerite d’Anjou/ îmi dădeai o bicicletă/ eu vedeam că n-are arc/ și-o puneam să pedaleze/ pe vitează Ioana d’Arc/ e vreun cocoșat pe-aproape/ clopotele-s toate-n port/ ies în șiruri împăiate/ păsări negre la raport/ să nu-ncerci să smulgi vreo pană/ că să-mi scrii un madrigal/ că te-nchide-ntr-o icoană/ cuviosul Cristobal”...

Peste câțiva ani, întorcându-mă acasă într-o vacanță de vară, după o sesiune, mama mi-a spus că a găsit la un chioșc în gară o revistă literară și pe coperta era... ea și câteva versuri, nu le mai țin minte, nu mai știu nici în ce an era, dar chipul ei părea atât de cunoscut. Era la fel cu versurile, la fel de liberă. Îmi aduc aminte că multă vreme aveam lipite pe ușa dormitorului, acasă la mama, trei fotografii mari: cu Nichita Stănescu, cu ea și Nina Cassian. Alți colegi aveau fotografii sau afișe cu artiști rock, formații sau actori, eu... îi priveam pe ei, poate mă ajutau să îi înțeleg mai bine, poate speram. Ei, cum ce speram? Să înțeleg poezia asta, să o întorc pe toate fețele, să mă joc așa cum făceau ei. Și mult mai târziu, cunoscând-o, mi-am dorit să fiu că ea. M-a fascinat mereu naturalitatea, se simte bine în pielea ei și, chiar dacă spune că nu a fost niciodată o femeie frumoasă, nu îți poți

lua ochii de la ea. Poți vorbi orice: despre cum era elevă la Ursuline și se plimba pe străzile vechi din Sibiu, cum era mama balerină, cum a scris prima poezie pe acordurile tatălui. Îmi place că vorbește atât de liber, de deschis și râde cu atâta poftă.

Am învățat de la ea să fiu mai sigură când scriu, să nu mai las atât de mult inima la vedere, să nu-mi mai fie frică de cei mari și să am curaj. Am învățat cât de frumoasă te poți simți la orice vârstă și că feminitatea nu trebuie lăsată de izbeliște, am învățat că nu trebuie să te temi și să lași mereu ceva în urma ta, că, stângaci fiind, poți trăi într-o lume de dreptaci.

Am vorbit atât de multe, despre cum erau anii de studenție, când Călinescu, profesorul ei, arunca în elevi cu creioanele ascuțite și nu îi lăsa să-și ia notițe. Mi-a povestit despre bărbatul și iubirea ei Nino (George Almosnino), despre poeziile scrise de el în fotoliul verde, despre acei oameni minunați pe care i-a iubit: Virgil Mazilescu, Mariana Marin, Octavian Soviany, Constantin Abăluță. Că nu a iubit decât bărbații-poetți. Mi-a vorbit despre emoțiile pe care le avea de fiecare dată când își vedea fiul dansând pe scenă, Tiberiu fiind prim balerin la Opera Română (Tiberiu Almosnino), cum nu-și putea dezlipi ochii de la fascinantă poveste de pe scenă. Dar câte n-am vorbit noi!

Are o vioiciune tinerească în ochi, aproape ghidușă, are mersul hotărât (mi-o imaginez câteodată făcând, poate, câteva mișcări de balet, amintindu-i de mama), poartă mereu bijuterii mari, pe mâna stângă îi poți vedea un inel cu piatră mare. Părul alb și-l poartă cu semeție, cu o cochetărie adolescentină, mândră parcă. Se bucură de fiecare anotimp, zice că se îndrăgostește în fiecare an, mereu simțind că lucrurile par altfel, mai frumoase, mai colorate. Își aduce aminte de vacanțele de la 2 mai și de lungile nopți petrecute la malul mării, vorbind atâtea despre poezie și prieteni, la „Dobrogeanu” adunându-se atunci toți poeții vremii... Nu îți vine s-o întrerupi când vorbește, are

atâtea să îți povestească și... parcă nu e atâta timp cât ai vrea. Cu câtă patimă îți vorbește de Rapid, câte întâmplări! Nu are păreri de rău și zice că viața a fost darnică, a primit tot ce și-a dorit. Și-a trăit viața așa cum a vrut. Nu e furioasă, nu ține mânie, vorbește frumos despre oameni, străzi, orașe... A fost fericită la Berlin și părea mai sănătoasă ca oricând; ei, da, acolo a renunțat și la medicamentele pe care le lua din nu știi ce motiv, nu mai are nici o importanță. Mi-a povestit despre cărțile pe care le-a scris și despre faptul că se simte atât de bine în mijlocul tinerilor.

Ei, da, acum, la aproape 84 de ani, și-a văzut și ultimul vis îndeplinit: acela de a fi actriță, joacă într-un film despre propria viață... da, da... și are atâtea de spus.

E fericită acasă, în propria sufragerie, în fața aceleiași mașini de scris care are aceeași vârstă cu ea. Firește că are și ea laptop, doar e...

cel mai în vârstă blogger-poet, pe Saddam, dar... nu-i atât de apropiată cum e de mașină de scris.

O văd în bucătărie făcând un ceai și fumând tacticos o țigară. „Nu va ploua azi!” zice. „Știi, mi-e frică de tunete!” Vorbește la fel cu toți: cu librul, poștașul, vânzătorul de la magazin, cu cel ce vinde ziare, cu controlorul pe peronul unei gări. Vorbește de parcă de asta ar atârna toată lumea ei. Ce și-ar mai dori? Poate, să mai vadă și alte lumi, alte locuri, apoi să se întoarcă și să povestească iar și iar, ca în filmul ei. N-am spus cum se numește filmul? „Aici, Nora Iuga”. Când l-a văzut prima dată, în sala de spectacol, a izbucnit în lacrimi de emoție. Chiar și ea.

Undeva, cândva, după miezul nopții, într-un tren, spre nicăieri, în cușeta de dormit, vorbind despre atâtea, i-am ascultat inima Norei...

LA MULȚI ANI, DOAMNĂ NORA IUGA!

Nora IUGA - pe numele adevărat **Eleonora Almosnino**, n. **4 ianuarie 1931**, București) este o poetă română, romancieră și traducătoare din limbile germană și suedeză. Este soția poetului **George Almosnino** și mama prim-balerinului și maestrului de balet **Tiberiu Almosnino**.

Nora Iuga și Angela Baci, București, 2011

Tabloul IV

N: pînă și pisica mea, Dracula, își dă aere de panteră.

A: ce mai aștepți, scrie Povestea Minotaurului. Dă fuga la librărie și cumpără cerneală.

N: prefer mămliguță cu brînză, seara pe deal... buciumul.

A: ai o idee fixă cu buciumul ăsta. Freud ți-ar da o explicație pe măsură.

N: tu vorbești? Ai cel mai performant spirit *mal tourné*. Ți-am zis doar că Aglaja m-a învățat de ce fierbe copilul în mămligă. Ce vrei? Am rămas cu buciumu-n minte, că, fără lemn, nu fierbe.

A: uite aici o planșetă de lemn A4... e și ăsta un scaun?

N: păi, dacă i-au tăiat pseudopodele, trebuie să-și procure rotile, altfel își pierde cetățenia.

A: astă-noapte n-am putut dormi, i-am văzut pe Enkidu și pe Ghilgameș, fumau la Masa tăcerii...

N: leii dorm ziua, noaptea vînează.

A: oare cît de des și-o pun eschimoșii? Că la ei e noapte șase luni pe an.

N: eu nu-s eschimos, sînt copac, poți să mă îmbrățișezi fără grijă.

A: da' n-ai pseudopode. Sînt invitată la un curs de dezvoltare personală evolutivă. Nu vîi și tu?

N: cum ai spus, „Regresie personală involutivă”?

A: mi-a spus cineva că în germană asta înseamnă „să dormi pe partea cealaltă”.

N: la cine te referi?

A: nu știu, că n-am frămîntat cozonaci.

N: dar, din cîte știu, ai alăptat.

A: nu pot să neg.

N: păi atunci o să-ți placă și *Suge-o, Ramona!*. E o carte la modă, găsești mii de citate pe *facebook*, ai citit-o? Sînt sigură că-l descalifică pe Dostoievski, e mai drăguță decît Zidul chinezesc.

A: dar cea mai drăguță tot Regina Maria era pe catafalc la Palatul Cotroceni printre Roșiori.

M-a ajuns somnul. E greu să fii intelectual cînd ți-e poftă de mămligă.

N: ce-ți veni acum?

A: păi văd că salivezi, parcă ești cîinele lui Pavlov cînd sună clopoțelul.

N: dar ăla nici nu era ud ca o salcie... era un cîine normal. Avea trup, iar în el locuia un „subtrup”.

A: vrei să spui „viermele din măr”.

N: păi de-asta mi-am și luat mobil, să mă lămuresc.

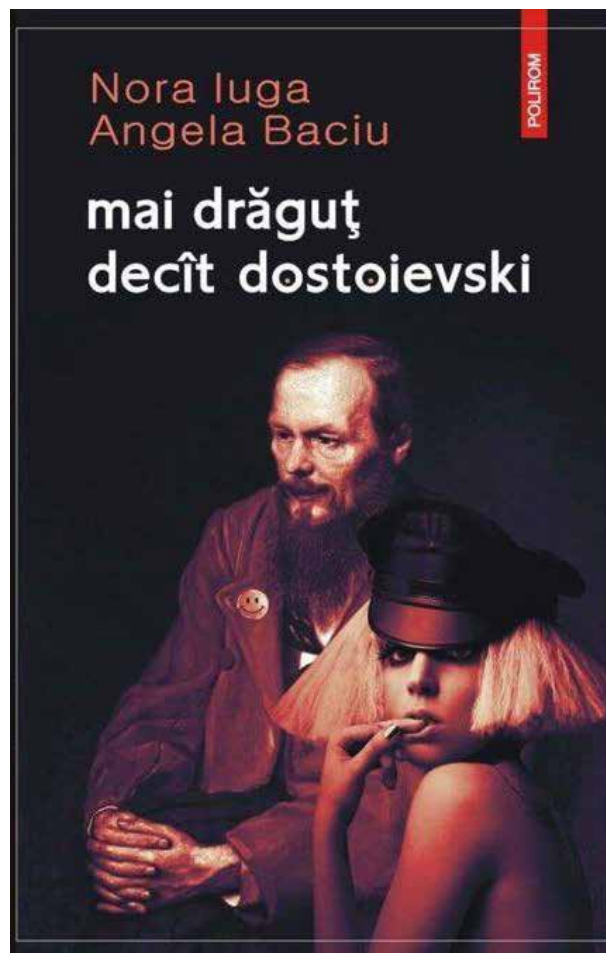
A: vezi, eu m-am lămurit fără mobil.

N: și ce-ai aflat, mă rog?

A: că în Provence mistralul are o cocoșă verde.

CORUL ANTIC: *Nil admirari*.

(fragment din cartea „Mai drăguț decît Dostoievski” de Nora IUGA și Angela BACIU, Editura Polirom, 2017)

POESIS

GEORGE G. ASZTALOS

George G. Asztalos, sau „*ungurul care scrie românește*”, e de fapt și de drept un scriitor cosmopolit. Neoavangardist, cum susține criticii, *infrarealist* cum susține el însuși, își scrie cărțile inclusiv în engleză și le vinde inclusiv personal pe internet. Născut în 1963, jud. Mureș, a fost un artist plurivalent încă din copilărie. A studiat pianul, de la 10 ani, la 12 ani cânta la mandolină într-o formație de pionieri și trimitea la revista „Cutezătorii” primele versuri, dedicate inocent Partidului Comunist Roman. Pentru acele versuri a fost premiat de Partid, cum spune el: „*cu o mândrețe de trusă de pixuri*”. Ulterior a absolvit un liceu de construcții la Tg. Mureș, total nepotrivit firii lui creative. În timpul liceului s-a apucat de sport de performanță dar a continuat să scrie versuri.

Ulterior a practicat diverse meserii inclusiv cea de ziarist la cotidienele și revistele locale din Tg. Mureș „Ziarul de Mureș”, „Ambasador”, „Zi de Zi”, unde publica articole și caricaturi. A fost, cum susține, „*activist de cartier*” al cenaclului târgumureșean „Romulus Guga”. O perioadă destul de îndelungată a renunțat la orice fel de îndeletnicire artistică. A revenit însă la preocupările artistice și a debutat în 2009, cu *Zoon Poetikon* (ed. Grinta, Cluj). Ulterior a fost publicat în diverse antologii de versuri: „*Virtualia*” la Iași, „*Lira în patru puncte cardinale*” ed. Rovimed, „*Artgothica*” la Sibiu și „*Cele mai frumoase poezii ale anului 2015*” (ed. Adenium, Iași). Din 2013 scrie inclusiv cărți digitale în engleză sau română: *The Hidden Thoughts of Dracula*, *The New Infrarealist Manifesto*, *SexyMental*, toate prezente și azi pe site-uri ca Amazon, Barnes and Noble, Google Play și altele. Direcția 9 a sprijinit publicarea celui de-al doilea volum de versuri, *!nfrarouge* (ed. Herg Benet, 2014). George s-a alăturat Direcției 9 în periplurile prin țară, purtând poezia pe toate drumurile. În 2016 îi apare al treilea volum de versuri „*mi se ulise*” la ed. Grinta, Cluj Napoca.

Șucar de vai și amar

nu ești simpatic chiar dacă eviți groapa
și ai dreptate să fii pesimist
mai degrabă dacă ești optimist fără niciun motiv
și dai în gropi

e fabulos fratele meu dar până la urmă
suntem aceeași frumusețe de gunoi
de care lumea se va lipsi cu oarecare regret

timpul e greu și drumul dat dracului
de vedem stele între tomberoane aurifere
și toate se aranjează miraculos pe dos

o mândrețe de rahaturi și putori parfumate
aiureli umflate cu pompa ca la bairam
uite motivul pentru care nimicnicia o să moară de răs
și pe deasupra e cel mai triumfalist șut în cur

ia aminte că până și poeții bieții sunt fascinați de amor
pe când realmente iubita le e cam străină și mult prea departe
unde va pe partea nevăzută a lunii

noiăștia care mai suntem culmea încă vii
devenim excepțiile care confirmă regula
întotdeauna majoritatea sunt morți

și unii chiar mai umblă
ne cîntă
sau ne învață șmecheria de a fi

Amor omnia veni vidi vinci

ea a fost prima frumusețe de care m-am îmbolnăvit
oamenii au un obicei straniu se tot îmbolnăvesc
de lucruri și de ființe hâde
bunăoară toți banii și toate bubele
dar eu de când m-am îmbolnăvit de ea pur și simplu
a dispărut din viața mea orice urât
când ea a venit la mine aveam o febră de mă luau răcorile
și câinele meu a lătrat-o nu te speria i-am zis e bolnav
are niște răcori așa de febrile încât nu știe
să-ți arate doar prin lătrături
cât de mult te place
avea ea un răs de clopoței de cristal
și am lătrat și am răs cu ea și n-a mai rămas
nicio urmă de grijă în tot universul
ea era cea mai superbă epilepsie posibilă și
o convalescență de care
nici apocalipsa n-ar vea să mai scape în veci
avea cârlionți și tot îi răsucea visătoare pe degete
de mi se umezeau palmele și mi se usca gura
nu mai articulam o iotă dacă mă tăiai
curgeau numai vise cârlionțate din mine
nu mi-a părut rău când ne-am despărțit dimpotrivă
mi-a părut bine că și-a găsit calea
și chiar i-am dedicat un poem la nunta ei de apoi
unii spuneau ești nebun ai Alzheimer pe invers
îți aduci aminte de toate minunile care de fapt
nu i s-au întâmplat nimănui dar foarte mulți
ar vrea de nebuni să li se întâmple
uite că nu știu dacă-i cuminte sau păcat
să fiu bolnav de dragoste
dar la urmă când mă ia urâtul în primire
sunt cel mai sănătos-frumos împărat!

Born in a wrong place. And happy at a wrong time

Măi omule mă uit la esticii ăștia cum se întorc
Prăfuit-oropsiți de la munca lor euro-atlantică
Și mă întreb care-i treaba unde naiba au greșit?

Io cred că s-au născut într-un loc total nefavorabil
Unghiul de aplecare la ghișeele lor e chiar și azi
Brand internațional
Omul nici nu concepe viața fără ungere la scurgere
Fără nervi și politică de rahat

Diferența dintre paznicii estului care te fură
Și aleșii trepăduși ai zilei
E că primilor li se cere cazier judiciar la angajare
Dar ultimilor doar averi cunoștințe și relații

O totală harababură Europa asta
O fură taurii albi și ea visează pe plăji amuțite de splendoare

Uimitor în clădirea vecină unde nemții au adunat orientali
E liniște și Allah își face siesta
În clădirea noastră fostă cazarmă rusească ocupată de estici
E cu strigături cu beții cu totală dezordine și mult mai palpitant

Dar nu știu unde au greșit camarazii ăștia lovi-i-ar duioasă deruta
Rețineți expresia lor de homeless care vă privește în ochi
Să apuce și el o umbră de înțelegere
Cu viața înghesuită în geamantane mereu prea mici
Cu familia înghesuită pe skype să vadă toți minunea

Am trăit momente de un tragism bestial
Dar nici nu le-am observat
Pentru că eram participant nu spectator
Oameni în patru labe pe câmpuri la tăiat sparanghel
Și târâș la capătul rândului când nu mai face demența
Diferență de animalitatea condiției umane

Suntem născuți într-un loc puțin favorabil sau chiar greșit
Omule și mă ia o milă de să mor io că te plesnesc
Numai să nu pui mâna să te vad fericit

POESIS

MIHAELA ALBU

O poveste neștiută

Povestea
cu un imprevizibil sfârșit
începe cât se poate de simplu
într-o zi de septembrie

Semnul cifrelor/ adunate:
simbol de infinit

Ce este fericirea?, m-ai întreat
Ce părere ai despre postmodernism?, ai adăugat

Nu prea găseam legătura.
Ne-am contrazis preț de două ore
- Cât ține drumul din orașul în care
(atunci am aflat) bunicul grec o furase pe fata
vecinului –

Nu mi-ai spus dacă ea era româncă
nici eu nu te-am mai întreat

Mai importantă în conversație:
deosebirea dintre modern și postmodern
chiar și deosebirea dintre șaizeciști și nouăzeciști
optzeciștii – mult prea discutați –
i-am trecut deoparte

Mașina lăsa în urmă sat după sat
case din alt secol
un fost conac
ca o doamnă cu haină de blană roasă de molii
Trecea în goană pe lângă palate cu turnulețe
sclipeau acoperișurile ca niște oglinzi
(tocmai ieșise soarele)

mi-a trecut prin minte o întrebare:
care e distanța de la postmodernism la kitch?
N-am întreat.
Am dezbătut pe mai departe alte teorii

Ne îndepărtam tot mai mult de gândul nerostit
Ți-am recitat două versuri

(nu știu de ce mi le-am amintit)
Ne privim tăcuți luminați de-un mac
Te cunosc de-o zi, te iubesc de-un veac

Am uitat curând de teoriile literare
de modernism, de postmodernism
Am început să recităm din clasici

Pragul

Artistul-păpușar a ales
Să ne trimită-n lume
într-o zi anume...

Strigătul de biruință
despărțea întunericul de lumină
cântec cum altul nu-i
chema înmugurirea

Precum Alice
am trecut (cu îndrăzneală)
Pragul
în Țara Minunilor...

Ne-am lăsat la ușă
neamintirea

Desculți
am intrat încrezători ...
fără întrebări
doar în ochi
aromitoare mirări

Începutul
chemat
dinainte de-a ști
dacă în pământul din Țara Minunilor
încolțește
sămânța
de Bine.

Noaptea aceea!

(Se dedică Aurorii Cornu)

Era o noapte în care toate stelele ne cunoșteau
noaptea în care clipa își dădea întâlnire cu ora
căci cu dansul nebun al culorilor zilei
se întrecuse frumusețea ta, Aurora!

În părul tău licuricii-agrafe
ajutau ochii să lumineze întunericul greu
roșul gurii tale înflăcăra noaptea
și mă chema către tine mereu

Era o noapte de-nceput de lume
Ea se lăsa în părul tău albastră
În colțul gurii tale un surâs anume
a-ntredeschis spre început fereastră

Era noaptea în care uitam că trec anii
O oră cât viața ne îmbrăcase trăirea
Vântul strecurat printre cutele vieții
Trimitea darul zeilor: iubirea!

Colind Poetului (în toamna rece răsucită-n iarnă)

Colindul meu
se țese din cuvinte
muzică în îmbinarea lor
strofă cu strofă așezând cuminte
un înțeles și-un sens silabelor

Colind, colind
tot rătăcind
pe-o pală de vânt
pe-o rază de ger
Colind sălbatic, colind stingher

Colind, colind
rostogolind
zilele albe
oglundind
neșterse taine de argint
rămase-n vers
rămase-n timp

Colind, colind
în alba noapte cu miros de ger
în lunga iarnă
un colind stingher ...

Colind de noi
cu amândoi
Colind în doi

În iarna noastră
un colind ...
tot mai târziu...
Colind pustiu...

LYRA ÎN DEBUT

RUXANDRA VOICA

(elevă clasa a XII-a, Colegiul Național „Spiru Haret”,

- membră a Cenaclului „Ștefan Petică - 2007” Tecuci,
- laureată a Concursului „Când vioarele tăcură”,
- premiantă a Festivalului „Grigore Hagiu”,
- mențiune Festivalul „Costache Conachi”)

Moarte: în cuvinte

O femeie îmi vorbește de după geam.

Dar cine?

Dacă i-aș fi știut numele

aș fi rugat-o să mă iubească,

însă, cum n-o cunosc,

mă voi minți cu gândul

că e mârșavă!

Scânțește tare,

dumnezeiesc aș spune

și mă prefac că n-o pricep.

De ce mă cheamă înspre dânsa?

De ce dansează cu privirea pe chipul meu?

Îi simt pe buze durerea...

„Îmi e prietenă”, îngână.

N-o cred. N-am să o cred, promit!

Se zbate să iasă din coșciugul de sticlă.

Și, vine...

Ne iubim,

mi-e goală,

„mă simte și mă adoră”, țipă.

N-o cred. N-am s-o cred, promit!

Se termină macabru dans

de coaste împreunate,

se îmbracă în negru-cărbune.

Cu tălpile goale, ne sărutăm,

o lovesc- sângerează.

Am crezut-o!

Ce lume!

Cazane de cupru se umplu de soare

în trupu-ți e foc,

foc peste hotare

emani insomnie ca floarea albastră,

te gădil luceferi pe frunte, la glastră

se scrug pui din inimi de munte

pe pajiștea crudă, veșnic amuțită

morții ar vorbi, dar cine s-asculte

când omul e surd și-omenia orbită
cosec muncitorii și hrană și pleavă
când greii se-afundă tiranic în sol
durerea o crește gândul de-otravă
pe cadavre se-așterne un eteric țol.
Sufletele se dislocă grabnic de trup
se răsfrâng mutilate în albe crâmpie
minuni ale lumii sunt mâncate de lup
viața de tânăr, ferecată sub cheie.
Brutal se agață cochilii de talpă
nisipul se-aruncă de sus din clepsidră
de-o crenguță de pom se spânzur-o nalbă
pe front oamenii sunt forțați să ucidă.

„Lumea-i frumoasă!”, ne șoptiți în cască
iar noi v-ascultăm, însă nu observăm
cum se-adeverește micimea voastră...
Constatăm, ne gândim, tremurăm și plecăm...

Refren de vecernie

Mi s-a părut că te cunosc,

Că te-am visat, sau te-am iubit,

Sau ne-am ținut de mână

pe faleză.

Dar gându-i tulbure,

iar eu

voi râde în franceză.

Am stat întinsă pe tavan și-am numărat.

Acum că-mi amintesc,

realizez

că am uitat să mai pictez.

Dar mi-a rămas doar să creez

poeme în franceză.

Când cerul pierde iar comori,
Când gerul nu arde-ndeajuns,
iar Universul uită propria geneză,
Eu,
omule,
voi plânge pentru Tine
în franceză...

Instrumentalul Morții

Revoltă-n stradă și în noi-
în două trupuri goale, pline
de sângele pomilor, cei
ce m-au adăpostit de tine.
Podeaua udă de nisipuri
ne ține în palmele ei.
Te urc, tu mă cobori
în Minele de azi
necunoscut alaltăieri.
Te deschizi precum
un mort își eliberează mandibula
într-o dezbinare eternă
a ce a fost, de ce va fi.
Te prind, cum nu am prins
pe nimeni vreodată:
o luptă de cărnii pierdută, îndurerată.
Teroarea se stinge
în ei și în tine.
Ninge-
ține-mă bine.

Mulier

Captivă dragostei, schingiuită de mister,
Femeia, înaltă definiție a neroziei,
Se stinge, în disonanță cu florile vremii de mai.
Un crescendo al disperării de așterne.
Amiaza își sinucide farmecul.
Ea, pătată cu esențe, doarme
pe covorul destinului său.
„Ce este vocea?”, străpunge visarea.
Moartea dansează în isteria
propriului trup șubrezit.
Natura O desfigurează, ploaia o iubește.
Se surpă țărâna.

N-am să știu cum se face

Cum se aude când iei guri din mine cu nesaț?
Îți cânt și nu se vede unde
se izbesc ecourile ființei tale.
Am crezut că voi ști,

dar simt să renunț la presupuneri.
Și n-aș mai fi eu.
Aș fi ce ai făcut tu din mine
și nu-ți permit asta.
Stelele cad pe umerii tăi,
iar ție nu-ți pasă.
Mame de păsări colibri se spânzură în văzduh,
iar tot ce vrei te e să mă uit la tine.
Eu mă uit, nu te văd,
și cazi în dezamăgire.
Pleci, iar eu plutesc acasă.
Mă uiți, te aștept,
nu vii.
Se simte confuz vântul din genele mele.
De-acum înaintat,
te voi vedea în toate,
am să te văd pătat, iar tu nu vei ști.
Și eu nu voi spune nimic,
ci doar mă voi ruga la tine
cu ochii adormiți de nevoie și neputință.
Așteaptă-mă, iar eu nu voi veni.
Strigă-mă, iar eu nu voi răspunde.
Simte-mă, ca eu să pot fugi.
Lasă-mă să fug, căci simt că e despre mine
tot ce vei avea tu.
Și eu n-am să știu cum se face.

Câini

Câinii se latră, iar noi ne iubim.
Ce stupoare prin ochi și prin ceruri!
Doar teama de tine accentuează
din vreme în vreme misterul.

Spațiale acorduri se scufundă în melci
de parcă și-au găsit locuință.
Copii descântă iarba cu săbii de lemn,
smuncindu-le-n neputință.

Pe noi zace patul, sub noi suntem noi,
iar tot ce-i în jur e doar zarvă,
căci anii lumină ne mângâie gura
iar fapta ni-i una macabră:

Ucis-am și dorul, speranța și vina
ș-acum ne văităm de pedeapsă.
Celula e mică, ne arde lumina
și piepturile frigul le-apasă.

În ocna selenară a timpului straniu
ne naștem și astăzi pierim.
Rămași muribunzi în eternul dezastru,
Câinii se latră, iar noi ne iubim.

Gri

În gară, se gudură
gri
doi porumbei:
se strâng, se îmbină, se aseamănă ție.
De după peron se înalță stâlpi
vicleni către infinitul
gri.
Marea e
gri, cerul e
gri,
iubirea nu există în forma ei ancestrală,
ci se găsește la fel de
gri
precum murdăria de pe tălpile sclavilor.
Egiptul e prăfuit în
gri,
sortit pieirii.
Dinții iubitei nu sunt la fel de albi
precum au fost odată.
Sunt
gri
și cât se poate de zimțați.
De ce? Ochii tăi au clipit de prea multe ori peste
gura dânzei, încât s-au ros.
S-au otrăvit fântâni veacuri la rând
cu pizmă și cianură,
cu dragoste de femei ușoare și ură.
Fleicile de carne din galantare
sunt vizitate de zburătoare
gri.
Blocurile de piatră de la malul râului
sunt poroase și...
gri.
Mama ta se preface că te iubește
și îți vorbește cadentat, abrupt,
cu fraze lungi, stricate,
gri,
cu dedesubt.
Amurgul nu mai era violet când
ne-am oprit din a ne mai vorbi, iubito.

Ghicește-i culoarea!

Poet în pribegie

Dar mi-ați pictat și cerul gurii,
Și tălpile mi le-ați mânăjit,
Și vreți acum să fiu curat,
Să spăl ce voi nici n-ați clătit?

Mă mai chemați doar la nevoie,
Ca trubadur îmbătrânit,
Să vă recit despre iubire,
Să luminez ce-i înnegrit.

Mă căutați când vi-i a plânge,
Și mă iubiți când vă e dor.
Iar când vă pribegesc corvoade,
Sunt doar un pustnic visător.

Ș-am să vă cânt și data asta,
Am să mă rog să fiți iertați,
Am să-mi pisez gândul sub limbă,
Ș-am să zâmbesc, viperi pătați!

Vă voi scălda în poezie,
Vă voi nălța până spre astre,
Vă voi cruța de dramă și de nori,
Ștergând cu vorbe gândurile voastre.

Scrisoare către tine, din timp

Scriem despre tine,
eu și noaptea, când ne lovim.
Ne depărtăm amândoi
unul de celălalt:
ea își adună alaiul și fuge,
eu rămân stingher
în brațele sfâșietoare ale luminii
și te scriu.
Te discut cu mine însumi
de parcă ai conta,
de parcă i-ar păsa lumii întregi
că îmi lipsești.
În Roma e cald, eu contemplez la nemurirea
noastră în plan ezoteric.
Trupul de țigară dansează în scrumieră,
iar fumul tău mi se prelinge pe față.
Noaptea se biciuiește îngândurată cu colțuri de
stele meschine.
În Roma oamenii cântă, iar eu te cânt pe tine
aici, pe Marte.
Suntem departe
și eu de noapte,
și tu de mine.
Și e departe și gândul că mi-ai mai putea respira
în minte.

POESIS

VIORICA MORNĂILĂ

azi...ieri...maine....

din toată povestea asta
 lipsește doar începutul
 și puțină fericire.
 e plin de secunde sparte
 în scrumiera cu țigări fumate pe jumătate
 - aceasta scrumiera devenită clișeu -
 atunci când nu putem să ne trăim urletul
 când ne împachetăm frumos isteria
 în ciorne de poezii cu data atent subliniată
 și dăm cu ceva mai mult parfum
 la încheietura cotului
 și ne prefacem
 că dansul acesta va fi pentru noi
 prințese-ale balului în pijamale cu fluturi.

***

când fetița a scos ochii păpușii
 atunci,
 atunci s-au amestecat
 anotimpurile.
 dar nu despre fetiță e vorba
 ci despre ochi.
 și poate despre plecarea definitivă
 de-acasă
 și fuga cu urme de șosete rulate
 direct în cearcănele batistelor de hârtie.
 și mai e vorba
 și despre plânsul neplâns al păpușii
 cu ochii stricați.
 fetița nu mai locuiește demult în
 femeia păpușă
 care încă,
 încă
 își caută
 anotimpul.

și a venit dimineața

de după vânzarea trupului
 de după noaptea hoților de cai
 și însemnarea cu fier înroșit.
 și mirosea a suflet ars
 al naibii ce bine se lasă
 înfierat sufletul...

și parcă ploua cu aramă
 în adormirea de după....
 era și puțină moarte pe-acolo
 și mirosea a cutremur
 și-a potcoave
 desperecheate...

***

nimic confortabil
 în acest noiembrie
 care iese din fierea unei vineri
 ca hula
 din nările pescarilor
 pescuitori de sirene.

și ea,
 ea care așteaptă
 să-și facă casă de nisip
 pe linia subțire
 dintre sare și apă
 sau
 în pântecul scoicii
 laolaltă cu hula....

***

zidește-mă!
ca și cum m-ai iubi
ca și cum m-ai urî
încălzește în palme
aluatul ăsta de femeie
și palmele-ți vor izvorî
mir.

***

e albul mai alb
decât poate îl vezi
amară-i și toamna- pahare ciobite
se-ntunecă-n ochi herghelia de corbi
și ploua în noi
cu tăceri biciuite.
sfârșit e și ceru' adormit pe obraz
lunatică noaptea se rupe-n năframe
colindă prin vis cavaleri fără oști
și teama în mine vibrează.
și mută-i durerea din albul prea alb
cu degete ude mă tremură bruma
am înger de vânt
adormiți pe pervaz
și plouă
și-mi este
totuna.....

***

...și plânge-mi tu plânsul
tu, care amăgești plecarea păsărilor
cu încă o vară...
ai legat la ochi îngerii
și i-ai înșirat
pe muchia cuvintelor
îi ștergi unul cate unul
și-ți faci drum
dinainte spre înapoi
dar n-ai aflat de zăvorărea porților.
femeia a ieșit demult din oraș
și s-a făcut fântână.

***

sunt prea săracă
să pot trece de ultima vamă
și-i ultima intrare în sânge
și ultima strigare la masă.
cei ce mă cunosc plâng
cei ce nu mă cunosc
au venit să privească.
eu tac

și privire în privire
nu se mai poate.
mi-ați acoperit oglinda
ați risipit multă pâine în fața ușii
și anotimpuri
nu vor mai fi...

***

e bine.
imi place obsesia ta
pentru cercuri
și nebunia
de-a ma închide în ele.
zilnic desenezi cate unul
și un genunchi de-al tau
pe care să te aștept
cuminte-necuminte
inventând povești.
uneori cercul se plictisește
și-mi povestește
despre fuga ta din Olimp
și despre marea trecere
din noapte în zi
fara bilet de voie.
și-i bine...
că dincolo de cerc
e huma.

***

nimeni
nu m-a-nvățat
despre împărțirea sufletului.
nici despre rotirea
Inelului
și pierderea cununei.
și am intrat într-un oraș străin
și păzitorii apei
mi-au adus coșuri cu alge amare
și solzi de pește.
era duminică....
sau era toamnă??
am binecuvântat locul cu sare
și
aveam buzele prea crăpate
să mai cer o îndurare
și-atunci mi-ai împărțit sufletul!
era seară...
sau era doar o mirare .....??
și tu plângeai...
și mă-nveleai în sare.

POESIS

CARMEN SECERE

1.

identitate

am clonat visele lunaticilor fără aripi
și-am rămas doar o formă fără umbră
mă plimb pe spinarea absurdului
furând identitatea străinului camusian

uneori mi-aș dori să simt
să simt respirația fiecărei pietre
să completez cu fărâme de viață
acest puzzle

sub cireșii primăverii
mă așteaptă mama creioanele colorate
zmeul chitara și râsul acela tainic
ascuns printre florile dimineții

nu știu dacă mă înțelegeți
dar eu cui las jocurile mele

2.

vara obișnuim să ne jucăm de-a v-ați ascunselea prin subsoluri părăsite
până pierdem orice urmă de regret facem dragoste la rădăcina lumii
și nimeni nu știe de ce se cutremură pământul când se întâmplă
apoi ne ascundem sub pături așteptând dimineața din celulele noastre albe
în timp ce la intrarea spitalului de nebuni se vând bilete spre rai

3.

închiriam mansarda din via garibaldi 37
vecinii se plângeau de prea multă liniște deasupra
eu deschideam fereastra la aceeași oră fixă
și calculam unghiurile moarte ale căderilor libere
apoi mușcam tacticos dintr-un măr pe rând
când eu când un vierme

baby duminicile sunt o invenție îmi spuneai râzând
fără să observi că printr-o mișcare greșită
am rotit răsăritul din spatele ochilor
pentru prima dată în torino a venit altă dimineață
și era luni toată ziua

4.

declar nulă eșarfa mea străvezie
i-am dat-o azi violonistului din stradă
cânta fals despre picioarele de sticlă ale balerinelor
spre casă am mers pe piatra cubica a trotuarului
numărând câte așteptări au mai rămas
după trei pași mi-a zâmbit o singurătate dintr-un scaun cu rotile
și m-am oprit să mă odihnesc puțin
în definitiv ce caut se află doar la capătul liniei
iar eu am spart pușculița să-mi cumpăr înghețata pe băț
visată sub bradul de crăciun astă iarnă

s-au adunat norii peste oraș cred că va ploua din nou
îmi simt toate fracturile vechi și spitalele
sunt în carantină

5.

alcatraz

îmi aduc aminte că odată am uitat să pun zahăr în cafea
privindu-te cum îți ștergi pielea de sudoarea dimineților noastre
apoi a venit vara și-am fugit spre soare uitând să tragem jaluzelele
până seara mi-am pierdut mințile pe drumuri interzise
iar tu m-ai arestat pentru indecența de a te iubi cu lumina aprinsă

prizoniera îndrăgostită de la alcatraz știe că apa golfului san
francisco
îngheață frica în vene

6.

nu îmi plac trenurile
mai ales că locomotiva este prea departe de ultimul vagon
uneori dorințele se sting până la stele
locurile cu soare sunt întotdeauna pentru ceilalți
costă prea mult să înjumătățești mâncarea dintr-o lingură
ni se promet destinații sigure deși nimeni nu mai oferă garanții
e mai ușor să crezi în alții

ce triste sunt gările în urma trenurilor care pleacă
rămân mereu goale pe dinăuntru

7.

înaintea primei dimineți
am recitat ultima poezie

îmi împletea părul
spunând că furtunile nu există
eu tremuram încă
de frica întunericului

într-un alt anotimp
leagănul copilăriei era gol
atunci am învățat să număr
am plâns
ca un om mare am plans

8.

înăuntru mă plimb cu liftul
urc sau cobor zilnic
într-o rutină iluzorie salvatoare
lângă mine
nimeni

afară un bătrân întinde palmele goale
porumbeilor
pâinea cea de toate zilele s-a sfârșit
peste tot
pietre

9.

din această aortă
a crescut un pod până la capătul puterilor
singura zi pe care o cunosc e lumina care te
locuiește
restul e doar încercarea inutilă a timpului
de a face pact cu secunda care-i scapă

10.

renunțări
pedalare în gol
glezne prea subțiri
pentru certitudinea toamnei

Grafică: Carmen Huzum

POESIS

GEO GALETARU

MINUNATELE ERORI

noaptea vine de niciunde.
 mâna ta o acoperă.
 o răsuflare de înger.
 un gol imperturbabil.
 pomul cunoaşterii
 într-o vâlvătaie rebelă.
 sub el se nasc
 minunatele erori,
 trădările festive.
 sub el plânge
 aleasa inimii tale
 cu capul pe
 un munte de vată.

„cât despre cele ce sunt,
 ele vor mai fi”.
 vor mai fi?

PE O STRADĂ ÎNCĂRCATĂ DE SOARE

înveți să mergi liniștit pe o stradă încărcată de soare.
 privirea caută cu încăpățănare sensuri austere, dovezi
 ale apartenenței la o luminozitate intractabilă.
 pasul cade „ca un cearcăn de zeu în fântână”
 (vai, cotloanele leneșe, cotloanele desuete ale
 elanului metaforic sucombat în fașă!).
 pipăi aerul, amintindu-ți: într-o seară ai așteptat
 veștile aurii ale privighetorii, docilitatea unei întâmplări
 colțuroase ca un craniu de înger. prietenul
 toarnă vin în pahare cu gesturi incandescente:
 el vede tristețea animalului care trece
 ca o umbră prin inima ta încrezătoare.
 lucrurile dau năvală -pete strălucitoare-
 în viața uitată ca un prosop pe un pântec de femeie.
 și iată: înveți să mergi liniștit pe o stradă
 încărcată de soare. la capătul ei
 sunt sunetele acelea ciudate care te recompun.

POATE CĂ VIAȚA

printre semne sălbatice ascultăm
cântecul lebedei negre

singurătatea cea de toate zilele
merge cu capul sus printre victorii inutile

o altă sintaxă mai pură
o altă stea pentru animalele tandre
care au uitat să mai plângă

poate că viața e un câștig iluzoriu

ORBUL DIN VIS

ne desparte acest verdict al ploii,
această duminică incendiind păpușile tale docile.
un rictus al unei sintaxe atroce, nimic
trecând în vârful picioarelor prin cartierul
făgăduinței.

ah, îngerul declină faptele tardive
ale nebuniei de catifea. poveștile cad
cu gura pe râul de oțel. orbul din vis
își aprinde țigara și începe să plângă.

O ALTĂ MĂSURĂ A LUMII

Am fost aproape de silaba atroce, i-am simțit
zădărnicia. Prietenii zâmbeau în zodia paharelor.
O singură mișcare pornită din elanul pauper
al mâinilor care nu mai cunosc singurătatea.

Și semnele se arătau vii, ca niște
umbre de fier pe cerul neputinței noastre.
Am fost aproape de silaba atroce, când
somnul trecea ca un condor beat peste podișuri.
De acolo știam că începe
o altă măsură a lumii, mai simplă: acel artificiu
cuibărit odată cu iarna în inima lucrurilor.
Acea uzurpare de sine ce-aduce cu ea
împăcarea...

REVERENȚA TĂCUTĂ A FRIGULUI

liniștea curge prin venele amiezii:
o ciupercă atavică
un rictus al unei fericiri grațioase

tabieturi de aur la masa trufașă

a zeilor de carton
inima ta ghicește încă rumorile crinului
inima ta e un pumn de petale rănite

numără-i bătăile victorioase
spune-i despre gloria umilitoare
care o pândește din anotimpul fiarei

nimic mai mult
decât reverența tăcută a frigului

SIMBIOZA PERFECTĂ

nimeni nu știe ce se petrece acolo sus.
poate vin piticii verzi și sună din trompetele lor.
un concept scăldat în apele pestilențiale
ale detașării de sine.

mergi în vârful picioarelor
prin regatul cedărilor de catifea.
durerea activează resorturi ascunse
în inimile care au cunoscut victoria.
venim și plecăm: o imagine furibundă
a ceea ce se întâmplă dincolo de oglindă.
spectacolul inhibă dorința de sacrificiu
în preajma acestor lașități prospere.
venim și plecăm: simbioza perfectă
care armonizează oroarea și visul.

NIMIC NU RĂMÎNE ÎN URMĂ

Nimic nu rămîne în urmă, deși am fi vrut o altă
retorică
în locul mișcărilor cu care controlăm
imprevizibilul,
cu fețele lipite de nori ei îngroașă neputința,
o împachetează ca pe o meduză rănită și o trimite
în lume. Dacă vorbim, dealul alunecă sub cer
ca un obstacol prin care privirea trece victorioasă
spre mici intemperii de salon. Într-o zi cu soare
păsările adorm și ne cheamă acasă. Cineva ne
așează
unul în spatele celuilalt, bate cuie în memoria de
ieri
și plînge în timp ce viermele cast al înfrîngerii
încă ne dă tîrcoale.

AȘ PUTEA SPUNE

Aș putea spune un adevăr
cu care să vă opresc în loc. Altădată
mergeam pe un drum peste care cădea o
nemaipomenită
ninoare, mergeam de un milion de ani și
drumul nu se mai sfârșea. Cădeau pereți
în stînga și-n dreapta, ca niște
gladiatori învinși de o fericire ocultă.
Aș putea spune despre camere care nu se
deschid,
despre impasul păsării cînd ajunge aproape de
nori.

Nici nu mai știu cînd m-am întors acasă
și-am găsit viitorul plîngînd pe prag
ca un copil străin.

UN PUNCT MINUSCUL

Nu mai pot suporta
cheile risipite în iarbă, lecțiile
pe dealul melancoliei. Pînă la tine
se pierde un gest destoinic, ca și cînd
aș arunca în aer attributele gravitației.
Minutul se deteriorează, o ființă de aer
ca o împușcătură în țara tuturor erorilor,
cînd energiile sucombă pe drumul arhaic,
pete sarcastice pe un destin imposibil.
Gările îți cunosc slăbiciunea,
înaintează lent și animalele fug în sus
spre inima care deja nu se mai vede.
Un punct minuscul ca un delir de miriapod.

ACASĂ

E o altă dimensiune în care înțelegerea dispare
încet,
pedalezi fără să vrei spre întâmplările acelea
minunate
și ele se-ndepărtează, intră într-un alt peisaj, de
parcă
oglindea ar absorbi toate moleculele timpului.
Dar nimic nu te mai miră, trebuie să rămîi
consecvent
cu propria utopie, cu umbra ei în cer și pe
pămînt,

o altă ordine nu te mai acceptă, vei fi un intrus
într-o biografie uitată la marginea lumii sau
la marginea vieții, pe un perete al tinereții de
atunci.

Voiam să spun toate acestea într-un fel de
frenzie a celui proscris,
cultivînd cu asiduitate măsura lucrurilor spre care
ne-ntoarcem,
căci ele ne ajută să repetăm erorile pe care nu le
vedem,
să tragem cerul peste noi și să ne credem acasă.

SEMNELE VOR FI LA LOCUL LOR

Pentru ultima oară, pentru ultima oară,
semnele vor fi la locul lor,
ca liniștea care cade peste întâmplările noastre
minunate,
ca sunetul timpului pe o plită încinsă.
Va veni umbra și va despărți apele în două,
aici un copac fericit, acolo un deget scormonind
în destin,
și fețele copiilor vor trece în altă poveste,
vor străluci ca florile, ca privighetorile.
Pentru ultima oară, pentru ultima oară,
pe o stradă anonimă ca un lac înghețat,
semnele vor fi la locul lor,
semnele vor vorbi și totul va fi atît de simplu.

Grafiică: Carmen Huzum

POESIS

VALENTINA BECART BIȘOG

Înserări

Mereu la fel, și totuși altele,
cu alte taine și cuvinte sonore,
o emoție pulsând
în amintire,
cu alte fluturări de batiste
și lacrimi de copil răsfățat...

Înserări cu umbre lungi,
mereu un oftat rămas
pe o bancă,
pași grăbiți pe aleea ce-nvață
iertarea;
la ceas de cumpănă
și așteptare,
aceste rostogoliri și întoarceri,
ca un vârtej, ca o singură
zbatere de pleoapă...

Mereu la fel, și totuși altceva,
cu luna atârând
ca un candelabru spart,
aceeași iubire, dar alta –
o pagină ștearsă, un poem
aruncat,
încet, noaptea ne inundă
c-o tresărire nouă,
și nu mai știu dacă vântul
bătea dinspre mare,
dar îmi
amintesc că rătăceam pe un țârm
însingurat...

*

... Înserări, uneori altele, dar mereu dăruindu-ne
același vis: noaptea, muzele își dau întâlnire cu
"vechii cavaleri" –

Desfac cuvintele...

Desfac cuvintele
așa cum desfac o cireașă amară
sau gândul unei stele căzătoare;
și mâinile nu obolesc să întrebe,
nu obolesc să strivească
adevărul
din sâmburele devenit certitudine,
devenit înserare,
prea curând...

Trezesc cuvintele
așa cum trezesc copilul din somn
sau pantera din umbra marilor
temeri;
și ochii nu conțin să privească,
nu conțin să se mire.
Ce taină e-n toată această
devenire?
Și inima tresare la primul sunet,
la prima amenințare tănuită...

Răscolesc cuvintele
așa cum răscolesc în lada de zestre
rămasă de la mama
sau în rana sângerândă
a unui timp
ce-a privit nepăsător peste umăr;

și gândul meu întrebă întruna
de ce sămburele adevărului
este mai amar
decât cireșele din grădina copilăriei
mele,
decât sufletul meu rătăcit în zborul
unei păsări...
De ce?

Ca o pasăre rară

Sunt culegătorul de spice.
Tu singură ai ales câmpia
ca loc de mântuire.
Mâinile noastre
erau ca doi bulgări de foc
și pâinile se coceau
înainte
s-ajungă pe vatră.

Creșteau odată cu iubirea,
cu lăsarea serii,
și-atunci deveneam însetați
și flămânzi;
două inimi pârguite de dor,
cu boabe de aur
încolțite în suflet,
ca o câmpie lăsată să rodească
în slavă.

Sunt culegătorul de spice
și tu vii
ca o pasăre rară
să ciugulești temătoare,
din palma unui vis lăsat să-nflorească....

Când pustiul își devora visătorii

Te-am închis într-un pumn
de frunze
când toamna se scâldea în lumină
și pașii nu conteneau să strivească
amintirea
despre noi

Te-am învățat tăcerea
când înserările se cuibăreau
în suflet
și orice depărtare devenea
o lacrimă
pe lama incitantă a unui strigăt

Ți-am dăruit iubirea
când fântânile mureau după
un strop de apă
și nimeni nu se încumeta
să mai spere
la ceasul când pustiul își devora
visătorii

Te-am îmbrățișat cu toți
anii mei
ocnaș într-o viață făurită
din foc și furtună
și când ochii n-au mai putut
să-ți cuprindă înfinirea
te-am închis într-un pumn de frunze
- într-o amintire despre noi –
iubire și tristețe
tristețe și iubire
mereu și mereu...

Deleagă-mă de timp

Dezleagă-mă de timp și lasă-mă să curg
ca o pulbere fină, în vidul uitării.
Îți las aripile, zborurile toate,
să plămădești din ele piscuri înalte,
niciodată uitate,
de cel ce ți-a negat măreția.

Toate anotimpurile îți vor sta la picioare,
fecioare credincioase – ce-au zămislit în tăcere
rodul atâtor amăgiri, într-o noapte furtunoasă.

Recunosc,
mi-e greu să mă despart de mine,
chiar dacă țărnul m-a subjugat mereu,
același fir invizibil mi-a fost și înger,
și călău...

Recunosc,
mă doare cântecul ce nu l-am cântat,
sufletul meu s-a scindat,
de teamă să nu strivești cu privirea
cuiburi în care se nasc triluri dumnezeie.
Ah! ar fi păcat și eu neîmpăcat cu veșnicia.

Dezleagă-mă de timp și lasă-mă să curg
ca o notă cristalină
în sufletul tău uriaș, neștiutor de moarte,
de plânsul domolit în lumină.
Îți las nădejdea mea de fiecare zi,
să modelezi din ea, adevărul unui timp

ce nu va cunoaște
temnița și inima haină a pământului...

Din rădăcina străbună

Cu mâinile acestea, pline de revoltă
și patimi,
voi smulge din fiecare ochi,
orbit de orgolii și îngenuncheat
de soartă,
ultima rădăcină străbună
și toate văile ce-au răsunat
de cântece nebune,
la ora înserării, când fecioarele
despuiate
au băut din vinul învingătorilor;
amestec de aureole scăldate
în trădare
și-n roua iubirilor nevindecate.

Adesea, când lumânările se sting,
fantomatice stihii
se văd mășăluind
la ușile zăvorâte,
la ferestrele unde visele mor,
într-o lacrimă...
când Pictorul Anonim
aruncă la întâmplare,
amestec de culori ciudate, săgeți otrăvite,
și-n mijlocul rugăciunii,
un strop (ca o pulbere fină) de sacralitate.

Cu mâinile acestea, pline de viață,
de teamă
și frământări fără noimă,
voi hrăni rechinii nopților însingurate,
tăvălite în lanuri
cu miresme de pământ reavăn
și levănțică;
pământ modelat (adesea) în cele mai
acute
forme de artă,
întrupate (în nopțile cu lună plină),
într-o bicisnică fiară...

Oprește destrămarea

Oprește destrămarea
și crește-mi aripi acolo unde erau
doar urmele îndoiielii.
Lasă-mă să-mi adun cerurile mai
aproape

cu un vis, cu o zbatere de pleoapă.

Oprește ticăitul inimii
la miezul nopții,
când hoții de buzunare se plimbă
senini
pe bulevarde;
când secunde trecute-n veșnicie,
uită de spaimă și somn.

Să nu te strecuri printre fraze
când poeții
cad pradă unor stări de reverie,
(poate chiar de nebunie),
amintindu-le (între două tăceri)
de înflorirea
rănilor
în ceasornice ce adulmecă
vânătoarea...

*

Oprește destrămarea
și lasă-mă să-mi ascult înserările,
cu chemările lor languroase,
în locuri în care se vinde pământul
și cerul,
la un preț de ocară.

*

Și strig pentru ultima oară:
„oprește prigonirea
prin acest labirint al desfătării;
oprește nebunia, ticăitul,
furtunile și visul.”

Nu te-avânta
în jocul cu urna de cuvinte
aruncate în groapa comună;
fie-ți milă de buzele însetate
ce ți-au rostit numele
la cumpăna dinspre apusul
vieții
și întâmplarea de a fi lumină
peste timp...

Grafică: Mihai Cătrună

POESIS

DARIUS LĂZĂRESCU

1.

Da, mi se uscă gura de atâtea cuvinte nespuse.
Îmi închipui
cum umblă ele pe drumurile patriei ca niște copii
de la centrul de ocrotire a minorilor.
Ca niște bătrânei scăpați
de la azilul Cântarea României.

Visam că ți le spun ție, cu înflăcărea
adolescentului tembел
care-și desenează cu picusul planuri de acuplare
cu frumoasa colegă de bancă- pe cartea de
istorie,
chiar la pagina cu războaiele
lui Alexandros Philippou Makedonon.

Apoi te-am visat, sau am visat c-am visat
cum te jucai tu cândva după ploaie; cum înotai
cu genunchii și palmele roz prin poezia unui
eminesc
de provincie. Țin minte: cuvintele mele de-atunci
o făceau pe bunica să plângă. Săraca! Aprindea
tămâie și ne lumina cu semnul crucii în cele patru
puncte cardinale ale trupului.
Și brusc, nu știu cum,
ni se făcea bine în suflet și liniște-n cap.

Căci nu există mai mare primejdie, zic,
decât cuvântul nespuse. Ca un suspin de dragoste
întrerupt la jumătate. Ca un pahar cu vin
uitat pe masa din bucătărie. Ca o naștere
asistată doar de un tată alcoolice.

Și pentru că tocmai se crăpa de ziuă,
și pentru că visasem că vom trăi fericiți
până la adânci bătrâneți, și pentru că în somn
ne consumasem întreg ethymologicum magnum,
ne-am mai aprins o țigară
și încă una,
și am privit drept în ochi-
tu- cafeaua mea răcindu-se-n ceașcă,
eu- alunița ta vintage

de nedescris, de neimaginat
în vreuna din limbile pământului.

2.

Două mii de prieteni
mă iscodesc care e starea mea de azi, chiar
acum
când coboară fără milă iarna. S-au trezit și ei ca
proștii
acum, când stăteam de vorbă cu animalele casei
și unelteam împreună
cum să o ștergem pe poartă și să ne pierdem în
lumea largă.
Prieteni, nu știți cum e să te pierzi în lumea largă
a iernii,
unde nimeni nu te-ntreabă cine ești, de unde vii
și unde te duci. Habar n-aveți cum e să
te-ntunericești
în miezul zilei și înainte de vreme.
E beznă de-ți vine să-ți bagi degetele-n ochiul
care ți-a mai rămas.
Și ele, animalele casei, credincioasele, nu se
dumiresc
de ce tot încurci potecile cerului cu cele ale
pământului,
de ce nu te strigă nimeni "torna, torna, fratre."
Ci eu înaintez orbește pe străzile cu asurzitoare
manifestații,
și viața merge înainte, la dracu!
iar după colț, fii sigur că te-așteaptă zglobiu

un cuțit de firmă
din cel mai bun oțel Solingen.

O poveste

Eu nu am avut jucării. Mi le făceam singur
din oase pneumatice de pasăre- pe-atunci se
găseau
pe toate drumurile. Adăugam câteva picături
de sânge albastru și gata!- pe cer apăreau de nu
știi unde
planoare. În pământ se săpau singure adânci
fântâni cu scripete.
Căluți de lemn alergau slobozi
pe câmpia română.
Și Dumnezeu
se uita la mine cam dintr-o parte.
Toate astea ar părea
file din poveste- dar nu!
Cum să uit prima disecție
executată în fața noastră
de către doamna de biologie
de la Școala 1 - pe trupul unui guguștiuc?
Încă îi bătea inima
ca un pulsar. Mi-a adus aminte
de inima surorii mele, cum se chinuia
să mă recunoască în marea noastră dragoste.
Și atunci am cusut cu catgut pieptul păsării
și am făcut-o să zboare
printre planoarele din hârtie, să zburde
alături de căluții de lemn
pe câmpia română.
Firește, m-au lăsat repetent
pe viață. Iar Dumnezeu
se tot uita la mine
cam dintr-o parte.

Frumoase sunt cărțile dumneavoastră

Eu cumpăr cărțile dumneavoastră pentru că sunt
frumoase
ca mâinile surorii mele când stătea liniștită
în veșminte de lemn înmiresmat. Și tot așa
se închisese și ea definitiv și trecuse la odihnă
după ce ani întregi citise
cât de duios plângea
vița de vie primăvara.

Frumoase mai sunt cărțile dumneavoastră,
copertile lor stacojii
ca bolta în asfințit. Eu am văzut

cum în înaltul paginilor se iveau
un ochi și un glas poruncindu-mi să citesc
până la moarte și chiar dincolo de moarte.
Pe motiv că nu e pe lume mai dulce zăbavă
decât pierderea asta de vreme.
Și îmi mai porunceau
să uit femeia vieții mele
și Dunărea bătrână
și câinele flămând din fața porții.
Să uit lampa din fereastră a părinților
și paharul credincios.
Să-mi fac inima semn de carte
și să o las să sângereze
până când se luminează de ziua.

Când cărțile dumneavoastră se vor redeschide
cu zgomot
la pagina 13,
marți, anul unu
de la facerea lumii.

Noi și câmpia română

Noi și bărbatul obosit
care dezleagă cuvinte încrucișate-
a spune/ a zice/ pantomimă/ mimă/
solitudine/ solitudine.

Noi
și domnișoara Ofelia
îmbrăcată în niște splendizi
pantaloni de piele
care îi pun în valoare sexul
și clipa cea repede.

Noi și bătrânul
purtând pe degetul mic
un ineluș din aur cu piatră
stacojie (amintire de la ea!).
Ne ignoră pe toți,
în limba engleză,
don Gil cu ciorapii verzi
în timp ce o pipăie insistent
pe fata verde cu părul pădure.

Noi și câmpia română
adâncă precum prăpastia
lui Heidegger.
Și tot nu știm de ce, în tren
suntem foarte,
foarte singuri.

POESIS

GHEORGHE ȘERBAN

VOCALĂ NEROSTITĂ ÎNCĂ

Pe ce cuvânt să mai încălec,
 zidiri orizontale în pleoape
 închid vocale pentru tăcerea de mâine,
 zborul cometei e fulger obosit
 în deschideri uitate.
 Trimișii nu-mi dau vești,
 poate au trădat dogmele,
 nu le-o fi plăcut autorul
 sau căderea stâncoasă a înfrângerilor,
 aripi de cenușă oarbă.
 Nu am avut timpul să caut curajul,
 ideile erau asediate de frică,
 un foc ardea o altă viață,
 zvonul neștiutului rezistă
 la adăpostul luminii furate.
 Cuvinte consonantice scriu partitura,
 cântec de lebădă,
 seară de seară se naște lacrima,
 armonia universală coboară
 în ultima vocală nerostită încă.

ANOTIMP

Mi-am ascuns insomniile
 în baloane de săpun,
 timp aruncat în temnița oarbă,
 departe de fascinația iluziilor.
 Greutatea din melancolia zorilor,
 umeri mângâiați de viclenia balanței,
 pietre căzute în lumină stinsă,
 zidire de veghe în incertitudine.
 Trenul cu aburi prin tunel șuierând
 mi-a împins povara anilor
 în prăpastia gândurilor,
 cădere în veghea strigătului.
 Am așteptat în citadela implacabilului
 lumina unui început întâmplător,
 departe de ochiul adevăratei victorii,
 anotimpul plecase absent.

ADRESA PROPRIULUI DESTIN

Amurg.
 Unghia timpului se subțiază universal.
 Zăbavă fără adresă,
 valul călător se pierde în așteptare,
 o izbăvire a paraliziei fără chip.
 Nu mă regăsesc în străinul din mine,
 ar fi trebuit să port primul scâncet,
 frica dulce a mângâierilor
 printre coline de speranțe nespuse.
 Aș fi știut cum am ajuns în ziua de mâine,
 nu mai creșteau fluvii de întrebări,
 mereu adulmecând prada
 ascunsă într-un trup anonim,
 eram liber.
 Nici nu mai știu să trăiesc singurătatea,
 prieten cu ora feminină din înfrângeri,
 mi-am osândit simțul aproapelui,
 povară derutată,
 pe fruntea-mi plecată îmi caut anotimpul.

CÂMPIE FĂRĂ NUME

Neobișnuita întoarcere în durere,
 poveste pierdută în umbră,
 șoptitul desculț al picioarelor
 într-un peisaj risipit
 în răscrucea dezechilibrului.
 Începutul era cuibărit în absența zborului,
 păsări deasupra câmpiei fără adresă,
 am primit călăuza frunzelor
 pe ape fără zâmbet.
 Era o veghe stranie în surâsul lacrimilor,
 începea istoria anonimă a părinților,
 cumpăna drumului se deschidea
 în lumina din plumbul așteptării,
 labirint al fricii neînvinse.
 Mai simt și astăzi legănarea îngerilor,
 din seva mugurilor miracol de idei
 au crescut în grădina furtunii
 și eu furul cuvintelor căzute
 în fântâni de povești.
 Jocul profan cu imperii de fluturi
 a uitat extazul deținutului copil,
 o caleașcă adună clipe de promisiuni,
 pradă a realului răstignit,
 prea târziu mă condamn în singurătatea-mi.

APUS VIOLET

Nori hoinari săgetați violet,
 apus bolnav,
 adăpost pentru zborul tău stângaci,
 în cercuri înșelătoare
 adunam chipuri nedefinite
 adormite prea devreme în uitare.
 M-am ascuns sub aripa târzie,
 un sărut printre gratii
 ca o dragoste vândută
 era răzvrătirea trupului,
 condamnat de propria atingere.
 Ferecat în verticală planare
 puteam să mă refugiez în căutări,
 la simțuri mi-au crescut gheare
 și am sfâșiat strigătul din vid,
 întunericul ființelor noastre era liber
 să moară-n violet.

FEMINITATEA SFÂRȘITULUI

M-am trezit într-o casă străină
 înainte de a mă naște,
 o icoană binecuvânta Răsăritul,
 busuiocul bunicii.
 Sentimente colorate spărgeau fereastra,
 zei de unică folosință,
 eu unicul stăpân al universului,
 eroare nemutilată.
 Era peste puterea mea firavă,
 nu păreau prea călugăriți,
 limitau gândurile
 înveșmântate în adevăruri ascunse.
 Dansul măștilor ascunde achipurile
 la fiecare pas înșelate,
 feminitatea stelelor norocoase,
 anotimpuri,
 bruma arzând firul de iarbă.
 Răzvrătire.
 Încarceratul marionetă striga,
 casă trecută de mult în uitare,
 miros de tămâie,
 o ultimă încercare.
 De mâine voi aduna zeii la sfat,
 sărutul înțelepciunii e la mine,
 mi-am câștigat dreptul,
 colindul e același,
 pajiștea mă primește în dimineață
 la braț cu femeia timpului.

POVESTE

A fost odată singularul niciodată,
 ani biruiți de vremuri
 și-un rege captiv în singurătate.
 În diminețile anonimei tăceri
 nu erau întrebări, nici sfetnici
 știutori ai durerilor din răspunsuri.
 Se închina la propria-i icoană,
 trăia fiecare clipă
 ca și cum ar fi ultimul zbor.
 În jurul lui doar zidul,
 sfaturi aruncate în subsol,
 voci mazilite în uitare.
 Plutoane de călăi cu simbrie
 decapitau idei nerostite,
 patima mușca strigătul.

Secunda gloriei din coroană,
fiară sălbatică în uitare,
sceptru lustruit cu întuneric.

ABANDONAȚI ÎN COCHILII

Pe sub pământul cald
mormânt de clipe adormite
în vâlvătăi putrede,
amurg,
taina coboară în oase.

Ideile se topesc în ploi sinucugașe,
spre catargul din adânc
oceane de corăbii pietrificate,
neliniștea
își doarme somnul în statui.

Necuprinderea curge în râuri,
dansul orbilor trezește lumina,
fulgere aprind noaptea,
spaima
crucificată în cuvinte prizoniere.

Anotimpuri prăbușite sub frunze,
casa cerului încătușat de vulturi,
icoane de făpturi putrede,
soarta
în palmele somnului suprem.

Târzii umbre neînțelese,
soare ofilit în destrămare,
ca o chemare uitată,
cădere
în cochilii abandonate.

STATUS QUO

Cu arcul spâncenelor tale
mi-am săgetat destinul
și-am cunoscut implacabilul sfârșit.

Gândul vinovat pentru ieșirea în larg
mi-a omorât vorbele pe buzele arse,
o lume fără contur.

Din turnul de control al necunoscutului,
idealul de serviciu mi-a trasatsemneneînțelese
pentru mersul spre neîntoarcere.

Totul părea o glumă,
încercare rarefiată a sentimentelor,
otravă filozofică în răni deschise.

Pentru salvarea mea am căzut
în neputința de exprimare,
scrijelind putregaiul zilei.

CASA UMBRELOR

Uneori mă refugiez în umbra palmelor,
necunoscutul din adevăr cerșește
șovăieli subțiate în așteptare.

Destin ademenit cu vorbe,
vânat sălbatic de întâmplări
zidește esența în fumul înfloririi.

Uneori, cuvinte străine se zbat
în bucuria glonțului din rană,
speranță într-un râu suspendat.

Deschid fereastra spre banalitate,
veghea adormise în fântâni,
ceasul s-a oprit în cădere.

Un cineva îmi lumina teama,
o întoarcere spre nicăieri,
corabie ademenită de casa umbrelor.

Deschid fereastra spre banalitate,
veghea adormise în fântâni,
ceasul s-a oprit în cădere.

Un cineva îmi lumina teama,
o întoarcere spre nicăieri,
corabie ademenită de casa umbrelor.

Asfințit umilit de fluturi în horă
așteaptă sentimentul icoanelor,
ultima depărtare pierdută.

POESIS

MARIANA CORNEA

privește în jur

când ziua și noaptea
 se întorc prin pasajul timpului
 mult mai gri decât pasărea uriașă
 subțiată ca ascuțișul foamei schimbată pe
 furiș
 îndura demult tăcerea încărcată și densă
 se culcase pe coasta unei insule
 încă în doliu
 către apus ziua de mâine
 lucea slab de la brâu în sus
 întinderi de ceruri
 fuseseră clipe de fericire pe tărâmul morții
 un vreasc adus de ape n-a mai respirat fierbinte
 doar alerga neîncetat cu pielea încinsă în
 mișcare
 pe lângă un abur nostalgic
 ochii

provin din aceeași sursă

ca cel mai descriptiv mod de sfidare
 structurat pe ideea
 unui spirit condamnat de veacuri
 un loc cu lumină și negură
 fără marginea aceea stâncoasă
 rămâne neștiutul arbore înfrunzit și negru
 cu fiecare cer
 oamenii de zăpadă au jugulara tăiată
 atât de albi atât de palid
 își beau vocile
 prin aceleași câmpii cu aburi
 doi din ultimii pescari
 curg paralel cu fluviul
 un avanpost al zbaterii inutile
 al locurilor virane sau închise
 pe partea opusă o mică stradă
 încercuindu-se până la ultima realitate
 vibrează organic
 proiecții obscure ale conștiinței mele
 secvențe de veghe

atingere sau glumă
 ca o cifrare dintr-un alt veac
 somnul pietrei
 cine să scrie
 nu le cunoșteam îndeaproape corpul diform
 auzeam doar rîsul galben
 și nu mă mai întrista
 schițez alte distanțe
 către o carne sau un rival
 sub un pretext oarecare
 la lumina felinarului
 voiam o fugă

nicăieri

printr-o membrană
 o altă dimensiune
 turna un lichid al întunericului
 un abur cenușiu
 care plăcea așa cum era
 durerea și preocuparea păreau mult prea
 vechi

un cântec al păsărilor de noapte
 apăsa fiecare cuvânt
 chiar în secunda în care sub stânca
 crescută prea mult
 în mirarea mea
 un drum pe care nu mai trecea nimeni
 s-a coborât prin ochi prin carne
 judecând și suferind
 păstrându-mă
 palidă și delicată
 sub depărtări mă desprind pe rând
 pumn strâns-
 pătrundere
 pumn strâns-
 lovire

gândești des la noaptea judecății

nu
 în realitate
 uneori
 dar nu ca o soluție finală
 nu îmi mai este teamă
 poate pentru că e doar o opțiune
 într-un anumit moment
 pe înserat peste îngerii fiecăruia
 trec
 transparente cu aripi roșii
 o ultimă soluție
 o temniță sau o teorie a credinței
 se înclină și ești o voce moartă
 nu ți se văd decât genunchii
 cu aripi roșii
 un risc o conștiință
 unde e întuneric
 în sus și în jos
 alungă-ți brațele
 ai vrea să crești
 cât mai departe posibil
 relaxează-te
 de la aer ni se trag plimbările concentrice
 un liman o vastă peșteră
 o amăgire sau un chimval răsunător
 un azil de noapte
 închide cerul
 în sus și în jos
 camere cu ferestrele bătute în scânduri
 dansuri necreate încă
 cât mai departe posibil
 un ghid al semnelor
 momente căzute purpurii
 ce de brațe

ce de flori și alte străngeri
 printre alte flăcări
 înalt și măreț
 relaxează-te
 ceva iminent o voce nebănuită învață umbletul
 înainte
 nici o umbră

într-o vreme eram ca toți ceilalți

acum în altă moarte greșisem răsul
 nu era nici pe departe un copil
 băuse prea multă negură
 sau dimpotrivă își tăiasse părul
 se umpluse de semne și trăia cumplit
 pe pieptu-mi ca o agresiune
 era liber
 trăia din greu în toată splendoarea
 nu îl mai recunoșteam
 nu aveam libertate suficientă
 acum
 nu-mi propun nimic doar să merg undeva
 unde timpul caută să mă pună în locul celorlalți
 pe sub pleoape o cărare
 printre ierburi înalte
 începea liniștea
 și am realizat că avea mare dreptate
 prima moarte mă iubise
 mă iubise uitând ca orice femeie să mă întindă
 ceva foarte rece și foarte bun
 mă ocolise prea mult să mă adauge
 în sângele celeilalte
 a doua moarte mă iubise
 mă iubise în mănăstirea pe care o construise
 pentru mine
 fără ziduri fără toacă fără clopot
 atârând ca o lumină
 ce își leapădă liniile neliniștite
 mereu mereu e prea mult ca să mă așeze
 în dreptul intrării
 pe degetele mâinilor ei
 câteva mese rotunde și negre se sărutau
 le-am despărțit spunându-le
 sărutați-mă
 sunt prea slăbită
 în timp ce o altă moarte mă iubea
 m-am urcat pe-o masă nenorocită
 dezbrăcată complet mă prostituam
 de dragul dreptății

POESIS

IN MEMORIAM

VINTILĂ HORIA

DIN „CARTEA OMULUI SINGUR” (1941)

SCRISOARE DE DINCOLO

lui Ovid Caledoniu

Prietene, când umbra serii sure
Va coborî sunând dinspre pădure
Și când pe munți o stea de-argint va bate
Cu deget umed în singurătate,

Aprinde amintirii o făclie
Și-nchide geamul de la răsărit.
Va fi pe sticlă chipul meu lipit
Ca o icoană galbenă și străvezie.

Să nu te sperie ochii mei de lut,
Din albul lor, tot luciul s-a pierdut –
Și nici pe fruntea mea pământul greu
Să nu te-nșele: mortul sunt tot eu.

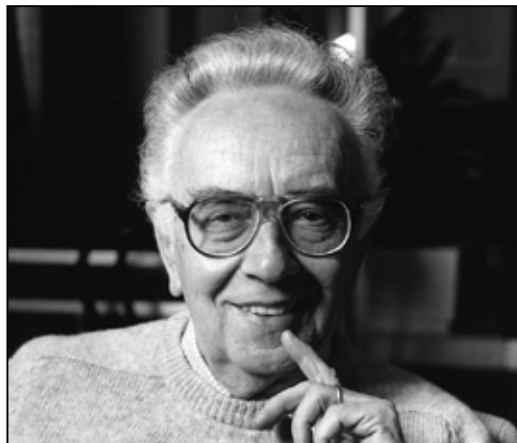
Voi ciocăni cu deget ud în geam
Și ca un vânt va plânge veșnicia...
...Era o noapte clară și iubeam
Și eu și tu, femeia, poezia...

Ne-am îmbătat de glorie, ca munții
Și am sorbit întreg potirul frunții,
Ne-am risipit amarul prin poeme
Și-am râs de tonți, de proză și de vreme.

Și iat-acum privirea mea te doare,
Tu-nsemni cu mâna albă pe hârtie
Aceleași versuri de melancolie,
Aceleași ritmuri sincere și clare.

În lumea mea nici nu mai pot să scriu,
Condeiuul meu e-un plisc de cucuvaie
Și când îți bate luna în odaie
Eu fac lectură noapții din sicriu.

Dar nu voi sta prea mult în sihăstrie,
Căci vom trăi curând pe-același plai
Și pe coperta noapților de Mai
Vom închina un imn prieteniei.

CÂNTEC DE SFÂRȘIT CARTEA

Celor de la „Meșterul Manole”

Uitați-mi, prieteni, și ochii și cântul,
Uitați-mi și mâna cu care v-am scris,
Pe genele ude coboară un vis
Mai greu ca pamântul.

Când umbrele serii pe rând vor veni
Să-mi ștergă din minte-nnoptate poeme,
Voi scrie cu pana uitării pe vreme:
Eu nu voi muri!

Desprins dintr-o viață, voi merge spre alta
Nu văd, deci, prieteni, de ce m-ați jeli,
Păstrați-mi doar chipul în marmoră gri
Cioplită cu dalta.

Căci vreau să rămână și fruntea și visul
Și gura aceasta cu care-am iubit,
În marmora rece și-n chipul cioplit
Voi ști paradisul.

Și-n serile-nchise în liniște brună,
Când gâlgâie vinul din cer în podgorii,
Strângeți-mi cu grijă pierdutele glorii
În albă cunună.

Pierdeți-mi, prieteni, și urma-n cetate,
Uitați-mi și mâna cu care v-am scris,
Pe genele ude coboară un vis
Din singurătate.

DIN „PROCESIUNI” (1937)

Plâng frunzele pe drumul nou al toamnei,
 Tac ape mari de liniști pe pământ
 Și seri cumiști adună aur copt.
 Eu nu mai văd, eu nu mai plâng, eu nu mai sunt.

Vin neguri reci să mângâie amurgul,
 Nori grei frământă zarea de prăpăd
 Pe uliți urlă toamna ca un câine,
 Eu nu mai plâng, eu nu mai sunt, eu nu mai văd.

Mă fur din trupul toamnei ca un hoț
 Și-n lacrimi mor, ca-ntr-un pustiu adânc.
 Și în amurg mă zbat ca-ntr-un delir.
 Eu nu mai sunt, eu nu mai văd, eu singur plâng.

SEPTET MAGIC

E ceasul când mor,
 Cu ochii-n azur,
 Șerpilor pământului tot.
 O pasăre neagră țâșnește spre cer
 Și alta cu ciocul izbește-n eter.
 Cad ramuri de sânge-n amurgul pustiu,
 Locul în lume nu mi-l mai știu.

ELEGIE PENTRU TIMP

Sub cer flămând trecură aprig anii.
 Unde se duc? De unde vin așa?
 Par lungi catrene scrise-n catifea,
 Învăluind cadențe reci și cranii.

Sub cruci de zile albe strâng tristeți
 Și răstignesc în trup cuvântul bun.
 Medalii vechi de amintiri adun
 Și scutur bucurii pe alte vieți.

Pe ore vechi făclii de somn aprind,
 Ca dincolo de viață să răsar,
 Cu trupul călărind pe minutar,
 Descălecând din timp în infinit.

CĂTRE ALTĂ ÎNTOARCERE

Mormântul proaspăt odihnind cernit,
 Încercuit de zările pustii,
 Furase, parcă, viața celor vii
 Și din pământ zvâcnea neconținut.

De crucea răstignită pe azur,
 O candela lumina își lipise
 Și dăruise frunzelor din jur
 Aprinsa zbatere a flăcării închise.

Murise toamna pe pământul gol -
 Altar crescut din rugăciuni uitate.
 Și sufletu-i se risipise stol
 În oboseala frunzelor uscate.

Prin liniștea cu zvon de fum căzut,
 Ca lepedea uitării peste veac,
 Am auzit cum flacăra descântă leac,
 Neadormitului ascuns în lut.

Pagini îngrijite de **prof. Ileana Tulică Georgescu**

Grafică: Mihai Cătruță

EVENTIMENT CULTURAL INEDIT

PREMIULUI INTERNAȚIONAL SALVATORE QUASIMODO PRIMIT DE O POETĂ DIN TECUCI

► Eleonora STAMATE

Duminică, 17 decembrie 2017, a avut loc festivitatea de premiere în cadrul celei de a treia ediție a Premiului Internațional Salvatore Quasimodo, la Tivoli, într-un cadru arhitectonic încărcat de istorie.

Concursul poartă numele poetului italian exponent al hermetismului, traducător al liricii clasice grecești și al operei teatrale al lui Moliere și Shakespeare, care în 1959 a primit premiul Nobel pentru literatură.

Acest concurs se articulează în 15 secțiuni și ilustrează într-un mod foarte echitabil latura sa internațională atât în ceea ce privește participarea cât și recunoașterea din partea juriului, văzând că se regăsesc nume în momentul premierii de nemți, români, giorgieni, etc. Cele 15 secțiuni sunt: poezie publicată sau inedită în limba italiană, poezie în dialect sau într-o altă limbă în afara limbii italiene cu traducere, scurtă culegere inedită de 15 poezii, culegere inedită de minim 30 de poezii, carte de poezie în format clasic sau electronic,

povestire inedită de maxim 5 pagini, roman inedit sau culegere de povestiri inedită, carte editată de proză, român sau culegere de povestiri publicat după anul 2002, eseu sau lucrare de diplomă inedită, eseu editat în format clasic publicat după anul 2002, carte de poezie publicată la editura Aletti, carte de proză publicată la editura Aletti, poezie sau povestiri publicate în antologie la editura Aletti, teatru, muzică.

Juriul este condus de către actorul și regizorul Alessandro Quasimodo, fiul poetului care dă numele concursului și este alcătuit dintr-o echipă de profesioniști având în frunte pe editorul, poetul și criticul literar Giuseppe Aletti care, cel puțin în ultimii doi ani, a primit o serie de premii și recunoașteri la nivel național pentru neobosită sa activitate în domeniul promovării și susținerii poeziei. Acesta realizează unicul proiect în Italia, numit „Țara Poeziei”, care dă posibilitatea poetilor de a-și vedea textele scrise pe pereții caselor (unde vor rămâne pentru totdeauna), la Rocca Imperiale, un târg suspendat deasupra mării Ionice, unde timp de 8-10 zile poeții vin să trăiască momente de poveste.

În cadrul premierii de duminică 17 decembrie, la a secțiunea 11, carte de poezie publicată la editura Aletti, printre finaliști (locul IV) se regăsește Mirela Ianus (Dinga) cu cartea de debut în limba italiană, *Respiro Imperfetto*, apărută în luna iulie 2017, după ce la ediția precedentă a concursului a primit „mențiune de merit” la secțiunea „unică poezie în limba italiană”.

LYRA ÎN DEBUT

MIHAI ȘTEFANIU

RUGĂ

Adună-ne în jurul tău Părinte
Că astăzi vremuri grele s-au lăsat
Și-orbecăim prin lume cu fapte necinstite
Și greu atârnă-n spate, povara cu păcat.

Mulți credincioși ajunși la disperare
S-au rătăcit pierzându-și chiar credința
„Oi rătăcite” sunt ai turmei tale
Ajută-i să-și găsească drum căința.

Că nu există o altă cale,
Decât credința-n Dumnezeu
Când trecem azi a plângerilor vale
Doar fapte milostive sunt pe placul tău.

Adună-ne în jurul tău părinte
Fii pavăză la tot ce este rău
Să mergă turma cu învățătura ta înainte
Că singura speranță e crezul în Dumnezeu.

DORINȚĂ

Intrată-n apa mării, o muza mea divină
Te-nvălui cu privirea, iar soarele te-alină:
Măcar un vâl de-aș fi din marea agitată
Să pot să-ți mângâi coapsa cu mâna înspumată
Și să-ți sărut și sânii cu valu-mi de opal
Plătind aceste clipe, spărgându-mă de mal.

Îmbătrânesc părinții
Părinții noștri sunt comoară
Ei nu ar trebui să moară
Cu ei alături viața are sens
Când nu mai sunt, e-un gol imens.

Părinții noștri ne-au dat viață
Și ne-au crescut, ne-au dat povață
Și gârboviți acum de ani și boală
Încă ne dau sfat, cu vocea lor domoală.

În ochii lor, oricât de mari am fi
Ne socotesc încă copii
Să ne-ocrotească vor, chiar dacă nu le-o ceri
Din dragoste nespūsă, uitând că n-au puteri.

Și câte suferințe, și cât au mai muncit
Să-și vadă domn copilul, să-l vadă fericit
Și au răbdat de foame, trudind fără măsură
Dar și-au hrănit copii, rupându-și de la gură.

De-aceea ne simțim puternici, fericiți
Atât cât sunt în viață și mai avem părinți
Dar ce durere-i Doamne Sfinte
Când pierzi și ultimul părinte.

BOCET PENTRU ȚARĂ

Vai de biata țărișoară
Când la greu e părăsită,
Mulți o poartă-n inimioare
Și-o plâng ca pe-o iubită.

Alții uită să vorbească
Românește dup-un an
Și-și pun prostește masca
De prosperi, când n-au un ban!

Uită patria română
Și c-au supt la sânul ei
Conștiință n-au fărâșă,
Nici respect, nici dragoste.

Dacă-l vezi te înfioară,
Cine-s acești „târâie-brâu”?
-Sunt românii fără țară
Sunt neghinele din grâu!

BLESTEM

Blestem să audă și Cerul, Pământul,
Blestem să-l ducă pe aripi și vântul
Blestem cu întreaga mea fire,
Blestem pe acei ce trișează-n iubire!
Blestem să-l blesteme părinții
Blestem să le cadă părul și dinții
Și carnea pe ei să se-npută
Și bube la gură să facă o sută
Târâș să se tragă ca șarpele-n colb
Nu vadă lumina, să fie un orb,
Un corb fioros să le smulgă ficatul
Plesnească-le ochii și inima-n patru
Și-n loc de cuvinte din gura știrbită
Să iasă duhoare, să ragă o vită!
Blestem, blestem cu întreaga mea fire,
Blestem pe acei ce trișează-n iubire.

SFÂRȘIT DE TOAMNĂ-N CIMITIR

Mânat de dorul mamei, ajung într-un târziu...
E toamnă, suflă vântul și totul e pustiu.
Doar cruci îngălbenite de a coclelei toamne
Armăte încremnite de pietre funerare.
La căpătâiul mamei se tânguie un tei
Mișcând a sale brațe peste mormântul ei.
Covor de frunze moarte s-așterne rând pe rând
Sunt lacrimi vegetale ce cad peste mormânt
Mă-nvăluie tristețea ca într-un giulgiu toamna
Și inima-mi se frânge, că în pământ e mama!
I-aud parcă suspinul pe-aripi de vânt purtat
Și șoapte care-mi spun: „O, dragul meu băiat
Tristețea ta mă doare, că știi cât te-am iubit.
Dar lumea-i trecătoare și toate au sfârșit.”
Mă scutur din visarea ce mult m-a tulburat

Înalț spre cer o rugă, s-o ierte de păcat.
Pe crucea ei de piatră aprind o lumânare
Și pe mormântul rece, așez cu drag o floare
Și spun: „Măicuță dragă, nicidecum nu te-om uita
Te voi păstra de-a pururi, aci-n inima mea.”
Și frunze cad întruna pe floarea ce-am lăsat...
E toamnă, suflă vântul, mi-e frig și s-a-nserat.

SPERANȚE

Când soartei nemiloase tu i-ai căzut ca pradă
Când însăși firul vieții stă în balans să cadă
Când nu mai ai ce pierde, că totul e pierdut
Și truda ta de-o viață s-a dus într-un minut
Când vezi în jurul tău atâta nepăsare
Când porți în tine-n suflet o rană care doare
Când disperarea crește... Văzându-ți neputința,
Ești dezgolit de toate: ți-a mai rămas credința!
Credința că alături de tine-i Dumnezeu,
Credința că te-ajută și semenele tău,
Credința și speranța, s-o iei de la-nceput
Și-atuncea să fii sigur că nu-i nimic pierdut!

DOR DE TINE- nostalgiile de toamnă

E vis, nălucire
Himere de toamnă târzie
Și plouă și-i ceață
Și ce concordanță
Când toamna coboară adânc
În sufletu-mi frânt...
Nu cred și te caut, lumină astrală
Și golul imens mă-nfioară
Te caut în amintiri...
O! cât de puțin-mpliniri
Și-l toamnă târzie
Cu ceață și ploaie!

DE ZIUA TA... DORINȚĂ VECHĂ

Dominiță dulce și suavă
Crăiasa visului divin
Ești un vezuviu plin de lavă
Ce clocotește sangvin.

Ești obsedanta mea dorință
Ce-mi face nopțile de jar
Și-aș trece chiar în neființă
De-mi ceri, pentr-un sărut banal.

Cu nurii tăi doi evreiești
Ce sexi piscuri-nalță-n vânt
Ești topul falei românești

Ce scoli și morții din mormânt.

Și cocul tău ce-ți dă prestanță
Din păr de aur și argint
Ești minunata mea speranță
Cu tine-aș vrea să mă alint.

Cu tine-aș vrea să uit de toate
Pe pajiste de flori și fân
La piept să mi te simt aproape
Să mă străpungi cu al tău sân.

Și-n lăntuiți și strânși în brațe
Vom face schimburi de hormone
Turnând în mine noi speranțe
Pe-altarul cel de fân și flori!

P.S. Și te-aș iubi la nebunie
Chiar dac-ai fi ursuză, rea
Și cu venin m-ai injecta!

Același vechi și insuportabil de vechi prieten

ILUZII PIERDUTE

Mi-e inima un fulg de păpădie
De doruri multe încotro purtată
Iar aripa amintirii o adie
Să-ți caute făptura minunantă
Miracol viu, al dragostei eterne
Te-ai rătăcit prin viața mea pustie
Și-n urma ta, speranța se tot cerne
Izvorul meu de vis cu apă vie.
Și-ai dispărut subit ca o cometă
Și m-ai lăsat îndurerat și-nvins
Tu, zâna mea, frumoasă și cochetă...
Ce nostalgii și gânduri m-au cuprins!
Și vreau să te gădesc, dorință renăscută
Frumoasă și iubită iluzie pierdută!!!

TRECUTELE IUBIRI

Adio, anilor splendoare
Adio anilor de jar
Adio ani de desfătare
Adio cupei de nectar.
Unde sunt nopțile senine
Când stele scăpărau pe cer
Și te țineam strâns lângă mine
Jurând amorul efemer.
Ca martor al iubirii noastre
Cu fața-i palidă, e luna.

Și-ți culegeam din boltă astre
Din care-ți împleteam cununa.
Băncuța noastră te așteaptă
Și azi în parcul tecucean
Copaci bătrâni, pletoși se-nalță
Semeți, crescând an după an.
Și-n parcul tinereții noastre
Se-aud și azi șoapte de-amor
E-același cer nocturn cu stele
Dar eu sunt doar un spectator.
Porniți pe drumuri diferite
Purtați de-al tinereții-avânt
Eu caut clipe dragi trăite
Tu cauți liniștea-n mormânt.

CLIPA

Ce este clipa care trece?
E zestrea noastră cea mai mare
Ce-o risipim cu sânge rece
E viața noastră trecătoare.

E firul de nisip al stâncii
Pe care vântu-l ia tribut
E un ritual supus poruncii
Până ce stânca a dispărut.

O scăpărare, o scânteie
Ce te înalță sau coboară
O-ntunecare sau feerie
Depind de clipă bunăoară.

Ne urmărește oriunde-am fi
Din chiar venirea noastră-n viață
Sunt clipe dragi de bucurii
Sau clipe cum e cea de față.

Ea guvernează omenirea
Și-mpinge soarta către noi,
Tot clipa-ți scoate-n drum iubirea
Să porți parcurge viața-n doi.

În clipe viața-i măsurată
Ce pot să fie de extaz,
De amor, sau clipa disperată
Și-n general depend de caz.

E-ntreaga noastră existență
Într-o clepsidră răsturnată
Ce fără nicio diferență
Se scurge încet și nu ne iartă.

POESIS

LIUBA LIUBASTRA BOTEZATU

***

În liniștea mea

nu mai judecă nimeni
nici dumnezeu
care își însușește negraiul
învățând să uite pronunția cuvintelor
cu verb sau fără de verb
subiectelor neverbalizate dinspre silabisire
înspre sunete slab articulate și nearticulate
până dincolo de primul icnet
și străfulgerarea gândului primordial că sunt
sunt încetând să știe că este
ne judecata tronând peste sine
cum liniștea imperială a tot ce-i neviață

„Așteptându-l pe... Godot?”

Cuvintele mele, săracele mele cuvinte, în zadar caută să mi te apropie -
Părere, Iluzie, Absolut, care îți este Numele
și unde îți ascunzi Chipul?
De ce venirea Ta înfricoșează, când dorul meu de Tine crește cu disperarea hăului căscat între mine,
muritorul, și tu, Infinitul...?
În adâncul inimii mele, Te simt intuitiv ca pe o memorie
despre care știi că există, dar nu o mai pot găsi,
vedea, pipăi
și atunci mă resemnez cu ideea orbului locuind un cub
peste marginile căruia nu poate răzbate,
până la a cărui formă nu poate ajunge nici cu puterea minții creatoare...
Doamne, din dragoste, m-aș dizolva în Tine,
deși mi-ai făcut deja cunoscut că aș fi o părticică din Cel care ești...
Și atunci, de ce această senzație de frig și de abandon?

Black Friday

Încărunțite răni se deschid în a lunii gălbuie paloare,
Soare opac, anotimp vestejit plutește-n adâncul din mare,
Cicatrici din doruri străvechi se ascund în doruri deșarte,
Iar tu, din departe ce-ai fost, ești din ce în ce mai departe...
Ceață-i și haos pe fluviu azi - un déjà-vu de stop-cadre,
Timpul e mort și n-a mai rămas decât umbra zilei în noapte.

la răscruce de timpuri

pășesc drumuri bătătorite și mă rog să mi se potrivească pașii pe măsura urmelor de tălpi,
și mă rog nisipului să le umple până la alb.

pot desluși cu ușurință negrul -

acolo începe căderea, în iadul paradisiac al predecesorilor.

pe alb condeii mi alunecă repede până la granița nebuniei creatoare și uit numele lor,
cum uit litera care mă scrie..!

„să înceapă odată spectacolul!”, aud pe cineva în surdină,

„prea multă repetiție te va face să nu mai știi ce ai de spus, ieși odată!”

nu știe că eu chiar nu știu ce am să mai spun,

nu am știut niciodată...

mă rog, doar, să mi se potrivească pașii pe măsura urmelor de tălpi,

cum mă rog vântului să le umple de alb și uitare...

În inima satului meu

luna răsare altfel decât în labirintul capitalei,

mereu altfel de fiecare dată când o regăsesc pe bolta nocturnă. Ca o domnișoara sfioasă mi se arată
pe după perdelele norilor, coamele dealurilor, cu chipul acela rotund de fată mare, devenind din ce în ce
mai maternă cu trecerea orelor în care ne oglindim reciproc angoase și gânduri efemere, alungite cât
eternitatea distanțelor dintre noi.

Pe când nu eram decât un bulgăre de întrebări și curiozitate despre minunile lumii în care am făcut ochi,
îi cerusem să mă ia de sora, căci prea semănam la zâmbet, privire, dar mi s-a oferit amica fidelă, care
îmi cânta povești nemaiauzite, menite să mă facă să uit de dulăii lătrători rânjindu-și colții la mine din
curțile vecinilor, atunci când treceam pe alături. Oare știți că luna poate să cânte și chiar să danseze de
vrea?

Așa era luna mea din inima satului, așa mi-a rămas și astăzi fidela amică, pururi sfioasă, pururi
protectoare, pururi sfătoasă, de parcă ar trăi într-o lună epopeea unei vieți de femeie...

Antinațională

Sunt România cea de peste Prut,
Cea care nu-i trecută pe vreo hartă,
Ca un orfan de mamă alungat,
Visând la Patria de altă dată.

Eu sunt românul cel furat de neam,
Moneda cea de schimb între Puteri,
Bucata de pământ cea mai săracă,
Fără tradiții, limbă, primăveri...

Eu sunt cea mică soră prigonită
Pe niște plaiuri reci și-întunecoase,
Cu limba schingiuită de slavonă,
Prilej de glume surorii frumoase.

Sunt România stoarsă de respir,
Acea văduvită de memorii,
Cea alăptând la sânul ei mancurți,
Cu fii morți sub ghețuri de Siberii.

Eu sunt românul care nu-i român,
Rusificat pe un meleag durut,
Sunt Basarabia ce a-înghițit venin
De peste Nistru și de peste Prut...

Uroborus

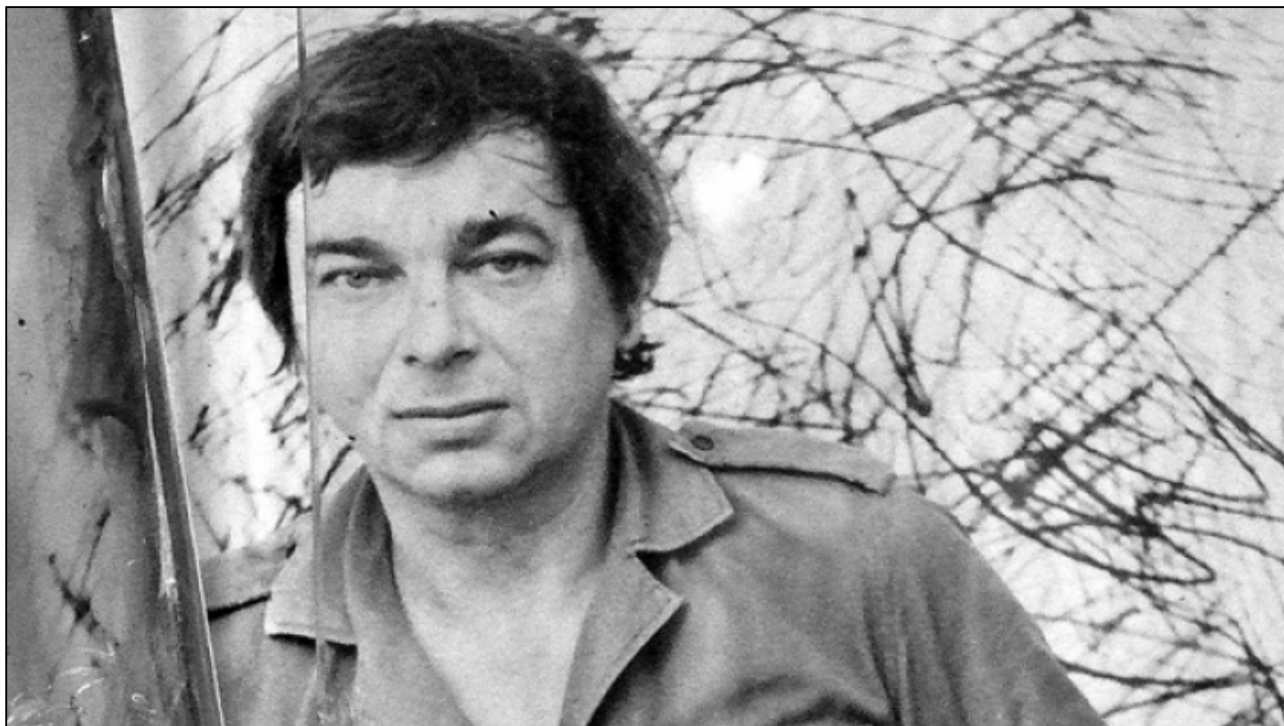
iată că vremea dinozaurilor a apus
în urma lor doar ouăle cele bune vor da naștere
dinozaurilor generațiilor viitoare înghițindu-i pe
cei vechi
făcând loc noului ca niște prometei
ai prezentului
suntem
făcliile ce ard nările trecutului
înghițindu-l cap-coadă

Omul care a cunosut Infinitul*(Lui Nichita Stănescu)*

Și nu era decât un simplu muritor,
purtând în sine munți de poezie...
pe sine din sine perpetuu născându-se, în sine
din sine continuu murind,
cum lava vulcanului, ce nu era lavă,
ci însăși fierberea lavei,
cum apa oceanului, ce nu era apă,
ci însăși curgerea apei!
Renăscându-se, ca și cum nimic
nu ar mai fi existat,
murind, ca și cum ființa în totul.

Cuvintele lui erau necuvinte, tăcerile lui
erau netăcere, simțurile lui nu erau simțire,
ci un ceva cu mult mai înalt,
cu mult mai adânc,
ca o sfredelire
până în măduva universului,
până în ochiul lui
Dumnezeu,

până în inima pământului
din care se aduna piatră cu piatră,
bulgăre de țărână cu
bulgăre de țărână
poezie cu poezie, ploaie cu ploaie,
atom cu atom,
trăgându-se sevă vitală
dintr-o lume vegetală și animală,
încarnându-se pasăre,
încarnându-se om, până când mâinile
sale,
scrijelind în mințile noastre până la sânge,
până la înălțare,
s-au făcut aripi în zbor, devenind însuși
Zborul,
ce perpetuu pe sine din sine se naște,
murind ca și cum nimic nu ar mai fi existat,
renăscând,
ca și cum ar ființa în totul.

LYRA ÎN DEBUT

IOAN GĂINĂ

Scrisoare întârziată pe frontul românesc

Lui Alexie Mateevici, preot militar în Primul Război Mondial

*Clipe trăite de autorul poeziei la Movileni, jud. Galați (19 august 2017),
la 100 de ani de la luptele din Mărășești.*

Pe unde-a mers, el a sfințit pământul,
Venind din Căinari, Zaim - spre Movileni,
Și-aici l-a-nvăluit cu dragostea sa vântul -
Român adevărat din neam de moldoveni.

Cu dor de-ai săi și-a regăsit și frații -
Pe la Tecuci, Furceni, prin Mărășești,
Nu în război, ci-n Țară găsit-a aliații -
Cu-acei de-un neam cu tine, cu ei te-mpărtășești.

Când schijele nu iartă, nădejdea e în Domnul,
Slujești în hrube, în corturi, adesea și în parc,
Și păsările cântă, și murmură Siretul,
Ison le ține Manda, prietenul diac.

Iar tunurile cască în guri cu vâlvătaie,
Se-aude-n Movilița, în Panciu, în Măcin,
Să-oprească cine poate pe-acei ce-n bătălie
Sunt schilodiți și-o viață trăi-o-vor în chin?

Te-ncântă satele, pădurea, livezile și râul
Și-n Podoleni, Bârlad și-n Râmnicu Sărat
Vezi oameni ce-ți admiră cântarea ta și graiul,
Că ce ți-a dat Bugeacul - cu tine ai luat.

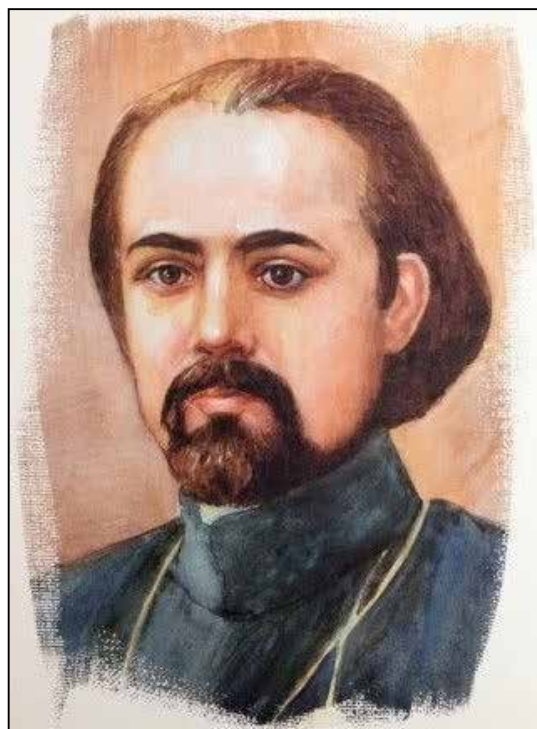
Ce bucurie mare - te-ai întâlnit cu Țara
Și lorga ți-a dat cărți - preadulce hrana ta,
De n-ar fi crud războiul, deplină ar fi vara -
La sfat cu frații tăi sub munte ai ședeai.

Dorul de casă, mamă, soție și de fiică
Ți-l freamătă pădurea, pe vârfuri de copaci,
Doar cucuveaua știe când arborele pică,
Ea-ți numără și pașii, ce ai putea să faci?

Carnetul e cu tine, se-așterne lin cuvântul,
La Noul-Neamț cu gândul, la Nistru-mpădurit,
Pe pietre vechi citești ce ne-a lăsat pământul,
Tot cauți un proroc și nu e de găsit ...

Dar cel mai mult te cheamă cântarea limbii noastre,
Veșmântul ei firesc, temeiturile vechi,
Le iei acum cu tine în zările albastre,
Din „ritmuri poporane” revii ca la priveghi.

*(Începută la Movileni la 19 august 2017, sâmbătă,
și terminată la Chișinău, vineri, 25 august 2017)*

Alexie Mateevici

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ
„C. D. ZELETIN”

**DIN VOLUMUL „DRUMUL DESTINULUI”,
CICLUL „AMOURETTES - CAPRICII”**

(ediție bilingvă româno-engleză, Editura Pax Aura Mundi, Galați, 2017)

► Eleonora STAMATE

Ce nebunie de-amor!

Ca într-un poem, îmi ungi
cu ulei de rodie sfârcul inimii,
iar din ochii-ți ovali,
zeci de păsări coboară
spre steaua sudului, la mal!
Sânii clepsidrei îmi ascund singurătatea,
amiezile gri încep
să sune ca o idee tăioasă,
Anunță un plăcut sentiment,
când se răsfăță...
Din mica serenadă,
în căutarea degetelor,
carnea se transformă-ntr-o simfonie a gurilor
noastre...
Printre cearceafuri mătăsoase,
ne-ncrucisăm, azi, sufletele
în jocul de-a mine
și de-a tine...
Ce nebunie de-amor!
Ce nebunie...
Ce...

Alternativă

Decât să exersăm pasiunea alergării
unuia după celălalt,
mai bine să ne-împrumutăm sufletele!
Atunci, vom descoperi că posedăm
două spade înnebunite de-nserare!
Dimineața, ne vom trezi că pornim la luptă
tu, cu un mănunchi de umbre
iar eu voi ține în palmă cuvinte,
cu gânduri pietroase,
crescute-n lumină!

Delirious Love

You soothe me, as in a poem
with pomegranate oil on the nipple of my heart
From your oval eyes
many birds descend
towards the southern star, for the shore!
The breasts of the hourglass conceal my
loneliness,
gray afternoons commence
to sound like a sharpened idea,
Trumpets a charming awareness,
when it snuggles...
From within the mini serenade,
in search of those fingers,
the flesh metamorphoses into a symphony of our
mouths...
Among silky sheets,
we cross each other, today, our souls
in the play of you and me
Such a delirious love,
So delirious...
So...

Alternative

Instead of this passion of running after one
another,
It would be more desirable to borrow our souls!
Only then, we will reveal that we own
two crazed swords by dawn!
Early morning, we will awaken to start a duel
you, armed with a cluster of shadows
I, in my palms will hold the words
with hard thoughts
matured in light!

Tu

Tot ce ating se preface-n tine,
te-am făurit în mintea mea
cu darul răbdării,
cu gingășia florilor de colț,
cu vraja umilinței...
Da, vei stăpâni pietrele filozofului
dansând cu umbra mea...
Spre seară, păienjeni cuvioși
vor împleți din raze de umă
colțuri pentru învingători!..

Ce gând!

Strigătul vântului își duce
umbra-n spinare...
oare e umbra sufletului meu
sau e sfârșitul dorului?
Da, s-a ascuns...
în pridvorul singurătății
și-mi caută privirea
în umbre reci,
sau pe mal de râu, pe drumurile destinului...
Amintirile mi se desprind
de ploape...
- Tu să nu uiți:
Îți sunt ca o casă fără de uși,
Îți sunt un gând

Deziluzie

Mi-e trupul obosit de flori
să te-nfășor în frunze
dulci-amare
eu aș vrea...
Cu clopote de gânduri
să mi te-abați, în cale,
ca să te pot vedea...
Dar, vai... pe-o iederă de vânt
tu te ascunzi
și e-n zadar...
Astăzi, distanța dintre noi
se măsoară în solitudini,
iar cercul de pământ
se strânge într-un megalit
în noi doi,
vibrând ca niciodată...
drumurile destinului se arată...

You

Everything I touch transposes into you,
I forged you within my mind
with the gift of patience,
with the gentleness of the mountain flowers,
with the magic humbleness
Indeed, you will rule over the philosopher's
stones
dancing with my shadow...
Towards twilight, the pious spiders,
will weave with clay rays
the corners for victors!

What a thought!

The howling wind, bears on it's back
it's own shadow...
is this the shadow of my soul, I wonder?
or the end of my longing?
Yes, it hid in the porch of my loneliness
searching for my gaze
in cold shadows,
either on a river shore, or on the highways of
destiny...
Memories are coming off
from the eyelids
- I urge you not to forget:
I am like a house with no doors,
I am a though

Disillusionment

My shell is weary of these flowers
so I can wrap you in leafs
bittersweet,
I wish...
Along with the chimes of thoughts
that we cross paths,
so I can look at you...
Nevertheless, Oh my... on a windy ivy
you go into hiding
Oh it's absurd...
Today, the distance between us
Is measured by our solitudes,
and this ring of Earth
molds into a megalith,
in both of us,
pulsing as never before,
the avenues of destiny expose themselves...

Fără sare...

Și ce cântec zice marea...
 Și ce cântec plânge marea...
 Și ce tineri mai eram...
 Ce adânc ne sărutam...
 Câtă lume ne privea!
 Umărul mi-l sărutai...
 cu tot gustul lui de sare
 când priveam pe cer, adesea,
 cum clipește Ursa Mare
 și-alergam cu talpa goală...
 Astăzi... toate au rămas...
 cu parfumul lor de sare...
 a rămas și Ursa Mare...
 Orice umăr mai sărut,
 nu mai are gust de sare,
 nu mai are gust de mare...

De fericire

Până în calcâiul oaselor
 toți ne îmbolnăvim de fericire,
 ca de o boală contagioasă,
 Și atunci, cu degetele-nfipte-n cer,
 mă rog pe furiș, între paranteze pătrate,
 Și vin spre tine cu mine în brațe
 Aș vrea să mă trezesc tot în mine,
 spre ziuă, la tine...
 În fiecare zi, un gând prinde rădăcini
 iar în sângele cuvintelor
 ne primenim sufletul!...

Cu scoarța sufletului

Aș picta buricele degetelor
 împletite-n rugă...
 Din trupul tău alb,
 aș înălța un mestecăn,
 cu scoarța sufletului...
 Te-aș iubi doar un veac!
 Printre ochi ferți de zei,
 cu scoarța sufletului...
 Tăcerea să ți-o uit vreodată?
 Tăcerea ți-o voi vinde-n bazar,
 Marelui Zeu eu i-o ofer în dar!

No Salt...

Such a ballad is the sea singing...
 Such a chant is the sea howling...
 Oh we were so young...
 Intensely kissing...
 While the world glanced at us!
 You would caress my shoulder...
 with it's taste of salt
 when we would seldom turn our gaze towards
 the sky,
 the way Ursa Major shimmered
 Barefoot, we would run...
 Today... all's left behind...
 with their salty fragrance
 only Ursa Major remained...
 Each and every shoulder I caress,
 Is salt less,
 Is sea less...

Of happiness

In the marrow of our bones
 we all get this happy sickness,
 as it's a contagious disease,
 Only then, with fingers deep in the sky,
 stealthily I beseech, within square parenthesis,
 To move towards you with I in my arms
 I would like to wake up inside myself,
 towards daylight, at your place...
 Each day, a thought springs roots
 And in the bloody words
 We revive our souls!

The soul's bark

I would paint the thumbs of the fingers
 knitted in litany...
 Of your white embodiment,
 i would raise a birch,
 with the bark of the soul...
 I would love you only for a century!
 Safe among the eyes of Gods,
 with the bark of the soul,
 Can I ever fail to remember your silence?
 This silence I will trade in the bazaar,
 To the Great God I will offer it as an allowance!

Dorință

- Dragule, au ieșit zorile, tu ai vrea să ne scăldăm
în rouă!
ai vrea?
Să mă desfăc ca pe o floare,
Să-mi bei nectarul...
mi-ar plăcea!...
Ca într-un tainic leagăn
muza sufletului să ne aproprie,
petalele... tu numără-le...
iar eu, mirositoare să te-npățuresc
înebbunită ca floarea de magnolie...
Să ne ascundem zborul neîmplinit
doar în noi doi, spre infinit!

Și ieri, și azi

Uneori, distanța dintre noi
se măsoară în singurătăți,
suferința atârna în mine
ca un tablou
când tu ai intrat pe poarta
albă a vieții mele
Știi, te iubesc într-un triunghi,
și chiar dreptunghic,
în veacul nostru cel formal,
Ne-mbrățișam tomnatic,
dar fatal,
și am uitat cum ne iubeam
hexagonal...
Azi, ne atingem inefabil,
cu marea de petale
ce cântă în noi,
în veacul acesta dilematic,
când tot mai greu e
să chemăm iubirea
între noi, înapoi

A nimănu

Ferice-n dezmierdări și har,
Cu ochii dornici de iubire,
căutai iubirea în muguri de fecioară,
Mi te dădeai cu totul mie!
Noi ne iubeam metodic,
ca la carte,
Când ai mușcat din mărul vieții,
Știi...
Eu îți scriam și nopțile în tine
Cu ochii minerali, cu trupul tău de vânt.
Și căutând clepsidrei sâni
Ne risipeam, alene, în cuvânt!
Unde mă-ndrept azi? Spre neunde!
A nimănu sunt!

Lust

It's daylight my dear!
Shall we bathe in dew? Would you?
Devour me like a flower, drink my nectar
i would love to!
As in an ageless swing
the soul's muse brings us closer,
while you count the petals...
Full of aromas, I will blanket you
like a frenzied magnolia...
So we can obscure our unfulfilled wish
Locked in both of us, to infinity!

As yesterday, as today

Sometimes, the distance between us
was measured in solitudes,
the suffering hanged itself in me
like a painting on a wall
when you came through the white gate of my life
You do know... I love you in a triangle,
even in a rectangle,
In this systematic era,
As we embrace in autumn,
fatally,
as we failed to remember how we loved each
other
in hexagons...
Today, we touch beyond words,
with the sea of petals
that plays in us,
in this age of mystery,
when it gets harder to recall the love
back, between us...

Nobody,s

Joyful in caresses and art
with lusting eyes,
you would pursue the love in virgin buds,
fully surrender to me
In our orderly love,
meticulously...
When you took a bite from the apple of Life,
you do know...
I was inscribing the nights in you...
with mineral eyes,
with your windy frame,
while you were searching for time in the
hourglass
We would freely lose each other
In a word...

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ „C. D. ZELETIN”

► Mirela IANUȘ DINGA

A MEZZANOTTE

Fra me e il resto del mondo,
 Tu - al mio risveglio di mezzanotte,
 grande muraglia di luce,
 sconfinata,
 procreata all'infinito dagli specchi...
 al mio passaggio insicuro
 verso la terra di nessuno
 avevi domato i profumi ribelli
 che saltano fra i fiori di pesco selvatico;
 lava azzurra
 guardandomi tramite i tuoi occhi
 mi butta fuori dal sogno
 e mi lascio sommersa di pace
 nel tuo abbraccio
 come le pallide caviglie dell'erba
 sommerse dal respiro della terra
 per sempre...

A TE PENSANDO

In piccolini sorsi mi beveva
 il tuo sguardo stanco verso sera
 la linfa nelle rose già rideva
 portando nel profumo primavera.

La tua mano calda e incerta
 nel sogno scivola sul mio viso
 lasciando, tre secondi, poi aperta
 la porta semplice del paradiso.

A te mandavo ali di zefiro
 quando appena l'alba era nata
 mi hai prestato il ritmo del respiro
 e nella luce mi hai battezzata.

Al mondo, e al cielo, e al vento
 a te pensando faccio un inchino -
 nel mio sangue porti tormento
 come l'essenza forte di un vino...

EMOZIONE

Tu, carte indovine mescolando,
 Puoi prendermi in prestito stanotte;
 Le mani, di nascosto, implorando,
 Non pagano il gioco della sorte.

Col petto pieno colmo di rimorso
 Mi sto incatenando all'oscuro,
 Dai tuoi occhi bevo in un sorso
 Le lacrime dipinte di azzurro.

I ferri di cavallo hanno perso
 In questa notte forma e fortuna
 Ma ti ritrovo cavalcando spesso
 Le frecce seminate dalla luna...

La tua ombra scalza ci trascina
 All'alba verso angoli più bui...
 Ci accarezza freddo ghiogliottina
 Scolpendoci nel sangue altrui...

ABBRACCIARE IL VENTO

Mi preparo all'alba mettendo sulle spalle
 camicia di nebbia fresca
 per abbracciare il vento
 che non conosce l'abbraccio,
 vento vergine, vento selvaggio
 che poco fa si nascondeva
 dietro le tende degli zingari
 sbriciolandosi tra misteri,
 assaggiando odore astratti;
 vento che nasconde sotto il mantello
 fragile e mosso
 il sapore del fumo
 con cui scarabocchia a volte
 dentro l'azzurro
 queste congruenze scappate dall'arco del
 destino;
 io, davanti alla freccia,
 divento una croce cercando la sua ombra...

ALI MANCANTI

Tramonto - come una candela
 con la fiamma tremante, debole e forte,
 inciampando,
 cercando di leggere
 il palmo - che li fa da nido -
 di un profeta sconosciuto.
 slitte maestose di luce
 scendono sotto l'orizzonte
 portate in volo
 dai cavalli di strana bellezza
 che sudano polvere stellare
 e con gli zoccoli taglienti
 marchiano la steppa sconfinata del pensiero.
 tramonto - alba capovolta tra le nuvole
 come una clessidra stregata;
 e guardando so
 che non il volo, ma le ali
 mancano ai cavalli e a me...

ALLA FAMIGLIA

Capovolgere clessidre
 per prolungare il tempo -
 come creare dei gradini verso l'infinito...
 Scavare profondo nell'onda del mare,
 perchè, forse lì,
 ha inciampato la tranquillità...
 Cercare i nidi minuscoli della speranza
 nascosti tra le strisce
 di colore dell'arcobaleno...
 Ma solo lì, dove c'è la famiglia,
 le spine che ti pungono l'anima
 perdono la punta,
 solo lì, la polvere raccolta in viaggio
 cade dal viso e dal pensiero,
 perchè lì cresce la felicità,
 perchè lì i chicchi di rugiada
 strappati al cielo
 cantano abbracciati alla luce...
 Rocca Imperiale

ALTALENA DI PAROLE

Di colpo e a volte a insaputa
 Strisciandoci sotto la pelle, secco,
 Il fuoco dona gusto di cicuta
 Al nostro sangue - serpente cieco...

E non ci salvano verso la sera
 Stregoni stanchi fuori sentiero,
 Ma proviamo con la preghiera
 Colpevoli a lavare il pensiero.

Lanciando altalene di parole
 Ci abbracciamo solo con lo sguardo,
 Profumi a duello tra corolle
 Cancellano la ombra del traguardo.

E sai che non c'è fretta per andara,
 Che oltre porta forse c'è il vuoto,
 Che senza te non posso superare
 Il nostro mare di parole nuoto...

ARMISTIZIO CON IL TEMPO

Nelle radici dei giaggioli il profumo deporre
 Ciò che ha vissuto al sole, sotto luna ha sognato
 E aspettiamo in lunga pazienza che scorre
 La danza col cielo che rugiada ha sposato.

Bordeggiando un tuono arcuato in vano
 Macina l'erba il galoppo vivo dei cavalli
 Guardami sotto il vento che piange lontano
 Annusami il silenzio e dimmi che rimani

Dimmi che dimenticanza probabile non duole
 Che il tempo conclude a volte armistizio
 Che sacerdoti-ombra appena cala il sole
 Dai pezzi persi portano indietro il solstizio.

AZZURRO

Mi sfidano le trappole di fumo
 Abbandonate verso l'orizzonte,
 Il tuo sguardo - scossa di profumo -
 Mi sanguina azzurro sulla fronte.

Azzurro che ci rende ubriachi
 Bruciando nell'abbraccio dello specchio
 A volte pazzi e a volte stanchi
 proviamo a volare in ginocchio.

Mi scavi spesso dentro - minatore
 O schiavo delle mani assetate -
 Strappando col trionfo del dolore
 Il sale dalle lacrime versate.

E quando nell'alcova del tramonto
 Garreggiano le ombre per spiare
 Stai imparando essere il conto,
 Verso la mia sorte, da pagare.

COME IL VENTO

Come il vento mi sento
 arrotolandosi veloce verso il suo cuore,
 pianto annegato in se stesso,
 strangolato dal grigio squillante,
 strappato in mille singhiozzi
 nei crocevia vuoti,
 ballando danze nude
 spalmate sulle fisarmoniche pazze;
 come il vento -
 niente e nessuno
 per la tua mancanza...

DI GUARDIA

Tu te ne sei andato:
 il mare delle parole
 ritirandosi nel reflusso
 aveva portato con lui
 la parola detta per l'ultima,
 strana.
 il mio sorriso nascondeva
 con vergogna
 la bandiera rotta a pezzi nella sabbia
 che scorreva timida fra
 clessidre stanche.

di guardia e rimasto
 il rimorso,
 il grido muto
 con l'alà nera
 misurando l'altezza
 della mia fronte.

ECO AZZURRO

Chiromante fragile, il mio viso
 chinato verso il nido del tuo palmo;
 leggere la tua mano
 è come spezzare il canto delle cascate,
 leggere la tua mano,
 le linee affogate una nell'altra -
 bacio arcuato nello specchio...
 Mi lascio cadere di continuo nei tuoi occhi,
 salto mortale in questo piccolo cielo
 nascosto dietro le tue lacrime.
 Geroglifici di luce si abbracciano nel tuo sorriso...
 Aurora pazza ci avvolge nel suo velo infinito
 e le nostre ombre nascono trasparente,
 spalmate sotto i passi...
 non puoi fermare l'eco azzurro
 che sale spiralando intorno al mio cuore...
 siamo solo un esercizio di lettura
 per la luce del mattino...

Grafică: Carmen Huzum

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ „C. D. ZELETIN”

ȘTEFAN PETICĂ - POEME ÎN PROZĂ

(Traducere poliglotă)

► Nicoleta Călina PRESURĂ

DOUĂ VIEȚI

Niciodată n-a fost cerul mai albastru...

Amintire de demult? Asociație inconștientă? Nu știi! Dar versul acesta îmi sună în urechi cu o încăpăținare uimitoare. Scoate armonii ciudate și neașteptate, trezește imagini noi și netede și câteodată mi se pare că prinde ființă și stă gata să mi se întrupeze înainte cu trup mlădios și sprinten de fecioară antică.

Niciodată n-a fost cerul mai albastru...

Depart, conturat de pervazurile ferestrei, cerul își desfășoară mantia sa regală în toată splendoarea. E un azur clar și cald ca într-un vis de negrită fantasmă, plăsmuit de mintea romantică a unui poet care cîntă singuratec, în timp ce luna-i scaldă fața în raze, într-o minunată noapte de mai...

Niciodată n-a fost cerul mai albastru...

Și mintea mea încheagă din partea aceasta de cer bogăția imensă a primăverii care naște. Soarele trebuie să fie triumfător ca un zeu tânăr, și culorile revărsate din nesfârșitul său tezaur trebuie să strălucească ca într-un tablou de Veronese. Și sub cupola aceasta primăvăratică, șesurile întinse de o verdeață sficioasă, dealurile albastre în depărtarea lor nehotărîtă, copacii cari se deșteaptă, murmurul tărăgănat al izvoarelor, parfumul cast al arborilor, și viață, viață, viață, clară și simplă, ca un rîs argintiu.

Niciodată n-a fost cerul mai albastru...

Acum e frig și e întuneric. Soarele nu se vede și parfumul nu se simte, iar visul moare zdrobit de povara celor patru pereți cari parcă ar sta să cadă peste el. De departe vine zgomotul mulțimei, uriaș; s-a sfârșit o întrunire publică, lumea se împrăștie înfierbîntată de discursuri searbede și de entuziasm ieftin, și grija vieții de toate zilele plutește în aer. Și, ca sub doborîrea unei groaznice furtuni, sclavii umili ai prozei nemilostive își pleacă frunțile descoperite cu un gest de slugarnică resemnare.

Niciodată n-a fost cerul mai albastru...

Și poate vom muri de dorul cerului albastru pe care nu-l vom vedea niciodată.

DEUX VIES

Jamais le ciel ne fut plus bleu...

Un souvenir lointain ? Une association inconsciente ? Je l'ignore. Mais ce vers résonne dans ma tête avec une étonnante opiniâtreté. Il renvoie des harmonies étranges et insolites, éveille des images fraîches et nettes et parfois j'ai le sentiment qu'il prend vie et apparaît devant mes yeux comme le corps élancé et agile d'une chaste jeune fille de l'Antiquité.

Jamais le ciel ne fut plus bleu...

Au loin, au-delà des cadres de la fenêtre, le ciel déploie sa cape royale dans toute sa splendeur. C'est un azur pur et doux comme dans un rêve fantastique issu de l'imagination romantique d'un poète qui chante solitaire, le visage baigné par les rayons de la lune d'une exquise nuit de mai...

Jamais le ciel ne fut plus bleu...

Et ce coin de ciel m'amène à imaginer le tableau de l'immense richesse du printemps naissant. Le soleil devrait y triompher tel un jeune dieu, et les couleurs prodiguées de son fabuleux trésor devraient y resplendir comme dans une toile de Veronèse. Et sous cette coupole printanière s'étalent les vastes plaines qui verdoient timidement, les collines bleues dans un vague lointain, les arbres qui s'éveillent, le doux murmure des sources, la chaste odeur des vergers, et la vie, encore et toujours la vie, pure et simple comme un rire argentin.

Jamais le ciel ne fut plus bleu...

Ici-bas il fait froid, il fait sombre. Nous ne voyons pas le soleil, nous ne sentons pas les parfums, et le rêve se meurt, écrasé sous le fardeau des quatre murs qui semblent s'effondrer. De loin, on entend la rumeur de la foule ; une réunion publique vient de s'achever, les gens se dissipent, enflammés par les discours anodins et par un enthousiasme veule, et le souci du lendemain flotte dans l'air. Et, comme sous le coup d'un terrible orage, les humbles esclaves de l'impitoyable et prosaïque quotidien se décoiffent et baissent leurs têtes dans un geste de servile résignation.

Jamais le ciel ne fut plus bleu...

Et peut-être mourrons-nous avec cette nostalgie du ciel bleu que nous n'apercevrons jamais.

GAVOTA DEPĂRTATĂ

Sus, în grădină la „Oppler”, soarele cade înspre seară peste tufe uriașe de liliac cari se scaldă în razele aurite ca într-o mare de lumină. Tufele de liliac se apleacă ușor într-o parte și răspîndesc albastrul lor deschis ca un fum de tămîie într-un templu închinat marelui Pan. Iar în depărtare, ca și cum ar fi pusă sub oglinda de apă străvezie, grădina surîde fericită, îmbătată de lumină, amețită de parfum și încărcată de visuri primăvăratece.

Sus, în grădină la „Oppler”, pe cînd soarele cade înspre seară peste tufe uriașe de liliac, o muzică liniștită cîntă cîntece dulci și prelungi pe note depărtate și melancolice. E ca un imn sfios care s-ar înălța singuratec spre cerul de azur. Iar jos, pierdute în mulțimea pestrîță, casele parcă ar răsări curioase de sub acoperișurile lor curate de serbarea pacinică de sus. E contrastul între două vieți, din care una privește tristă în sus, fără a avea puterea să se urce, alta se înalță neconținut, deși melancolică, deși singuratecă.

Sus, în grădină la „Oppler”, pe cînd soarele cade înspre seară peste tufe uriașe de liliac, plînge o gavotă pe sunete de flaut. E o gavotă dure-roasă, ca o ultimă rugămintă, și sfișietoare ca o ultimă privire. Lumea trece înainte veselă, pierdută în marea razelor de lumină, și lumea e gătită și mîndră ca și cum ar fi luat parte la un mister religios. Dar nimeni n-ascultă, nimeni nu se oprește; toți trec înainte, plutind în farmecul vag dimprejur. Numai muzica plînge prelung pe note de flaut: „Ah, încă o gavotă, o singură gavotă”.

Sus, în grădină la „Oppler”, pe cînd soarele cade înspre seară peste tufe uriașe de liliac, ai trecut pe lîngă mine, albă în rochia ta neagră. Privirile tale erau pierdute în depărtări și surîsul tău era tot așa de enigmatic și de provocator ca și odinioară, în timpurile acelea apuse, cînd, ostentivă, te rugai de mine să te las să mai joci numai o singură gavotă, o ultimă gavotă. Erai la brațul altuia - la brațul aceluia de care îmi vorbeai atuncea cu atîta scîrbă. Dar ai trecut pe lîngă mine mîndră și nepăsătoare, fără ca pe obrazul tău să se simtă măcar o tresărire. Iar muzica plîngea depărtată: „Ah, încă o gavotă; o singură gavotă!”

Sus, în grădină la „Oppler”, pe cînd soarele cade înspre seară peste tufe uriașe de liliac, se plînge cîteodată pe furiș.

LA GAVOTTE LOINTAINE

Là-haut, dans le jardin d'« Oppler »¹, vers le soir, le soleil tombe sur des bosquets immenses de lilas et les baigne de ses rayons comme d'un océan de lumière. Les grappes de fleurs bleu clair se penchent légèrement d'un côté et exhalent leur odeur comme l'arôme de l'encens dans un temple dédié au grand Pan. Et au loin, comme sous un miroir d'eau transparente, le jardin sourit heureux, ivre de lumière et de parfums, et berce des rêves de printemps.

Là-haut, dans le jardin d'« Oppler », vers le soir, lorsque le soleil tombe sur des bosquets immenses de lilas, une douce musique entonne des chansons languissantes aux notes mélancoliques. C'est comme un hymne timide qui s'élèverait solitaire vers le ciel d'azur. Là-bas, cachées dans la foule bariolée, les maisons aux toitures nettes sembleraient jeter un regard curieux vers la fête paisible d'en haut. C'est le contraste entre deux vies, dont l'une regarde tristement en haut, sans trouver la force d'y monter, tandis que l'autre s'élève toujours, quoique mélancolique et solitaire.

Là-haut, dans le jardin d'« Oppler », vers le soir, lorsque le soleil tombe sur des bosquets immenses de lilas, une gavotte pleure aux sons de la flûte. C'est une gavotte navrante comme la dernière prière et lancinante comme le dernier regard. La foule avance, joyeuse, noyée dans les rayons de lumière, habillée et fière comme après avoir pris part à quelque mystère sacré. Mais personne n'écoute la gavotte, personne ne s'arrête ; tous avancent, entourés du charme insaisissable. La musique seule pleure longuement, aux sons de la flûte : « Ah, une gavotte encore, une dernière gavotte ».

Là-haut, dans le jardin d'« Oppler », vers le soir, lorsque le soleil tombe sur des bosquets immenses de lilas, tu es passée à côté de moi, blanche dans ta robe noire. Ton regard était perdu dans les lointains et ton sourire aussi énigmatique et provocateur qu'autrefois, au temps passé où, fatiguée, tu m'implorais de te laisser danser encore une gavotte, une dernière gavotte. Tu étais au bras d'un autre homme – celui dont jadis tu me parlais avec tant de répulsion. Mais tu es passée à côté de moi altière et indifférente, sans le moindre tressaillement sur ton visage. Et la musique pleurait au loin : « Ah, une gavotte encore, une dernière gavotte ».

Là-haut, dans le jardin d'« Oppler », vers le soir, lorsque le soleil tombe sur des bosquets immenses de lilas, quelqu'un pleure parfois en secret.

Traduction française par Monica Iovănescu et Valentina Rădulescu (Université de Craiova)

DOS VIDAS

Jamás el cielo ha sido más azul...

¿Un recuerdo lejano? ¿Una asociación inconsciente? ¡No lo sé! Pero este verso resuena en mis oídos con una obstinación asombrosa. Produce armonías raras e inesperadas, despierta imágenes nuevas y nítidas y a veces me parece que cobra vida y casi se materializa en un cuerpo ágil y gracioso de virgen de la Antigüedad.

Jamás el cielo ha sido más azul...

A lo lejos, enmarcado por el hueco de la ventana, el cielo despliega su manto real en todo su esplendor. Es un azul claro y cálido como en un sueño de fantasía no pronunciada, imaginado por la mente romántica de un poeta que canta en soledad, mientras la luna le baña la cara con sus rayos, en una maravillosa noche de mayo...

Jamás el cielo ha sido más azul...

Y mi mente moldea, de esta parte del cielo, la riqueza inmensa de la primavera que nace. El sol debe ser triunfante como un dios joven y los colores desbordados de su infinito tesoro deben brillar como en un cuadro de Veronese. Y bajo esta cúpula primaveral, los campos extensos de una verdura tímida, las colinas azules en su lejanía indecisa, los árboles que se despiertan, el murmullo dilatado de los manantiales, el perfume casto de los árboles y vida, vida, vida, clara y sencilla, como una risa plateada.

Jamás el cielo ha sido más azul...

Aquí hace frío y está oscuro. El sol no se ve y el perfume no se siente, y el sueño muere destrozado por el peso de los cuatro muros que parecen caérsele encima. De lejos llega el ruido de la multitud, inmensa; se ha acabado una reunión pública, la gente se dispersa, acalorada por discursos sosos y entusiasmo barato, y la preocupación por la vida cotidiana flota en el aire. Y como derrotados por una terrible tormenta, los esclavos humildes de la prosa implacable humillan sus rostros en un gesto de servil resignación.

Jamás el cielo ha sido más azul...

Y tal vez nos muramos con el deseo del cielo azul, que jamás volveremos a ver.

GAVOTA LEJANA

Arriba, en el jardín de Oppler, el sol cae al atardecer sobre las matas inmensas de lilas que se bañan en los rayos dorados como en un mar

de luz. Las matas de lilas se inclinan levemente hacia un lado y esparcen su azul claro como humo de incienso en un templo dedicado al gran Pan. Y a lo lejos, como si se hallara bajo un espejo de agua transparente, el jardín sonríe feliz, embriagado por la luz, mareado por el perfume y cargado de sueños primaverales.

Arriba, en el jardín de Oppler, cuando el sol cae al atardecer sobre las matas inmensas de lilas, una música tranquila canta dulces y largas canciones con notas lejanas y melancólicas. Es como un tímido himno que se alza solitario hacia el cielo azul. Y abajo, perdidas en la abigarrada multitud, las casas parecen asomarse, curiosas, desde debajo de sus tejados limpios, a la fiesta apacible de arriba. Es el contraste entre dos vidas, de las cuales una mira tristemente hacia arriba, sin poder de subir, la otra se alza sin cesar, aunque melancólica, aunque solitaria.

Arriba, en el jardín de Oppler, cuando el sol cae al atardecer sobre las matas inmensas de lilas, llora una gavota con música de flauta. Es una gavota dolorosa como una última plegaria y desgarradora como una última mirada. La gente pasa alegre, perdida en el mar de los rayos de luz, y va de punta en blanco, orgullosa, como si hubiera tomado parte en un misterio religioso. Pero nadie escucha, nadie se detiene; todos pasan, flotando en el encanto borroso que los rodea. Solo la música llora amarga con notas de flauta: "Ah, una gavota más, ¡una sola gavota!".

Arriba, en el jardín de Oppler, cuando el sol cae al atardecer sobre las matas inmensas de lilas, pasaste a mi lado, blanca en tu vestido negro. Tus miradas se perdían en la distancia y tu sonrisa era tan enigmática y provocativa como en otra época, en aquellos tiempos lejanos cuando, cansada, me pedías que te dejara bailar una sola gavota más, una última gavota más. Ibas del brazo de otro hombre, del brazo de aquel hombre del que me hablabas entonces con tanto asco. Pero pasaste a mi lado, altiva e impasible, sin que en tu mejilla se percibiera apenas un sobresalto. Y la música lloraba a lo lejos: "Ah, una gavota más, ¡una sola gavota!".

Arriba, en el jardín de Oppler, cuando el sol cae al atardecer sobre las matas inmensas de lilas, a veces se llora a escondidas.

Traducción al español por Oana Adriana Duță y Feliciano Suárez Fernández (Universidad de Craiova)

INSCRIȚII

O MĂRTURIE DESPRE B. JORDAN

► Prof. dr. Nicolae SCURTU

Biografia și bibliografia nuvelistului, romanțierului, publicistului și traducătorului B. Jordan (n. 22 februarie 1903, Jorăști, jud. Galați – m. 30 iunie 1962, București) au fost cercetate, cu rigoare, de cercetătorul și istoricul literar Gh. S. Ștefănescu¹.

Romanele sale evocă lumea școlii de odinioară, a învățătorilor și profesorilor din provincie, unde dascălul era ascultat și respectat.

După reforma culturală din anul 1948 s-au restituit doar câteva dintre cărțile sale.

Un interes special cred că merită publicistica sa literară și culturală, risipită în paginile unor reviste și ziare de la noi și din Basarabia, unde B. Jordan a fost, un timp, un excelent învățător.

Mărturia despre B. Jordan, necunoscută, aparține prietenului, învățătorului și publicistului Mircea Ispir², care, în sintagme elocvente, subliniază valoarea operei autorului romanului *Normaliștii* (1933).

Epistola a fost generată de sărbătorirea romanțierului B. Jordan de către intelectualitatea orașului Galați pentru meritele și performanțele sale literare, didactice și administrative.

Confrați și prieteni din mai multe centre culturale ale țării au participat sau au trimis mesaje celui sărbătorit cu atâta entuziasm.

*

STRAJA MOLDOVEI
Săptămânal ilustrat
Redacția și Administrația
Str[ada] G[eneral] Ion Dragalina, nr. 22
București, VI
București, 5 martie [1]939

Iubite și stimat frate Jordan,

Boala țintuindu-mă în pat și invitația cu care m-a cinstit Galațiul neindicându-mi o adresă unde aș fi putut închina și eu un gând meritei d[umi]tale sărbătoriri, îngăduie-mi măcar pe această cale să-mi manifest adânci simțăminte de

solidaritate și prețuire față de inițiativă și înclinare față de numele și opera sărbătoritului.

Prin dreapta înălțare a numelui d[umi]tale în literatura românească, ai înălțat pe culmi de mândrie și numele de învățător.

Iată de ce, unul din cei mulți, totdeauna fericit când ți-a citit o nouă operă, vine să-ți ureze ani mulți, putere de creație și biruință în drumul de lumină și dăruiri cu care ni-ai cinstit breasla.

Primește deci, rogu-te, sincera mea prețuire și frăție.

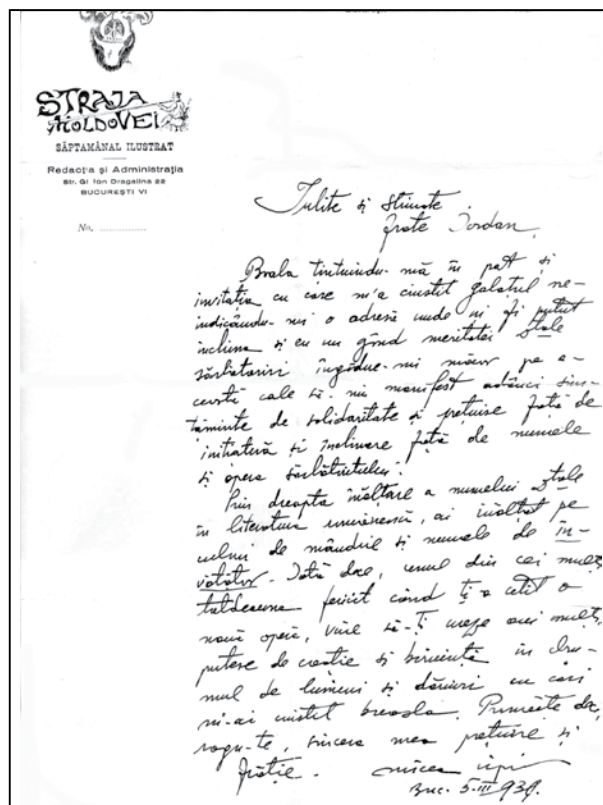
Mircea Ispir

Note

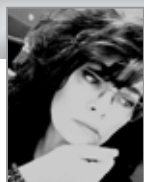
• Originalul acestei epistole, inedite, se află în biblioteca profesorului Nicolae Scurtu din București.

1. Gh. S. Ștefănescu ~ B. Jordan (1903-1962). *Biobibliografie*. Galați, [Întreprinderea Poligrafică Galați], 1972, 176 p. + 13 f.il.

2. Mircea Ispir (1909-1969), publicist. Este autorul cărții – *Un sat din Bugeac. Monografia satului Plătărești, jud[ete]ul Cetatea Albă. Cu 60 fotografii, 4 hărți și numeroase planuri, tabele statistice și diagrame comparative. Cu o prefață de d[omn]ul T. Iacobescu*. Craiova, Scrisul Românesc, 1932, 319 pagini. (În colaborare cu Panait Antohi).

INTERVIU

DE VORBĂ CU MAESTRUL CONSTANTIN MOSCOVICI

► Nuța ISTRATE GANGAN (Florida)

Naistul **Constantin Moscovici**, născut în Carpineni/ Moldova, este Maestru în Artă și Artist al Poporului în Republica Moldova

În 1995, Constantin Moscovici a înregistrat albumul „Soul Confession”, album care a semnat debutul unei cariere impresionante. Alte 11 CD-uri au urmat. De-a lungul acestei cariere, artistul organizează concerte de caritate pentru copii, inclusiv a celor cu handicap. Este invitat la cele mai importante târguri turistice și economice internaționale pentru promovarea culturii moldovenești dar susține și concerte private. Este cunoscut pentru organizarea de concerte, festivaluri și evenimente multinaționale, atât în Republica Moldova cât și în străinătate. Beneficiarul multor premii, cum ar fi „Cel Mai Popular Artist din Europa de Est” dar și a mai multor recorduri de platină în Turcia, Germania, Italia, artistul a împărțit scena și naiul său și cu giganți ai muzicii cum ar fi Sir Elton John, Giora Fiedman și Jose Carreras.

Om simplu și modest, așa cum stă bine unui artist de calitate, jovial, cu un simț al umorului elevat și autentic, Constantin Moscovici nu-și dezmente rădăcinile, tradiția, bunul simț al omului conștient de ceea ce este; vorbește degajat, combinând fermecător limba română cu accentul moldovenesc de Chișinău, rusa, care se cere tradusă fie în engleză fie în românește și engleza în curs de perfecționare la Miami.

Și atunci când vorba încetează și primele note se desprind de pe nai, muzica CM-style are puterea să te transporte într-o lume în care simplitatea este singura dependență. Reușeste să prindă în muzica lui modestia, blândețea și înțelepciunea specifică țaranului român, că este de dincoace sau de dincolo de Prut, spiritul poporului rus cu toată fascinanta lui complexitate și cosmopolitul secolului în care trăim și care ne trăiește.

NIG – Constantin, ai la activ 12 discuri, multe premii, multe concerte, ridici o sală în picioare fie cu „The Lonely Shepperd” fie cu muzica clasică sau populară moldovenească/românească. Spune-mi când a început totul?

CM – De fapt drumul spre muzică nu este întâmplător, în familia noastră muzica răsună foarte des datorită tatălui meu care cântă la armonică. Iar mama are o voce superbă. În copilărie deseori ne jucam de-a spitalul și la întrebarea ce vrei să fii când o să fii mare, spuneam ginecolog. (Nu înțelegem ce înseamnă dar îmi plăcea cum sună).

Cu timpul am înțeles că este o profesie foarte importantă și stimată, totuși muzica era pe prim plan și când s-a deschis școală muzicală la noi în sat, eu, cu inima la gură, m-am grăbit să fiu primul la ușa școlii. Când m-am prezentat în fața comisiei au zis că sunt deja prea bătrân (împlinisem 14 ani) dar norocul meu a fost că la nai nu voia să învețe nici un copil. A doilea impact pozitiv l-a avut piesa „Păstorul singuratic” pe care am auzit-o prima dată în 1976 interpretată de marele Gheorghe Zamfir, piesă care a devenit cartea mea de vizită

NIG – Te-am ascultat în direct în Hollywood, Florida, dar și în intimitatea unui living-room. Muzica ta înduioșează, atinge, tresaltă. De ce naiul?

CM – Este un instrument de suflet cu care încerc să ajung la fiecare în particular. Nu este ușor deloc, nu-mi este rușine să zic că încă învăț să-l cânt.

NIG – După toate concertele la care ai participat, după toate recitalurile pe care le-ai dat și după toate premiile câștigate, numai un mare artist ar spune că încă nu a învățat tot.

Ai umor, ești ușor sarcastic, la concerte povestești despre cântecul care urmează, te conectezi cu publicul la nivel emoțional și personal, am văzut și simțit admirația și exaltarea compatrioților tăi la show-ul din Hollywood, de la Vendetta; ei știau exact cine ești și cât de mult înseamnă Constantin Moscovici pentru arta și cultura Republicii Moldova.

Care este cea mai mare satisfacție atunci când te afli printre ai tăi?

CM – Știi... niciodată nu am divizat publicul, dimpotrivă, dar atunci când am concertat în Moldova am emoții mai deosebite. Cu mândrie pot să spun că am publicul meu în Moldova și nu o dată m-am convins. Este un public rafinat și nu are vârsta

NIG– Da, m-a fascinat familiaritatea ta cu publicul moldovan.

Ești căsătorit, ai un băiat mare și unul mic de tot, viața de artist azi aici/mâine la Miami poate fi extrem de satisfăcătoare dar nu poate fi ușoară. Faptul că soția este și ea o Artistă Emerită a Republicii Moldova, cumva reduce acea vină de a nu fi acasă în momentele în care ar trebui să fii acasă, dar, de cele mai multe ori, arta își ia porția de sacrificiu. Cum a fost la tine?

CM – Concerte, repetiții,turnee... da este o mare parte din viața mea și este un sacrificiu. Recunosc lipsa mea din viața privată. Băiatul cel mare, Victor, a crescut practic fără mine. Într-o zi soția mi-a cerut să merg la școală la o ședință cu părinții. Nu știam în ce clasă învață și în ce școală. Dar am fost mândru când am aflat că este un elev exemplar și că se numără prin cei buni. Mă închin în fața soției mele Valentina că a educat un băiat exemplar. Cu apariția celui mic, Cristofer, viața brusc s-a schimbat, îmi fac timp să stau lângă de ei.Plus că mă simt mai tânăr cu el.

NIG – Întotdeauna mi-am închipuit că nu este simplu să fii artist în Republica Moldova. Pe

de o parte există starea de român, nu contează unde ești în lume, pe de altă parte este influența rusă, extrem de benefică dar și ușor forțată uneori și, la mijloc, nestrămutată, această dragoste atât de blândă și molcomă pentru pământul și graiul moldovenesc.

La tine le-am întâlnit pe toate în proporții aproape egale. Și mi-a plăcut mult combinația. Cât de mult te-a influențat cultura și muzica românească în vremuri rusești?

CM - Când eram mic am avut un mare noroc că pe lângă unicul post pe tot teritoriul Uniunii Sovietice, prindeam și TV Romană(satul de baștină, Carpineni, este aproape de graniță).

Îmi plăceau mult concertele cu muzică de estradă sau populară.Festivalul de la Mamaia mea mi se părea un eveniment mai important decât Eurovizionul de azi. Aștepam zilele de duminică, atuncicând priveam seriale străine și eram fericit că înțelegeam totul.

Cu Nușa Istrate Gangan și Viorica Steinman în Hollywood Florida

NIG – Dar cultura rusă?

CM – Cultura și literatura rusă au impact pe tot mapamondul.Compozitorii și scriitorii clasici, marile lor opere, aparțin lumii .

Oricum era o parte de istorie a țării mele și a timpului în care eu traiam. Am avut șansa să cunosc și altă cultură, altă tradiție, să pot vorbi mai multe limbi. Am primit studii foarte bune și o experiență concertistică bogată, luând în considerare teritoriul . Pentru mine muzica n-are nație.

NIG – Ai concertat în România în timpuri comuniste. Ce îți mai amintești?

CM – În primul turneu în România, în perioada aceea, toți membrii formației au trecut un instructaj care a durat o lună: ce trebuie să

vorbim, să nu intrăm în contact cu lumea și multe altele... Prima impresie când am trecut Prutul a fost bucuria și senzația că am mai fost aici; grănicerii vorbeau o limbă cu un accent frumos, erau foarte amabili, drumurile, și atunci, erau în stare mai bună ca la noi. Primul concert a fost la Iași, la Teatrul de Vară. Eram mai mulți artiști – Ion și Doina Teodorovici, Lurii Sadovnic cu formația *Legenda*, Anatol și Silvia Chiriac cu formația din care făceam parte și eu. Cap de afiș era marele Grigore Vieru. Sala arhiplină. Se întâmplau lucruri foarte frumoase și sensibile. La un moment dat, mulți din sală au aprins ziare. Ardeau ca niște făclii. O mare iubire, tristețe, drama unui popor divizat de istorie. A fost un moment foarte dificil pentru securitate, agenții care ne păzeau erau derutați și speriați, am văzut că au venit întăriri de la poliție și militari, au înconjurat teatrul. Lumea cânta împreună cu noi, piesa „Eminescu” era ca un imn. După spectacol am fost înconjurați de miliție, și, prin coridoare, am trecut în autobuz. Au fost sentimente neobișnuite, nu înțelegeam de ce nu putem vorbi cu lumea, de ce nu puteam să ne cuprindem să plângem împreună...

NIG – Muzica și Poezia, dacă nu slăveau și proslăveau, Constantin, erau arme împotriva unui sistem înghețat. Lumea își trăia așa cum știa, și așa cum îi era permis, viața de zi cu zi; din când în când mai apărea ceva care ațâța focul mocnit.

Ai concertat și în Coreea de Nord și asta mi s-a părut o experiență interesantă și cel puțin ciudată.

CM – Este vorba despre Festivalul Soarelui (Soarele este „tatăl” nord-coreenilor, Kim Ir Sen). Ai ciudata senzație că te întorci în veacul trecut al comunismului, în vremea când un lider

În Moldova

era Totul pentru toți. Primul lucru care m-a surprins a fost că aeroportul funcționa numai o dată la doi ani și asta numai în timpul Festivalului. Turii străini aveau voie numai în timpul acesta să viziteze această țară. Telefoanele mobile, aparatele video și de fotografiat erau confiscate încă din aeroport (asta era regula, mai ales ca nu exista nicio legătură mobilă pe tot teritoriul). Ne-au dus pe o insulă într-un hotel mare, am fost cazați în condiții bune.

La grupul nostru de douăsprezece persoane am avut zece „Colaboratori din Ministerul culturii din Coreea” care vorbeau foarte bine rusa și erau îmbrăcați în costume negre, probabil bine păstrate încă din 1940. O țară foarte frumoasă dar cu lume nevoiașă. Am vrut să ne plimbăm dar când am ieșit din hotel am fost opriți de pază cu explicația că nu avem voie să ne plimbăm singuri. Numai în grup. Grup format de 300 persoane, adică toată lumea invitată la festival. Sala de concert era arhiplină, lumea părea îmbrăcată de la același magazin, bărbații în costum sobru și femeile în rochii tradiționale. Când terminam piesa, un om din sală, unul care stătea în primul rând, făcea un semn și numai atunci sala aplauda. Fără emoții și strigăte de Bravo și numai când domnul făcea semn, aplauzele încetau. A fost ciudat, am încercat să discutăm cu lucrătorii din Ministerul Culturii dar tot ce auzeam era că e bine să trăiești în țară și că ei au de toate datorită partidului și a liderului lor.

Atunci am înțeles că am venit aici pentru prima și ultima dată.

NIG – Vorbește-mi puțin și despre acel tur-neu organizat sub patronajul Papei Benedict al XVI-lea.

CM – Sunt un mare norocos că am avut ocazia să fiu invitat să particip la un proiect nobil.

Cu Maestrul Gheorghe Zamfir

Cu Valentina

După o discuție la o cină cu Preasfințitul, acesta m-a întrebat dacă sunt gata să particip la niște concerte de bineface pentru construcția unui centru de reabilitare pentru copiii orfani din Moldova. Pentru mine a fost o onoare și cu plăcere am participat și am dat 68 de concerte în toată Italia.

Hai să-ți spun ceva drăguț. După nouă luni de turneu am primit o scrisoare de mulțumire de la o familie care de mulți ani nu reușea să aibă copii. Mi-au scris că după spectacolul dintr-o biserică, s-au întors acasă și după ceva timp au aflat că vor avea un copil și Slavă Domnului, ei sunt siguri că acel concert a însemnat ceva.

„Zamfir avea un concert la o catedrală și invitația la concertul meu i-a fost făcută de ambasadorul Român. Nu știam că este în sală, și la un moment când povesteam cum am ajuns să cânt la nai am spus că în 1976 am auzit Păstorul și de fapt piesa mi-a ales destinul și Naiul. Și ziceam că aduc mulțumiri Maestrului Zamfir pentru măiestria lui și promovarea naiului în lume. După spectacol toți ambasadorii și invitații s-au așezat în rând pentru autografe și poze. L-am zărit pe Maestru și nu-mi venea să cred că mi se întâmplă mie. S-a apropiat, mi-a întins mâna și a zis că a auzit de mine și că nu-i place să facă complimente, dar ce

ce a auzit aici, la acest concert, l-a impresionat mult. Mi-a dorit succes și a vrut să facem o poză.

A fost un moment culminant în viața mea”

NIG – Constantin Moscovici, cum îți place South Florida? Ce faci aici?

CM – Probabil este deja a doua patrie datorită feciorul meu mai mic, Cristofer. El s-a născut aici și noi încercăm să facem parte din marea familie Americană. Am contract de lucru și încerc să îmi fac un nume pe partea aceasta a lumii. Lucrez cu un producător care este deținătorul unui Grammy – Marlou Rosado, la un album în stil Latino, deja am avut niște spectacole cu orchestra POP Sugar, orchestră condusă de faimosul Peter Fuchs(30 de ani a fost dirijor principal pe Broadway). Am concertat în faimoasa sala Carnegie Hall. Și în Milenium. Am concertat și în California și am avut întâlniri cu diaspora Românească și Moldovenească. Sunt optimist și simt că am să am un viitor aici.

Este țara tuturor posibilităților, nu-i așa?

Cu soprana Kyunne Richarson (USA)

PROZĂ SCURTĂ

TU ERNEST

► Adrian ALUI GHEORGHE

Numele lui ținea de foame, te hrănea. Nu, nu e o exagerare, este adevărul gol, goluț. Prima care și-a dat seama a fost chiar mama lui, Către Lucreția, cea care îi și alesese numele, de altfel, din multele pe care le gândise, le visase, le căutase. După ce s-a născut cel care purta numele de Tu Ernest, mama lui părea să fi căpătat o boală gravă pentru că nu mai avea poftă de mâncare. Au dus-o la doctori, deși se simțea sănătoasă, au consultat-o și nu au descoperit nici un semn al vreunei boli ascunse. Către Lucreția nu slăbea, nu se schimbă la față, nu avea nimic din ceea ce au canceroșii care se stafidesc, se topesc precum lumânările din ceară ieftină. Dimpotrivă, Către Lucreția arăta bine, avea doi bujori în obraji, un aer de mulțumire se transmitea celor din jur. Dar nu mai putea să înghită nimic din ceea ce însemna mâncare. I-au adus toate bunătățile pământului, de la vînat din pădurile Ceylonului la salate din Grădinile Noii Semiramide din Noul Babilon cum e numit New York-ul, de la ouă de broască țestoasă din insulele Nan Madol, la gușă de furnică roz din tundra canadiană. Dar ea nu mai putea să înghită nici un dumaticat.

I-au făcut de deochi.

I-au făcut de blestem.

I-au făcut rugăciuni, așa cum se fac pentru cei pedepsiți de divinitate.

Dar Către Lucreția nu se simți nici mai bine, nici mai rău după toate acestea. Trăia normal. Îl creștea pe Tu Ernest cu devoțiunea unei mame bune. Soțul ei, Către Petric, se străduia să le asigure celor doi tot ceea ce își putea dori un om pe lumea asta. Și reușea. O tulburare, însă, îl încerca mereu: cum poate Către Lucreția să trăiască fără să mănînce? Un amic i-a spus că numai cei care au fost moroi în altă viață nu au poftă de mâncare, altul i-a spus că femeile care nu mănîncă nimic vor deveni strigoi în viața următoare. Dar pînă una, alta Către Petric încerca un soi de fericire privindu-i pe cei doi, privindu-se pe sine făcîndu-le toate poftele, rememorînd seara ceea ce

au făcut peste zi și făcînd planuri duminica pentru o întregă săptămînă viitoare. Viața venea tumultoasă. Cît privește faptul că ea, Către Lucreția trăia fără pic de mâncare stîrni mirare o vreme, apoi consternare printre locuitorii orașului, apoi toți se obișnuiră cu asta, ridicară din umeri. Cazul a fost descris și în presă, dar cum nimeni nu găsi o explicație rațională, lăsară totul în seama unei anomalii pe care specialiștii viitorului o vor rezolva cumva. Ce puteau să facă altceva, era clar că Dumnezeu pusese un deget pe situație.

La un moment dat, însă, Către Lucreția a trebuit să meargă mai departe de orașul de domiciliu, să completeze niște acte pentru o moștenire. Nu era cine știe ce, dar nu putea să refuze, era o bucată de pămînt lăsată moștenire de o mătușă care luase calea veșniciei. Tu Ernest, care avea deja vreun an și jumătate, a rămas în grija lui Către Petric. Era pentru prima oară cînd Către Lucreția îl lăsa în grija altuia. A și plîns la plecare, Tu Ernest a plîns și el. Către Petric însă a asigurat-o că totul va fi bine. Și așa a și fost, de altfel. Numai că plecînd de acasă și ajungînd în orașul unde avea treabă, Către Lucreția descoperi că îi era, din nou, foame. Dar o foame dintre cele mai agresive, bulimică, încît s-a oprit la unul dintre restaurantele cu autoservire și a mîncat pe săturate. O ciorbiță de tăiței și carne de pui, o ciulama, a mai luat și niște fructe. A simțit din nou gustul bucatelor. După vreo două zile s-a întors acasă și i-a povestit lui Către Petric toată tărășenia, cum se înfruptase din bucate, ce simțise, cum uitase gustul bucatelor. Către Petric a lăsat-o să termine, după care i-a spus ceva care a tulburat-o: el nu mai mîncase nimic de două zile, nu-i mai era foame. Deloc. S-au uitat unul la altul, s-au scărpinat în cap după care și-au dat seama că Tu Ernest, ca ființă și ca nume, ține de foame.

Da, Tu Ernest ținea de foame!

Au făcut experimente, evident. Către Petric a plecat de acasă și i-a revenit foamea. Către Lucreția a plecat și ea din nou și deja leșina de

foame la câțiva kilometri de orașul ei. În tot acest timp Tu Ernest se juca așa cum se joacă toți copiii, nu-i păsa de frământările părinților. El, în schimb, se hrănea cu tot ceea ce îi este îngăduit unui prunc de vârsta lui. Nici nu are sens să detaliem.

În aceste condiții, lipsiți de grija mîncării, Către Petric renunță la muncile pe care le făcea ca să aducă bani în casă, stătea pe lîngă Tu Ernest și pe lîngă Către Lucreția și se simțea plin și împlinit. Era clar că Dumnezeu lăsase o minune din panoplia lui să se prelingă în casa lor.

Dar lucrurile nu rămaseră, totuși, aici. Vecinii aflară de minune, pentru că, la un moment dat, Către Lucreția se confesase doamnei Dondoiu, care îi împlotea lui Tu Ernest pulovărașe din mohair și ciorapi din lînă, iar doamna Dondoiu a fost prima din afara familiei care se bucură de puterile băiețelului. Da, cît era în preajma lui Tu Ernest nici doamnei Dondoiu nu îi mai era foame. Din acest motiv doamna Dondoiu aproape că nu mai pleca din casa vecinilor, dar și Tu Ernest o accepta ca pe una din ființele apropiate.

De aici lucrurile căpătară amploare. Toată lumea de pe stradă află de minune și dori să cunoască pe viu aceste puteri ieșite din comun ale lui Tu Ernest. Așa că în una din zile se adunară cu toții în sala mare a fostului teatru regal, în care nu mai juca nici o trupă de foarte mulți ani și strînși în jurul lui Tu Ernest așteptară să vadă efectul celor povestite. Și efectul fu cel scontat. O zi întreagă cît stătura în preajma lui Tu Ernest, fiecare jucîndu-se și discutînd cu el, observară că nimeni nu pusese nici o bucățică de mîncare în gură și nici nu simți această nevoie.

Primarul Igor Parlafes, un rus neamț, care venise din Imperiu cu două, trei generații în urmă, decise să tragă un oarecare profit din asta, cu acordul părinților lui Tu Ernest. Așa că Tu Ernest și părinții săi fură angajați la primărie, li se oferii un spațiu în sala mare, de consiliu, unde oamenii veneau, spuneau de cîteva ori numele băiețelului, se săturau și plecau. Cînd le era foame, reveneau. Observară, astfel, că lucrurile rămîneau în sfera miracolului numai cînd erau în preajma lui Tu Ernest și doar cînd îi pronunțau numele.

Către Petric nu se putu abține, însă, să nu profite de puterile miraculoase ale băiatului. Astfel că acceptă adunări publice pe stadioane, cu zeci de mii de oameni, care scandau numele lui Tu Ernest. Și oamenii aceia se simțeau brusc sătui.

Ce făcea în tot acest timp Tu Ernest?

Creștea. Într-o zi cît alții în aceeași zi. Și din copil se făcu adolescent, din adolescent se făcu

tînăr frumos. Numele său era pomenit de toată lumea spre mîndria deșartă a familiei.

Mai mult, pentru că se dusesse vestea în lume despre darurile lui Tu Ernest, Guvernul Mondial decise să facă un test, de comunicare cu întreg mapamondul prin intermediul televiziunii. Astfel, în una din zile, cred că era 14 ianuarie, Tu Ernest a stat într-un studio de televiziune în statul Monaco, loc ales aleatoriu prin tragere la sorți și de acolo comunica cu toată omenirea. Oamenii care fixau chipul lui Tu Ernest de pe ecran și îi rosteau numele, nu mai simțeau senzația de foame. O zi vînzările de produse alimentare scăzu spre zero. Consumul scăzu spre zero. Nu se mai sacrificară animale, nimeni nu se mai speti pentru o coajă de pîine. Toată omenirea vorbea de miracolul Tu Ernest, părinții lui nu-și mai încăpeau în piele de bucurie.

Experimentul va continua, decise Guvernul Mondial. E spre binele milioanei de înfometați.

Dar lucrurile pe lumea asta nu sînt făcute, totuși, să se desfășoare lin. Cultivatorii de cereale începură să mîrîie, apoi să protesteze, apoi să amenințe Guvernul Mondial cu boicotul la votarea viitoarei Constituții Universale. Industriașii protestară fiindcă lumea nu mai voia să muncească, cei mai mulți se mulțumeau cu puțin și le era de ajuns să stea în fața televizorului, să rostească numele lui Tu Ernest și să se ocupe de probleme foarte pașnice. De comercianți, ce să mai vorbim, erau cu vînzările la pămînt, cu moralul în pragul dezastrelor și cu nervii întinși ca niște praștii la adresa membrilor Guvernului Mondial și la cea a lui Tu Ernest. Chiar și mulți cetățeni care se bucurară o vreme de binefacerile sașietății obținute atît de ușor ajunseră la oarece plictiseală, așa că spuneau cîte o înjurătură molcomă în barbă și ieșeau pe furiș la muncă.

Numai Tu Ernest nu era fericit de situația sa.

Numele său comestibil hrănea pe toată lumea, sieși însă nu-i aducea starea de deplinătate a vârstei. Iubea fără să știe pe cine, iubea iubirea, ca orice om la vârsta lui.

Studioul din Monaco, de unde Tu Ernest comunica cu toată omenirea, devenise o închisoare greu de părăsit. Era urmărit zi și noapte, era ca o pasăre de preț într-o cușcă de aur. Părinții profitau din plin de darurile lui, nu-i înțelegeau însă necesitățile, nu pricepeau dorul lui de libertate.

Dar dezastrul se produse pe nesimțite, tocmai cînd revolta marilor patroni de lanțuri de supermarketuri împotriva lui Tu Ernest și a darurilor

sale miraculoase atinsese apogeul, când marii agricultori amenințau cu deversarea cerealelor în mări și oceane, lucru care ar fi dus, indiscutabil, la creșterea nivelului Oceanului Planetar și la scufundarea unor insule, a unor arhipelaguri, a unor continente chiar. În studioul din Monaco o echipă întreagă lucra pentru transmisia imaginii lui Tu Ernest la nivelul planetei. În echipă era și o fetișcană mai ciudățică, tăcută, o brunetă cu părinți sîrbo-macedoneni, care se numea Miriam, care se ocupa de decoruri, de machiaj, de diverse alte treburi mărunte, dar importante la nivelul emisiei. În timp ce-i fixa imaginea dimineața lui Tu Ernest, în timp ce îi întindea sprîncenele și îi masa chipul, uneori destul de obosit, acesta simți în vîrfurile degetelor lui Miriam un fel de foc care nu ardea, ci numai curenta un pic, ca polii unei baterii de un virgulă cinci volți atinși cu limba. Incita și speria. Speria și incita. Între ea și Tu Ernest se înfiripă o mică poveste, neobservată de nimeni. Guvernul Mondial, conducerea televiziunii, părinții lui Tu Ernest, toți erau atenți doar la profitul lor, care era unul din ce în ce mai consistent, uitînd de faptul că băiatul se făcuse mare, era deja un tînăr chipeș, coplesit însă de marea responsabilitate de a hrăni cu numele său omenirea.

De asta cînd Miriam îi propuse lui Tu Ernest să fugă, acesta acceptă imediat.

Dar, cum? Lasă că găsesc eu o soluție, îi șopti Miriam.

Și într-adevăr, într-o sîmbătă seara, era pe 28 mai, cînd omenirea sătulă se cuibărise în toate cotloanele disponibile, Tu Ernest era singur în cameră. Visa că vine Miriam, că îl ia de mîină, că deschide fereastra și că fug amîndoi în lumea largă.

Și veni Miriam, îl luă de mîină, au escaladat fereastra la care era pusă o scară metalică, au coborît și au luat-o pe sub o boltă de oleandri și liliac care mirosea violent, amețitor. Apoi au ajuns la mare, unde îi aștepta un mic vas de croazieră care părea a fi pregătit pentru o cursă mai lungă. Echipajul vasului era format din tineri, băieți și fete, care cîntau în timp ce își făceau treaba lor de pe punte. Nici nu-l băgară în seamă pe Tu Ernest și Tu Ernest le fu recunoscător pentru că îl tratau fără ostentație. Luna era sus. Miriam îl ținea de mîină.

- Dar ne vor prinde, ne vor ajunge, îi spuse Tu Ernest.

- Ba nu ne vor mai prinde, nu ne vor ajunge, îi spuse Miriam. Eu îi țin cu gîndul departe, tot cu gîndul îi fac să ne caute în toate locurile unde nu

sîntem. Am mai încercat asta și mi-a reușit de fiecare dată. Și în seara asta cu gîndul i-am făcut să nu observe nimic, să nu audă zgomote, să nu intre în camera ta, din cînd în cînd, ca să te controleze, așa cum făceau de obicei. Nici acum nu și-au dat seama că am fugit. Cu gîndul îi țin în stare de adormire. Îi voi lăsa să descopere fuga noastră cînd vom fi departe.

- Ești vrăjitoare?

- Nu, dar fiecare om are ceva miraculos în el, așa cum ai și tu. Oamenii nu se hrănesc numai cu pîine și nu se îndoapă numai cu cereale și carne.

Afară luna era plină, însă săgetată de un nor.

Vasul de croazieră plutea pe apă cu un fișit ca de pînză de mătase sfișiată cu un cuțit tocit.

Stelele scîrțiau ca aripile albatroșilor.

- Te vei numi, de azi, Ciclopul Meu, adică cel care nu are decît un singur ochi, pentru mine, îi spuse Miriam. Și îți voi mai spune Atlas Cel Cu Un Singur Picior pentru că eu voi fi celălalt picior. Poate că îți voi spune Indianul Din Tribul Cu Un Singur Supraviețuitor. Și Adam Umbra Evei îți voi spune. Dar nu-ți voi mai spune niciodată Tu Ernest. Ești de acord? Numele comestibile nu sînt cele mai fericite, nu-i așa?

Tu Ernest a fost de acord.

În studioul de televiziune cu transmitere universală din Monaco, prima care descoperi dispariția lui Tu Ernest a fost Către Lucreția.

Aceasta l-a strigat pe Către Petric.

Populația lumii se trezi a doua zi flămîndă și se uită cu toții cu ochii goi, plini de speranță, spre ecranele televizoarelor, însă degeaba. Fără Tu Ernest, zadarnic îi mai rosteau numele, foamea dădea semne dureroase.

Guvernul Mondial intră în criză.

Guvernul Mondial demisionă.

Tulburări mari provocară lupte pentru independență pe mai multe continente.

Și toate astea în timp ce Miriam și Ciclopul Meu se alăturară la marginea Saharei unei caravane de cămile și oameni ai deșertului albastru care își propunea să ajungă la o oază în care se zvonea că un cactus care înflorește doar pentru o zi, o dată la o sută de ani, era pe punctul să îmbobocească.

(Din volumul „Proză scurtă, medie și lungă”,
în pregătire)

PROZĂ SCURTĂ

EXISTENȚĂ DE UNICĂ FOLOSINȚĂ

► Theodor PARAPIRU

Codex Testis, cap. 38 (număr de suferință neîmpăcată cu averea)

„1. Miliarul în bani adevărați Gil Fosa (fost copil fugit de acasă, vagabond, ucenic în vreo cinci meserii, hoț de buzunare, negustor de piei de cloșcă, un pic revoluționar, comerciant uns cu toate soluțiile, proprietar de fabrici, de uzine, de restaurante, de terenuri, de hoteluri, de ziare, de tv, doctor de ceva, escroc sentimental, politician de succes bine orientat și excelent gestionat etc.), la câteva zile după ce a împlinit 70 de ani, a avut un vis straniu.

2. Se făcea că, într-un peisaj luxuriant, el, Fosa, era statuie vie de mare împărat/rege/faraon și că îl dureau cumplit toate părțile trupului și organele interne, iar el se gândea numai cum să scape de suferință.

3. După ce s-a trezit înspăimântat și confuz, a dat telefon celebrului psihiatru-vraci-paranormalog-astrolog-onirolog Pavel Drumețu, prieten și coleg absolvent la școala vieții, acum, consilier valoros în probleme grele.

4. Acesta i-a comunicat operativ și categoric: Sire, visul tău înseamnă că ai ieșit din copilărie, dar că în timpul prezent ți se cere/se poruncește de către Cel-Ce-Trimite-Vise, să realizezi ceva care să te așeze în vitrina neuitării alor tăi și a omenirii. Reține: să fie ceva durabil și pe înțelesul tuturor!

5. Ca un personaj de calitate și cu pronunțat simț de răspundere, prosperul om de afaceri a reflectat adânc și, după o săptămână de pa-timi gânditoare s-a luminat...”

*

Gil Fosa le-a vorbit astfel celor 12 invitați ai săi:

- Domnilor artiști, am avut semne că este momentul să-mi fac o statuie și v-am chemat pentru că voi sunteți cei mai buni în meserie. Vreau să-mi prezentați câte un proiect de

lucrare care să fie altfel decât tot ce s-a făcut vreodată pe linie. Condiția pe care o aveți de îndeplinit pentru succes este să îmi placă mie, fiindcă eu sunt juriul, eu plătesc și eu sunt beneficiarul. Deocamdată, fiecare primește câte 5.000 de euro la înscriere, iar câștigătorul - 100.000 în plus, la achiziție. Vă salut, ne vedem peste o lună!

Un bărbos masiv s-a foit în fotoliu:

- În principiu, ne puteți da câteva indicații care țin de specificul muncii noastre? Mă refer la spațiu, amplasare, la materialul de lucru, la poziția piesei, la atitudinea dorită...

Magnatul a ridicat din umeri.

- Habar n-am, că nu mă pricep! Toate astea trebuie să le știți voi, că este profesia voastră! Când ați făcut statui unor persoane/personaje din urmă cu sute sau chiar mii de ani, le-ați întrebat așa ceva?!... Adică: alo, domnu' Vlad Țepeș, sunteți de acord cu o poziție conversând și râzând cu înțepații? Sau: maestre Vasile Alecsandri, v-ar conveni o atitudine călare, cu părul vâlvoi și cu pana ridicată ca o sabie?... Repet: singura problemă de rezolvat pentru voi este ca proiectul să îmi placă mie! Și, slavă Domnului, pe mine mă cunoașteți în toate pozițiile, în toate locurile și cu toate atitudinile, fiindcă sunt persoană publică până la refuz! Așadar, pa și pusi, spor la treabă!...

*

La termenul stabilit au fost prezentate proiectele: Gil Fosa de granit, în picioare, privind cutezător, obsedat, spre un orizont înalt (1), pe scaun, în bronz gânditor, aproape somnolent (2), cu trunchiul de lemn, avântat spre cucerirea altor teritorii financiare (3), bust de tablă, cu pălărie, pe un postament de piatră (4), cu steag în mâna stângă de oțel, purtat ca o suliță îndreptată necruțător spre un dușman neîmpăcat (5), cu braț de marmură ridicat în semn de pace pe

un conglomerat stâncos (6), în costum popular, mărime naturală în tablă, cu umbrelă din același material, pentru protejare de intemperii de natură și de lipsa de respect a zburătoarelor (7), cu un copil în brațe de pământ ars, învelit în folie de aluminiu (8), cu o coroană de lauri pe cap și cu atitudine biruitoare în lemn de nuc (9), cu pumnul strâns în fier, gata de sacrificiu patriotic (10), îngenunchiat cu brațe întinse, purtându-și sufletul în palmele de piatră, și cu blândețe câtă încapă în ochii din același material (11)...

Juriul l-a ales pe cel care părea să aibă cele mai puține șanse: (12) din plastic, pe un schelet criselefantin, cu variante de textură metalică, de lemn, de piatră, de bronz, de marmură, de granit, cu atitudini diferite (triumf, smerenie, tristețe, forță mobilizatoare, entuziasm etc.), în funcție de gradul de solicitare a formelor gonflabile. Autorul, sculptorul Ion Pigmal, și-a primit premiul cuvenit și, în săptămânile următoare, a realizat lucrarea în 12 exemplare - câte unul pentru proprietățile cele mai dragi ale bogătașului.

*

„...6. Viața numitului Fosa Gil s-a schimbat. Întâi sesizabil, apoi radical și definitiv.

7. Pornea în turnee lungi, pe la vilele sale de la munte, de la mare, de la câmpie și, cum ajungea într-una din splendidele reședințe, se ocupa de instalarea Statuiei.

8. Făcea singur această muncă, uneori, fără să-și schimbe hainele de drum, cu pălăria pe cap și cu eșarfa albă la gât. 9. Interzisese cu desăvârșire să se apropie cineva de statuie, cu alt scop decât să-i pună lui la dispoziție diferite unelte, perii, cârpe, uleiuri, pensule.

10. Precum o mamă își îngrijește pruncul în primele zile, la fel, Fosa curăța migălos statuia, o ștergea de praf cu gingășie, adăuga vopsea ca pe o alifie vindecătoare, îi mângâia cu duiosie cutele de pe frunte, îi vorbea cu voce scăzută, atât de încet, încât nu auzea nimeni, spre necazul celor ce erau tot mai îngrijorați de comportamentul lui, fiindcă îi lăsase pradă falimentelor, datorii și depresiilor.

11. Nepăsător la zbuciumul urmașilor, pe unde poposea, fostul bos transpira umflând lucrarea la dimensiunile dorite, pentru a exprima

starea lui de spirit, apoi se așeza pe un scaun simplu, cu trei picioare, contemplând-o îndelung.

12. Fără abilitatea întemeietorului, moștenitorii au rezistat greu asalturilor inamice, dovedindu-se, totuși, loiali și grijulii cu tatăl/bunicul/unchiul/șeful lor retras din afaceri. Cu alai tot mai mic, fostul magnat își continua călătoriile, lustruindu-și statuile, mângâindu-le și vorbindu-le.

13. Și-a dat duhul în compania Doctorului în Științe Paralele Pavel Drumețu, epuizat, după ce dichisise una dintre statui - varianta cu barbă, îngenunchiat, cu brațele întinse, cu palmele deschise...

14. La întrebarea compătimitoare a vechiului prieten despre zelul schimbării sale neverosimile, a răspuns în șoptă, respirând întretăiat: Ce îți voi spune acum, Pavele... nu-i de consum public..., nu de altceva, dar cei mai mulți n-ar crede... și ar râde ca proștii... Să știi că..., din clipa în care încep să instalez statuia..., și până când termin..., AM SENZAȚIA CĂ SUNT ARTIST... Cred că aș fi putut să fiu un sculptor foarte mare...

15. Păcat că existența noastră este... de unică folosință!...

16. Gata!... ”.

Grafică: Mihai Cătrună

PROZĂ SCURTĂ

NEMAIPOMENITA ÎNFLORIRE A UNUI FOST PORTAR

► Ion MANEA

Domnul Ion Ionescu a fost o viață întreagă portar la serele de flori. A păzit plantele, a trăit decenii în șir în preajma lor și a împrumutat câte ceva din puritatea petalelor, de aceea, este foarte tandru, discret, adesea de-a dreptul diafan. N-a tăiat niciodată o găină și nici nu se simte că e pensionar.

Într-o dimineață de martie, în timp ce se bărbiera, a observat în oglindă niște protuberanțe crescute peste noapte pe toată suprafața capului său obosit și lipsit în totalitate de păr. Le-a pipăit și a concluzionat că nu-s a bine, drept pentru care s-a dus imediat la medicul de familie. Întrucât excrescențele semănau perfect cu niște muguri gata să pleznească, doctorul l-a trimis la psihiatru. Acesta, după ce l-a chestionat îndelung, i-a spus:

- Domnule, cred că ai să înflorești!...

Lucru care s-a și întâmplat. La numai câteva ore după consultație, protuberanțele s-au spart una după alta, dând la iveală o bogăție de muguri care creșteau văzând cu ochii. Spre seară, a început să plouă și Ion Ionescu a ieșit în fața blocului ca să-și expună apei divine mugurașii. Zeci de tulpinițe verzi se înfiripau pe creștetul lui, de aceea, toată noaptea n-a mai dormit în pat, ci pe fotoliu, de teamă să nu-și rupă în somn florile capilare, nemaivăzute până atunci: nu semănau nici cu crinul, nici cu trandafirul, cu nici o floare din lume nu semănau.

În zori, când s-a ridicat din fotoliu, o vegetație imensă împodobește țeasta fostului portar de la sere. Ion Ionescu înflorise. Se privea cu nesaț în oglindă și nu-i venea să creadă. Florile erau albe-albe și răspândeau un parfum mirific. S-a îmbrăcat în grabă și a fugit pur și simplu la sere, pentru a se arăta patronului.

- Șefu', am înflorit! i-a strigat el, încă din ușă, cu cea mai emoționată voce de care era în stare.

- Observ... Felicitări, bătrâne! la un loc. Vrei o cafea?

- Nu face rău la petale?

- S-ar putea să ai dreptate...Cred că ar merge mai bine un ceai...

Între timp, au fost chemați reprezentanții mass-media și s-a organizat o conferință de presă. Ion Ionescu a fost fotografiat și filmat din toate pozițiile, căutându-se insistent în obiective co-roana cu flori. I s-au pus sumedenii de întrebări. Cineva chiar i-a propus să se înscrie în Cartea Recordurilor

- Domnilor, a spus el cu modestie, eu nu sunt nici în cartea de telefoane, doar în cea de imobil figurez, ce să caut la recorduri?

După terminarea conferinței, patronul i-a înmânat lui Ion Ionescu o primă de înflorire și un sac de îngrășămintă pentru creșterea producției.

După ceremonie, deși avea acum bani pentru taxi, înfloritul a preferat să se întoarcă acasă cu autobuzul, pentru a-și etala în public nemaipomenita podoabă. În interior, mirosul îmbietor i-a incitat atât de mult pe călători, încât aceștia, spre disperarea proprietarului, au început să rupă florile una după alta, ca să aibă și ei o amintire.

Cu greu, domnul Ion Ionescu a reușit să păstreze în cap o singură floare. Cu ea ascunsă în palme, a urcat deznădăjduit în apartament și n-a mai ieșit decât după ce singura floare salvată s-a maturizat, a lepădat petalele imaculate și a dat la iveală câteva semințe. Le-a cules cu evlavie și le-a pus la uscat pentru recolta viitoare. Acum, așteaptă timpul prielnic pentru însămânțare și este ferm hotărât ca la următoarea recoltă să nu mai iasă în rușinea capului în lume. Vrea să păstreze florile numai pentru el... Va ceda doar una Grădinii Botanice, pentru a rămâne de sămânță în vecii vecilor.

O MĂMĂLIGĂ ISTORICĂ

Întreaga suflare a satului se strânsese pe stadionul comunal, dat în folosință de Sfântul Ilie și botezat chiar așa, Stadionul „Sfântul Ilie”, chiar dacă cel cu tunetele și fulgerele ar fi avut un motiv să se supere puțin, pentru că, din nebăgare de seamă, terenul de fotbal fusese amenajat pe o pantă și mingea se prăvălea singură spre poarta adversă. Dar nu de fotbal le ardea sătenilor în acea zi măreață, ci de mămăligă. La propunerea lui Ion Ionescu, fost bucătar în Italia, acum pensionar retras la țară, consiliul local al comunei M. hotărâse ca așezarea să intre în Cartea Recordurilor, cu prepararea celei mai mari mămăligi din lume.

- O propunere genială! a exclamat primarul. În fond, a adăugat el, aflat la fața locului, ce ne definește pe noi, românii, mai bine și mai profund decât mămăliga străbună?

- Poate făcălețele cu care-o o amestecăm! a replicat hâtru, dar cu mândrie, Ion Ionescu, arătând spre stiva de zece instrumente special strunjite în lemn de brad pentru cei zece flăcăi zdraveni selectați pentru amestecatul mămăligii istorice.

Alături, în mijlocul terenului, aproape de linia de centru, care nu fusese marcată încă, din lipsa gazonului, așteptat să vină din Olanda, stăteau materiile prime: zece saci de mălai, proaspăt măcinat la moara locală numită tot „Sfântul Ilie”, întrucât fusese dată în folosință în aceeași zi cu stadionul, patru rezervoare de apă potabilă, un săculeț de sare iodată, pirostria uriașă, executată de o firmă țigănească locală și trei grămezi paralele de lemne de foc asigurate de pădurarul șef, prezent și el, în inconfundabilul costum de culoarea codrului păzit cu strășnicie.

- Să fie adus ceaunul! porunci primarul, când se convinse că toate ingredientele erau pregătite.

Atunci, dinspre tribuna oficială, neterminată încă, din lipsă de fonduri, porni un car cu boi ce purta pe o platformă uriașul recipient, înalt de doi metri și lat de trei, comandat special în Germania și adus cu un transport aerian asigurat de firma producătoare. Patru bărbați urcați în atelaj stăteau jur-împrejurul lui, cu mâinile pe pereții de tuci, atenți să nu se prăvălească. Un altul conducea cu

mare grijă boii. Ajuns la centru, ceaunul fu agățat cu un nod special de funia prinsă de brațul unei macarale aduse din timp pentru descărcare. Macaragiul execută cu mare grijă operația încredințată, așezând cu discreție fundul ceaunului exact pe brațele larg deschise ale pirostriei.

- Turnați apa, aprindeți focul și defaceți sacii! comandă bucătarul Ion Ionescu, care-și intră plenar în atribuții.

- Doamne ajută! a grăit preotul bisericii cu hramul „Sfântul Ilie”, binecuvântând lucrarea.

Cam o oră a fiert apa în care se turnase progresiv sarea iodată. Au urmat, rând pe rând, cei zece saci de mălai de la moara „Sfântul Ilie”, deșertați cu grijă peste aburii ieșiți din ceaun, ca dintr-o centrală termică. Un adevărat spectacol a început odată cu amestecatul mămăligii. Cei zece flăcăi apucaseră, la comanda bucătarului, cele zece făcălețe și, urcați pe zece scaune speciale, confecționate local, s-au apucat să se opintească în omogenizare conținutului din ceaun. Îi supravegheau pompierii, chemați pentru prevenirea oricărui fel de incendiu.

- Amestecați cu pasiune, dragii mei! Și cu încredere în viitor! îi încuraja Ion Ionescu, frecându-și mâinile de satisfacție.

Între timp, alți bărbați antrenați în procesul de producție cărau pe umeri, dinspre atelierul local de tâmplărie, fundul, adică o platformă uriașă de lemn pe care urma să fie răsturnată mămăliga. Bineînțeles că această din urmă intervenție a fost efectuată tot cu ajutorul macaralei. Oamenii priveau la operațiune cu ochii holbați, majoritatea salivând, unii dintre ei pipăind hoțește în buzunare ceapa special pregătită pentru degustare.

Când uriașa mămăligă luă contact cu suprafața lemnului amirosind a pădure, un abur uriaș și auriu răbufni, ca o strigare, spre înaltul cerului. Aproape în același timp, din neființa lui, Sfântul Ilie însuși se întrupă, mândru, în carul său de foc, cu care pogorî năvalnic, făcu trei rotocoale deasupra stadionului care-i purta numele, înșfăcă cu o singură mână uriașa mămăligă și țâșni cu ea în înaltul văzduhului, fără să-l frigă și fără să lase din ea măcar o fărâmiță sătenilor rămași cu buzele umflate și cu cepele pipăite în zadar în buzunare.

- Tu-i mămăliga mă-si! zise cu obidă Ion Ionescu, cu ochii spre cer, dar încet, foarte încet, ca să nu-l audă preotul, rămas extaziat la prima vizită neoficială a unui sfânt adevărat în parohia sa.

PROZĂ SCURTĂ

...ȘI STATUILE POT LĂCRIMA

► Nicolae MIHAI

Își ducea traiul într-un imens cărucior de handicapat, cu patru roți, pe care îl mânuia cu dexteritate prin locul unde își câștiga pâinea de toate zilele: sala de așteptare a gării. Doi metri la stânga, doi înapoi, după care își ștergea transpirația de pe frunte cu mâneca flendurită a hainei. Erau momente când, impasibil ca o cobră, înțepenea cu mâna întinsă minute în șir. Odată pusă în palma întinsă, moneda era strecurată cu rapiditate în poala adâncă a hainei. Apoi, o lua de la capăt, tot așa, de dimineață până se întuneca afară. Muncă, nu glumă.

Într-una din seri, un individ ce arăta al naibii de bine (haină de piele, diplomat, pantofi de lac) îi făcu discret un semn cu ochiul și, departe de privirile călătorilor, se postă în fața cerșetorului poruncindu-i să scoată din buzunare tot ce strânsese în ziua respectivă. Conformându-se, invalidul dădu la iveală un ciorap bărbătesc, legat la unul din capete, plin cu monede. Deșertă conținutul în diplomatul deschis, nu înainte de a scoate din coșul pieptului un oftat adânc. Nemulțumit, individul, strecură printre dinți:

– Bă, nenorocitul, scoate repede și bancnotele că nu am timp de pierdut cu tine...

Mai codindu-se, mai uitându-se cu ochi rugători, acesta băgă încă o dată mâna într-unul din buzunare și, cu ciudă, aruncă în diplomatul negru câteva bancnote de 1000 și 5000 de lei. Cu greu am reușit să descifrez un mormăit cu iz de amenințare:

– Grijania mă-tii de pârlit, altădată să nu te mai lași rugat, că dracu' te ia, ai înțeles?"

După care pieri în mulțimea de călători la fel cum apăruse.

Am plecat spre casă ducând în minte, ca o piatră de moară, scena incredibilă la care am luat parte, fără să vreau. Mi-am propus, curios cum mă știu din fire, ca acest subiect să-l discut și cu alți prieteni. Mai mult, doream, în zilele următoare, să urmăresc, și să aflu, la modul cel mai discret, mai multe lucruri despre viața grea, de infern, a unui astfel de om.

În ziua de vineri, care a urmat, la ora cinci de dimineață, eram deja pe peronul gării. Am mers imediat spre locul din sala de așteptare unde știam

că o să-l zăresc. Dar acolo nu era nimeni. M-am așezat, dezinteresat, pe o bancă și am așteptat. Crainicul de la informații a anunțat sosirea trenului personal, de la Piatra Neamț, la linia unu a gării. Prin mulțimea de călători și bagaje, deodată, zăresc, în sfârșit, personajul în căruciorul lui, făcându-și cu greu loc până la locul cu pricina. Mi-am zis că nu trebuie să-l mai scap din ochi. Pe la ora 9, din senin, lângă cerșetor, își face apariția, cine credeți, omul cu diplomatul. După un scurt dialog, acesta îi face semn să-l urmeze până la o mașină aro parcată în fața gării. Râzând în bășcălie, doi indivizi, iau căruciorul, cu tot cu cerșetor, ca pe o mobilă, și-l bagă în mașină. Mă urc repede într-un taxi, și rog șoferul să urmărească mașina în care tocmai a fost urcat cerșetorul. După mai multe minute, la capătul unui pasaj, omul cu diplomatul oprește mașina și aceeași inși dubioși coboară căruciorul la marginea trotuarului. După câteva manevre cu căruciorul, cerșetorul se oprește lângă o fetiță care vindea flori de câmp și rămâne cu mâna întinsă și același chip de om necăjit către oamenii care impasibili, treceau pe lângă el.

Aveam să aflu, după multe investigații, că acel individ dubios cu diplomat, era omul de bine al societății noastre democratic știută, un fel de „proxenet” al cerșetorilor, fără scrupule, temei legal ori reguli de bun simț. El le dădea de mâncare, le asigura cazarea, transportul, îmbră-căminte etc. O profesiune de când lumea, necunoscută nouă, trăitorilor de rând.

Am observat că după plecarea bunului „samaritean”, cerșetorul nu a urlat, nu s-a bătut cu pumnii în cap, dar eu i-am auzit scrâșnetul măselelor, i-am zărit lacrima, cât bobul de mazăre, alunecându-i pe obraz, iar de acolo oprindu-se în barba nerasă de multe zile. Era lacrima celui disperat, bătut de soartă, umilit în condiția lui umană. Pentru prima oară, am înțeles spusele unui mare și bun înțelept: cum că, uneori, și statuile pot lăcrima.

► Carmen HUZUM

PROZĂ SCURTĂ

DAMME ELLY

Și uite-mă cum iute și degrabă, vorba lui Creangă, pui mâna pe condei spre a mâna în slove cele câteva gânduri răzlețe ce-mi bătuiе mintea și cugetul de ceva vreme astfel încât iată-mă-s gata de treabă, cu elanul avionului ce se înalță ușor dar sigur către nori.

Nu știu ce, nici cum, știu doar că ar fi frumos a mă prezenta cetitorului, așa cum prevăd bunele maniere și buna cuviință primite de la părinți încă de pe vremea când aceste mici amănunte mai constituiau un plus pentru cel ce le deținea.

Am venit pe lume cu bucurie și mirare în târgul Tecuciului, un orașel mic, la un pas de Dunăre, în luna lui noiembrie, și nu singură, așa cum poate ați fi tentați a crede, ci însoțită de sora mea geamănă, motiv de mare bucurie pentru mama care nu avea decât două brațe de împărțit și nici un ajutor. Mare lucru nu-mi amintesc din acele vremuri decât poveștile mamei ce ni le înșira când am mai crescut și am început a face năzdrăvănii, ca orice copil de altfel, scotocind cu îndrăzneala neștiutorului prin toate ungherele și adunând laolaltă răspunsuri aducătoare de bucurie, dar și de tristețe, la întrebări tipice oricărui muritor.

Nu voiesc acu', deodată, să vă împărtășesc filozofia mea în ce privește viața și rostul ei, ci am să vă port pe cărăruia judecăților mele câtinel, cu băgare de seamă, să nu care cumva să vă scrântesc, ci mai degrabă să mă asigur de normalitatea gândurilor mele și a mea, ca ființă ce trece prin această lume, negăsindu-mă eu însămi a fi un om în rândul oamenilor.

Am împrumutat neliniștea gândului de la tata, Dumnezeu să-l odihnească, om de cuvânt, după cum afirmă toți cei cu care se aduna în jurul mesei la un pahar de vorbă meșteșugită, frumos împletită în istorii. Deseori, seara, mă invita în camera lui și-mi citea din poemele sale provocându-mă la discuții pe care nu întotdeauna le puteam onora cu succes, vinovată fiind de neputința minții mele necoapte și dorința, firească la momentul acela, de a mă zbungui alături de copiii de vârsta mea. Mi-l amintesc întotdeauna citind; niciodată nu-i lipseau cărțile de pe noptieră. Devenise normalitate, o normalitate de care eu mă minunam când, din curiozitate, răsfoiam

carte după carte și nu înțelegem defel ce anume îl făcea să stea ceasuri întregi să le buchisească.

Zâmbesc și acum gândindu-mă la curățenia absolută a spiritului de copil, nealterat fiind de vicistitudinile unei societăți muribunde, de grija zilei de mâine ori de orgolii nemăsurate. Nemăsurată era însă lumea poveștilor pe care mi-o imaginam ascultând cu ochii holbați de mirare, dorința nestăvilită de-a mă întruchipa într-unul din personajele acelea fabuloase închipuite de minți luminate (pesemne și ele au avut o lume a lor, alta decât cea reală, searbădă și neîncăpătoare pentru un copil).

Și m-aș opri din trăncănit dacă amintirile nu mi-ar da ghes și dacă limbarița nu m-ar cuprinde pe de-a-ntregul căci frumoase au fost timpurile copilăriei noastre și milă mi-e de cei ce vin după noi când văd cu tristețe neputința lor de a se fericii de lucruri mărunte și la-ndemână, ci numai de belșug și sclipire trecătoare.

Căci dor mă cuprinde redescoperindu-mi nostalgia vremilor trecute. Pesemne că-n vârtoarea zilelor fără de seamă ne uităm sufletul în pragul ușii părintești, așteptând mângâierea pe creștet ori îmbrățișarea de noapte bună. Of, oameni tineri, de ați putea vedea cumva peste arcul timpului, cât de înțelepți ați fi și cât de fericiți v-ați trăi zilele de-nceput.

Și nu că voi a vă ține acum, în prag de sărbătoare, vreo anostă prelegere despre filozofia vieții, căci asta au făcut-o mințile luminate cu mult înaintea „descoperirilor” mele, dar vă spui așa, ca un om nătâng, care și-a trăit aproape jumătate din viață zbatându-se ca peștele pe uscat pentru lucruri mărunte și lipsite pe de-a-ntregul de importanță, că lumea adevărată are cu totul alt gust și fără pic de îndoială, o cu totul altă înfățișare, că pentru a trăi frumos nu aveți nevoie de straie-ndrăznețe ci de suflet bine clădit, de dârzenie, dar nu cu orice cost, nu la-ntâmplare. Căci truda mâinilor și-a minții e cu mult mai aducătoare de bucurie și vorba blândă mai asurzitoare decât cel mai înalt strigăt.

Deci, dragii mei, nu strigați! Șoptiți-vă cuvinte line, cu drag...

ROMAN - FOILETON

OPEN-RELATIONSHIP WITH... (I)

► Sonia KALMAN

Pijamaa pufoasă a fost îngropată

Beau și te aștept – asta e strașnic de abrupt, nu pot începe așa un roman dacă vreau să iasă ceva din el. Nevermind, beau și te aștept, asta e strașnic de adevărat, îți jur; și la urma urmei, nici n-ar mai conta atât de mult, în contextele noastre, dacă e abrupt sau nu, important pentru mine acum e ca toate astea să ajungă cu bine la tine. Să ajungă la tine. Să ajungă. Să.

Nu prea mai știu unde și cum să te găsesc, lucru ce iscă în mine furtuni de zăpadă groaznice.

Între coastele mele ninge, și nimeni, absolut nimeni nu mai poate schimba asta în vreun fel.

Dragostea e mai jeluitoare decât cea mai strașnică moarte.

Stau să mă gândesc la faptul ireparabil și, oarecum, ireversibil, că va veni cândva o ninsoare atât de mare, o ninsoare ce va porni dinspre clavicula mea înspre exterior, nu invers, precum se întâmpla adeseori, încât nu voi mai putea distinge moartea de viață, și abia atunci voi putea, murind încă din tinerețe, să îți strig prin telefon (asta nu-mai și numai în cazul în care aș avea îndeajunsul noroc de-a-mi reaminti numărul tău și îndeajunsul minune ce ar releva extraordinara șansă ca tu să-mi și răspunzi): bă, să-mi bag pula, eu chiar te iubesc!

În privința asta, anotimpurile geroase mi-au (și ți-au) fost dintotdeauna antipatice – sunt așa, scârboase, reci, parcă n-ar avea nimic de-a face cu esența omului la care visez eu ca o idealistă pierdută (mereu ai urât faptul ăsta la mine) - omul n-are cum să fi păcătuțit atât de mult în istoria sa încât să merite să trăiască iernile. Ar trebui să hiberneze. Sau mai știu și eu, poate chestia aia cu încălzirea globală nu e chiar un blestem, e chiar o făgăduință pentru civilizație. Cel puțin pentru noi doi ar fi.

Cine știe, de fapt, că încălzirea globală prezintă, în ciuda numelui, înghețarea globală?

Uite, așa ai fost și tu pentru mine – a fost nevoie să mă încălzești ca să pot ingheța acum de-a binelea.

Nu mai știu nimic despre fericirea mea – adică de tine, și la urma urmei, cuvântul ăsta, fericire, mă cam enervează de la o vreme, habar nu am care este adevărata ei complexitate, sau dacă ea chiar există în carnalitatea ei.

Apropo, ai observat, iubitul, faptul iremediabil că toate sentimentele poartă nume și se conjugă numai la feminin? O iubire, doua iubiri, o ură, doua uri, o emoție, două emoții, și lista poate continua la infinit.

Oare de ce se presupune în lumea în care trăim că doar femeile le simt? Bărbații nu sunt fericiți niciodată? Ei nu plâng? Ei nu iubesc? Ei nu urăsc?

În fine, vorbeam de fericire. Fericirea? Păi fericirea e microbul ce îi molipsește pe cei săraci cu duhul și îi ocolește pe cei norocoși, adică intelectualii. Viața pentru aceștia nu are niciun sens tocmai pentru că o privesc așa cunoscători. Dacă un copil primește o jucărie plăcerea și frumusețea obiectului rămâne intactă până când copilul îi învață mecanismele pe de rost. Astfel, aș da orice ca întreaga mea viață să mi-o

petrec necunoscând acest dar - aş fi fericită, am fi fericiți.

Aşadar, beau și te aștept – ah, ce minuni cauzatoare de moarte mă lovesc! Pahare pline curg în mine iar tu, iubitele, privește...

Eu sunt aceasta ce își face cruce la fiecare înghițitură, eu sunt aceasta care își rumegă unghiile de fiecare dată când se simte vulnerabilă, al meu e acest trup pe care-l stăpânești pe drept ori pe nedrept, a mea e gura de care te ferești sau nu, al meu e glasul care te strigă blajin prin casă duminicile, a mea e talpa pe care o săruți sau pe care o vindeci sau pe care o alungi.

Eu sunt aceasta care adoarme mereu în timpul serialelor, care este complexată de deviația de sept, care mănâncă din palma umanității fără să ia în calcul suferința. Da, eu sunt aceasta ce suferă pentru toți, în timp ce acești toți râd de mine, râd de tine, râd de cei care au avut curajul nestăvilit de a rămâne alături de mine și de a mă înțelege.

Între noi fie vorba, viața mea nu a fost niciodată ușoară – nu am avut pe nimeni alături, obișnuită doar cu dureri și chinuri pe care tu, cititorule, sau tu, Octavian, nu o să le cunoști niciodată în totalitate și de care dacă te-ai lovi (lucru pentru care mă rog să nu se întâmple) ai fi murit de mult. Te-ai fi dus dracului. Ai fi ajuns ori la nebuni ori la doi metri sub pământ.

Crede-mă, lumea nu e chiar așa de bună precum îmi și îți place să credem (sau să sperăm, mai exact) – asta îmi aduce aminte de o vorbă auzită la un moment dat care mi-a rămas pe viață în memorie, și care sună cam așa: Ce-ai face dacă, după ce mori, ai ajunge în fața lui Dumnezeu și acesta te-ar întreba: ei bine, cum a fost în ladul tău?

Da, lumea în care trăim este un lad în adevăratul sens al cuvântului, niciunde în galaxie nu cred că se poate aduna atâta frustrare, atâtea boli, atâta ură, atâta sânge de copil, de femeie, de tânăr scurgându-se printre crăpăturile pământului.

Însă ladul fiecăruia nu este răutatea exterioară, ci cea interioară. Oamenii urâți sunt aceia pe al căror chip poți vedea negreșit ura, care adună în iriși sentimente malefice, mefistotelice, oamenii urâți sunt aceia ce se lasă dictați de individualism și calcă peste cadavre, defăimează gratuit suflete, sparg în bucăți munci de-o viață doar pentru a accede facil la o viață mai bună, însă ce o să facă aceștia cu viața lor bună care durează doar o clipă și pe urmă mor și în urma lor rămân învinșii, care

nu se vor sinchisi în veci să îi reamintească, în urma cărora va rămâne încă un mormânt pustiu, fără flori, mormânt retrocedat în șapte ani pentru o familie săracă ce nu are unde să își îngroape tatăl mort?

Cum este ca, după atâtea sacrificii umane, să ajungi doar un pumn de oase adunate într-un sac și pus la picioarele unuia dintre învinșii tăi? Umilitor. Tare umilitor.

Moartea are efectul acesta, de a umili maleficul și de a onora bunătatea.

De la atâta băutură combinată cu două pachete de țigări fumate pe nerăsuflăte, îmi miroase gura oribil, picioarele și mâinile nu mai ascultă niciun impuls nervos (nu m-au ascultat niciodată, oricum – arăt ca o epileptică ce tocmai și-a terminat porția de crize pe ziua de astăzi, iar lucrul acesta face din mine o femeie urâtă fizic, ceea ce n-ar fi chiar așa departe de adevărul în care eu cred), cel mai sigur mă și clatin, deși nu-mi dau seama, zâmbesc și privesc ninsoarea de afară.

În barul ăsta e atât de cald înăuntru, mă simt de parcă aş fi acoperită cu o păturică moale, în fața vreunui șemineu în care ard vreascuri și inimi, iar în paharul ăsta de lângă mine parcă nu e coniac, parcă e ciocolată caldă, din care iese abur. Îmi stă așa de bine învăluită de aburi – ar trebui să mergem într-o iarnă la munte, să ne sărutăm în nămeți sau pe o terasă, având între noi o ciorbă din care ies vapori frumos mirositori.

Pare că am o criză.

Mi-a plăcut dintotdeauna să fiu crizată – țipetele urmate de spartul farfuriilor din casă și trântitul ușilor mi-au provocat întotdeauna cele mai mișto senzații, tocmai în crizele de nervi aprofundate, când păream că sunt la un pas de atac de acord, simțeam că trăiesc cu adevărat. ăsta era și încă este sportul meu extrem preferat, în afara celui de-a accepta să rămân lângă tine, în contextele noastre.

Îți mai aduci aminte, tu, Octavian, de crizele mele? Normal că da, dacă nu tu, atunci cine?

Vorbesc de momentele alea în care te întrebam dacă m-am îngrășat și orice ai fi răspuns, mă enervam și urlam, o înjuram pe măta, chiar dacă n-avea nicio vină, că la urmă urmei, te făcuse din greșeală, așa mi-ai zis odată, și îl înjuram pe tactu, și pe sorta, și pe fractu ăla mort înecat, și pe Andrei, prietenul ăla pe care îl scoteam vinovat moral de orice greșeală ai fi făcut tu în fațamea și în viațanoastră conjugală, să-i zicem așa.

(continuarea în numărul următor)

DESPRE FILOSOFIA CREAȚIEI

PÂNĂ LA URMĂ SUFLETUL *

► Valeriu VALEGI

Până la urmă sufletul le împacă pe toate. Duce ridicolul până în preajma sublimului, iar cât despre realizările forte are totdeauna măcar o doleanță. Sufletul se suspectează pe el însuși, astfel că dacă se întâmplă ca vremurile să se precipite, el are de unde să rupă câte ceva... Nu pregetă să-și scruteze traiectoria sensibilă ca o pală de vânt. De la el pornesc imboldurile spre adevărata omenie, la el duc toate drumurile secunde. Sufletul vegheat veghindu-ne.

.....

Despre o esență de întrebări e vorba. Odată stabilit acest lucru, valabil doar pentru uzul personal, nu am decât să zburd din noimă în noimă și să încerc să surprind cât mai mult din agresivitatea lor asupra simțurilor aflate în letargie. Nu mi-e teamă că nu am să răspund la timp atâtor întrebări care mă încearcă. Important este să priceapă ceva și sufletul meu din această *degustare* din esența de întrebări. În fond, preiau ștabela acestor întrebări, multe dintre ele abia intuite de generații întregi de înaintași. Sunt un degustător împătimit al esenței de întrebări.

.....

Prezentul meu nu este identic cu prezentul celorlalți. Doar o iluzie efervescentă ne adună în jurul acestui prezent personalizat. Spunem „azi fac următorul lucru”. Cel de lângă mine se află în siajul celor înfăptuite de mine ieri, alaltăieri, săptămâna trecută... Darurile prezentului meu: energia lui, fantezia ei, idealurile lor, învățămintele noastre. Ceva din prezentul meu vine din trecutul altora, dar și din viitorul nenăscuților.

.....

Cât de marcat poate fi omul de propriile succese încât să nu-și dea seama că lumea aceasta i-a devenit atât de străină? Nu pun în discuție acum natura succeselor sale, dar nici auspiciile demersurilor și nici măcar moralitatea sa. Cel mai grav lucru este tocmai înstrăinarea lumii față

de noi, înfometarea propriilor ființe prin continua, sigura depărtare de centrul umanității. Oameni buni, apropiați-vă delume- casa noastră- cât nu-i prea târziu!

.....

Era să-mi fie cum a mai fost la începutul atâtor toamne, dar nu a fost să-mi mai fie. Am ajuns să cred că neîntâmplatul degeaba mă îmbie. Cum a fost nu o să mai fie! Nu credeam că prezentul poate fi atât de golit de sensuri, că faptele pot fi lipsite de umorul ineditului, că visele se pot învărti doar în jurul acelorași obsesii. Cine pe cine încearcă să ducă în spate (un spate dedulcit de viziuni)?

.....

Uimirea e departe de a putea fi înfrânată și cu atât mai mult în poezie. Afirmam că mă consider un umil pescar de înțeleșuri/ noime, dar nu am omis nicio clipă supremația uimirii în actul sacru al scrisului. În fond, uimirea este o stare de plenitudine a spiritului, iar după Eugen Ionescu uimirea este născătoare de „o altă conștiință ori pe cale de a apărea sau n-a apărut încă.” Practic, cât o să fiu în stare să scriu nu o să încetez să mă minunez. Eu mă minunez, tu te minunezi, noi ne minunăm, ei se minunează?

*Fragmentele fac parte din volumul *Cu umbrela prin ploile acide* aflat în lucru.

Grafică: Mihai Cătrună

FILOSOFIE

AFORISME

► Dan MOVILEANU

1. Gândește, gândește! Dar nu sta toată viața pe gânduri!
2. Feriți-vă de cei care au coatele ascuțite!
3. Când cei de dinaintea ta dau tot timpul înapoi, nu ai nici o șansă să înaintezi!
4. Și în cele mai tulburi ape ar putea înota un peștișor de aur.
5. Prin educație unele capete pătrate devin dreptunghiulare
6. La lumina lumânării orice pitic pare uriaș
7. Bați insistent la ușa Gloriei și-ți deschide îmbufnată propria nevestă.
8. Stau, zice leneșul, deci exist!
9. E ușor să filozofezi despre existență, ca Hamlet, cu craniul altuia în mână!
10. Nu vă bazați pe senilitatea Morții, nimeni nu a fost uitat.
11. Dacă vrei să ajungi Soare, ca Icar, asigură-te că
12. Criticii aripile tale nu sunt de ceară!
13. Într-o societate bolnavă nu există oameni sănătoși
14. A greși e omenește, dar să nu faci din a greși un mod de viață!
15. Dacă te lași condus de un orb, fii sigur că vei sfârși într-o groapă!
16. Moartea o fi având și ca un înger păzitor?
17. Pedalam spre progresul visat, dar la o bicicletă ergonomică.
18. După lectura „spovedaniei” unui scriitor contemporan, am înțeles că nu numai copiii spun lucruri trăsnete.
19. Imbecilul se ceartă cu toată lumea, înțeleptul doar cu el însuși.
20. Educația rupe gratiile creierului.
21. Icarul modern se asigură că are o pereche de aripi de rezervă.
22. În viitor omenirea se va împărți în două categorii: mamuți și mutanți.
23. Speranța moare penultima; cineva trebuie s-o îngroape!
24. Nu te grăbi să crești, copilăriei i se iartă orice greșală!
25. După ce și-a scos măseaua de minte, i-a venit și lui mintea la cap.
26. Și mediocrii au geniile lor.
27. Și Moartea ar putea avea un călcâi a lui Ahile.
28. Realitatea de azi e ... suprarrealistă!
29. Dacă-ți propui să răstorni Universul, asigură-te de soliditatea locului pe care stai.
30. Și în Rai se intră cu picioarele înainte.
31. Unii oameni mor de bătrânețe fără să înțeleagă de ce s-au născut.
32. Din păcate nu avem încă medicamente pentru proști, nici doctori.
33. Un politician în plus, un om în minus!
34. Abia când ajungi în vârf rămâi cu adevărat singur.
35. O necunoscută poate provoca insomniile nu numai matematicienilor.
36. Prostul care ajunge în vârf are grijă să dea foc scării pe care a urcat.
37. Poți intra la apă și pe uscat!
38. Feriți-vă de cei care cred că, în loc de copite, au aripi!
39. Orice bou a fost cândva un tăuraș promițător.
40. Nu poți cere piticilor să facă eforturi titanice.
41. Nici o femeie nu este impenetrabilă!
42. Cine să-l îngroape pe ultimul gropar?
43. Vorbea zilnic, cu o maimuță, ca de la om la om
44. Omul asta nu are nici sare, nici piper, reflecta un canibal!
45. Chiar dacă repetă tot timpul aceeași lecție, papagalul nu învață nimic din ea!
46. Nu-ți ridica niciodată capul până la nivelul ștreangului!
47. Pe unii îi ține pe Pământ doar gravitația.
48. Nu-i suficient să semnezi doar condica de prezență pe Pământ!
49. Toți bărbații spun „Piei, Diavole!” Și „vino în brațele mele, Diavolițo!”
50. Ca să înveți să zbori, trebuie mai întâi să părăsești cuibul!

DE SPIRITUS

PEDAGOGIA RUGULUI APRINS

► Daniel MAZILU

PEDAGOGIILE COMPLEMENTARE

Fiindcă tema educației rămâne la fel de importantă pentru omul contemporan, e timpul să ne reamintim că există două pedagogii complementare: o pedagogie pentru „lumea de aici” și una pentru „lumea de dincolo”. „Pedagogia imanentă”, cea generalizată astăzi, oscilează între un minimum de „cultură generală” și un maximum de „formare specializată”, în beneficiul „specialiștilor”. Pedagogia „transcendentă”, astăzi mult îngustată în spațiul public educațional, rămâne sarcina fundamentală a familiei, a organizațiilor civice și a Bisericii creștine, urmărindu-se, în final, mântuirea omului și fericirea lui veșnică. Distincția pe care o constatăm în zilele noastre, era valabilă și acum șaptezeci de ani, la începutul comunismului, pe când grupul Rugului Aprins al Maicii Domnului de la Mănăstirea Antim nu fusese încă interzis. Ca să înțelegem mai bine „spiritul vremii”, vom apela la o mărturie a studentului Roman Braga:

„În atmosfera tulbură a acelor ani, lumea căuta refugiu în formele de falsă spiritualitate. Se înmulțiseră cercurile spiritiste, profețiile și falsele vedenii. Surogatul științific și religios invadase teatrele și literatura cu piese nebune, cu eroi frustrați. Confuzia domnea printre studenții de la Universitatea București; nicio filosofie predominantă, niciun lider spiritual, nicio directivă. Lichelismul politic, ateismul și imoralitatea erau note comune, încurajate de comunismul care începuse să se impună”.

Am putea spune despre un astfel de student-martor că era indiferent, fără poftă de cunoaștere și lipsit de atenție? Descrierea de mai sus arată, dimpotrivă, o privire care surprinde perfect esențialul vremii. Din acest motiv, cred că este oportună observația conform căreia în istorie se succed „generații acumulative” și „generații selective”. În perioadele de stabilizare socială, apar *generațiile acumulative*. În perioadele de criză, tendința generațiilor contemporane cu acest interval este de a selecta, de a îngusta orizontul cunoașterii până la esențial. Această atenție selectivă este adeseori interpretată, în chip negativ, ca un dispreț față de cunoaștere. În realitate, mintea și inima omului caută esențe și adevăruri

fundamentale, prin aceasta încercând să conserve identitatea originară a persoanei.

Același Roman Braga explică, din perspectiva lui, și „originea” Rugului Aprins:

„Mișcarea Rugul Aprins a început din teama că ne pierdem ca oameni, ca entități spirituale, în lumea aceasta pe care Dumnezeu și-a pus pecetea Ființei Lui”.

Un text iarăși dificil de înțeles. Acest student, fost elev al învățământului interbelic, declară stare generală de naufragiu în anul 1947. Dar nu deplânge căderea societății sau schimbarea regimului, ci dezumanizarea persoanei, abrutizarea ei, care se pregătea să intre pe ușa principală a fiecărei familii. În acest context profund agonice, apare Mișcarea Rugul Aprins de la Antim, care propune și aplică o pedagogie unică în secolul trecut.

PROLOGUL ACADEMIEI
DUHOVNICEȘTI DE LA ANTIM

Cu privire la acest început al Rugului Aprins, să reținem că el poate fi sintetizat prin două atitudini duhovnicești: împreună-sfătuirea și binecuvântarea. Între 1-7 august 1943, la Cernăuți, a avut loc un „sfat al poporului credincios”, la invitația Mitropolitului Tit Simeleu. Cine erau acești participanți? „Acești oameni”, notează Pr. Andrei Scrima în *Timpul Rugului Aprins*, „erau fundamental liberi, străini oricărei idei de capitulare, capabili să spună nu”.

La cele „Șapte zile de priveghere” au participat: Nicolae M. Popescu, membru al Academiei Române, profesor universitar de Istoria Bisericii; Alexandru Elian, profesor universitar de Bizantinologie la Facultatea de Teologie din București, membru al Academiei Române; Alexandru Mironescu, profesor universitar de Chimie organică; Anton Dumitriu, matematician, profesor universitar de Logică; Paul Sterian, economist, secretar general în Ministerul de Finanțe; Constantin Noica, filosof; Petru Manoliu, jurnalist; Arhimandritul Benedict Ghiuș. Simpozionul s-a încheiat cu prelegerea lui Sandu Tudor, care a prezentat auditoriului eseul: „Rugăciunea inimii și Sfânta Isihie”, ca metodă prin care omul poate deveni cu adevărat liber. Motto-ul simpozionului de la

Cernăuți a fost unul premonitoriu: „Răscumpărați vremea, căci zilele sunt rele.“

Cu binecuvântarea Patriarhului Nicodim, la acestea adăugându-se și ospitalitatea Părintelui Stareț Vasile Vasilache, începând cu anul 1944, la mănăstirea Antim, „duminică de duminică, după-amiaza, de la orele 17, se desfășurau «la lumina zilei», în sala bibliotecii, conferințe publice cu subiect apologetic-mistic.

Între cei care au făcut parte din Rugul Aprins s-au aflat părinții Benedict Ghiuș, Sofian Boghiu, Petroniu Tănase, Felix Dubneac, dar și savantul Alexandru Mironescu, romancierul Ion Marin Sadoveanu, filosofii Anton Dumitriu și Mircea Vulcănescu, compozitorul Paul Constantinescu, economistul Paul Sterian. Ulterior, s-au adăugat acestui nucleu și poetul Vasile Voiculescu, profesorul universitar Ștefan Todirașcu, pictorița Olga Greceanu, arhitectul Constantin Joja, istoricul de artă Barbu Slătineanu și doctorul Gheorghe Dabija.

În ordine cronologică, Gruparea Rugul Aprins a trecut prin mai multe etape de funcționare.

Între anii 1943-1945 are loc «o primă etapă pregătitoare», moment în care se desfășoară simpoziunul de la Cernăuți, organizat de către Mitropolitul Tit Simedrea. Apoi, 1945-1948 este «perioada consolidării grupului și programului» desfășurat în cadrul mănăstirii Antim, în care liderul oamenilor de cultură era Sandu Tudor și cel al monahilor Benedict Ghiuș. Pentru o scurtă vreme, după 1946, s-a vorbit despre Asociația Rugului Aprins, organizație creștină aflată sub lupa noilor instituții de monitorizare. Între 1949-1952, când Sandu Tudor a suferit prima detenție, grupul monahal, din ordinul Patriarhului Iustinian, a fost detașat pe la diverse mănăstiri din țară. După 1952 și până la arestarea Lotului «Al. Teodorescu și alții», în cursul anului 1958, membrii Rugului Aprins s-au reîntâlnit la domiciliile laicilor: Alexandru Mironescu, Vasile Voiculescu, Barbu Slătineanu, Cornelia și Dinu Pillat.

Ca o concluzie a celor spuse până aici, să reținem că *Academia duhovnicească a Rugului Aprins de la Mănăstirea Antim* s-a constituit prin sfat și binecuvântare, s-a întărit prin colocvii duhovnicești, pline de explicații ale lucrărilor Sfinților părinți și s-a desăvârșit prin mărturisirea Adevărului mântuitor al Bisericii de către membrii săi în pușcăriile comuniste.

CUM ARĂTAU “CURSURILE” DE LA ANTIM

Ce făceau participanții întâlnirilor de la Antim?
Răspunde Mitropolitul Antonie și el apropiat al acestei mișcări duhovnicești:

**Alexandru Mironescu
și Sandu Tudor**

“Ne aducem aminte de cele două rânduri de conferințe pe săptămână, cu participarea foarte multei lumi, care începea să fie atentă la programul isihast. Căci asta era totul: un program isihast. Erau și 12 studenți dintre care mi-aduc aminte dar, cei mai mulți, s-au risipit. Erau printre studenți Nicolae Bordașiu, dr. Nicolae Nicolau, subsemnatul, Roman. Braga și încă câțiva, pe care nici nu mi-am mai aduc aminte. Ce era cu noi acolo? Trebuia să primim binecuvântare pentru „Rugăciunea inimii”, și ne-a și citit-o părintele Daniil”.

Pentru grupul de la Antim, coordonat după 1952 de către Părintele Daniil (fostul scriitor Sandu Tudor), “isihasmul era metoda de vindecare a nebuliei omului modern, a cărui dramă este fuga de sine, fuga de confruntarea cu Dumnezeu”.

Pedagogia autentică a Rugului Aprins nu umplea mintea omului cu palavre, nu introducea în inima mii de dileme, ci scoatea din acestea tot ce era deșertăciune, vulgaritate și amăgire. Nu doar că spulbera aparențele unor oameni dezamăgiți de multe; ea facea să apară din lăuntru lor omul cel adevărat, chipul lui Dumnezeu, identitatea originală. Acești intelectuali - atrași de tot ce era serios - citeau și comentau multe cărți la întâlnirile lor, dar nu o făceau pentru erudiție sau pentru a publica și ei alte lucrări, ci pentru lucrarea interioară a despățimirii și luminării.

Ei au căutat nu doar să ajungă la sensuri profunde, prin tâlcuirile lor, făcute la cărțile despre Rugăciunea Inimii, ci și-au dorit să atingă sensul divin al existenței, practicând această rugăciune. „Colocviile sapiențiale de la Antim”, care semănau cu șezătorile noastre tradiționale, precum scria Ileana Mironescu, erau construite pe două coordonate: „fidelitatea față de crezul creștin și de tradiția duhovnicească românească”.

Din aceste considerente, s-a spus pe bună dreptate că Mișcarea Rugului Aprins a continuat, în secolul trecut, pedagogia isihastă începută de Sfinții Paisie Velicovschi, Vasile de la Poiana Mărului și Calinic de la Cernica.

CRONICĂ LITERARĂ

„POEZIA NU FACE RIDURI NICIODATĂ”

**ELEONORA STAMATE, „METAMORFOZELE SINELUI”,
ZONA PUBLISHERS, IAȘI, 2017**

► **A.G. SECARĂ**

Eleonora Stamate ne propune o carte de „poeme în proză” în cinci părți: „Revelații”, „Arhitecturi (imaginare)”, „Amalgam (note interioare)”, „Semi/idilice” și „Vibrații (cugetări interne pentru exterior)”... Între poezia pură și căutarea acesteia, sunt de descoperit și răfuieli aproape de neînțeles, dacă nu i se dă și prozaicului, cum suntem de altfel anunțați încă din subtitlu, ceea ce este al Cezarului, ultimul poem din carte fiind exemplar în acest sens, acel poem, „Dumnezeul securității”, fiind ca un fel de introducere la, poate, un roman sau o nuvelă, care, posibil, ar putea să fie scris... Este acolo o descompunere a Poeziei, parcă anunțată de penultimul poem, intitulat chiar „Descompunere”: „Octombrie s-a cuibărit într-o gutuie; iarba dimineții de brumărel o întâmpină cu valuri de lumină senină.” (p.138) Dar sintagma „prietenia fiarei” poate fi un început pentru „O frumoasă și o bestie” care nu ar respecta clișeele genului!

Noua formulă a liricii sale este... bine-venită, tensiunea parcă fiind altfel dozată, deși Toamna, cu baladele ei molcome părănd a-și cere dreptul la supremație: „Sub basmaua bunicii, s-au furișat frunze arămii...; în dar, amurgul vinețiu îi pictează un buchet de imortele, iar pe cărări, zgomotul bastonului anunță venirea ei pe acasă; azi, pe umerii bunicii apasă cerul! Bunica-i eternă!” (p.137)

În această ordine de idei, și Eleonora Stamate este eternă, cu toate metamorfozele sale și... cu dedicația pentru nepotul său, David Stamate! Ca și Tecuciul, orașul de basm care i-a fost gazdă din anii 70, cititorilor făcându-li-se o invitație încă de la început: „Pășiiți sub Arcul de triumf al spiritualității tecucene! Magia cuvintelor vă va invada sufletul cu lumină divină, răul dispare, frumosul să vă fie oglindă!”

Frumosului i se dă și lui Ceea ce este al lui, poate devenind greu de înțeles de ce i se deschide în final iar porțile Răului, și nu în maniera faustiană a lui Goethe! Poate pentru că prima revelație este aceasta (p.19): „Pe drumul dintre infern și paradis, bântuie șoimii cu aripi pavoazate în mii de culori de crini și magnolii...”

Pe sub ei, pământeni simulează dansul fluturilor, valsul valurilor le mângâie gleznele anotimpurilor, iar pe maul așteptării, copaci cu frunze de aur luminează drumul răsăritului, care încep a mirosi a chiparos și albăstrele...”

Dar poate „prea multe mirări alunecă pe brațele melancoliei” (p.21)! Mai sunt de găsit texte precum „Până unde-nfige ura ghimpele răului în om?!”, „Semnal” („cu-o salcie goală precum mijlocul lichenizat al trăirilor sterpe, fără credință”), dar nu ne vom mai raporta la aceste procese verbale fără de amendă la adresa Întinericului! „Pajiștile sonore” care o cheamă pe autoare „în mănăstirea dintre cuvinte” o pot proclama urmașa îndreptățită la tronul dintre cuvinte al lui Ștefan Petică, maestră în cele ale neîntâmplării!

„De-atâta neîntâmplare, tabla vieții a început să aibă vise, cascade de sunete se preling printre silabe!” (p.24)

Poveste a neîntâmplării („Eu, ca o poveste, mă spovedesc în fața cerului; trupu-mi miroase a pâine adânc frământată, a pământ reavăn călcat adesea de pruncii care-nfloresc și azi precum o zi de sărbătoare...”, p.25), Eleonora Stamate găsește în „Amintiri”, totuși, Ființa în-tâmplării („de-atâta-ntâmplare se scrie în alt loc, p.30): „Dacă ar fi trăit, azi, tata ar fi împlinit 99 de ani! Oare ce loc mai ocupă el între eternele elemente ale lui Mendeleev?”

De câte ori deschid ușa, aștept ca de la masa lui de croitor de lux să ridice capul și să-mi zică...” (p.26)

Dorul, târgul provincial, zgomotul roților de tren („Ultimul tren al istoriei”, personale sau nu!; p.29), păsările măiestre, Lumina, stăpâna Universului, iubirea mai presus de orice iubire, toate acestea devin personaje lirice memorabile, urme ale cuvintelor căutate cu „perseverență” (p.35)... Invocarea Tinereții aduce muză bună: „Ți-ai lipit realitatea de stânca din deal; acolo îmi strigasem tinerețea; prea des îmi desenai vorbele, iar eu îți colorasem gândurile, când, suspendați între lumi paralele, vâsleam între întuneric și lumină!” (p.37)

Între vid și univers, între reverie și realitate, între întuneric și lumină, poeta vrea să creadă în... „Arhitectură”: „Tărâmurile vidului se încarcă de greu universului. Cu dalta gândului, docil, am început să sculptez sunetul primordial. Ploaia mi-a sculptat și ea retina așteptării...”

Pâinea telurică, ospită de zei, se bucură împreună cu gustul primului pământean care o va rupe între degetele împreunate a Rugăciune!” (p.41)

Mare preoteasă a Așteptării, pierdută sau nu „printre idoli” (alt titlu de poem, din care rândurile, iar nu versurile, de final spun multe: „De ce viitorul ne ocolește oare?”

În ochi de furtună, în legiuni astrale, ne vom închide sufletul, vom îngheța sub ape!” (p.43), Eleonora Stamate ridică, de cele mai multe ori, cum am subliniat, „Coloane șoptite” (și de înger, p.77) pentru Turnul Babel al literaturii contemporane. Câte un fragment de coloană rămâne și pe retina așteptării cititorului: „Zorile se urcaseră în podul casei.../ Copita vântului izbea orice surâs.../ Măduva timpului tresărea, din când în când./ Simțeam cum un oraș întreg se prăbușise în mine./ Străzile se cuibăriseră în umerii mei de ebonită!”

La poalele Turnului... „Cimitirul memoriei”, obosit și el: „genele mi-erău șovăielnice. În mine, ochii pisicilor lepădau fosforul din noaptea acoperișului...” (p.45) Copiii se joacă, tinerii visează ca și câinii (p.47), vise de ebonită pot încerca sufletele wagneriene, vivaldiene, chopiniene: „Cu gust dedublat, statui vivante s-au răătăcit printre cabarete, printre suflete îmbătrânite ascultând muzică la gramofon; azi, s-au oprit

lângă zidurile decolorate ale caselor de nevoie, cu sufletele prizoniere ce mișună printre umbrele stacojii...” (p.48)

Dincolo de toate acestea (fără a fi exhaustiv), „În fiecare zi”: „În zori, mă trezesc cămpletesc șalul Domnului... din pâinea rugăciunii țeș iubirea Lui, din fântâna de cuvinte împletesc lumina, printre cârduri de nori, tunele luminoase veghează scânteii de portocale, cu miros de iasomie!

Azi, te țin palma mea, Doamne!” (p.50)

Aproape imediat, o întrebare: „Unde-i Odiseu oare?” (p.51) și constatarea din titlul recenziei: „Poezia nu face riduri niciodată. Poeții beau ceai din lauri la masa lor de scris, și din versuri simt cum se nasc prunci pe lemnul de tei înflorit, din fața bisericii, unde, pe un zid stă scris:

„Pericol de viață veșnică!”

Despre pericolul de poezie nu mai spunem nimic: „Eu sunt lebăda cenușie a zilei, îmi iroiesc infinitul, fără împotrivire; îmi rotunjesc eternitatea din răstimpuri (...) Cântecul meu cenușiu nu se va auzi niciodată... doar pana mea ce va aluneca pe ape, vă va anunța a doua naștere...” (p.54)

Grafică: Mihai Cătrună

CRONICĂ LITERARĂ

VALENTIN TALPALARU, „SCARA LUI RODION”, ED. JUNIMEA, IAȘI, 2017

► Marc SEBASTIAN

Poet ajuns la deplina maturitate, Valentin Talpalaru se întoarce la universul Deltei, la misteriosul personaj liric Rodion, devenit un surprinzător alter ego al poetului care, aproape șamanic, se lasă locuit de spiritul lipoveanului, pentru a dărui cititorului o poezie demnă de mirificul peisaj

Dacă vreți, poemele dedicate lui Rodion sunt o epopee sui generis, un mega-meta-pastel deloc facil, care poate fi declarat și ca o încercare

de metafizică neo-heraclitiană, dominată, desigur, de un creștinism pravoslavnic...

Solemnitatea textelor sacre ale Noului Testament, cu precădere tonul Evangheliei după Ioan, și, de ce nu, a Apocalipsei acestuia, răsună peste Aparența pustietății, singurătății existenței umane:

„Rodion pășea cu băgare de seamă/
Prin cătunele în formă de inimă:/ Periprava/
Mahmudia, Maliuc, Gorgova, Sarichioi./ Luând
de ici o babușcă, de colea un somotei/ pentru
cel mai lung drum, pentru drumul spre oameni./
«Oare unde vor fi – se întreba -/ i-am căutat prin
grinduri, prin plauri,/ poate stau ascunși în apa
adâncă și rece/ cu păstrugile. Poate nimeni nu-i
cheamă!»/ La ușa lui Rodion stătea singurătatea/
care semăna cu Evdochia lui./ «Nu poate fi ea.
La plecare/ nu am găsit decât un pumn de sare/
într-o basma de mătase,/ dar ea ținea sarea lân-
gă icoane/ și pune și în candelă/ să fie lumi-
na mai bună la gust,/ să-l placă Pruncului...»”
(pp.61-62)

Am ales acest poem care face parte din miezul volumului, poate nu cel mai semnificativ, dar care poate fi un bun loc de plecare, un capăt de fir către multidimensionalitatea poeziei lui Valentin Talpalaru: către credință, către umanismul deschis către unicitatea ființei umane, condiția acesteia, către Natura reprezentată aici de către Dunăre, „casa luminii și a dragostei”, după cum frumos o numește la pagina 67...

Relația dintre Rodion cel Mare și Rodion cel Mic este cu adevărat emoționantă, la rugămintea pruncului de a face o minune, Maturul, punând ceaunul pe pirostria, închegând „apa cu mălai și sare” (ca la alt început de lume!), spunând: «Asta este minunea. Hrana voastră/ cea de toate zilele și/ viața voastră cea de toate zilele.»/ „Rodion cel mic nu înțelege. El știe/ una și bună: tatăl lui luminează/ ca sfinții din icoane.

Sfinții/ nu mănâncă decât ulei de candelă/ de aia scade el peste noapte/ în căușul de sub icoane și/ sfântul Evlampie se uită totdeauna/ lacom la ulei.” (p.68)

Finalul cărții, precedat, cum altfel, de niște „despărțiri”, în număr de patru, deschide poate porțile unei mistici a Locului unde și peștii sunt botezați: „Bătătura lui Rodion a înflorit dintr-o dată,/ din rănile ei au ieșit flori noi ca niște lumânări/ bine mirositoare./ Toată sfințenia Deltei s-a adunat/ ca o povară/ încât casa a devenit dintr-o dată mai strâmtă/ și mai scundă/ și atunci toți s-au repezit să-l ajute/ și au început să împingă pereții, să țină în creștet acoperișul” (p.113), semn că textul, care putea fi intitulat mai puțin poetic și „Viața lui Rodion”, este și unul al comunității Deltei, al solidarității oamenilor de acolo, Rodion înțelegând în ultimă instanță că toată viața pescuise „în sângele lor,/ în carnea lor, mama Delta erau ei/ și s-a culcat cum altădată Omul blând/ pe crucea Deltei, cu o mână pe Chilia,/ cu alta pe Sfântul Gheorghe și fruntea-n Sulina./ Iar apele au început un cântec de leagăn/ și Sfânta Fecioară ținea în poală oamenii și apele:/ «În numele Chiliei, Sulinei și-al Sfântului Gheorghe/ amin» (p.115)

Poemele scrise cu italice au semnificația lor, nu degeaba unul este ales pentru coperta a IV-a, ele se detașează oarecum de individual, având finețea creatorului de haiku: „Cade noaptea ca întâia oară/ Peste blînda lume de pescari/ Și lumina lunii firavă strecoară/ Fir aprins pe lac de nenufari.// Sălciile fug de-a lungul apei/ Ca niște neveste așteptînd răspuns./ Păsările-și lasă cîntecul aripei/ Peste pleoapa-n care somnul s-a ascuns.// Apele ce-mpacă viața – moartea/ Duc spre adîncime întrebări;/ oamenii așteaptă iarăși noaptea/ Să-i prefacă'n sfinte lumînări.// Lotca-i descărcată de povara lunii,/ Votca și muierea-s colț de rai,/ Cerul negru-i spînzurat în funii/ Sufletele marinate-n cer de mai.// cade noaptea ca întîia oară/ Peste blînda lume de pescari,/ Timpul doarme ca un cîine-afară/ zei cu barbă albă suflă-n felinar.” (pp.59-60)

Mustește cartea lui Valentin Talpalaru de sacralitate, de un sincretism discret în care mai apar și acei „zei bătrâni”, cu barbă albă, parcă strigînd, deloc în pustiul apelor: „Niciodată n-au fost semnele mai/ aproape de înțelegerea omului/ aici la capătul apelor împreunându-se cu

apele,/ unde crucea lepădată pe pământ/ s-a făcut drum/ și a chemat oamenii să se hrănească/ din trupul ei.” (p.98)

Zei sunt gata și ei să se convertească, ca și oamenii-pești („Bunul Rodion și-a dorit să fie pește. (...) avea să fie pește: cel mai bun și mai folositor pește”, p.48), cei care par să fie niște oameni atât ai trecutului, cât și ai viitorului: „Se înalță lumea lor de apă/ ca o piramidă curgătoare/ Și în care se grăbesc să-ncapă/ Ca'ntr-un ornic fără minutare.// Trece luna peste ape ca o lotcă,/ pești de aur se ivesc pe cer,/ Noptile s-au cufundat în votcă,/ Satul s-a culcat într-un ungher.” (p.100)

Peștișorul de aur al poeziei a fost darnic cu poetul, care a știut ce să-i ceară: nemuirea unei lumi care o să-l poarte peste ape și lumini, ca un sfinx al cuvintelor noastre... românești, primindu-le cu vocalele deschise pe cele care au dat numele lui Rodion: „Rod i on”... „Și El este Rod”!

Recomand cu multă căldură și dor de delată acest urcuș pe scara unui alt Iacob, dar și alt Rodion, altul decât cel din „Crimă și pedeapsă” (câți mai știu că Raskolnikov era un Rodion?)... Avem o Naștere și o Despărțire care sunt o adevărată capodoperă!

Grafică: Mihai Cătrună

CRONICĂ LITERARĂ

IONEL NECULA ȘI „TUMULTUL INTERIOR AL EVOCĂRILOR”: LIEȘTI, SATUL DINTRE GRINDURI ȘI CUHALM

► Picrophonios

După articolul critic de autoritate și rigoare academică al lui Luca Pițu ce viza preocupări privitoare la Cioran, ne-am fi așteptat ca, recunoscându-și limitele de comprehensiune în problemele filosofiei așa cum le învederese profesorul ieșean, Ionel Necula să-și încerce puterile de construcție lingvistică și veleitățile literare cu lucruri mai simple care țin de experiență, de cunoaștere nemijlocită, luând ca model, să zicem, *Amintiri dintr-o călătorie ce am făcut cu tata la deal* de Costache Facca. Or, gândul acesta, care l-ar fi ferit de truda altor meditații zadarnice, s-a înfăptuit, însă mult mai târziu abia în 2010, când publică, după apreciere proprie „o carte atipică”, *Liești. Satul dintre grinduri și cuhalm* care cunoaște în 2016 un al doilea volum, în chip inexplicabil din moment ce însuși autorul notează consolator: „Lumea nu mai e interesată de carte, de lecturi, de buchea cărții (...) Probabil că nici isprava noastră nu s-a arătat prea ademenitoare, de vreme ce n-am sesizat vreun interes mai special pentru primul volum al acestei trudnicii livrești”

O cauză a indiferenței este în mod cert cea constatată de autor, altele sunt însă intrinseci. Titlul, de expresie dialectală, este total inadecvat fiindcă o carte nu se adresează doar foștilor conșăteni, ori vecinilor vremelnici cu care să te angajezi peste gard în colocvii ori comentarii literare, într-un limbaj deprins la umbra șurii părintești. Să recurgi la limba veche ori regională, echivocă și ca atare de mare forță stilistică și aptă pentru înfăptuiri artistice dintre cele mai înalte în contextul unei deconcertante profunzimi neologice, reprezintă un exercițiu de mare dificultate pentru care autorul nu-și află mijloacele, o probă de vocație artistică și căruia nu-i recunoaștem niciun har. În realitate e numai o aplicație heteroclită în spiritul

încrederii în valoarea instrucției fără a fi dublată de intuiție și sensibilitate.

Sunt prețiozități de limbaj ridcole ce ascund și un ușor umor involuntar: „Cartea a fost scrisă emoțional, temperamental și empatic printr-o de-balansare a binomului *minte și inimă*, în favoarea termenului secund și mai puțin printr-o mobilizare fosforescentă a energiei intelective.” Ar fi fost mai bine să rămână, cum am mai spus, la genul de notații inteligibile ce privesc prășitul de-al doilea, pe care-l găsim descris în câteva pagini, și care și-ar fi găsit și un rost dacă această carte ar fi fost o monografie sau o lucrare memorialistică, specii pe care autorul le respinge *de plano* ca străine intențiilor sale. Ceea ce face Ionel Necula „nu se înscrie într-o intenție monografică ci în ideea de a spori volumul de date și fapte care să folosească vitorului monograf”. S-a uitat afirmația din prefața volumului I în care se spune că „Lieștiul are o monografie, ba chiar una completă” a generalului de securitate Dumitru Iancu Tăbăcaru. Existând o astfel de lucrare completă, la ce ne-ar mai trebui o monografie? Ionel Necula ce surprinde prin incoerențele logice și neglijențele de redactare dar și prin examenul critic precar, prin care se consacră drept „completă” o lucrare al cărei autor nu știe, după cum nu știe nici autorul *Căderii după Cioran*, că vatra satului, înainte de a fi între Bârlad și Siret, a fost în Dumbravă. Cartea lui Dumitru Tăbăcaru asupra căreia sperăm să putem zăbovi într-un articol viitor și asupra căreia Ionel Necula emite mai multe opinii false, reprezintă cazul tipic al strădaniilor oneste și al unei munci sistematice puse în slujba unei incompetențe. Este cartea cuiva care nu a înțeles rostul specializării în cultură, care n-a priceput că o monografie nu este o adițiune sterilă de date, ci înseamnă a conferi viață documentului prin

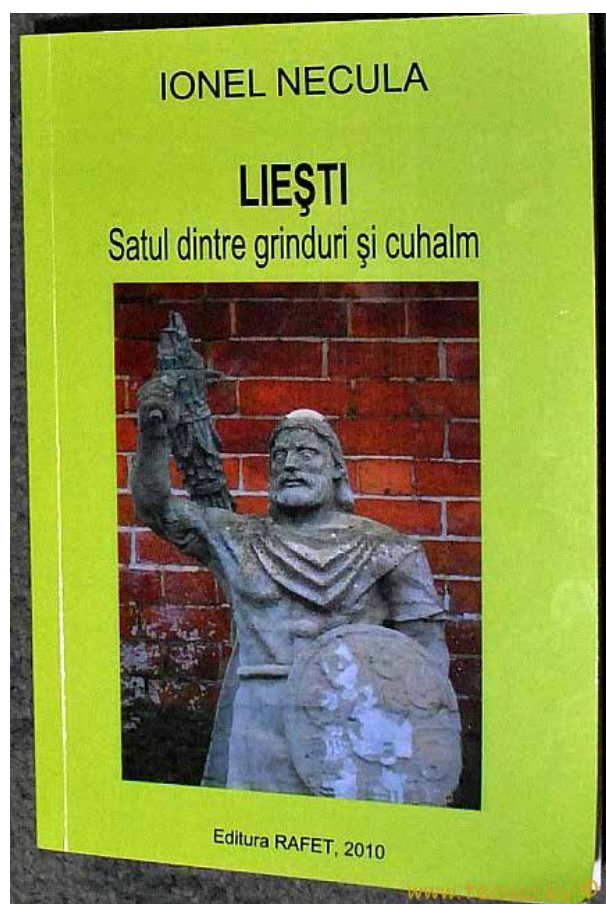
proiecție epică ori a suplini și unifica fragmente prin fantezie creatoare.

Orice carte se supune unor reguli de structură compozițională decurgând din natura sa și, deci, trebuie să aibă o arhitectură unitară. Numai că, ce ne propune Ionel Necula e o însumare de articole disparate, cum se vede din prima parte intitulată *Mit și istorie*, unde sunt inserate articole constituite ca demersuri cu caracter mai mult reportericesc al căror fond moral pare atins de imperativul rațiunilor practice.

A doua parte a primului volum, *Efigii în lumină* cuprinde câteva scrieri în proză de dimensiuni mici în care sunt schițate trăsăturile fundamentale ale vieții și operei unor personalități locale însoțite de specificația naivă *medalion* superfetație explicabilă numai prin spiritul autodidact. Trecem peste faptul că Fănică Lupu și „cucernicul” părinte Iftode, spre onoarea lor n-au scris nimic de altfel ca și „socraticul” Ene Susanu care potrivit atributului, de altfel inspirat, n-a avut altă înzestrare decât aceea pentru sfera oralității. Sunt toate acestea pagini fastidioase prin discursivitate și convenționalism, fără valoare literară, pentru că lipsește arta portretistică, expresia memorabilă, atributul definitoriu. Izbitoare sunt însă lipsa de simț critic și de măsură dar și absența frenațiunii în manifestările subiectivității. Tonul encomiastic, elogiile aduse învățătorului Costandache Hodorocea contravin exigențelor memorialisticii care are ca atribut fundamental veridicitatea. Pe cât de șubred fundament spiritual se poate oare constitui convingerea că unui modest, anonim învățător de țară „orice disciplină i s-ar fi încredințat s-o predea, o făcea calificat, la nivel de specialist. Îl ajuta cultura și bogatele sale lecturi. Știa să facă artă din predarea oricărei discipline și să-și exploreze toate resursele educative implicate și s-o predea la nivelul celor mai înalte exigențe” Ionel Necula se află aici într-o gravă eroare. L-am cunoscut pe învățător după cum, după cum i-am cunoscut și pe cei ce au simțit pe pielea lor efectele acestei atât de avansate pedagogii în care obiectivele erau atinse prin infligență. Bătea în chip sălbatic, cu piciorul scaunului. Să găsești cuvinte de laudă pentru „patima apostolatului” înfăptuit în realitate cu nuiaua de gutui cu o răutate ce-și avea una din cauze în complexul fizic întreținut de o infirmitate dobândită, după câte știm, voluntar este o gravă abdicare de la principiul adevărului, o deformare a realității pe care n-o putem pune doar în seama

facultății de idealizare a sufletului infantil. Ionel Necula ia lucrurile în chip prea ușor. Nu e conștient de responsabilitatea pe care trebuie să o ai față de cuvântul scris. Să ignori datoria față de adevăr și sub specificația naivă *medalion*, prin transcenderea specificității speciei, să dai expresie unui gest de amabilitate înseamnă abdicare de la etica scrisului.

Partea a III-a a cărții, grupează articole despre Dan Mihăilescu (estetician) și Cezar Cristea, „poet al florii reginei”, fixați prin repere istorico-literare îndeosebi dar și despre un critic, Ana Dobre, un prozator „animat de frumoase in-

tenții cărturărești”, Ion Croitoru, și despre poetul Saândel Satamate, despre care scrie într-un limbaj critic de-a dreptul hilar prin improprietatea termenilor, autorul neresimțind nevoia unei minime reflecții de limbaj.: „Plutind deasupra curentelor **activate** în poezia mai nouă, autorul își afirmă **subcutanat** orgoliul unei originalități genuine, dar și riscul de a naufraga în zone **silfide**, de a nu rămâne în atenția publicului etc...”

Ne aflăm în plină obscuritate, purtați de cineva caruia-i lipsește lectura marilor opere critice, din care ar fi avut folosul cert al unei clarificări conceptuale și de metodă. Curentele literare nu

pot fi *activate* ; nu sunt niște mecanisme, sunt structuri, organizațiuni pe care o minte superioară le configurează, stabilind corespondențe și filiații între opere create alături în totală neatâr-nare. Ele nu sunt fenomene naturale ci creații speculative ale gândirii critice, sunt un act de sinteză, fiindcă vorbind în termenii filosofiei, gândirea nu poate funcționa în subordinea faptelor particulare. Sunt lucruri lămurite la noi în studiile lui Călinescu și Vianu, studii ale căror titluri ne le mai dăm pentru a nu împovăra bibliografic niște simple explicații dar și cu scopul de a nu descu- rraja un demers instructiv. Ionel Necula poate fi un recenzor, un documentarist dar nu un exeget, nu un critic care înțelege că valoarea estetică este valoarea supremă a unei opere.

În privința acestor articole, constatarea noastră este aceea că I.N. nu înțelege specificul esteticului. O prezentare în domeniul artistic reu- șelte să trezească în noi sentimentul frumosului atunci când este dezinteresată, fără de noțiuni și fără scop. Lucrul frumos este admirat în chip contemplativ, judecata gustului este numai con- templativă, indiferentă în ceea ce privește exis- tența oricărui alt obiect și nu se raportează decât la sentiment. Niciun considerent de ordin practic sau teoretic nu intervine. De aici decurge însă rezolvarea problemei dacă sentimentul estetic este sau nu în sine pur individual. Judecata de gust cere consimțământul universal și acela care declară ceva frumos, pretinde ca fiecare să-l re- cunoască de asemeni, ca fiind frumos. Frumosul fiind *dezinteresat*, nu-și are originea în natura di- ferențiată a individului, ci în natura omenească în general. Sunt absolut individuale interesele, scopurile, preocupările utile. Sentimentul este- tic nu se nu se întemeiază pe realitatea obiec- telor, nu se interesează de materialitatea lor, ci se bazează numai pe perceperea formei lucruri- lor. Aceasta înseamnă că plăcerea estetică este determinată de forme apriorice care fac dintr- n- sele aprecieri necesare și universal valabile. Particularitatea domeniului esteticii este că aici nu se operează cu concepte, deși avem și aici judecăți universal valabile. Kant a arătat explicit că atunci când se judecă obiectele numai după concepte, orice reprezentare a frumosului dispa- re. Cum esența unui sentiment este de a tinde către ceva, spre obiectul unei satisfacții nece- sare, se pune problema dacă plăcerea estetică tinde către un scop.

Răspunsul lui Knat este negativ, ajungând astfel la o altă caracteristică a frumosului care e formulată paradoxal: o finalitate fără scop. La sentimentul frumosului nu participă lucrurile, ci aparențele lor. Nu se poate vorbi de lucruri în sine frumoase, ci doar de fenomene ale conști- inței. Axiologia nu schimbă fundamental per- spectiva finalistă. Valoarea estetică reprezintă o valoare scop. Opera are o viață a ei, o legalitate autonomă și imanentă nu pentru că reproduce un model superior și etern ci pentru că se dirijează după un scop ales de creator care îi prescrie dru- mul realizării. Modelul pe care opera năzuiește să-l reproducă are un caracter coercitiv.” Când o operă există (afirmă G.Călinescu în *Principii de estetică*, p.136) ea începe a-și afirma un conținut care nu este materia din care a ieșit, ci viața ficti- vă pe care o începe”

Înțelegerea parțială a tuturor acestor lucruri face ca aprecierile critice ale lui Ionel Necula în legătură cu poezia să le acordă, o atenție margi- nală, cu toate că în privința versurilor lui Săndel Stamate sunt și observații nemăgulitoare, dar juste: „Deplasat și lipsit de canoane este și sem- nul egalității pus între înger și cuvânt. Cuvântul, dar numai cuvântul are funcție zodotoare nu și îngerul care apără zidirea de invazia maleficu- lui” având astfel în poezia *Exordiu* o construcție poetică defectuoasă prin contrazicerea logicii ra- porturilor consacrate ale. Am mai atras atenția că îngerul a devenit un element abuziv folosit în reprezentările artistice. Ionel Necula nu pare să aibă darul comunicării simpatetice cun opera, cu poezia, fiind lipsit și de un gust sigur și mai cuprin- zător, de vreme ce ignoră versuri care rezistând unor cerințe artistice oricât de înalte au contribuit la consolidarea notorietății poetului Stamate.” Au înflorit mâșmășii/ E raiul pe pământ”

Dintre necrologuri a căror cuprindere în vo- lum confirmă caracterul său compozit ne oprim pentru o observație cerută de amploarea erori- lor de acest gen asupra unuia singur : *Domnul Aurelian Stoicescu* Moartea șterge diferențe- le sociale restabilind egalitatea naturală. După moarte nu există *domn, doamnă*, pentru că sunt expresii ale vanității omenești pe când prin moar- te omul se rupe de convențiile sociale care îi îm- povărează existența pământescă.

În volumul al II-lea semnalăm deficiențe tectonice pe care nu știm cine ar trebui să și le asume, prefața fiind reluată ca postfață. Structura are metehnele primului volum cuprinzând *Profiluri*

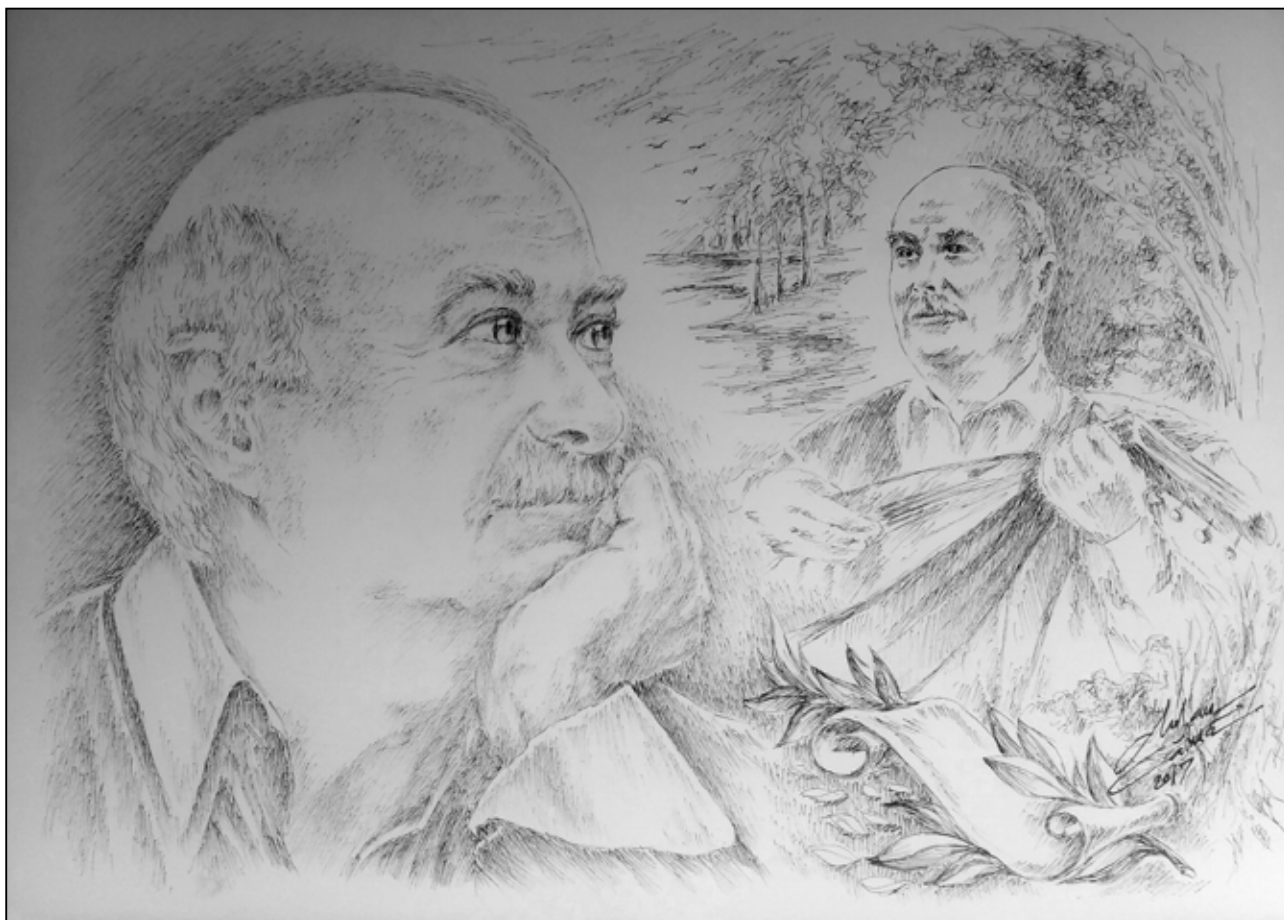
vivante, realizate prin hiperbolă, un prieten, coleg de generație, devenind „un umanist rătăcit în inginerie”. *Secvențe de memorie dezarhivată* înregistrează tribulațiile legate de disidența anticomunistă a autorului la vârsta adolescenței. *Aurelian Stoicescu în mărturisiri seriale* ilustrează dramele prigoanei anticomuniste. Găsim apoi scrieri diverse, documente privind învățământul lieștean la anul 1929, dar și un *Profil de poet. Gabriel Gherbăluță* în care se fac aprecieri critice peste care trecem din motive enunțate mai sus.

Articole însumate după criterii obscure, greșite sau fără nicio noimă deconcertează prin interesul exagerat acordat faptelor anodine. Sunt peste tot platitudini, uneori îngrijit formulate. Cutare personaj e un „rezervor de reflecții”, în realitate contribuția sa la colocviile la care însumi am participat nu era decât o emisiune de truisme, cu pauze lungi care să fie o indicație elocventă a profunzimii cugetării; sunt în volum și probleme din ordinea transcendentului, ezitant abordate și

caracterizate prin expresie incultă, nu lipsită însă de o anumită fragranță cu sorginte în naturalețe.

Ionel Necula este un om citit, cu un orizont cultural larg care a înțeles în actul scrierii necesitatea de a alterna frazele substanțiale cu frazele prozaice ca să profite de odihna spiritului în raporturile comune. El îți provoacă surpriza de a oferi judecăți exacte în lucruri deosebit de complicate alături de greșeli, între care cele mai frecvente sunt solecismele, pentru care nu mi-am propus niciodată să mă angajez într-o luptă în afara sarcinilor mele de catedră.

„Consacrat” de un prieten drept filosof într-un interviu în care Ionel Necula n-a avut nicio reacție de respingere, ca să-i iertăm vanitățile, autorul de care ne-am ocupat asociază cu seninătate exercițiilor exemplare de gândire suplă, dialectică, o grea neștiință a compoziției și bizarerii de autodidact.

Grafică: Mihai Cătrună

CRONICĂ LITERARĂ

„CRONICI OPTIMISTE” DE GHIȚĂ NAZARE O SINTEZĂ A CULTURII GĂLĂȚENE ACTUALE

► Prof. Mariana CONSTANTIN

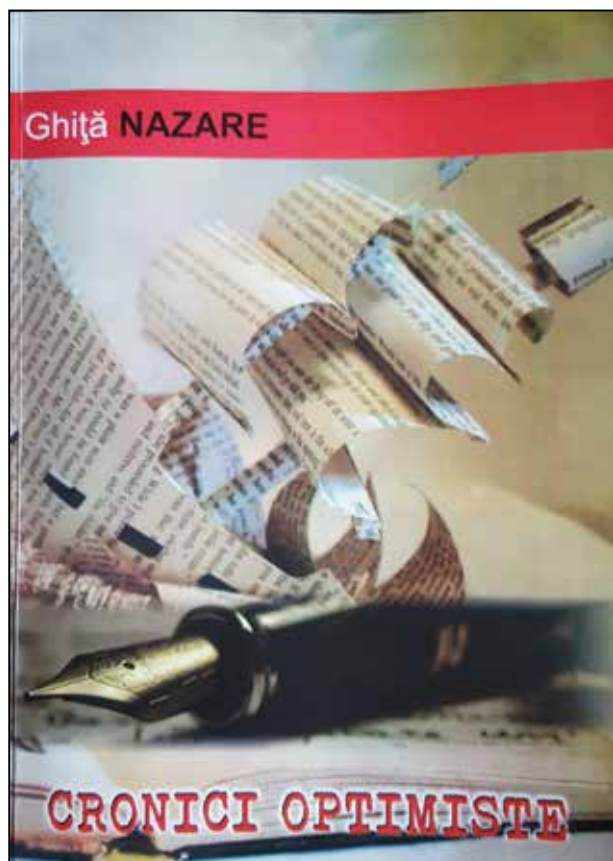
Titlul „Cronici optimiste” al cărții profesorului Ghiță Nazare, publicată la Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, Galați, 2017, ne amintește de o carte a lui G. Călinescu, aspectul comun referindu-se la o prețuire a valorilor culturale, literare, științifice etc. Prefața intitulată „O perspectivă a scrisului gălățean contemporan”, semnată de un valoros scriitor, Ion Manea, este o sinteză a vieții cultural-literare gălățene, situând în centrul acesteia contribuția pe multiple planuri a autorului cărții pe care o prezintă.

Lucrarea are o structură riguros concepută, grupând cărțile recenzate în patru capitole diferite prin materia tratată: 1. Carte beletristică, 2. Carte științifică, 3. Carte pedagogică, 4. Reviste. Și în cadrul capitolelor există o grupare a cărților mai întâi

pe autori și apoi după particularități ale artei sau după idei și afirmații esențiale în ideologia atât de controversată în actualitatea literară.

Cărțile de literatură propriu-zisă, poezie și proză sunt comentate după normele cunoscute în toată istoria literară românească din trecut și actuală, avându-se în vedere în special două criterii, estetic și etic. Prin situarea geografică, toată literatura acestui spațiu românesc este considerată provincială, dar autorii comentați în cartea la care ne referim au avut întotdeauna, ca scop esențial, originalitatea și situarea la nivelul celor mai valoroase creații ale literaturii naționale.

Operele fraților doctori Gheorghe și Nicolae Bacalbașa sunt comentate în primele pagini ale cărții. „Căprioara de gips”, „Instituția”, „Doi plisnoți care au trecut Prutul”, „Frica, Greța, Fofilarea” sunt titluri de opere valoroase, inspirate din marile contradicții ale lumii românești din perioada actuală, tehnica analitică a autorilor amintind parca de investigațiile specifice profesiei lor. Mediul social gălățean este reflectat și în cărțile semnate de Violeta Ionescu, autoarea fiind familiarizată ca ziaristă cu realitățile perioadei interbelice, în special economice. Lina Codreanu, prezentă cu trei lucrări, „Viața ca o poveste, lagărul- un coșmar”, „Fântâna din Valea Mândrei”, „Poștalionul”, cultivă o literatură mai apropiată de linia tradiționalistă, fără prea multe accente polemice și atunci când criticul Ghiță Nazare afirmă că „Universul tematic al creației Linei Codreanu se completează și se diversifică de la o carte la alta” dovedește că, asemenea altor critici gălățeni, și-a însușit de la comentatorii de la „România Literară” și de la „Viața Românească” ideea potrivit căreia scriitorul trebuie să se reinventeze cu fiecare carte pe care o scrie și cu fiecare poezie sau operă în proză. De fapt, această idee a fost intuită și practică de toți marii scriitori din toate locurile și timpurile. Cu

deosebită considerație sunt comentate cele două cărți ale profesorului doctor Zanfir Ilie, „Vasile Alexandrescu Urechia, publicist” și „Dragoste de Galați”, ultima având în unele pasaje accente de poem în proză. Este avut în vedere și rolul autorului acestor cărți, de mare îndrumător cultural al orașului nostru. O carte de mare valoare literară și științifică este „A doua schimbare la față” de Theodor Codreanu, remarcabilă prin profunzimea analizei și prin curajul politic adoptat și de autorul cronicii. Cu preocupări asemănătoare, dar cu o altfel de interpretare este comentată cartea profesorului universitar doctor Gheorghe Moldoveanu, intitulată „A fi național sau a nu fi”. Cu mulți ani în urmă, erau discutate împreună categoriile național și universal. În prezent, mulți critici cu un rol important în cultura română asociază specificul național cu naționalismul pe care îl consideră șovin și naționalismul cu doctrina comunismului. Se pare că situația este la fel și în alte țări pentru că, o personalitate a culturii europene, Virgil Nemoianu, critic, teoretician, filosof etc. afirma într-un interviu în „România Literară” că „Europa se sinucide”. Dezbaterile unor critici pe tema specificului național sunt firești, utile, dar ecoul lor este firav și globalizarea își urmează în mod normal cursul. Sunt comentate în acest capitol și două cărți ale scriitorului Teodor Parapiru, dar publicul gălățean este de multă vreme familiarizat cu scrierile sale, fiind deja considerat un autor de talie națională. Într-o situație asemănătoare se află mai mulți scriitori din Galați și din orașele învecinate, intrați de multă vreme în conștiința publicului cititor: Viorel Dinescu, Ionel Necula, Ion Manea, Livia Ciupercă, Vasile Ghica, Coriolan Păunescu etc.

Lucrările comentate în capitolul al doilea, „Carte științifică”, au, asemenea celor din alte capitole, teme diverse: istorie, istoria creștinismului (Pr. Eugen Drăgoi, Ion Cioroiu), istorie a învățământului, istoria artelor (Corneliu Stoica, patru titluri) etc. Aici stilul autorului este al unui specialist în domeniul istoriei, pornind de la evidențierea documentelor până la terminologia strict denotativă.

Capitolul „Carte pedagogică” însumează câteva lucrări orientate spre probleme științifice actuale ale școlii, toate deosebit de importante, dintre care, din lipsă de spațiu, menționăm doar „Autoeducația” a profesorului universitar doctor Andrei Barna și „Un posibil manual de dirigenție” de Vasile Ghica, valoros scriitor care a condus

învățământul gălățean ca inspector de limba și literatura română.

Ultimul capitol intitulat „Reviste” pare o completare a subiectului cărții, valoarea acestuia fiind dată mai mult de rolul autorului în editarea unei reviste importante, „Școala gălățeană”, eficientă prin faptul că directorul editor i-a putut asigura difuzarea prin școli. Revistele școlare nu pot fi cunoscute decât la nivelul unităților de învățământ respective, iar altele, cum e revista „Antares”, sub egida Uniunii Scriitorilor, cu mulți colaboratori de prestigiu național întâmpină mari probleme în privința difuzării. Aceeași dificultate o întâmpină aproape toate cărțile comentate în lucrarea scriitorului Ghiță Nazare, începutul reprezentându-l chiar tirajele, pe care cu un număr de ani în urmă, într-o scrisoare publicată în „România Literară”, prof. univ. dr. docent, academician Constantin Ciopraga le numea „confidențiale”. Dacă se adaugă inexistența unui sistem de difuzare a cărții, poate fi înțeles rolul benefic al lucrării despre care discutăm, de a aduna la un loc un mare număr de opere valoroase la care s-ar putea ajunge prin intermediul bibliotecilor locale, unde autorii le pot dona.

Grafică: Mihai Cătrună

CRONICĂ LITERARĂ

RAMONA BĂLUȚESCU

„CEAI DIN CĂNI DE COPII”, ED. EMMA, CLUJ, 2017

► Petru Paul ANGHEL

Ramona Băluțescu, zână bună a multor păsări din lumea aceasta (conform altor preocupări pragmatice), că de alte înaripate din alte lumi nu prea știm agnostic mai nimic, ne-a obișnuit cu o anumită temperatură a cărților sale. Poemele sale se toarnă cât mai sunt fierbinți, cititorul nu se poate mulțumi cu „ceva” căldicel. Povești mai vechi par a fi tocate mărunț, puse în pliculețe speciale:

„Oricîți pui de pasăre aș plînge, după ce nu i-am putut salva,/ Pentru că au plecat fără să învețe vreodată să zboare,/ Probabil nu m-aș califica pentru respectul tău,/ Pentru zîmbetul tău larg, cu un pahar în mîină,/ Pentru politețea de club de oameni bogați.// De vei trăi îndeajuns,/ Cîndva o să fiu deasupra serbărilor tale sofisticate,/ Cu lume calpă și fără ca oamenii chiar să se privească-ntre ei...” (p.27)

Filosofic vorbind – poezia pe care i-o știu eu nu a fost niciodată facilă -, obsesia Numelui pare să fie punct de plecare (la propriu, este poemul care dă titlul cărții și cu care se și deschide... petrecerea în pijamale):

„Într-una din încăperile numelui tău locuiai tu./ Și eu îți băteam – chiar și noaptea – la poartă, spunîndu-î./ Căutînd gîlceavă și venind cu plocoane celor care-î știau./ Și-aproape plătindu-i să îl rostească, odată cu mine./ Hîșîind cîinii cu joarda, din preajma lui./ Și punîndu-î pe pernă, ca pe un Înger, Îngerașul meu./ Spre dimineață, alături./ Cînd deja și ecoul era sleit să participe/ La joaca mea de-a servitul de ceai din căni de copii./ Din care, uneori, ai fi putut să te prefaci că bei./ În numele Tatălui, și-al Fiului./ Și al Stafiei lucrurilor ce-ar mai fi avut loc în matcă./ Dar nu s-a vrut.”

Invocarea ludicului este, desigur, o glumă... jucăușă: Poezia este, totuși, o treabă serioasă, de viață și de moarte, adică de lubire sau de lipsă a lubirii. Ultimul poem, „Încheieri”, este exemplar în acest sens:

„Am crezut mereu/ Că rămîne ceva după dragoste./ Chiar și pasărea cea mai dragă/ la urma pămîntului./ Sau pămîntul o înconjoară/ În palma sa, tăcut./ Am crezut/ Că locuim un dram de încredere./ Care păstrează ceva în el,/ Și după ce ne răsucim a plecare./ Doare mai tare acum./ Decît atunci cînd mă scuipai în față./ Viața mea, lîngă care te guduri./ Tace./ Plecarea a fost deja./ Doar am rămas puțin mai mult pe peron./ Lîngă ceștile de ceai, de copii./ Cu apă.”

Desigur, Poezia poate să fie și doar apă chioară, nu este cazul aici! În privința păsărilor care tot apar, tot zboară, se zbenguiesc, înoată, mor, într-o nouă ecranizare a „Păsărilor”, Ramona Băluțescu trebuie să fie angajată consilier fără nicio discuție (este aici și un aprolo la o anume pasiune/meserie)! Poemul „Încredere de pasăre” este un certificat/ atestat mai mult decît concludent:

„Mă întreb/ Ce gîndește pasărea mea cea mai dragă despre mine./ Cînd eu îi deschid carnea./ Și răscolesc cu unelte reci și metalice/

Răul de-acolo, înflorit între dureri,/ Și, după toată spaima și contradicția,/ După o vreme prea scurtă,/ Ea tot la mine vine,/ Printre picioarele mele,/ Țipînd, a luare în brațe...” (p.23)

Ființe-oameni-păsări-suflete-semințe (germinare senină ori nu), prea mici pentru răzbunare, căutând sicrie potrivite (Cutie potrivită: „Încă mă-nchipui mergînd cu tine pe străzi./ Dragostea mea atîta de mare,/ Încît nu-și găsește o potrivită cutie înstejărată./ Pentru înmormîntare./ Încă mă-nchipui mergînd cu tine de mîna pe străzi...” (p.41)), oamenii Ramonei jinduiesc după un „ce-ai” anume, „Ce-ai, Ramona?”, dor de dragoste:

„N-am mai sărutat de atîta vreme un bărbat,/ Și sărutarea nedată/ Umblă după mine, agățată de două fire,/ Ca un cățel,/ Ca un mărțisor neprimut, ca o poșetă,/ Ca un ochi, în tandră vorbire cu nervul optic,/ Și, în timp, cu coacerea, maturarea, fezandarea cojii./ Simt cum mă transform, din fetița cu chibrituri,/ În casa cu trei fete,/ În care eu-s cea hîdă și îngălătă,/ Cu cartea în mîna, și lipsită de evenimente propice rutului...” (p.45)

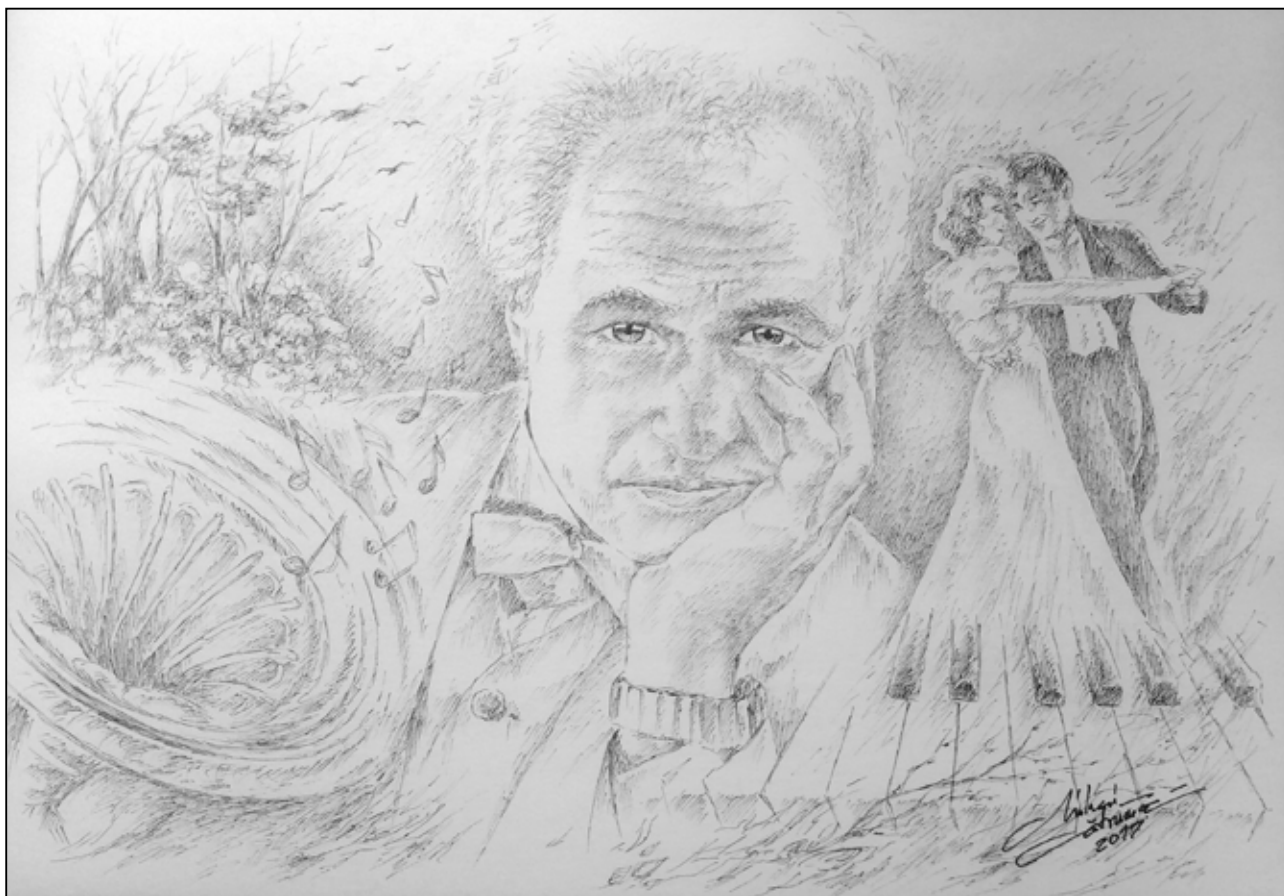
Vegetalul își solicită și el dreptul ecologic la existență (apropro de germinare), corul fredonînd corcodușilor, macilor ș.a.m.d. Într-un fel, sunt și poemele unei calde uimiri a Maturității:

„Nici nu știm din ce clipă a vieții/ Am ajuns un balast,/ Înveșmîntați în resemnare,/ Ca-ntr-un cocon de mătăsoasă tristețe.”

Rareori, Deznădejdea, Luciditatea, poate chiar Moartea, să se adune, să se prindă în mrejele Frumuseții, să-nrobească ființa femeii în numele Libertății, dîndu-i șansa de a folosi cuvintele pentru cîntarea minunilor înfrîngerilor:

„Eu,/ Cînd vorbesc cu tine,/ Parcă brăzdez nisipul,/ Cu degete de teamă,/ Să pun cuvinte de nespus, în urmă,/ Să crească, așa, pigulind,/ Ca un golumb, aripa,/ Îngropînd, mai apoi, cu tandrețe, gîndul,/ Spre seară,/ Că și nisipul încins rodește -/ Îngropîndu-l cu ochii deschiși.” (p.72)

„Beția de a încă iubi” adună omul să tot zică, chiar și pentru „Improbabil rod”, cum s-a numit poemul de mai sus. Ramona Băluțescu, Mary Poppins a poemelor sale copii, cîntă bine „A Spoonful Of Sugar”!

Grafică: Mihai Cătrună

CRONICĂ LITERARĂ

„CARTEA CU DASCĂLI”, DE STAN M. ANDREI EDITURA OLIMPIAS, GALAȚI, 2017

► Vasile Sevastre GHICAN

Este o carte documentată, de inimă, dar aceasta nu poate fi decât esența unei opere elaborată de suflet. Este dificil să scrii despre colegii tăi cântărindu-le inimile și cugetul, fiind convins că nu ai nedreptățit pe careva. Și totuși, poetul Stan M. ANDREI a făcut-o cu atâta risipă de talent încât cred că a mulțumit pe toți și pe fiecare dintre ei în parte. Să găsești epitete și comparații, să culegi din fiecare suflet polenul care să dea materia primă unui nectar duhovnicesc, asta da putere de concentrare spirituală. Și pentru ca poetul să convingă, sigur aceste poeme în proză sunt adevărate CV-uri literare, repere „cu înaltă pregătire profesională, cu flacăra cunoașterii întreținută la cursurile de formare, și-a ascuțit mintea, sufletul, inima și trupul și acum își etalează talanții riguros, geometric aproape, în unghiuri ascuțite, în cel mai prețios joc puzzle”. (pag. 18).

A da culoare, a pune în fiecare „floare” dulceața sănătoasă a eternității, iată marea izbândă a unui artist care vrea și reușește să demonstreze că „în spatele unui zâmbet condescendent și a unei personalități cu autoritate neexercitată dictatorial, chiar dacă a avut șansa ca director adjunct al școlii, se desfășoară un fir de liliac continuu înflorit, parfumul său aducându-i aproape primăvara și chipuri cu mirări și cu aripile în zbatere insistentă” (pag.19). Să dai unui om credibilitatea cu care te implici în cuvânt și idee, cu sinceritatea conștiinței împlinite, înseamnă a avea acea stare în care struna și cântecul au aceleași legi de îndeplinit. La orice pagină ai deschide „CARTEA CU DASCĂLI”, te întâmpină nu un nume de coleg, ci o generație de suflete armonios dispuse la viață. Acești oameni au forța viitorului pentru că ei trăiesc prin ceea ce au sădit în copiii pe care i-au urcat pe niște trepte minunate stăpânite de duhuri divine. „Vânturile îi curtează măiestria de bun educator și repede îi îngrămădesc la ușă frunze de toate formele și de toate culorile. Are o gândire

liberă, un mod anume de creștere a certitudinilor” (pag. 21).

O carte care își rezervă bucuria de a se număra printre cele mai fericite evenimente sufletești, adică acea creație literară în care să zici tare și înalt, iată se poate scrie și cu inima; cu inima înmuiață în viața cea de toate zilele, iar opera care se naște se va numi Eternitatea de la poarta inimilor noastre: „O voce catifelată, un zâmbet cântărit, o privire plină de soare și rareori invadată de nori, o aplecare spre catedră și multe alte calități pe care pianul sufletului le reliefează mai mult cu sensibilitatea gamelor minore” (pag. 22).

Scriitorul Stan M. ANDREI știe să se apropie de oameni, așa cum timidă o face primăvara printre ultimile zvâcniri ale iernii, cu tactica unui învingător chemat de infernalele zgomote din exploziile florale ale lui Prier – astfel fericirii îi trebuie o viață de om ca să se înalțe la cer. „S-a hrănit cu jărat din chipul cuvântului. Poveștile din copilărie au umplut-o cu farmec și acum mângâie lumina cu tinerețea. Urmarea e vizibilă: are un timbru și o risipire de tipul pădărilor în iarba primăverii” (pag.23). Să ai încredere în condeiul tău este o mare încântare, iar poetul Stan M. ANDREI o face înaltă cu răbdarea unui exilat în propria sa inimă. Și ce poate fi mai adevărat decât a fi prizonierul timpului tău, ce poate fi mai albastru decât albastrul de pe cerul din inima unui copil? „Lângă o asemenea ființă plăcută la privit umbli cu tălpile goale până simți că te inundă cunoașterea” (pag. 24).

Avem în față un scriitor de excepție, Stan M. ANDREI, un poet de o sensibilitate rară și desigur un OM care din respectul său pentru literatură a făcut munți greu de escaladat de sufletele mici. Crede cu toată tăria în bucuriile pe care i le trimite zilnic Dumnezeu: „O ramură de salcie pe malul apei, anume așezată ca să fie de folos și de admirat, lăsându-și în jos povara frumuseții și încărcătura spirituală...” (pag. 25). Iată secretul

greu de învins al omului modest, iată fericirea poetului care iartă necondiționat: „În spatele timidității, este vizibilă pofta de viață” (pag. 26). Poetul Stan M. ANDREI încă nu a învățat să urască, este un scriitor pe care Dumnezeu îl iubește mai ales pentru faptul că fabrică din iubire zâmbete și tandrețe: „Un dar făcut lumii și școlii noastre, întru bucuria sufletului și a clipei” (pag. 27). „CARTEA CU DASCĂLI”, minunat croșetată de sufletul autorului, încântă cu iubire de astre care vin și stau la rând la inima sa mult primitoare: „Admirați-i modestia, prețuiți-i harul, lăudați-i împăcarea cu sine și cu lumea...” (pag. 28).

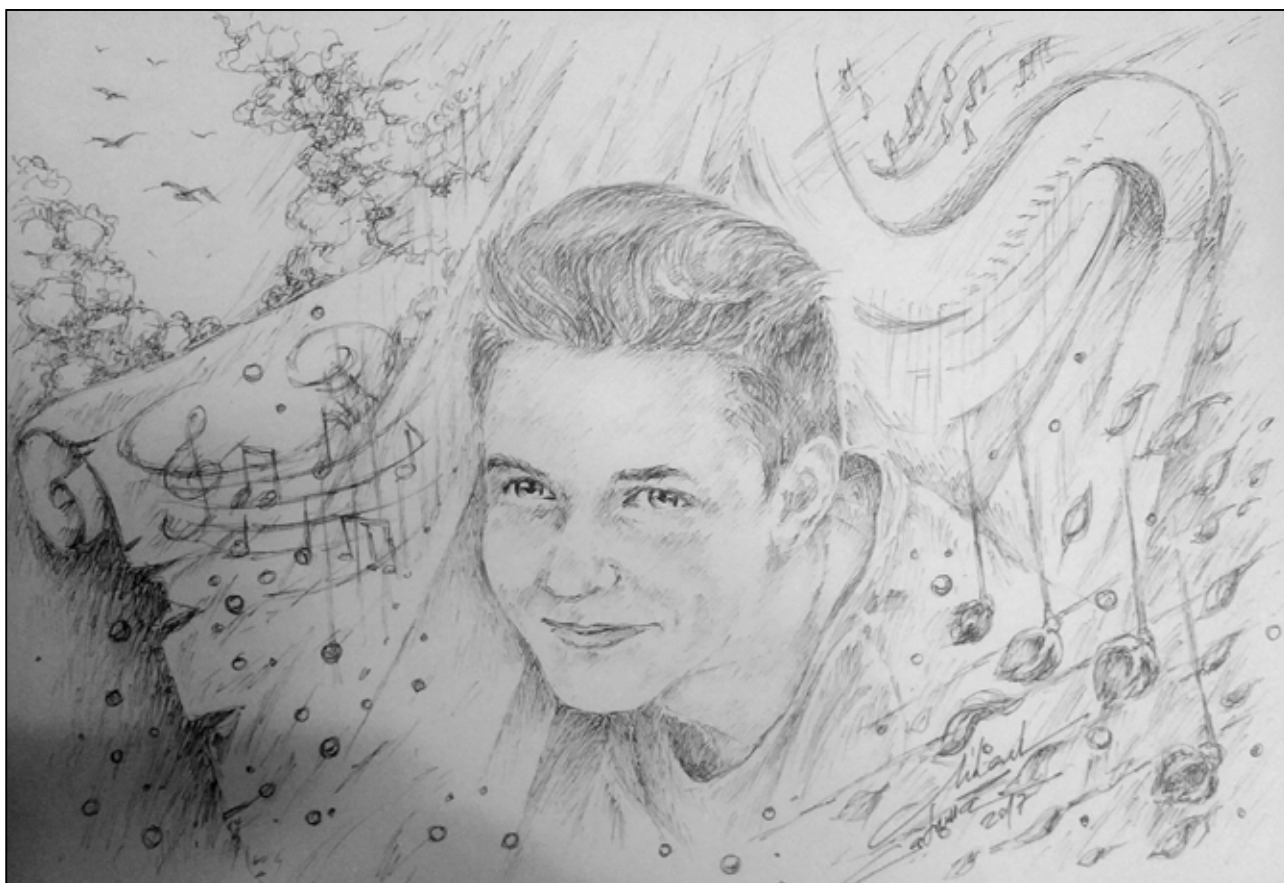
Plină de vervă poetică, această „CARTEA CU DASCĂLI” înflorește cu fiecare pagină pe care o citești, iar aceste pajiști înmiresmate plăcut te ajută să-ți descoperi propria ființă: „Cine cunoaște povestea unei viori în întregul ei și de fir a păr? Cine și-a făcut piscuri din tăcere, uneori, sau din modestie, alteori? Cine crede că-ntr-o viață Dumnezeu și-a făcut sălaș pentru o clipă de odihnă pe pământ?” (pag. 29). Acest poet se implică în viața fiecărui coleg de breaslă, își impune să devină intimitate oricărui alt EU, se străduiește să fie munte de bunătate la poalele unui munte de simțire: „A știut să scoată dintr-un cuvânt o

păstaie, dintr-o lecție un fapt de viață, dintr-o lacrimă o floare...” (pag. 31). Singurătatea poetului este aspră ca un viscol, poetul cântă la harpa lui de lacrimi, poetul e sincer ca o toamnă pătată de frunze de nea – un poet este un labirint a cărei forță de seducție este „asemenea firului de grâu, își dăruiește cu generozitate boabele de înțelepciune...” (pag. 39).

Cunoscut ca un poet cu principii sănătoase, Stan M. ANDREI trece de la o carte la alta precum balerina pe șoapte de priviri și în pași sfidând aerul spre a încânta și a surprinde cu finețea sufletului său infinitatea de cuvinte și idei mereu proaspete, mereu la îndemâna cititorilor lui fideli.

Poetul Stan M. ANDREI este mereu implicat în apariția unor alte și alte cărți, este mândru de ceea ce dă literaturii române și românești, este pătat de cuvintele iubitoare de Dumnezeu, sufletul său este sfântul albastru de Voroneț încununat cu albastru de poezie, așa cum îi stă bine unui poet cu adevărat plin de har. Își asumă sentimentele tuturor anotimpurilor ca pe propriile lui bucurii, de unde și „CARTEA CU DASCĂLI” este o perla a literaturii gălățene și nu numai...

Multe și sincere succese, poete!

Grafică: Mihai Cătrună

NOTE DE LECTURĂ

CĂLĂTORIE ÎN CENTRUL SINELUI

► Valeriu VALEGI

O întreprindere pe cât de spectaculoasă pe atât de dificilă ne propune poeta Eleonora Stamate în cea mai recentă carte *Metamorfozele sinelui- poeme în proză*-(Editura Zona Publishers, Iași, 2017). Nici mai mult, nici mai puțin decât un periplu prin propriul sine! Știm, sinele constituie imaginea arhetipală a întregului univers uman și a unității personalității ca întreg. Potrivit lui C. G. Jung „Sinele nu este numai centrul, ci și întreaga circumferință ce cuprinde atât conștiința, cât și inconștientul; el este centrul acestei totalități, așa cum eul este centrul conștiinței”. Cartea pare că are alura unui mic tratat de filozofie, dar citind-o realizezi amploarea demersului poetic, valoarea de document literar ce derivă din construcția realizată de poeta Eleonora Stamate printr-o rafinată prelucrare a tuturor elementelor/ secvențelor de viață proprii și nu numai. Cartea este compusă din cinci secțiuni- Revelații, Arhitecturi (imaginare), Amalgam (note interioare), Semi/ idilice, Vibrații (cugetări interne pentru exterior)- toate atent elaborate, puse cu acribie în pagină după un îndelung meditat scenariu. Este voia suzerană a poetei și nu avem decât să luăm act! Desigur, lucrarea unui poet de certă valoare nu are a se termina decât între hotarele cerului...

În poemul Prima revelație poeta ne avertizează: „Pe drumul dintre infern și paradis, bântuie șoimii cu aripi pavoazate în mii de culori de crini și magnolii...” Cu siguranță acești șoimi reprezintă obstacolele cotidiene, acele personaje cu alură de prădători care se opun evoluțiilor individuale, de unde se vede că afirmația poetei are o bătaie lungă. De altfel, soarta poezilor este privită cu multă îngrijorare, lucru care demonstrează atașamentul față de ei, dar și o înaltă conștiință („Într-un delir de grandoare, ai ajuns să-ți închipui că ești prea mare, poete... Între beții și amantlăcuri ți-ai părăsit copiii... și ai ajuns ca o scoică golită de înțeleșuri.”- Semnal-). Această ipostază se continuă

spre finalul cărții în poemul Luați seama!, unde vigilența veritabililor creatori nu slăbește, determinând-o pe poetă să afirme: „...Dragilor (poeti și poete), nu vă mai tociți genunchii, trăiți boem în voia sortii, Orgoliul, Aroganța și Invidia dăunează grav Poeziei! Zeii veghează!” Și ca un corolar al tuturor afirmațiilor de până acum, poeta nu se sfiește să immortalizeze propriul crez: „Poezia nu face riduri niciodată. Poeții beau ceai din lauri la masa lor de scris, și din versuri simt cum se nasc prunci pe lemnul de tei înflorit, din fața bisericii, unde, pe un zid stă scris: „Pericol de viață veșnică!” (Fără riduri). Poate că acest ton revendicativ, îngroșat pe alocuri, înăsprește tonul general al cărții, dar este un lucru atât de serios spus de poetă, sub imperiul unei emoții bine strunită, cu intenția vădită de a (re)deștepăta pe cei în cauză... În aceste pasaje ale cărții, dar și în celelalte, Eleonora Stamate adoptă un mod de exprimare simplu, direct, nesofisticat, iar metaforele sunt utilizate cu măiestrie.

Pe drumul spinos al creației, poezii autentici dau sama de propria credință, credință care-i însoțește și întărește. Poeta este puternic marcată de trăirile întreținute de o sinceră credință: „În zori, mă trezesc că-mpletesc șalul Domnului... Azi, te țin în palma mea, Doamne!” (În fiecare zi); „Unește-mă Doamne, cu linia orizontului ca să fiu cât mai aproape de inima Ta...” (Dorință); „Îngerii așteaptă ziua de mir acolo unde cerul, cu umerii, își ascunde cuvintele în clepsidra stelelor...” (Ca un alchimist).

Un sentiment tonic, de comuniune cu viața, cu trăirile ei diverse și pline de învățăminte ne cuprinde când poeta invocă în poemul Amenințarea moartea ca pe un participant, însoțitor care nu trebuie să stea în calea omului (prefațatorul cărții Paul Gorban face trimitere la un poem scris de Grigore Vieru: Nu am moarte cu tine nimic): „Moarte, dacă aș putea, din coasa ta aș face plug; un secol să te ar și apoi să fug; să plec, în zori, în galop, să frământ

pământul cu tine, să te îngrop!” În același timp, poeta este amprentată de atmosfera patriarhală a orașului de adopție: „Un târg părăsit de istorie, cu ciulini invariabili care-și leagănă, în simfonia vântului, chipul memoriei...” (Un târg oarecare). Ne lovește din acest fragment o atmosferă mai de grabă apăsătoare, de târg de la începutul secolului XX; poeta preia, într-un fel, ștafeta poezilor simbolști din zonă și nu numai.

Poeta Eleonora Stamate nu agreează formulările criptice, sentențioase, afectate de viziuni sofisticate sau cu impact apocaliptic (de vină e optimismul, optimismul revigorant al poetei!), ba dimpotrivă se declară pentru trăirile nalte, cum o cutie de rezonanță a senzațiilor: „Cromatismul senzațiilor mă învăluie, mă cheamă sub salcia ce mă îmbrățișează.” (Vibrații).

Dacă ai răbdare să faci până la capăt această reconfortantă *călătorie în centrul*

sinelui poetei Eleonora Stamate, vei fi cu siguranță răsplătit cu nenumărate trăiri lirice autentice precum: „Locuiesc în ploaie, la marginea Întunericului; zâmbetul mulat al stropilor îți cercetează trupul ascuns ca o cobză-n călduri; ochii singuri, înalți cât spicul de grâu, mă spală de singurătatea migrenelor...” (Singură-n ploaie); „Ca o fantomă hoinară, ascuți cum se clatină ploaia pe mărire leneșe, în pădurea sentimentelor vinovate;... Ca o femeie pasională, cu dinții roz, aluneci precum corăbiile ascunse pe mărire întunecate...” (Printre corăbii). La câtă introspecție activă, atâta intensă poezie!

Metamorfozele sinelui este dovada vie a unei maturități poetice asumate, pentru care poeta Eleonora Stamate merită sincerele noastre aprecieri!

Grafică: Mihai Cătrună

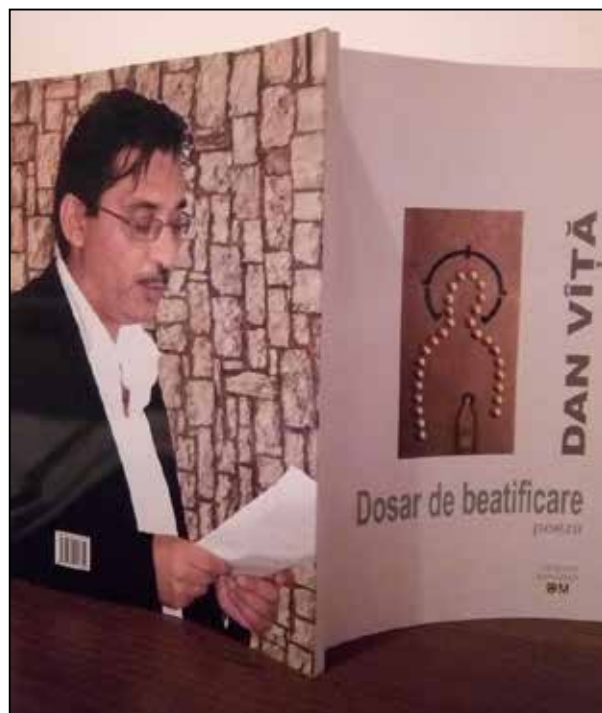

LANSARE DE CARTE

DOSAR DE BEATIFICARE

► Vasilian DOBOȘ

Nu știu câte cărți tipărite mai are Dan Viță. Numai asta fiind și locul său printre poezii importante este de nezduncinat, „Dosarul de beatificare”, acceptat, pământean și galactic, bârfit pe la mese, morfologic și sintactic, de „sfinții mărunți la început de carieră”. Citindu-l sub simptomul transei, mi se răsuca în urechi eseniana forță a cuvântului și ironismul Daniil Harms, originalitatea de tip baudelairian, cu același „rai urât și iad frumos”, lăsându-i pe credincioși cu botul pe labe. De la un capăt la altul poezia lui DV este invidiabilă, supremă, perfectă, de unde și exprimarea în formă fixă a sonetului. Femeia este centrul optic al eliberării, iubirea pe „bancheta din spate a mașinii de scris”, plata „cu feminin în numerar”, petersburga, femeia/ opera, de care zice sonetul RUSA, cu dedicație ironică lui Gabi Gherbăluță și Lev Tolstoi: „azi la Tecuci i-am vazut picioarele anei karenina(...)/ și rus admiram mai sus de gamba, citadină”, iubictimele, iubirile poemofage, iubirea schizotima, dar suprem rămâne: „poemul care-a iubit în mine m-a învățat să iubesc mereu” (masculin, subliterar, profilactic, beatitudinal, la sub-solul paginii, pe de rost și după dicteu, și frumos și îmbrăcați și cu rușine, subcutaneu, oblomovian, anahoretic, pe patul sub fereastra bisericii). Faza nontextamentară, capitolul care urmează fazei diecezane, nu suprimă ironia nici autoironia, nu renunță la atribuțiile critice, tăioase, cum zice dintru început: „citiți și încă de pe acum vă tânguți că/ Titlul Poemului/ este greu de dat la o parte cu mâinele voastre/ mirosind a cloramină și dezinfectante/ pregătite de îmbălsămare/ mormântul e gol ca o lauză/ bolborosind ca o beregată în punga apelor/ înainte de a urca la cer/ se va arăta pe drumul de întoarcere/ și bineînțeles că dvs. îl veți confunda cu grădinarul” (apocrif tânguindu-se la mormântul lui agraphon), există, în mai toate poemele lui DV, un ritm tahicardic, o tristețe discretă, ca și cum el nu o dorește descifrată, o tristețe neprihănită. Se interpun în această faza textamentară, texte ale realității mundane, ale credinței și necredinței,

cele sacre și cele apocrife, toate fiind trup, fiind din cuvântul cel dintâi, de la facerea Beregatei, de la facerea trupului. În spiritul autorului zicem: la început a fost Ginecologul, apoi Cuvântul, apoi Dan Viță, poemalhus, ziua lumânării, iuda foneticul, anteioan, cântecul la clopot, mulțimea și supramulțimea, halucinația ca formă de existență, Poarta Gunoilului, nubarabas și dismas, toma stagiarul, icoana kodak nud a mariei magdalena în piața din poemagdala, argintii cu tot cu sunet, skandala skandalon, zgomoata și vacarma, harababuroaica. Continuarea poate fi copioasă, încât îți dorești să intri în biblioteca minții sale să afli lumea sa nescrisă. „pentru ca ochii mei în zilele lui L-au văzut eu slabanog și/ neputincios eram purtat în mâini de ucenici caligrafi arăta prin/ piețe la adunări populare mulțimilor de cucernici de știința la/ Tichilești la Burgos să vadă cu ochii lor ochii care L-au văzut/ viu așteptând zile întregi să moară în ochii mei din ochii mei”. A fost ultima oară când Petru s-a îndoit, iar mulțimea se-mpărțea ca apele... Sosea Fericirea! Beatitudinea se așeza în Lumină... lângă Viță.

LANSARE DE CARTE

DE VORBĂ CU SINE... DE VORBĂ CU NOI

► Prof. Nicoleta CHISCOP

Stând de vorbă cu sine însăși, poeta Eleonora Stamate ne invită să o însoțim într-o incursiune a lăuntricului său, o incursiune care ne oferă posibilitatea de a poposi la fiecare stare sufletească a poetei transmisă către cititor prin intermediul „cuvântului” pe care scriitoarea, cu o deosebită măiestrie artistică, îl transformă în „artă”.

„Metamorfozele sinelui” vine să completeze seria de volume în care autoarea se confesează, se analizează, luptă cu sine însuși pentru a găsi răspunsuri la cele mai chinuitoare și provocatoare întrebări și frământări lăuntrice.

Prin formă, conținut, metafora aleasă cu grijă, acuratețea limbajului și sensibilitatea desăvârșită, poemele în proză ale Eleonorei Stamate devin adevărate „bijuterii literare” pentru care „cuvântul”, folosit ca și „materie primă”, este bine ales și șlefuit până în cel mai mic amănunt de „filtrul” interior al poetei.

Temele și motivele pe care Eleonora Stamate le supune analizei poetice sunt din cele mai vaste, acestea fiind înconjurate de simboluri și elemente artistice care dau poemelor în proză o strălucire desăvârșită.

Una din întrebările ce o frământă autoarea este și aceea: „Până unde-nfinge ura ghimpele răului în om?!”, întrucât poeta nu se află în concordanță cu acest sentiment iar a „urî” a devenit pentru unii o stare sufletească definitorie, pe când acesta este doar un VERB pentru poetă: „Am ajuns unii dintre noi să urâm/atât de des și de ușor precum respirăm!.../Urăști pur și simplu, pentru că nu mai știi să iubești./Nu-ți mai pasă de nimeni și de nimic/Urăști ca și când aceasta e starea ta de spirit/...”

În „Metamorfozele sinelui”, întâlnim la poeta Eleonora Stamate strigătul de revoltă, întâlnim de data aceasta ironia ascuțită, tonul agresiv ce denotă lupta interioară ce răbufnește din sufletul chinuit de atâtea „măști perfide” ce pozează în „poetă pierduți prin bodegi” sau „bogați fericiți”. Nu poate trece neobservat, firește, nici „securistul” nemuritor, descris de Eleonora Stamate cu atâtea ironie și dispreț încât ne putem întreba pe drept

cuvânt „Oare nu o fi vorba cumva de cel pe care l-am întâlnit eu ieri”- întrucât securistul la care face referire poeta se poate afla oriunde și oricând printre noi.

Securistul este „nemuritor”- spune poeta - el este un „răzvrătit, neastâmpăratul.”/Când crește începe „să muște” precum fiara fără botniță”.../La școală nu se-nfinge,trece neobservat./El nu are credință, nu are prieteni, îl hulește pe Dumnezeu.” ...Are o mare calitate, aceea de „hingher”» („Dumnezeul securității”).

O altă temă supusă dezbaterii poetice este și cea a timpului, temă întâlnită la toți marii creatori. La Eleonora Stamate, timpul este de această dată nerăbdător și necruțător cu omul, acesta „erodează veșnicia, cu atâtea semne de exclamare”/, cu metafore vineții ce devorează imensitatea,/precum urletul unui lup în așteptare...”/, iar moartea este amenințată pe un ton agresiv de către poetă: „Moarte, dacă aș putea, din coasa ta/aș face plug/un secol să te ar... „să frământ pământul cu tine, să te îngrop...Eu...să te chem, pământul să-l ari, măcar o brazdă să dai, să mori de ciudă.../și-apoi să dispari,/Moarte nebună!” („Amenințare”)

Regăsim și aici, în câteva poeme din „Metamorfozele sinelui”, note minulesciene și bavariene, ce compun o atmosferă dezolantă a târgului provincial: „Un târg părăsit de istorie, cu ciulini invariabili.../Totul este repetabil... vechi amici care te salută,/pensionari care nu mai răspund la poruncile vremii.../gurile flămânde, ce se furișează noaptea/în unghere enigmatice și-și devorează,/ca niște furnici, amintirile aleatorii” („Un târg oarecare”) sau „La Tecuci”, unde „Precum balerina descătușată,/ Orașul tresaltă dis de dimineață,/ miroase a gogoși calde și a chiparos;/ printre blocuri, căruțe hălăduiesc/ în cartier, cu un semnal unic și invariabil pepeni... hai la pepeni...!/Orașul respiră și transpiră monoton”

O poezie originală, fără prea multe artificii stilistice, dar profundă și transmisă nouă, cititorilor, într-un mod natural, fireesc, plăcut, încât pentru fiecare vers citit merită pe deplin să îi mulțumim poetei Eleonora Stamate.

LANSARE DE CARTE

POEZIA CA MEMORIE A SINELUI ÎN LIRICA ELEONOREI STAMATE

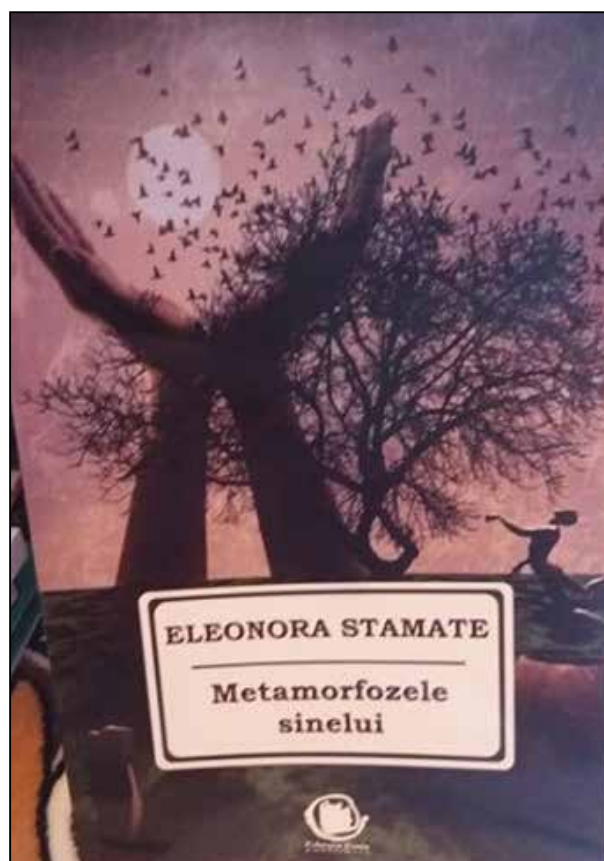
► Conf. univ. dr. **Paul GORBAN**

Proza și poezia, dintotdeauna, au avut una pentru cealaltă o stare de curtoazie, însă îmbinarea amândurora reprezintă un puternic filon literar. Suma elementelor lor pot da în vileag puterea scriitorului de a fi considerat în aceeași măsură și poet și prozator. Totuși, nu trebuie să cădem ușor în astfel de afirmații, cu atât mai mult cu cât una din cele două, de multe ori, domină pe cealaltă. Fie proza e mai pregnantă, fie poezia, ceea ce ne determină să cântărim cu atenție implicația fiecareia, astfel încât să dăm un diagnostic corect și coerent autorului. Cum e și în cazul de față. Încă de la titlul ales pentru carte, cât mai ales de la structura volumului, apoi tematica și stilistica, până la subtitlul volumului (poeme în proză), putem afirma din start că „Metamorfozele sinelui” continuă să construiască, și la această carte, profilul poetic al Eleonorei Stamate, prezentă discretă, dar percutantă prin emoție, trăire și mesaj, în peisajul literar românesc contemporan. De origine din Craiova, dar adoptată de frumoasele ținuturi ale vechiului târg Tecuci, unde „câinii visează lângă tomberoane spaimă târzii”, iar „liniștea cuprinde orașul în agonie”, autoarea nu evită nicio clipă în a-și interpreta trăirile adamice, în a își interpreta propria existență, cu viața cea de toate zilele, prin expresie poetică. Citindu-i versurile ai sentimentul plăcut că tot ce respiră și trăiește Eleonora Stamate pare să treacă prin filtrul poetic, ca și când acolo în inima sa, tot sângele care alimentează viața e de fapt un fluviu constant de imaginar poetic. Poate și așa este firesc să fie atunci când întreaga viață autoarea a trăit-o pentru a descifra tainele emoției. Cu o sensibilitate copilărească, cu o descifrare matură asupra vieții, precum și cu un ușor ton de ludic și ironie, în unele situații, Eleonora Stamate deconstruiește și reorganizează, în principiul

prozei puzzle, orașul, casa, universul în care trăiește. Încă de la primele versuri ale cărții ai sentimentul că autoarea nu face parte din categoria poezilor fabricați, ci din categoria poezilor damnați, născuți. Poemele sale nu dau în vileag un biografism la îndemână, așa cum se întâmplă în marea parte a poeziei de azi, ci dimpotrivă, ele se cer descifrate, cu atât mai mult cu cât acestea sunt fie invocari ale trecutului, fie sunt codificări ale prezentului, sau presupoziii ale timpului etern. Acest fapt, mă determină să consider, încă de pe acum, că în planul central al operei Eleonorei Stamate se afla tema memoriei: „Cu setea sufletului mă voi strecura prin secunda aleasă de veșnicie.”, (Perseverență II). Cuvântul poetic devine urmă, devine forța vie a memoriei, acesta este crezul poetic al autoarei: „dacă n-aș scrie o zi un cuvânt, un vers, ar fi ca și când mi-aș șterge umbra urmelor cu fruntea uitării!”, (If); „Vine o vreme când ne hrănim cu amintiri nichelate, cu umbre și frunze de magnolii” (Vine); „memoria involuntară a viselor mele cheamă diminețile sacrificate-n cuvânt!”, (Piramidală). Tema memoriei este apoi generatoare de alte mari teme cum ar fi: iubirea (carnală și adamică), moartea (concretă și spirituală), timpul (real și virtual), cosmogonia (casa de aproape și casa din stele), orașul, prietenia, credința, cuvântul, anotimpurile etc. Puternică, în acest sens, este metamorfoza memoriei, a sinelui, în lebăda cenușie: „Eu sunt lebăda cenușie a zilei, îmi iroiesc infinitul, împotrivire; îmi rotunjesc eternitatea din răstimpuri, precum seara dimineții primului mesaj sideral, când prima și ultima secundă trec prin ușa memoriei orbitale.../ Cântecul meu cenușiu nu se va mai auzi niciodată... doar pana mea ce va aluneca pe ape, vă va anunța a doua naștere”, (Lebăda cenușie). Poeta realizează, în fond, o radiografie a

lumii înconjurătoare, a emoțiilor asumate și trăite, a viziunilor și credințelor ce i-au călăuzit viața, fără a face abuz de tehnicile suprarealismului poetic, nici de tehnicile intertextualismului poetic, precum nici de alte artificii ale mișcărilor postmoderniste, căutând mai curând a fi o prezență calmă, ușor neoromantică, nu prin estetica aleasă pentru a da în vileag poeticul, ci mai curând prin expresia tematică. Fiecare poem al volumului pare să construiască, în final, un jurnal al devenirii, al descoperii și convertirii propriilor relații cu sinele, al spovedaniei față de univers. Aceste poeme, cu stările lor originale, reprezintă, în cele din urmă, suma metamorfozelor autoarei. În acest sens o descoperim când în ipostaza de mamă, când în cea de bunică, când în cea îndragostită, când preocupată de starea de angoasă și finitudine în fața morții, când jovială precum o copilă pe ulițele și străzile orasului care a adoptat-o, când în ipostaze de luptătoare față de situațiile dificile ale vieții de toate zilele, când în formula dialogală și de descifrare a relației cu Dumnezeu: „Ciutura iubirii este așa de aproape de Tine că-ți aud respirația, duminca Ta, ca o aură mișcătoare, luminează candela inimii; luminii de o clipă, ochi rămu-roși, țipăt de cuvânt răstignit în sinele umbrei Tale!”, (În sinele umbrei). Sentimentul poetei în fața angoasei și a finitudinii, a morții – care „ca o dansatoare pe scenă” „plutește peste tot” – mă trimite la un poem al lui Grigore Vieru, „Nu am moarte cu tine nimic”. Dacă poetul basarabean dojenește moartea, umilind-o pentru singurătatea eternă, pentru imposibilitatea de a înțelege dragostea față de mamă și copil, la Eleonora Stamate descoperim o imagine cu totul inedită. Poeta nu își exprimă frica față de moarte, ci mai curând caută să identifice locul pragmatic al acesteia în viața cea de topate zilele, punând-o în posibilitatea conlucrării în univers: „Moarte, dacă aș putea, din coasta ta aș face plug; un secol să te ar și apoi să fug; să plec, în zori, la galop, să frământ pământul cu tine, să te îngrop! Să te topesc în uitare, o altă moarte mai mare ca tine nu e! Cine vrea, să te alinte! E liber s-o facă! Eu... să te chem, pământul să-l ari, măcar o brazdă să dai, să mori de ciudă... și-apoi, să dispari, Moarte nebună!”, (Amenințare). Viața, în întregimea ei, asumată și trăită, trebuie, consideră poeta, văzută ca o poveste, ca o

spovedanie, concludentă fiind aici metafora trupului văzut ca o pâine bine frământată, a trupului care devine poem, devine ofrandă: „Eu ca o poveste, mă spovedesc în fața cerului; trupu-mi miroase a pâine adânc frământată, a pământ reavăn călcat adesea de pruncii care-nfloresc și azi precum o zi de sărbătoare; ofrandă aduc cerului poemele mele născute din lacrima lui Dumnezeu; în urma lor rămân mări de cuvinte și oceanul cu lacăte din care curg nopțile cu frunze mii, foșnind în copacul inimii, ca un dor rotund!”, (Spovedanie). Tonul ușor pilduitor apare des în volumul poetei, în special acolo unde sunt abordate, în raport cu tema centrală – memoria –, teme precum: timpul, bătrânețea, anotimpurile, angoasa de moarte, cum găsim și în poemul de grație, „Balada ușii călătoare”, în care „Cu privirea ciudată, bătrânul își duce cu el casa din care n-a mai rămas decât... o ușă! O poartă-n spinare, nu știe dacă e zi sau dacă e noapte, nici greutate nu simte; își plimbă ușa cu sfințenie, din deal, aievea, din vale-n vale...” sau cum descoperim în poemul „Într-o noapte, cu orașul meu” unde în orizont vedem cum „Zorile se urcaseră în podul casei.../.../ Cimitirul memoriei obosise și el.../ Bătrâni cu pielea impregnată

cu miros de moarte își împleticeau pașii prin deșertul memoriei.”. De observat este și faptul că în unele poeme Eleonora Stamate practic dialogismul nu ca formulă de joc liric, nu pe fond figurativ, ci mai curând ca necesitate, ca formă reală de comunicare cu universul, cu lumea de aproape și, de ce nu, chiar cu situațiile diferite ale sinelui, situații care, în cele din urmă, nu dau în vileag o altă mască a autoarei, ci mai curând o paletă a trăirilor și a asumărilor strărilor. Putem descoperi, în cele din urmă, în lirica autoarei o întreagă ceremonie a spiritului, una care ne determină, chiar pe fond de pastel, să reflectăm, cu multă atenție, asupra întregii vieți a universului care, vrem sau nu, ne cuprinde. Această ceremonie apare exemplificată chiar prin metafora dansului fluturilor: „Pe drumul dintre infern și paradis, băntuie șoimii cu aripi pavoazate în mii de culori de crini și magnolii... Pe sub ei, pământenii simulează dansul fluturilor, valsul valurilor le mângâie gleznele anotimpurilor, iar pe malul așteptării, copacii cu frunze de aur luminează drumul răsăritului, care începe a mirosi a chiparos și albăstrele...”, (Prima revelație).

Ludicul reapare în lirica autoarei mai la tot pasul acolo unde întâlnim tema iubirii. Erosul dobândește aici sensuri inedite, fiind bine încifrat în textura metaforică: „... Din grădina copilăriei coboară femeii zvelte precum palmierii, picioare ca de aramă, șolduri ce freacă; Cupidon, subtil ca un șarpe, veghează vulcanul legănat al iubirii.../ Împreunate, precum anemonele din coșul iubirii, rădăcinile ființei se zguduie și-și șoptesc: fruntea mea lângă a ta, mâinile mele într-ale tale, respirația mea dintr-a ta... ecuație fără necunoscut!”, (Fără necunoscute...). Este, din punctul meu de vedere, Eleonora Stamate o poetă care merită toată atenția cuvenită. Poezia sa, așa cum o vede și o proiectează, va rămâne în peisajul literar poetic românesc o urmă a memoriei nu doar a Tecuciului, ci a universului poetic contemporan. Găsesc în structura poeziei Eleonorei Stamate toate ingredientele necesare care mă determină să cred că la ea totul este viu, nimic nu este căutat, inventat sau chiar împrumutat, ceea ce îi poate conferi un statut de originalitate.

INSCRIȚII

ION PETROVICI ȘI CONTEMPORANII

► Prof. dr. Nicolae SCURTU

Personalitate însemnată a vieții literare, culturale și politice a României moderne, profesorul și filosoful Ion Petrovici (1882–1972), unul dintre cei mai apropiați discipoli ai lui Titu Maiorescu, s-a implicat, temeinic, în administrarea învățământului românesc, acceptând demnitatea de ministru.

Profesorul Ion Petrovici, care studiasse în școlile Apusului și care frecventaseră marile *modele* propuse de acestea, a conștientiza lacunele sistemului educațional de la noi și a propus unele îmbunătățiri și chiar reforme.

Epistolele primite de la unii dintre contemporanii săi se constituie în mărturii elocvente despre starea învățământului românesc și, mai ales, despre unele *metehne*, greu de acceptat, ale unor înalți funcționari din acest domeniu.

Relevante sunt, în acest sens, mărturiile cărturarului G.T. Kirileanu (1872–1960) și cele ale profesorului și sociologului Dimitrie Gusti (1880–1950), care, în sintagme laconice și adecvate, surprind starea inacceptabilă a unor situații punctuale din învățământul secundar și superior de la noi.

În epistolele ce se publică acum, întâia oară, G.T. Kirileanu și Dimitrie Gusti semnalează două cazuri grave de abateri de la disciplina și regulamentele școlare în vigoare.

Profesorul și filosoful Ion Petrovici a intuit, *întotdeauna*, cauzele și efectele unor astfel de situații conflictuale, pe care le-a cercetat, le-a analizat, cu discernământ critic, și le-a rezolvat, respectând *adevărul*.

*

Piatra-Neamț, 5 ianuar[ie] 1938

Excelență,

Primiți vă rog și din partea unui „perimat“, eu zic: *răsuflat!*, cele mai călduroase urări de ziua numelui și felicitări pentru înalta demnitate la care ați fost chemat.

Sănătate și spor bun în munca pentru buna îndrumare a învățământului, căci, Doamne, rău mai stăm de sus până jos.

Am în grijă nepoți elevi în învățământul secundar și am aflat că mai sunt doamne profesoare care dau lecții de ici până aici, iar când ascultă merg cu degetul pe carte!

Inspectorii școlari, al căror număr sporește din an în an, nu-și fac deloc datoria.

Pe la țară lucrurile stau și mai rău.

Absolvenții nu știu nimic și pentru intrarea în învățământul secundar este neapărată nevoie de o pregătire specială sau de repetarea utimei clase în oraș. Și cu toate acestea numărul învățătorilor a sporit înspăimântător.

Astă vară trecând prin două comune unde înainte vreme era numai câte un vrednic învățător, am aflat că acuma sunt într-o comună 24 și în alta 17 învățători, dintre care unii au numai câte 3-5 școlari în clasă! Controlul învățământului este inexistent, politica dictează.

În unele internate bieții copii sunt foarte rău hrăniți, controlul lipsind și aici.

Pildă cunoscută de mine este Liceul Internat din Iași, cu nume de liceu model, care ajunsese o nenorocire în ce privește hrana și buna îngrijire a bieților copii.

Din fericire de câteva luni a venit un nou director, profesorul Ion Lupu¹, sub conducerea părintească a căruia lucrurile merg spre

îndreptare, dar profitorii de până acum se silesc în tot felul să scape de acest director *nebun* (cum zic ei).

Sper, însă, că sub conducerea d[omniei] voastre munca și cinstea lui va fi recunoscută de autoritățile superioare.

Respectuoase închinăciuni d[oam]nei și încă o dată la mulți ani și buni!

G.T. Kirileanu

*

[București], 2 ianuarie 1942
Str[ada] Parcul Jianu, nr. 4

Scumpe colega,

Sunt dezolat, că profesorul colonel dr. Panu este pe cale să-și piardă catedra!

Căci trimiterea spre soluționare a cazului său la Consiliul Facultății, este aproape sigură respingerea sa!

Deoarece Consiliul Facultății de Medicină Veterinară, din motive străine de știință, are mai mulți dușmani, ca prieteni!

Prof[esorul] Vechiu ar dori să ocupe el însuși[ ] această catedră a prof[esorului] col[onel] Panu! Apoi mai sunt încă rămășițe legionare!

Chiar actualul director al învățământului superior îi este ostil, și nu de astăzi!

Nu ai putea interveni cumva pe lângă decanul prof[esor] Vechiu, ca el, împreună cu ai lui devotați din Facultate, să dea votul actualului profesor dr. Panu? Aș fi nemângâiat!

Căci atâția alți profesori au fost norocoși, deși au fost numiți tot prin Decret-Lege ca și prof[esorul] dr. Panu! Firește nu eu aș stărui pentru o ilegalitate! Stărui însă pentru dreptate!

Te rog, deci, încă o dată pune umărul d[umi] tale puternic și sprijină-l pe fiul lui Gh. Panu să iasă din tragicul impas în care se află pus!

Consiliul profesoral este convocat de urgență pentru cel mai târziu vineri.

Cu cele mai cordiale și devotate sentimente, al d[umi] tale vechi,

D. Gusti

[Urgent ~ Domnului ministru profesor I. Petrovici, Personal, Confidențial].

*

ACADEMIA ROMÂNĂ
București, 23 iunie 1944
Calea Victoriei, nr. 125

Scumpe colega,

Am aflat cu multă neplăcere vestea îmbolnăvirii d[umi] tale, care sper să fie cu totul trecătoare.

Mi-e dor să te văd, căci nu ne-am întâlnit de mult (și acum timpul se socotește... „înmiit“!).

Credeam, să-ți strâng mâna la vreuna din ședințele „intime“ ale Academiei.

Alăturez din partea d[omnu]lui O[ctavian] Neamțu² notița prea „metafizică“ a d[omnu]lui Camil Petrescu relativ la schimbarea *Voievodului Țiganilor* alăturat! Și cum, îmi închipui, că și d[umnea]ta nu poți fi de acord cu o astfel de redactare dulceagă și prea abstractă, d[omnu] O[ctavian] Neamțu te roagă (și la aceasta mă asociez și eu) ca să fii bun să citești această notiță vaporoză și să propui ceva cu mai mult... conținut.

Așteptăm chiar și un text, pe care să-l dictezi d[omnu]lui Micu și care apoi să-l comunice d[omnu]lui O[ctavian] Neamțu, *cât mai urgent*, căci s-a oprit apariția numărului revistei din cauza de mai sus (și, pare-se, s-ar afla în oarecare întârziere). Dispune să se trimită textul pe adresa d[omnu]lui Octavian Neamțu, Bulevardul Lascăr Catargi, nr. 39 (Fundatiile Regale).

Cu dorința să te vedem cât mai curând și cât mai restabilit, primește d[umnea]ta, ca și doamna din partea soției mele cele mai amicale salutări, cu omagii respectuoase doamnei din partea mea și cu cele mai afectuoase sentimente prietenești din partea devotatului d[umi] tale,

D. Gusti

Comitetul de direcție este propus în ordine alfabetică pentru membrii Academiei și în ordinea vechimei pentru directorii Fundațiilor.

D.G.

Note

• Originalele acestor epistole, inedite, se află la Biblioteca Academiei Române din București.

1. Ion Lupu, profesor la Liceul Internat din Iași, istoric, sociolog și germanist. Autor al cercetărilor ~ *Lumea de dincolo. O problemă de sociologie* (1931) și *Vina și procesul ei la romani* (1934).

2. Octavian Neamțu (1910–1976), sociolog. Autorul unei monografii a lui *Dimitrie Gusti. Viață și personalitate*.

PRIETENI DIN BASARABIA

AȘCHII DE CER (XXV)

► Nicolae DABIJA

1

Armenii au în calendarele lor 1 milion 200 de mii de sfinți.

Ei i-au sanctificat recent pe toți armenii care au fost omorâți în timpul genocidului din anul 1913.

Armenia e o țară de sfinți.

Populația ei e un pic mai mult de două milioane.

Românii din republica Moldova și România numără împreună vreo 26 de milioane.

Dar noi abia dacă avem 30 de sfinți ai neamului nostru.

Propun să luăm exemplul armenilor: să rugăm mitropoliții celor două Mitropolii, pe Î.P.S. Vladimir și Î.P.S. Petru, să sanctifice toate mamele noastre, care au plecat la Domnul. Calendarele noastre vor avea atunci ceva mai puțini sfinți – în jur de un milion – decât cele ale armenilor, dar se va face astfel o dreptate.

Fiecare dintre ele, mucenicele, merită o zi în calendar, în care să îngenunchem și să ne rugăm pentru sufletele lor.

2

În copilărie, bunica se ruga și grecește. Era o rugăciune deprinsă de la bunica ei din alt secol.

– Știi grecește? o ispitem noi.

– Nu.

– Și-atunci de ce te rogi în grecește?

– Dumnezeu știe grecește, ne spunea ea.

Dar bunica se ruga și românește, și slavonește, și rusește, ultimele două limbi – învățate pe vremea țarului.

– Câte limbi cunoaște Dumnezeu? întrebam noi.

Și bunica ne spunea cunoscătoare:

– Dumnezeu știe toate limbile.

– Și țigănește?

– Și.

– O, o, o!, ne miram noi că Cel de Sus învățase și o limbă atât de grea.

– Dar rusește?

– Și rusește.

Și aici ne miram și mai tare, pentru că auzeam de la flăcăii satului întorși din armată, care atunci când vorbeau rusește foloseau doar înjurături și nu ni-L închipuim pe Cel de Sus înjurând de Dumnezeu și de toți sfinții.

Ne mai ziceam în sinea noastră: tare multe păcate o mai fi având bunicuța dacă se roagă în toate limbile Tatălui Ceresc să o ierte.

Ca mai târziu să aflăm de la ea că cine cunoaște mai multe limbi și se roagă în ele, Dumnezeu îi iartă păcatele mai ușor.

Și acum cred acest lucru.

3

Dumnezeu vorbește toate limbile. Dar el le vorbește corect. Nu mi-L imaginez vorbind limba română stâlcit, ca să-l înțeleagă și moldovenii.

La Judecata de Apoi se spune că fiecare va fi chemat după numele lui.

Nu cred că Cel de Sus își va strâmba gura ca să rostească numele unui Amihălăchioaie, spre exemplu, sau Sărătilă, ca să-l strige pe cutare sau cutare așa cum le-au schimonosit numele conțopiștii sovietici:

– Amigalacoai Gheorghii...

Sau:

– Sorotilo Stepan...

Și când aceștia, umili, vor spune:

– Prezent! –,

El să le ierte primul păcat: acela de a fi purtat povara unui nume greșit sau schimonosit, ca și cum mama și tata, bunicii și străbunicii toți nu i-ar mai fi fost rude.

4

Sunt invitat la lansarea de carte a unui coleg, care atunci când îmi oferă cuvântul să vorbesc despre el mă laudă exagerat.

Nu-l poți lauda decât fals – asta e impresia care se creează – pe cineva care te laudă ca să-l lauzi.

Când regele Ludovic al XV-lea a vrut să-i facă un compliment lui Boileau pentru un poem despre trecerea Rinului, i-a spus marelui poet francez: „V-aș fi lăudat dacă nu m-ați fi lăudat prea mult!”

Îi lauzi sincer pe cei care te respectă cu tăcerea, cu privirea, cu o strângere de braț atunci când așteaptă să vorbești despre ei în fața unui public, pe care îi poți decepționa foarte ușor dacă exagerezi.

5

Cele pe care le scriu au de cele mai multe ori un cifru. Am încredere în cititor că-l va găsi și cu ajutorul lui va descoperi și restul textului. E o consecință a unui antrenament mai vechi. După facultate, fusesem angajat la televiziune. Acolo textele noastre erau citite de un cenzor miop, suferind de boala Parkinson, care era și mare amator de poezie. Minteă îi era lucidă, dar mâinile îi tremurau, și-n loc să sublinieze rândurile care-i plăceau – le tăia.

Trebuia să-mi scriu astfel textele încât acestea să placă cititorului (în cazul dat ascultătorului, pauza în text fiind la fel de importantă ca și cuvintele) și totodată să fac ca cenzorului să nu-i placă atât de mult rândurile mele, încât acesta să le sublinieze.

Grafică: Mihai Cătrună

Așa am deprins metafora, care să spună mai mult decât spun cuvintele ce o compun. De multe ori ea e ceva când spui una și înțelegi alta. Atunci adevărurile îmbracă haina metaforei, pe care unii o pricep, alții nu. Nu e obligatoriu să o faci să fie cu ajutorul cuvintelor, ea poate fi realizată cu ajutorul sunetelor, culorilor, liniilor, gesturilor...

Metafora e dincolo de cuvinte. Ea e sens. Sunt convins că și Cel de Sus vorbește cu sensuri, nu cu cuvinte.

6

La poalele munților Meteora încărcat de mănăstiri, un grec avea o tarabă plină cu de toate, suvenire pentru turiști, pe care scrisese: „Vând metafore”.

Metaforele pe care le vindea însemnau diverse obiecte frumoase.

Mircea Eliade spusese: „Văd mituri!”

Camil Petrescu afirmase: „Văd idei!”

Totul poate fi văzut, pentru cine are ochi spre a le vedea: metaforele, miturile, ideile, devin palpabile atunci când chiar crezi în ele.

7

O fotografie realizată undeva în Siberia, postată pe Facebook (în decembrie 2015): o haită de 25 de lupi înaintând printr-un loc înzăpezit. Primii trei lupi sunt cei mai slabi, bolnavi și neajutorați. Abia pot merge. Ei dictează ritmul de mers al întregii haite. Când unul cade haita îl așteaptă să se ridice, apoi merg mai departe. Mergând în față, aceștia fac pârtie în zăpadă, pentru a economisi puterile celorlalți lupi. Dacă îi așteaptă în față vreo ambuscadă cu vânători, capcane, cei trei vor fi primii sacrificați.

Sunt urmași de alți cinci lupi puternici, avangarda haitei, după care vin 11 lupoaice.

Cel mai de la urmă, izolat de restul haitei la câțiva metri, e căpetenia. Din spate, el vede toată haita, ca să o poată controla, coordona acțiunile și să transmită comenzile.

Cât de mult se deosebesc aceștia de oile noastre, în fruntea cărora pășește totdeauna berbecul semeț, după care vin, de regulă, mioarele sterpe, mai sprintare, și cele zdravene, iar în urma acestora – oile cu mieluți și cele bolnave sau slabe.

Iată de ce – pentru că sunt mai bine organizați și eșalonați corect – lupii câștigă mereu războaiele lor milenare cu ovinele, și nu doar grație dinților lor mai ascuțiți.

8

Pădurea din jurul satului meu, („...prin ea s-a plimbat Dumnezeu” spuneam într-o poezie) pe care o iubeam atât de mult odată, azi – neumbată, e ca un sat compus doar din garduri, în care nu mai locuiește nimeni. O ascult, și nu mai aud vocile de odinioară, de maturi, de copii, ci doar foșnet strecurat de fiare sălbătice de lipsa omului care să le sperie, în care arborii cresc cumva strâmb, pentru că sunt tot mai puțini oameni care să-i mângâie, iar florile răsar aproape veștezite, pentru că nu le ajung copii care să le miroase...

9

Când eram copii, pădurile noastre erau pline de vulturi uriași despre care se spunea că furau mieii de la oi și puteau lua și copii: îți înfigeau ghearele în cămășuță și până să mai strigi erai în cer.

De aceea noi aveam cu toți praștii, și până să ne mai apărăm de vulturi uriași ne antrenam stârpind vrăbii, ciori și ulii mici din care urmau să crească vulturii mari.

Unii vulturi veneau din păduri îndepărtate, când întindeau aripile acopereau ograda, ne povesteau alți băieți care i-au văzut, și atunci de frica lor noi ședeam mai mult prin case.

Zilele trecute l-am văzut într-o cușcă de la Menagerie pe acel vultur înspăimântător al copilăriei mele: avea pieptul plin de răni sângerânde, ghearele zdrelite și ciocul rupt. Arăta jalnic. Cine l-a mutilat astfel?, l-am întrebat pe unul dintre îngrijitori. Și acela mi-a spus că în anumite clipe de la răsăritul soarelui pasărea captivă prinde brusc să se zbată inexplicabil, izbindu-se cu pieptul, cu ghearele și cu ciocul de zăbrelele groase, ca să iasă afară. Dar această luptă nu durează mult: văzând că nu poate rupe cu clonțul gratiile, nici sparge cu pieptul peretele de zăbrele împletite, în curând se resemnează ca să stea într-o liniște dureroasă pe una dintre stîngii...

Până a doua zi, în zori, când va încerca din nou să rupă cu ghearele sale firave zăbrelele de fier ale cuștii...

10

Romanii au cucerit Grecia cu armele, ca ulterior grecii să cucerească Imperiul Roman cu artele, cultura și filosofia lor.

În vremea antichității, Grecia nu era cu mult mai mare ca Republica Moldova.

Un argument în plus că Republica Moldova ar putea deveni și ea imperiu, cucerind lumea cu ajutorul culturii, literaturii, științei artelor ei.

11

Pentru un țaran patria este țărâna pe care o poartă sub unghii.

12

Indiferența este un alt nume al răului.

Există oameni care fac închisoare pentru că s-au implicat: de multe ori, în bătălia pentru bine sau în lupta contra răului.

Dar când legea va condamna oameni la închisoare pentru indiferență? Pentru că sub ochii lor s-a dezlănțuit răul și ei n-au făcut nici cel mai mic gest ca să-l oprească?

13

Bunicii ziaristului Andrei Viziru își aveau casa chiar pe malul Prutului.

Sârma ghimpată le ținea loc de gard în fundul grădinii.

Când venea apa cea mare peștii le intrau în casă, iar bărcile grănicerilor le treceau chiar pe sub ferestre.

Acum când s-a dat jos sârma ghimpată vecinii lui regretă că au rămas fără gard și nici peștii nu le mai intră în casă.

Aceste lucruri pe care mi le povestește cunoscutul ziarist îmi amintesc de țiganii lui Alecsandri, care erau supărați pe boierul ce le dăruise libertatea, cu care ei nu mai știau ce să facă.

14

Recent, la o conferință de presă președintele Keniei a fost întrebat:

– Spuneți-ne, vă rog: mai aveți canibali?

– Nu, a răspuns șeful statului. l-am mâncat pe toți.

Un demnitar de la noi a fost întrebat nu prea demult:

– Mai aveți cititori în republică?

– Nu, a răspuns acela. Pentru că le-am închis toate bibliotecile.

Unii șefi sunt supărați pe biblioteci, din motiv că oamenii știu să citească. Închizându-le, ei cred că în curând populația va uita să citească. Și nu vor mai afla de tăărășeniile lor de care vorbește azi presa.

15

Sunt întrebat de un curios dacă poetul Vladimir Maiakovski s-ar fi sinucis cu adevărat?

De ce sunt convins, îi răspund, e faptul că bolșevicii l-au împușcat cu mâna lui.

16

În Delta Dunării, îmi povestește un localnic, inundațiile sporesc viteza de curgere a râului, rupând bucăți de pământ cu tot cu rădăcini, uneori – cu case, formând un fel de insule plutitoare, numite plaur, care sunt purtate de ape până în mare. Într-o primăvară a văzut pe un plaur de acesta un lup purtat de vârtejuri lângă un miel care de frică se lipise de trupul lupului: spaima îi solidarizase, călău și jertfă, primul nu mai era preocupat de foamea lui sălbatecă, ci – de cum să se salveze. Mielului dihania i se părea mai puțin primejdioasă decât furia apelor, care în curgerea lor scoteau urlete de fiară cosmică, cu valuri neîmblânzite care izbeau în plaur să-i răstoarne pe ambii în întunecimea fluviului.

De multe ori, mă gândeam, și oamenii nimeresc în situații asemănătoare, doar că, spre deosebire de fiare și animale, ei nu uită să se sfâșie chiar și în asemenea împrejurări.

17

Discută doi țărani care sunt atât de necăjiți, încât au ajuns să creadă că au fost părăsiți de Cel de Sus.

– Am auzit că a murit Dumnezeu.

– Taci, nu mai spune! Și pe cine au să pună-n loc?, întreabă celălalt.

– Eu cred că tot pe unul de-al lor!

Totul pentru omul nostru devine comparabil cu prăbușirile săptămânale de Guvern, care aduce un nou prim-ministru ce seamănă ca două picături de apă cu cel vechi ca și cum ar fi tot același, doar – cu alt nume.

18

Poetul american Paul Zimmer credea că cel mai important lucru nu este de unde vii, dat fiind și faptul că acel loc nu-l poți schimba, ci încotro mergi.

19

Se spune că atunci când dăruiești celor care au nevoie de darul, de generozitatea, de bunătațea ta, este ca și cum îl împrumuți pe Cel de Sus.

Iar Dumnezeu nu rămâne niciodată dator.

El îți va întoarce, ca o recompensă, din altă parte.

Darul pe care nu uită, generos, să ți-l ofere face parte din armonia existenței, cea care garantează mereu echilibrul acestei lumi.

Grafică: Mihai Cătrună

LANSARE DE CARTE

ȘTEFAN PETICĂ - 140 O BINEVENITĂ CULEGERE ANIVERSARĂ

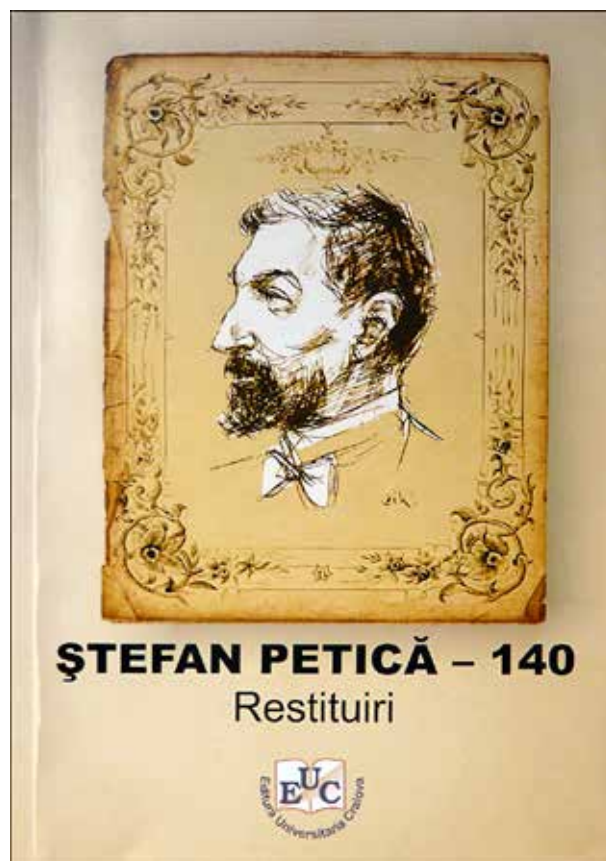
► Ștefan ANDRONACHE

În ultima vreme remarcăm o preocupare constantă pentru readucerea în conștiința publicului cititor, precum și pentru valorificarea creației scriitorului Ștefan Petică căruia, în perioada comunistă, i se hărăzise din cauza „trădării mișcării socialiste”, dar și a accentelor „mistico-deprimante” din poezie, să stea într-un nemeritat con de umbră.

În afară de demersurile editoriale sporadice de la Iași, Tecuci sau Craiova din ultima perioadă ce vizaseră popularizarea creației poetice a acestuia, cu trei ani în urmă, văzuse lumina tiparului, la Craiova, o lucrare incitantă „Ștefan Petică, la 110 ani după ...” ce avea să marcheze comemorarea „întâului simbolist declarat” (G. Călinescu). Îngrijitoarea și realizatoarea volumului, conf. dr. Nicoleta Presură Călina de la Facultatea de Litere a Universității din Craiova, ea însăși o descendentă a familiei poetului, reușise să implice o sumedenie de instituții, personalități din lumea universitară, inclusiv pe tecucenii noștri care nu au ezitat să colaboreze la înfăptuirea proiectului ce viza prezentarea adevăratei personalități a celui care a fost Ștefan Petică și, implicit, evidențierea contribuțiilor notabile ale acestuia la dezvoltarea literaturii române ori jurnalisticii de atitudine.

Anul acesta, coincizând cu un alt moment aniversar important (pe 20 ianuarie 2017 s-au împlinit 140 de ani de la nașterea lui Ștefan Petică), ambițioasa și neobosita Nicoleta Presură Călina, beneficiind de sprijinul necondiționat al Facultății de Litere din cadrul prestigioasei Universități craiovene, dar și de colaborarea fructuoasă cu Institutul Cultural Român sau Muzeul Național al Literaturii Române din București, ne oferă o adevărată o veritabilă surpriză pusă tot sub semnul îndreptățitelor restituiri menite să consolideze prestigiul acestei personalități complexe și importante a culturii române din perioada debutului curențelor moderne în literatură și artă.

Așadar, noul volum intitulat „Ștefan Petică - 140” de peste 400 pagini, apărut recent în condiții tipografice de excepție la Editura „Universitaria” din Craiova, înmănușează totalitatea celor 11 comunicări care fuseseră susținute în cadrul a trei manifestări omagiale de înaltă ținută și desfășurate doar pe parcursul unei singure luni în locații

diferite: la Biblioteca Municipală „Ștefan Petică” din Tecuci (21-22 ianuarie 2017), la Facultatea de Litere a Universității din Craiova (27 ianuarie 2017) sau la Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București (21 februarie 2017). Dintre acestea remarcăm contribuțiile unor critici reputeți precum Theodor Codreanu, Constantin Trandafir sau Doru Scărlătescu, dar și ale universitarilor Ilona Duță, George Popescu și C.D.

Zeletin care au încercat să fixeze locul sărbătoritului în panteonul valorilor spiritualității naționale, să sublinieze aspectele inedite ale creației peticene.

În afara publicării lucrărilor prilejuite de evenimentele menționate, îngrijitoarea volumului, în cadrul capitolului „Mediul academic îl celebrează pe Ștefan Petică...”, oferă un spațiu generos intervențiilor avizate ale unor lectori de la Universitatea din Craiova: Ilona Bădescu, Nina Bălan și Mihai Ene, dar și acad. Mihai Cimpoi din Republica Moldova, dr. Mihai Gabriel Capșa-Togan de la Iași, prof. univ. Iulian Boldea de la Universitatea din Târgu-Mureș sau prof. univ. Giovanni Rotiroti de la Universitatea „Orientale” din Napoli, Italia.

Ca și în volumul omagial anterior, tecuceștilor și iveștenilor li s-au rezervat mai multe pagini, intervențiile acestora (Dionisie Duma, Ionel Necula, Ștefan Andronache, Gheorghe Frățița) aducând completări documentate la biografia lui Ștefan Petică, la traseul ideologic parcurs sau evidențind preocupările sale jurnalistice ori de ordin sociologic. De asemenea, a fost inclus și un grupaj de versuri sub genericul „In memoriam Ștefan Petică” ce poartă semnătura poetelor Eleonora Stamate și Ileana Georgescu Tulică, ambele din orașul Tecuci.

În continuare sunt prezentate și traduceri ale unor poeme în proză emblematică în limbile engleză, franceză, italiană, spaniolă, portugheză și germană, care se adaugă altor încercări reușite ale lectorilor de la Universitatea craioveană.

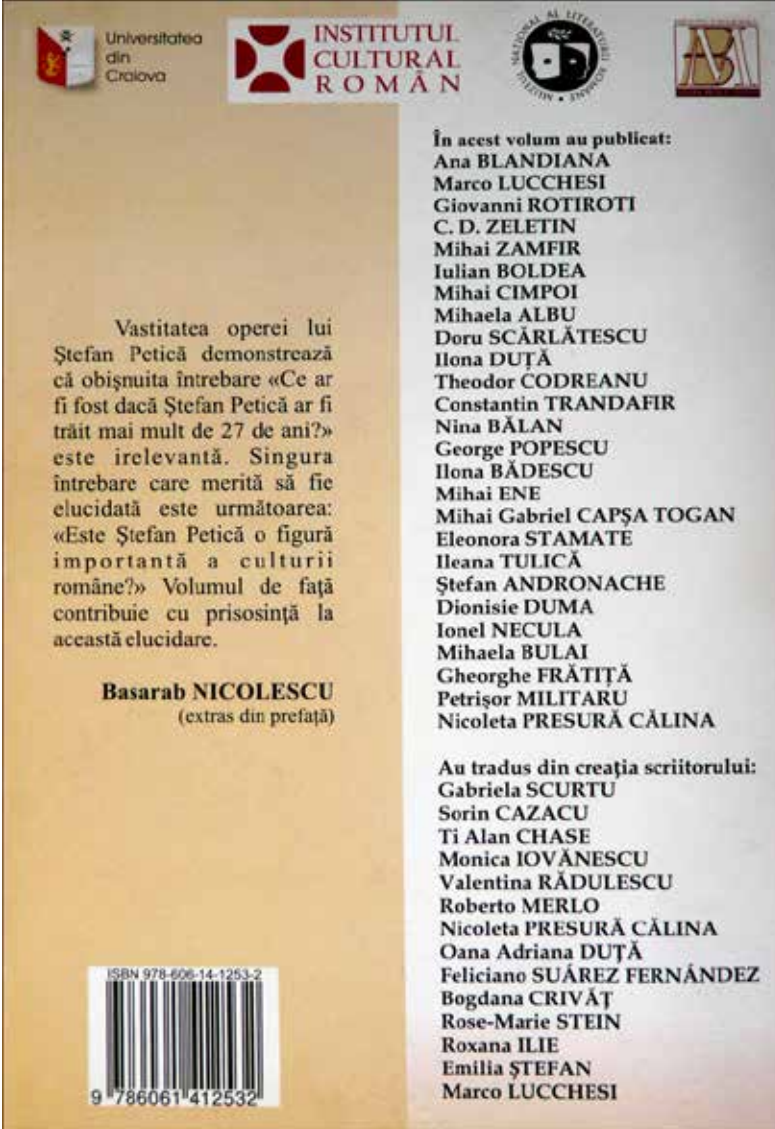
O importanță deosebită a fost acordată segmentului evocărilor tuturor celor care au avut șansa să-l cunoască pe Ștefan Petică în timpul vieții ori s-au străduit, după moartea acestuia, să-i facă cunoscută biografia și opera, printre autori numărându-se: Al. T. Stamatiad, Constantin Doboș, Constantin Șăineanu, Grigore Tăbăcaru, George Tutoveanu, Gabriel Drăgan, G.G. Ursu sau D. Karnabatt.

Îngrijitoarea prețiosului volum a găsit de cuviință să includă o suită de fotografii ce redau aspecte de la manifestările omagiale organizate de-a lungul timpului, precum și un grupaj de facsimile după manuscrise sau

publicații aflate la Biblioteca Academiei Române din București sau la Casa Personalităților din comuna Ivești, jud. Galați, pentru a da un plus de autentic articolelor incluse.

Apreciem, totodată, strădania conf. dr. Nicoletei Presură Călina de a aduce la zi bibliografia edițiilor din opera lui Ștefan Petică, dar și referințele care-l onorează pe autor și care par să se înmulțească în ultima vreme.

Concluzionând, putem spune că atât primul volum intitulat „Ștefan Petică, la 110 ani după...”, cât și acesta proaspăt tipărit al cărui conținut am încercat să vi-l prezentăm în mod succint, oferă o multitudine de informații biografice, de interpretări cât mai diverse și mai motivate ale creației literare sau demersurilor jurnalistice, multe documente relevante, adică exact „îngredientele” necesare de care ar avea nevoie viitorul autor al unui studiu complet, aprofundat și actual despre personalitatea, valoarea și receptarea operei atât de diverse a lui Petică.

Universitatea din Craiova

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

INSTITUTUL ȘTEFAN PETICĂ

În acest volum au publicat:

Ana BLANDIANA
Marco LUCCHESI
Giovanni ROTIROTI
C. D. ZELETIN
Mihai ZAMFIR
Iulian BOLDEA
Mihai CIMPOI
Mihaela ALBU
Doru SCĂRLĂTESCU
Ilona DUȚĂ
Theodor CODREANU
Constantin TRANDAFIR
Nina BĂLAN
George POPESCU
Ilona BĂDESCU
Mihai ENE
Mihai Gabriel CAPȘA TOGAN
Eleonora STAMATE
Ileana TULICĂ
Ștefan ANDRONACHE
Dionisie DUMA
Ionel NECULA
Mihaela BULAI
Gheorghe FRĂȚIȚĂ
Petrișor MILITARU
Nicoleta PRESURĂ CĂLINA

Au tradus din creația scriitorului:

Gabriela SCURTU
Sorin CAZACU
Ti Alan CHASE
Monica IOVĂNESCU
Valentina RĂDULESCU
Roberto MERLO
Nicoleta PRESURĂ CĂLINA
Oana Adriana DUȚĂ
Feliciano SUÁREZ FERNÁNDEZ
Bogdana CRIVĂȚ
Rose-Marie STEIN
Roxana ILIE
Emilia ȘTEFAN
Marco LUCCHESI

Vastitatea operei lui Ștefan Petică demonstrează că obișnuita întrebare «Ce ar fi fost dacă Ștefan Petică ar fi trăit mai mult de 27 de ani?» este irelevantă. Singura întrebare care merită să fie elucidată este următoarea: «Este Ștefan Petică o figură importantă a culturii române?» Volumul de față contribuie cu prisosință la această elucidare.

Basarab NICOLESCU
(extras din prefață)

ISBN 978-606-14-1253-2

9 786061 412532

ALEXEI MATEEVICI - 100 DE ANI DE NEMURIRE

IMPLICAREA TECUCENILOR ÎN REALIZAREA MANIFESTĂRILOR OMAGIALE DIN TREI JUDEȚE

► Gheorghe POPA

Împlinirea în acest an a 100 de ani de la trecerea la cele veșnice a preotului-poet Alexei Mateevici, autorul poeziei „Limba noastră”, a prilejuit realizarea, în cursul verii trecute, la Tecuci și în comuna Movileni, adică în spațiul din sudul Moldovei prin care acesta s-a mișcat în timpul Primului Război Mondial (între decembrie 1916 - iulie 1917) unei suite de activități cultural-artistice sub patronajul Comitetului de inițiativă constituit special în cadrul Protoieriei din Tecuci.

Cu ocazia simpozionului comemorativ inițiat de Biblioteca Municipală „Ștefan Petică” din Tecuci (care a coincis cu data de 13 august când decedase la Chișinău, Mateevici) s-au prezentat în premieră: volumul „Scrieri de pe frontul românesc”, ce include scrisorile și poeziile redactate de Al. Mateevici pe teritoriul fostelor județe Tecuci și Putna, expoziția documentară de fotografii „Itinerariile prin România ale preotului-poet Alexei Mateevici în anii 1916-1917” și diaporama evocatoare „Alexei Mateevici pe meleagurile tecucene și vrâncene în anul 1917”.

Ulterior, au avut loc manifestările din comuna Movileni situată pe malul Siretului unde preotul Mateevici din cadrul unei unități de artilerie a

Armatei a IV-a ruse a trăit și slujit de la jumătatea lui martie și până la începutul lunii iunie a anului 1917. Primăria și Căminul Cultural din această localitate a inițiat un complex de manifestări desfășurate pe parcursul zilei de 19 august 2017 în trei locații diferite și la care au participat, alături de localnici, invitați de peste râul Prut, ziariști, scriitori și reprezentanți din instituțiile de cultură din Galați și Tecuci.

Memorabile pentru toți participanții au fost: parastasul de la Biserica „Sf-ții Voievozi” întru pomenirea celui dispărut și dezvelirea plăcii comemorative chiar pe unul din pereții lăcașului de cult în care preotul militar Alexei Mateevici slujise la începutul primăverii anului 1917, reușitul colocviu omagial desfășurat în prezența ambasadorului Republicii Moldova în România, Excelența Sa Dl. Mihai Zgribincea, și poetului Ioan Găină, invitat special de peste Prut. La realizarea acestora și-au adus contribuția: părintele protopop Gheorghe Joghiu, Marian Moisă, Primarul Movilenilor, preotul Stelian Chirvase, scriitoarea Eleonora Stamate, profesorii Vladimir Radu și Ștefan Andronache.

După acordarea titlului de Cetățean de Onoare post-mortem lui Alexei Mateevici de către

Tecuci, 13 august 2017

Consiliul Local s-a consumat cel mai așteptat moment atât de către oaspeții veniți de la Tecuci sau Galați, cât și de localnicii care se adunaseră într-un număr destul de mare. În fața Școlii Gimnaziale din localitate - care poartă de câțiva ani numele martitului Basarabiei - s-a dezvelit bustul lui Alexei Mateevici (realizat de sculptorul Dan Mateescu) după care s-a desfășurat un frumos și emoționant program artistic susținut de copiii din localitate ce a inclus cântece patriotice și poezii scrise la Mărășești de Al. Mateevici.

Datorită popularizării inițiativelor menționate pe site-urile: www.protecuci.co, tecuceni.ro, www.viata-libera.ro sau facebook <https://ziarultececean.wordpress.com>, membrii Comitetului de inițiativă pentru comemorarea lui Al. Mateevici cu implicare directă în materializarea câtorva dintre acțiuni

au fost solicitați să sprijine inițiativele culturale din județele vecine ce marcau o sută de ani de nemurire a preotului-poet Alexei Mateevici.

Aceștia au fost prezenți la serata literară „Alexei Mateevici - Limba noastră-i o comoară” care s-a desfășurat, pe 29 septembrie 2017, în cadrul sediului central al Muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad, jud. Vaslui. Profesorul Vladimir Radu și părintele protopop Gh. Joghiu în intervențiile lor au abordat contribuția ca preot militar, evenimentul editorial de la Tecuci, dar și creațiile plăsmuite direct pe linia frontului. Profesorul bărlădean Gruița Novac, redactorul șef al celei mai importante reviste literare din județul Vaslui „Baadul literar”, a recitat cu mult talent și sensibilitate poezia „Deasupra târgului Bârlad”, scrisă de Al. Mateevici pe 15 iulie 1917, promițând că se va implica în acțiunea de ridicare a unui bust al poetului la Bârlad. Atât acestuia, cât și părintelui protopop Gh. Joghiu le-au fost oferite medaliile jubiliare de către invitatul de onoare apreciatul scriitor și om de cultură Ioan Găină, directorul Casei-muzeu „Al. Mateevici” din Zaim, Republica Moldova. Serata literară de la Bârlad s-a încheiat cu proiecția diporamei dedicată celui comemorat de către Ștefan Andronache, precum și cu programul de cântece și recitări oferit de copiii de la Școala Gimnazială „Al. Mateevici” din Movileni.

Ultima activitate cu caracter omagial la care și-au adus contribuția tecucenii a avut loc în cadrul pavilionului expoziției permanente din incinta Mauzoleului de la Mărășești, aceasta marcând debutul ambițiosului proiect "Cărțile eroilor și ale războiului" inițiat de Biblioteca „Duiiu Zamfirescu” din Focșani cu sprijinul Consiliului Județean. Invitatul de onoare al vrâncenilor Vasile Malanețchi, pasionatul Director al Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu” din Chișinău, a prezentat inedita sa carte cu certă valoare bibliofilă „Limba vechilor cazanii. Povestea carnetului de la Mărășești al poetului Alexei Mateevici” care reproduce întocmai conținutul prețiosului manuscris recuperat cu multe peripecții ce sunt descrise în mod detaliat.

Preotul Stelian Chirvase din parohia Movileni s-a referit la diaporama și expoziția documentară dedicată lui Mateevici de către Protoieria și Biblioteca Municipală din Tecuci, comentând, pe baza unui videoclip, și ceea ce se întâmplase la Movileni.

Intervenția părintelui protopop Gheorghe Joghui de la Mărășești a fost urmărită cu vădit interes de publicul alcătuit din cadre didactice, bibliotecare și elevi. După ce a comentat conținutul cărții lui Al. Mateevici - „Scrieri de pe frontal românesc”, apărută la Tecuci, a declamat răscolitoarea poezie despre ororile războiului „Dealul Sării” inspirată lui Vasile Voiculescu de o întâmplare reală ce avusese loc cu o sută de ani în urmă chiar pe un din câmpde luptă aflat nu departe de Mărășești.

Manifestarea de înaltă ținută, dar și de suflet de la Mărășești a fost încheiată de dr. Teodora Fântănar, Directoarea Bibliotecii Județene „Duiiu Zamfirescu” din Focșani și moderatoarea întregului eveniment care a invitat pe autorii demersurilor menționate, inclusiv pe toți participanții veniți din județul Vrancea, să viziteze Mauzoleul în care se păstrează osemintele celor care s-au jertfit pe câmpul de luptă întru eliberarea și întregirea României în vara anului 1917.

Se cuvine a face precizarea că pentru tecucenii cu responsabilități în domeniul clerului, culturii și factorii atât de receptivi și motivați din Movilenii din preajmă care li s-au alăturat cu multă determinare în Comitetul de inițiativă al activităților ce aveau să marcheze trecerea la cele veșnice a preotului-poet Alexei Mateevici, demersurile relatate au constituit o adevărată provocare, ei străduindu-se pe cât posibil să le onoreze cu responsabilitate, sacrificii, dar și cu multă dăruire.

Acum, la sfârșit de an, aceștia deja se gândesc cum să sărbătorească pe 16 și, respectiv,

18 martie 2018, alte două evenimente deopotrivă de importante pentru conașionalii noștri: împlinirea a 130 de ani de la nașterea autenticului martir al Basarabiei, care a fost scriitorul Alexei Mateevici, cât și cei 100 de ani de la inspirata și benefica Unire cu Țara Mamă a străvechii provincii românești de peste Prut.

Bârlad, 29 septembrie 2017

Mărășești, 2 noiembrie 2017

Scriitorul Vasile Malanețchi

CORRESPONDENȚĂ DIN AMERICA

LUMEA COLINDELOR, FEREASTRĂ SPRE SUFLETUL ROMÂNESC

► Horia Ion GROZA

I.

„Nu știu dacă și în alte părți Psalmii Vechiului Testament s-au citit la fel de mult ca la noi. Neamul nostru rămâne pentru că și el participă, în felul lui, la eternitatea ființei,” scria cândva Constantin Noica în paginile sale despre sufletul românesc. Iar Părintele Bartolomeu Anania nota: “La vremea când se nășteau colindele, Roman Melodul încă nu cânta la noi în grai românesc, și totuși ele îi seamănă printr’o ortodoxie care nu era a teologiei și nici măcar a științei de carte”. Părintele cărturar își încheia gândul cu întrebarea: “Cum să nu iubești un neam care și-a înnobilit sentimentul duratei prin credință în perpetuitatea Întrupării?”

Această întrupare a Veșniciei în găoacea perisabilă a timpului omului, care este relevată la momentul Nașterii Domnului, este rememorată de peste șaptezecizece veacuri, la fiecare reînoire a anului, de către poporul român cu un ceremonial deosebit, bogat în semnificații. El o face prin intermediul colindelor, o specie de creație folclorică cu totul aparte care a încheiat în unitatea ei de text și cântec un foarte mare cumul de înțelesuri ce s-au păstrat prea puțin alterate, deși adesea tănuite și enigmatice, ca mărturie a solidei și maturei lui alcătuirii creștine. Conform gânditorului esoteric Vasile Lovinescu, textul melodic și ritual al colindei urcă “într-o antichitate abisală”, “până la obârșia comună proto-pelasgică” din vastul spațiu de civilizație hiperboreană, leagănul de formare a poporului nostru (Dacia hiperboreană, Ed. Rosmarin, București, 1996). El consideră colindele drept “membra disjecta ale unui epos astăzi pierdut, care avea puternice însușiri incantatorii”.

Analizând textul colindelor putem desluși elemente principale marcând îndelungul proces de identificare, receptare, înțelegere și organică asimilare a credinței creștine. Acest proces, ca o continuă ucenicie spirituală, a pornit de la încorporarea noii credințe în lumea vechilor eresuri aparținând

unei spiritualități universale existente în civilizații străvechi, a trecut prin coabitarea cu ele și remodelarea acestora și s-a sfârșit cu completa lor înlocuire, poporul nostru ajungând la o deplină maturitate de gândire și trăire creștină. Colindele, poate mai mult decât oricare alte creații folclorice, înmănunchează în ele lucruri adânci, cosmogonice, exprimându-le cu un anume ceremonial, într-o anume sacralitate, ca esență a vieții.

Românii nu au o dată oficială a creștinării așa cum au de pildă popoarele lui vecine (bulgarii în anii 863-870 prin țarul Boris, ungurii în anii 950-1038 prin regii Gyula II și Ștefan I, rușii în anii 980-988 prin cneazul Vladimir cel Mare, polonezii în anii 966-990 prin regele Mieszko I). Sfântul Apostol Andrei, Apostolul lupilor (lupul fiind simbolul dacilor), care a fost martirizat în timpul persecuțiilor sub Nero (64-67) sau Domițian (81-96), și-a făcut lucrarea sa de misiionarism în Scitia Mare (sudul Ucrainei) și orașele grecești din Scitia Mică (Dobrogea), conform consemnării la anul 324 a istoricului bisericesc Eusebiu din Cezareea și a menționărilor din Calendarul gotic (sec. al IV-lea) și Martirologiile istorice occidentale (sec. VIII-IX). Acest fapt păstrat peste veacuri prin tradiție apare și într-o serie de colinde și alte creații folclorice din Dobrogea și din stânga Prutului.

Conform profesorului Mircea Păcurariu (Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Sofia, 2000), procesul propriu-zis de creștinare a poporului român a început prin convertiri individuale în secolele II-IV, proces ce s-a desfășurat în paralel cu etnogeneza sa. Prima dată oficială a morții unui martir creștin pe teritoriul țării noastre este deocamdată 7 martie 304: episcopul Efreim din Tomis. El a fost precedat de martirajul unor ostași romani de pe malul drept al Dunării în Scitia Minor și a fost urmat de martirii, din perioada dioclețiană, Zoticos, Attalos, Kamasis și Filippos de la Niculițel (până la sfinții închisorilor comuniste, acestea au fost singurele sfinte moaște descoperite în țara noastră). Horespiscopi (episcopi de sat) funcționau deja în sec. III în nordul

Dunării. După retragerea romanilor, Goții au adus cu ei elemente de creștinism din Crimeia. Au fost găsite obiecte religioase din sec. IV precum o tăbliță votivă de bronz purtând un disc cu monograma lui Hristos (la Biertan, lângă Mediaș) și opaițe cu semnul crucii (în Transilvania și în Ialomița). O basilică funcționa în sec. V-VI la Sucidava pe Dunăre (Celei, lângă Corabia). Organizarea bisericească ortodoxă este înregistrată în Transilvania în sec. IX-X; Papa Grigorie IX pomenește la 24 noiembrie 1234 de episcopiile valahilor ortodocși de la curbură Carpaților. Mitropolia Ugrovlahiei a fost recunoscută de Sinodul Patriarhiei din Constantinopol în mai 1359 iar cea a Moldovei în iulie 1401. Regele Matei Corvin corespundează în 1479 cu mitropolitul ortodox Ioanichie din Transilvania. Monahismul se încheagă în Țara Românească și Moldova în a doua jumătate a secolului XIV, pentru ca spre sfârșitul secolului XVIII mănăstirile românești, în speță Mănăstirea Neamț, să devină un centru de spiritualitate ortodoxă egal în importanță cu cel de la Muntele Sinai în sec. VI și cel de la Muntele Athos în sec. XI-XIV (Nechifor Crainic, Sfințenia, împlinirea umanului Ed. Trinitas, 1993).

Deci împăământenirea deplină a creștinismului la noi a durat mai bine de douăsprezece veacuri. Creștinismul înseamnă în primul rând trăire și nu filosofie. Omul Îl ia pe Dumnezeu de tovarăș în toate cele din viața sa. Colaborează cu El: "Hai, drag Doamne milostive,/ că stătuși de mă-ntrebași,/ în dreptate spune-ți-oi/ ale cui sunt ceste oi:/ d-ale tele/ cu-ale mele./ Eu le pasc,/ tu le păzești,/ eu le mulg,/ tu le-nmulțești,/ eu le tunz,/ tu mi le crești" (G. Dem. Teodorescu). Îl așteaptă: "Eu n-am fii de botezat,/ Nici feciori de cununat,/ Eu aștept pe Dumnezeu/ Dumnezeu cu soțul său/ Să-mi petrecina cu ei" (A. Viciu), cum sună răspunsul dat colindătorilor de către gazdă în noaptea de Crăciun.

Colinda, remarcabilă pentru frumusețea și autenticitatea credinței creștine evidentă în special în categoria colindelor religioase, este poate singura specie din creația folclorului românesc care a asimilat, înmagazinat și purtat principii de spiritualitate din vremuri imemorabile. Vasile Lovinescu observa "parfumul mitologic" în care se simte cum "mitul creștin se leagă de o tradiție ancestrală" (O icoană creștină pe Columna Traiană, Cartea Românească, 1996). Iar Monica Brătulescu, într-un excelent studiu, notează că "textul colindei nu reprezintă numai un protector al gestualității ceremoniale ci și un depozitar al unor rituri, credințe și obiceiuri a căror amintire s-a pierdut din tradiția populară românească" (Colinda românească, Ed. Minerva, 1981). Aceasta s-a întâmplat mai ales

pentru că "sub presiunea exercitată de schema versificației și de tiparul melodic (versificația, ritmul, raportul sincretic dintre cuvânt și muzică au funcționat ca un liant; au conferit colindei o coeziune interioară, au apărat textul de fărâmițare), textul colindei s-a menținut, într-o anumită măsură, mai coerent decât obiceiul care în stadiul contemporan a suferit mutații sensibile și partial s-a [chiar] dezagregat".

Numele de "colind, colindă", vine de la Calendele romane din ianuarie. Ovid Densușianu consideră că cuvântul latin a fost preluat de slavi și apoi reîmprumutat de români; în Bihor circulă și cuvântul "corindă". Ciclul Sărbătorilor începea la romani cu Brumalia de 24 zile, ce prelua datini din Dionisiacele de toamnă de la sfârșitul lui noiembrie. Urma Saturnalia de șapte zile până la 23 decembrie, care onora pe Saturn, zeul semănăturilor, a cărui soție semnifica rodnicia pământului. Identificarea ulterioară a lui Saturn cu zeul timpului, Cronos, a instituit la greci sărbătoarea Kronia prin sec. III, î.H. Saturnalia, o periodică reîntoarcere a vârstei de aur, proclama egalitatea între oameni și buna lor conviețuire; sărbătoarea poate fi regăsită și acum la polonezi și bieloruși după Crăciun, de Sfântul Ștefan. Iată ecoul ei într-un colind lituanian, citat de Petru Caraman: "O săptămână, numai o săptămână e până-n Crăciun,/ Și stăpânul nu e mulțumit de slugi,/ - Dă-mi, stăpâne, dreptul meu,/ Pâinea ta mi s-a făcut amară./ Dă-mi stăpâne darul de plecare,/ Căci mă duc de la tine". Tudor Pamfile (Sărbătorile la români, 1914) și Theodor Fecioru neagă legătura Crăciunului cu Saturnalia în ceea ce privește slugile, dar un obicei similar privind bucuria slugilor există la români în octombrie, de Sfântul Dumitru, când ele se împacă pe deplin cu stăpânul.

După Saturnalia urmau calendele lui ianuarie, Kalendae Ianuarii, închinat lui Janus, zeul cu două fețe, când începea anul roman. În intervalul lăsat liber între ele s-a inserat ulterior o sărbătoare adusă din Asia de către legionarii romani în sec. III-IV d.H.: Sărbătoarea Luminii, corespunzând creșterii lungimii zilei de după solstițiul de iarnă. Această zi, Dies Natalis Soli Invicti, dedicată nașterii zeului indo-iranian Mithra, Zeul Luminii, a fost fixată în calendarul roman la 25 decembrie, credința mithraică fiind acceptată oficial sub împăratul Aurelian.

Th. Fecioru găsește pentru rădăcina etimologică a cuvântului "Crăciun" termeni privind Întruparea Domnului ("carnatione" sau "incarnation"). Hașdeu sugerează "crastinum" (mâine), Aron Densușianu trimite la "creationem" (ipoteză respinsă de Biserica pentru că Iisus e "născut nu făcut" adică "creat"), iar Pericle Papahagi și Vasile Pârvan

propun "calationem" (chemarea preoților la începutul anului). Alții consideră cuvântul slav "kračun", legat de solstițiul de iarnă, cuvânt care, într-adevăr, sună cel mai apoiat fonetic. Este posibil ca rădăcina "creationem" să aibă legătură cu Mithra sărbătorit în trecut la această zi, zeul acesta fiind considerat și demiurg (egal cu platonicele Timaeus, conform adaptării făcute mitului de către greco-romani).

Crăciun, în lumea colindelor, este foarte bătrân de zile. Stând la masă bând și ospătând cu cei sfinți, "Moșul Crăciun/ Din gură zicea/ Și le cuvânta:/ -D-alei, sfinți mărunți,/ Sfinți și mucenici/ O sută și cinci,/ Voi beți și mâncați,/ Pahar închinați/ Și nu văntrebați/ Care e mai mare/ Și mai de demult./ Domnul asculta/ Și zâmbet zâmbea,/ Iar Crăciun zicea:/ - Tu ai fi mai mare/ Și mai de demult,/ Dar de bătrânețe/ Sunt mai bătrân eu./ Ion, Sfânt Ion,/ Unde-i auzea,/ Astfel cuvânta:/ - O Doamne, o Doamne,/ Tu când te-ai născut/ Și te-ai coborât/ Din cer pe pământ,/ Eu te-am sprijinit/ Și te-am tot păzit/ În cas' te-am băgat/ Și te-am înfășat.../ În râu la Iordan/ Eu te-am botezat,/ Bun nume ți-am dat/ De Iisus Hristos,/ Bunul Dumnezeu,/ Și te-am dăruit/ Cu toiag d-argint,/ Ca să stăpânești/ Cerul și pământul/ Și pre noi, pre toți" (G. Dem. Teodorescu). Vasile Lovinescu citează în acest sens o altă colindă: "În dalba Mănăstire Mare,/ Aho, Ler Doamne Ler,/ Mănăstirea cu Nouă altare/ Și cu Jețuri aurite./ Da' în jețuri cine șade?/ E Iliion./ Lângă el e Maica Precista./ Lângă Maica Precista/ Șade bătrânul Crăciun./ Lângă Bătrânul Crăciun/ Șade Ion Sânt Ion". Interpretând aceste personaje, Vasile Lovinescu vede pe Bunul Dumnezeu în Purtătorul de Lumină Iliion (Helios sau Apollo), pe Saturnus Senex în Bătrânul Crăciun și pe Sfântul Ioan Botezătorul în Ion-Sânt-Ion, adică pe Ianus cel cu două fețe (atât de bine mimat prin repetarea vocabilei Ion). Să ne amintim versul foarte frumosului și divin inspiratului Acatist al Bunevestiri a Sfântului Roman Melodul din secolul VI adresat Maicii Domnului: "Bucură-te, steaua care arăți Soarele" (Icos 1). Poporul român cunoaște prea bine acest acatist care se citește foarte des în biserică.

Tudor Pamfile redă o povestire despre Nașterea Domnului Iisus narând un motiv întâlnit în multe colinde din Ardeal. Foarte tipic, chiar dacă uneori colindătorii folosesc elemente șocante pentru a spori atenția gazdelor, ei sfârșesc cu lucruri bune, dătătoare de liniște și speranță. Astfel, bătrânul Crăciun, om arțăgos și neprimitor, taie mâinile soaței sale supărat că vine cu mâini murdare să servească pe musafirii lui de preț. Nu știa că soața sa tocmai o moșise pe Maica Domnului pe care o primisese pe furiș la ei în staul, într-o iarnă grea,

cu omăt mare. Sfânta Fecioară îi vindecă mâinile înlocuindu-le cu unele de aur, fapt care-l face pe Crăciun să se căiască și să-i găzduiască pe Maica Domnului cu Pruncul 40 zile la el în odaia frumoasă din casă.

Ca dovezi istorice, Monica Brătulescu semnalează faptul că obiceiul colindelor la români a fost menționat de către pastorul protestant Andreas Mathesius din Cergăul Mic, jud. Alba, într-o scrisoare din anul 1647, de către Arhidiaconul Paul de Alep în notele sale de călătorie din sec. XVII, și de către Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae* și în *Hronical vechimei româno-moldo-vlahilor*, unde învățatul domnitor atestă frecvența mare a refrenului "Leru-i Ler" pe care o atribuie numelui împăratului Aurelian. În studiul său comparativ Petru Caraman observă că ținuturile românești constituie "nucleul ancestral" al colindelor și că obiceiul scade ca intensitate și frecvență pe măsură ce se îndepărtează de țara noastră spre sud la bulgari, albanezi și greci, iar spre nord la ucrainineni, bieloruși și polonezi. Motivul leului, cu atât mai curios cu cât niciun colindător n-a văzut cu ochii săi un asemenea animal, este prezent doar în colindele românești. **Tot** numai la români, după Petru Caraman, este și motivul de colindă cu ciuta năzdrăvană care prezice, într-un ritual, un măcel gigantic cu adânci implicații; un alt animal care prevestește este oaia năzdrăvană, miorița baciului moldovean. Ovidiu Bârlea notează că "studiul lui Petru Caraman confirmă în cele din urmă constatarea mai veche a lui B.P. Hașdeu în *Cursul său de filologie comparată* din 1893-1894 ('colinda nu e un slavism la români ci un românism la slavi'), cât și aserțiunea lui Alexiu Viciu ('colinda guidem tota nostra est') dar restrânsă la originea speciei".

II.

"Colinde, colinde/ e vremea colindelor/ căci gheața se-ntinde/ asemeni oglinzilor./.../ De dragul Mariei/ și-a Mântuitorului/ lucește pe ceruri/ o stea călătorului." Astfel sună un fragment dintr-o poezie neterminată a marelui Mihai Eminescu, gânditorul cu vers de profundă substanță și măiestrită formă, aflată într-unul din caietele dăruite Academiei Române de către Titu Maiorescu în 1902.

Petru Caraman deosebește mai multe categorii de colinde: colindele strict religioase - Steaua (zvezdari la croați) și Vicleimul (betlehemari la croați), colindele flăcăilor și maturilor pe diverse teme, colindele copiilor (în special Moș Ajunul și pițării), Plugușorul, Umblatul măștilor, Vasilca și Sorcova. Lor li se alătură Urarea (Mulțămăita) colacului și

Colinda grăului. Petru Caraman în studiul său concludă că, în ceea ce privește colindatul, la nici un alt popor “nu se întâlnește atâta multilateralitate funcțională ca la români”. Într-adevăr, Monica Brătulescu notează că se poate face clasificarea colindelor după timp (de Anul Nou, Zorile, de noapte etc), după loc (de fereastră, de afară, de casă, la intrarea în casă, la plecarea din casă, pe drum etc), după destinatar (de fetiță, de băiat mic, de fată mare, de flăcău, de bătrân, a babelor etc), după împrejurări (de cătanie, de femeie însărcinată, de femeie cu copil mic), după îndeletniciri (colinda boiler, a albinelor, a oilor etc). Găsim colinde deosebite pentru casa cu doi feciori de cea cu trei feciori sau cu două fete de vârstă apropiată, colinde de păstor, de pescar, de vânător, de notar, de constructor de fântână etc.

În aceste zile sunt prezente și obiceiurile închinatelor luminii. Ele preiau desigur elemente precreștine căci, după am menționat deja, lumina era comună și sărbătoririi zeului soarelui și sărbătoririi lui Mithra (Natalis Solis Invicti). Petru Caraman semnaleză obiceiul arderii butucului în noaptea de Crăciun practicat de toate popoarele Europei – un obicei păgân anexat ulterior sărbătorilor de obârșie asiatică. Acest obicei a dispărut la români către sfârșitul secolului XIX. Roatele de foc date de-a dura din vârful dealului constituie un alt obicei european (în special german), atestat și la români. Colacii de Crăciun au forma soarelui. Cum intră în casă, colindătorii copii merg să ațâțe focul în sobă cu bețișoare numite colindețe ca să producă scântei fără de care nu pot să înceapă urările. Spre marea lor bucurie, adesea îi așteaptă surprize, căci sub cărbunii din vatră ei găsesc dovleci puși la copt pentru ei de către gazdă.

Colindele de Crăciun se cântă noaptea când vin colindătorii, în unele localități frumos împodobite ca nuntașii: “Scoală, scoală, gazdă bună/ Că nu-i vremea de durmit/ Că-i vremea de-mpodobit”. Ei poartă adesea bețe de alun, cum spune Hașdeu: “Juni aluni, Juni aluni”. Vasile Lovinescu (Steaua fără nume, Ed. Rosmarin, 1994), observă că uneori colindătorul flăcău are un toiag, numit colindeț, cu doi șerpi încolăciți în jurul lui. Toiagul îi amintește caduceul lui Hermes Psychopomp care îndeplinește rolul de conducător de suflete, așa cum o fac și zeul egiptean Anubis cu cap de șacal, Arhanghelul Mihail sau Valkiriile din legendele teutone. Când are încrustat un singur șarpe, toiagul seamănă cu cel al zeului medicinei Asclepios, fapt care, comentează Vasile Lovinescu, concordă cu rolul lui Iisus de tămăduitor al sufletelor și trupurilor.

Colinda cu Steaua se axează pe vestitorul astral al Nașterii Domnului, care ghidează pe închinători. Vasile Lovinescu, în lucrarea tocmai menționată, consideră această stea ca fiind un semn spiritual situat “la hotarele dintre planul subtil [divin] și anumite categorii privilegiate ale lumii materiale, inaccesibile simțurilor generalității neamului omenesc obișnuit.” Ea este uneori asemănată cu o cometă, pentru că “vestește evenimente excepționale” și pentru că “în iconografie și colinde steaua își trimite o rază în jos, pe verticală, în staulul din Betleem”. Steaua aceasta “are șase colțuri, numărul Macrocosmului” și reprezintă “întrepătrunderea triunghiului de foc cu triunghiul de apă”. Este interesantă observația lui René Guénon că steaua Magilor este cunoscută și ca steaua lui Solomon căci și acesta în timpul său era socotit un rege Mag. Privită mai atent, steaua cu raza sa verticală pare a anunța coborârea divinității pe pământ (Avatarana) și, totodată, prin compunerea sa din două triunghiuri, steaua constituie “un semn al celor două naturi ale lui Hristos, într-o singură ipostază. De aceea e o taină mare, de aceea luminează și adeverează. La limita care unește și desparte în Iisus Hristos pe Adevăratul Dumnezeu de Adevăratul Om, steaua e chintesența tainei hristice”.

“Craii vin de la Răsărit și steaua răsare pentru ei în Apus, într-un domiciliu echidistant între orizont și Nadir. La ea se referă dictonul hermetic: Latet Sol in Sidere – Oriens in Vespere – Artifex in Opere – Per Gratiam”. Steaua strălucește Crailor ca un Luceafăr dinspre Apus și constituie “un punct echidistant între Zenit și Orizont, pentru ca să indice o direcție, la 45 grade de cerc”. Și încă un detaliu important: “Cei trei crai au știut c-au ajuns la țelul călătoriei lor când steaua a fost deasupra capului lor și din Luceafăr s-a transformat în Soare de Miezul Noptii”. Din colecția de colinde a lui Gh. Dem. Teodorescu, Vasile Lovinescu citează versurile unei colinde culese de Vasile Alecsandri (în Poezii populare din 1866): “Sculați, sculați boieri mari/ Florile dalbe/ Sculați voi români plugari/ Florile dalbe/ Că pe cer s-a arătat/ F.d./ Un luceafăr de-mpărat/ F.d./ [Stea comată, strălucită/ F.d./ Pentru fericiri menită]/.../ La fereastră rândunele/ F.d./ Și-un porumb frumos leit/ F.d./ Dispre-Apus a venit/ F.d.”. Porumbul care vine din Apus reprezintă metaforic steaua ca “o întruchipare volatilă”. Sedus de această descoperire eseistul notează: “Conceptia lui Hyperion nu e un fenomen de poezie cultă, răsărită în capul unui mare poet (Eminescu, n.n.) ci “își are rădăcini în tradiții orale mai mult secrete, făcând parte dintr-un depozit tradițional, transmis din generație în generație”.

O colindă culeasă de I. Săulescu (în Calendarul pentru poporul românesc pe anul 1847), prezentă în colecția de colinde a lui Gh. Dem. Teodorescu, detaliază lucrurile de mai sus (F.D. – prescurtare pentru Florile dalbe): “Vă sculați, sculați boieri/ F.d./ ce-nfloriți ca meri, ca peri/ F.d./ că vă vin colindători/ noaptea pe la cântători/ și v-aduc de Anul Nou/ prunc din Răsărit născut/ care este învăscut/ în alb scutec ca un ou./ Crescutu-i prelat/ soare-raze luminat/ de o piatră nestemată/ de pe fruntea-i coronată./ În corlate s-au depus/ lângă taur bourat/ ce pre fata de-mpărat/ de peste mări ne-au adus./ Vă sculați, sculați boieri/ să urăm pe-un zeu născut/ ce în om s-a prefăcut./ Presfirându-i tămâieri/ sus pe cer s-au arătat/ stea cometă, strălucită//pe-el menind de-mpărat;/ lumea va fi fericită/ într-a lui mare domnie/ leu de aur va să fie;/ viorele, lăcrămioare/ vă așternem la picioare./ În grădină turturele/ două cântă cu durere,/ la fereastră rândunele/ ciripindu-vă cuib cere,/ și-o porumbă minunată/ cu o gușă purpurată/ de la Apus mereu zburând/ ramuri două aducând/ din livezile sperie/ Pe al vostru leit pat,/ îngânând cu bucurie,/ la căpătâi s-a lăsat./ Eu vă zic: să trăiți/ întru mulți ani fericiți,/ precum pomii să-nfloriți,/ s-ajungeți să-mbătrâniți/ și ca toamna dobândată/ să vă fie-ndestulată,/ casă, masă, avrămie,/ benedită-n seminție;/ ca și iști colindători/ să vă aibă donători,/ cum avură pre părinți/ patroni, făutori fierbinți”.

Vasile Lovinescu sesizează aici intervenția cultă a culegătorului (“frunte coronată”, “să urăm pe-un zeu”, “benedită-n seminție”, “să vă aibă donători”). El subliniază un aspect important: “Colindătorii nu vestesc ci aduc (deci se realizează o prezență reală ca la Sfânta Liturghie, n.n.), noaptea pe la cântători”, adică pe la Miezul Noptii, “Prunc din Răsărit născut, care este învăscut, în alb scutec ca un ou”. Coborârea divină pe pământ, Avatara, o face Soarele de Miezul Noptii (“Soarele-ndeseară”). “El se naște atunci și este identic cu Oul Lumii, în calitatea lui de identificat cu Hyranyagarba, embrionul de Aur, Avatara Veșnic”. El coboară pe perpendiculara venită din stea, atât de greșit confundată cu o coadă de cometă, “și devine piatra frontală (de pe frunte, n.n.) de care pomenește colinda”. Prin ceea ce aduc colindătorii, gazda primește pe Însuși Hristos: “Gazd-a lui Hristos/ Rămâi sănătos,/ Soarele-ndeseară/ Noi pe ușă afară”.

Este interesant aici de divagat puțin în domeniul antropomorfizării stelelor de pe bolta cerească. Stelele sunt făcute mereu de Dumnezeu. “Câți oameni se nășteau, Dumnezeu le puneă câte o stea în cer și de aceea stelele se tot înmulțesc” (Elena Niculiță-Voronca, Datinile și credințele

poporului român, Cernăuți, 1903). Poporul român are o legendă despre Calea Laptelui, denumită în unele părți Calea robilor, căci pe ea vor merge oamenii, robii Domnului, la Judecata de Apoi. Legenda e citată de Th.Fecioru din I. Ottescu (Credințele țaranului român despre cer și stele, 1907): omul, care a furat paie de grâu, a jurat strâmb la judecată negând furtul, deși păgubașul luase urma carului după paietele vărsate și ajunsese direct la casa aceluia om. Dumnezeu l-a dat de gol și a așezat pe cer Carul Mare și căruța mică ale hoșului precum a pus pe boltă și toată Calea presărată cu paie. Steaua polară e numită de popor Candela Cerului, Steaua Ciobanului sau Stejarul Ariei. Tot după I. Ottescu, poporul imaginează în constelația Vulturul, sau Vulturul Domnului (în care se află steaua Altair), pe o Fată de împărat cu coromăslă, care duce apă spre a răcori sufletele celor din iad. Constelația Casiopea formează Scaunul pe care va să stea Dumnezeu la Judecată, iar Balanța sau Cântarul e cea cu care Hristos va cântări faptele celor judecați. Constelația Racul are și el o frumoasă poveste. “Când Hristos a fost răstignit pe cruce, schingiuitorii lui voră să-l bată patru piroane în corp. adică două în palme, unul în labele picioarelor puse una peste alta și al patrulea, mai lung, în buric. Racul însă a furat pironul cel lung și s-a strecurat cu el afară, prin fuga de-a-ndaratele. De atunci Mântuitorul, drept recunoștință, a binecuvântat racul ca să se mănânce de toată lumea și în zilele de post și în zilele de dulce. Iar spre a păstra amintirea faptului său, Mântuitorul a hotărât ca racul să umble mereu îndărăt și l-a pus pe cer (T. Pamfile, Cerul și podoabele lui, 1915). Constelațiile Ophicus și Șarpele formează Calea rătăciților pe care “vor umbla oamenii păcătoși rătăcind zăpăciți la a doua venire a Mântuitorului, când vor auzi de venirea Lui”. Constelația Crucea mare sau Crucea miezului nopții reprezintă crucea pe care a fost răstignit Hristos. “De aceea când țaranii o văd noaptea se închină la ea [în puterea tăcerii misterioase a întunericului], zicând că li s-a arătat Iisus Hristos” (T. Pamfile, I. Ottescu). Constelația Orion se mai numește Plugul pentru că cu unul ca acesta au arat oamenii cei dintâi.

Facerea lumii alcătuiește un motiv important în colindele românești. Este frumoasă fabulația pentru formarea munților, din nevoia Domnului de a strânge prin încrețire pământul ca să-l poată acoperi cu cerul pe care din greșală l-a croit prea scurt. “Dacă Domnul Sfânt năștea,/ Mare lucru ce-mi făcea?/ Făcea ceriul și pământul./ Făcea ceriu-n două zile/ Și pământu-n alte două./ Întinse ceriul pe pământ,/ Cum l-întinse, nu ajunse;/ Tare Domnul

se-ntrista/ Mâna stângă scutura/ Tri inele jos pica/
Tri îngeri le ridica;/ Tri îngeri cu tri bicicli/ La tri cor-
nuri de pământ,/ Tot trăsnesc și tot pleznesc/ Să
ridice munții crunți./ Munții crunți își ridica,/ Văi
adânci își rămânea./ Întinse ceriu-a doua oară,/
Cum l-întinse bin-s-ajunse./ Domnul tar-se bucura/
Și ceriul mi-l dăruia/ Tot cu lună cu lumină/ Și soa-
rele cu razăle,/ Și cu stele mărunțele,/ C-o stea mai
mare-ntre ele./ Din aceea se vedea,/ De pământul
dăruia/ Tot cu frunză și cu iarbă/ Și cu vița vinului,
Și cu roada grâului,/ Cu izvoare curgătoare,/ Pe pă-
mânt de-s mergătoare.” (A. Viciu).

Aurel Cosma povestește că, după ce a făcut
pământul, Dumnezeu a văzut că pământul fiind mai
greu se tot scufunda în apă. De aceea l-a înălțat pe
stâlpi sau pe furci de foc. “Sus cerul l-a ridicat/ În
patru stâlpi l-a răzimat,/ Patru stâlpi tot de argint”
(A. Viciu). “Pământul s-a-prennoit/ Prennoit, s-a ri-
dicat/ Patru colțuri de pământ,/ Pe patru stâlpi de
argint.” (C. Mohanu, Fântâna dorului, poezii popu-
lare din Țara Loviștei, București, 1975)

De fapt, felul și numărul stâlpilor pomenit
de creația populară variază cu regiunea. Astfel ei
pot fi de argint (în Moldova), dar și de fier, de lemn
sau chiar de ceară (în Oltenia). Pot de asemenea
fi patru dar, cel mai frecvent, chiar și unul singur
care devine osia pământului (probabil Axis Mundi
în termenii lui Vasile Lovinescu). Stâlpii sau furcile
sunt roase de luda care personifică demonul în cre-
dința populară. Bine înțeles că Dumnezeu are grijă
ca să-i zădărească lucrarea. De aceea, în diminea-
ța Ajunului Crăciunului, pițărăii, copiii mici, cântă la
geamurile caselor pentru a ademini spiritele necu-
rate să vină la suprafața pământului și așa, în timp
ce ele ascultă la cântecele lor, Dumnezeu cu îngerii
Lui au răgaz ca să repare fundamentul pământu-
lui. În regiunile unde se credea că sunt patru stâlpi
susținători, era și îndemnul ca oamenii să țină cele
patru posturi mari de peste an ale Bisericii și astfel
să se mențină intacti cei patru stâlpi; iată însă că,
între timp, oamenii au sărăcit în credință și țin as-
tăzi doar un post și de aceea pământul, rămas pe
un singur stâlp, este în mare pericol ca să se dărâ-
me. Monica Brătulescu observă că tema bolții sus-
ținute de stâlpi este prezentă la mai multe mitologii
de pe glob, ca de pildă cea a populațiilor siberiene,
germanice sau celtice (Eliade, *Le sacré et le profane*,
Gallimard, 1965).

În rai se află lucrurile de har ale unei vieți
creștine: păhăruțul mirului, ciubărul botezului și
scaunul județului. Geloși pe pacea și armonia raiu-
lui idoli păgânătății încearcă să îl prade. “Oi Ler oi,
d-ai Ler oi Doamne,/ sus în slava cerului,/ la poalele
raiuului,/ la scaunul Domnului,/ la scaun de judecată/

und-s-adună lumea toată,/ measă mare mi-i întinsă/
și de sfinți measa-i cuprinsă:/ de Ioan, sfântul Ioan,/
de Ilie, sfântul Ilie/ și de Petru, sfântul Petru,/ cu
toți sfinții de-a-mpreună,/ ospătând cu voie bună./
Iată Domnul că vedea/ și la masa se puneă:/ pâne,
vin blagoslovea/și-ncepea/ de mi-și mânca./ Îmi
mânca/ ori nu-mi mânca./ Că, ochi sfinții d-arunca,
de departe ce-mi vedea?/ Pe arhanghelul Gavril/
și pe sfântul Mihail/ că-mi venea, mereu venea,/ și
la measă d-ajungea/ drept la Domnu-ngenunchia,
genunchia și se ruga/ și din gură mi-i zicea:/ - Știre-
ai, au nu știi/ câte-n rai s-au întâmplat,/ ce-am văzut
și câte-am fapt?/ Sfântul Petre d-a plecat/ Sfânt Ilie
l-a urmat,/ Sfânt Ioan că ne-a lăsat;/ idoli, unde-au
aflat/ drept la rai năval-au dat/ și-n năuntru c-au in-
trat,/ și tot raiul c-au prădat” (G. Dem. Teodorescu,
Poezii populare, Colindul Arhanghelilor). Primul lu-
cru vizat sunt luminătorii: “Luat-au raiului cununa,
luat-au luna/ cu lumina;/ luat-au idoli zorile/ zorile
cu razele;/ luat-au idoli stelele,/ stelele cu florile;/
furat-au idoli soarele,/ soarele, odoarele;/ luat-au
idoli ș-au mai luat/ scaunul de judecată/ und-s-adu-
nă lumea toată” (idem).

În rai crește Arborele Sacru, Arborele Vieții,
adesea identificat de creația populară cu mărul.
Sub el mai stă Domnul și dacă doarme și uită de
pământeni se năvălește lumea. “Mândru-i Domnul
d’adormit,/ Sub un măr mândru-nflorit./ Scoală,
Doamne, nu dormi,/ Că de când ai adormit,/ larba
verde te-a-ngrădit/ Florile te-or cotropit/ Și lumea
s-o păgânit./ Sudoie fecior pe tată/ Iar mamele-și
fac păcate./ D-atunci nu-i rod în bucate,/ Nici nu-i
grâu, nici nu-i săcară,/ Numai neghinioară goală.”
(T. Pamfile, Sărbătorile la români, Crăciunul). El
este lemnul pe care este crucificat Domnul Hristos.
“Și mă răstigniră/ ‘N cruce/ De măr dulce/ Piroaie-
mi bătură/ Prin palme/ Prin talpe,/ Piroaie de fier/
Ținte de oțel;/ Ș-unde’ le bătea/ Sângele curgea/ Tot
vin se făcea./.../ Ș-unde mă strângea/ Sudoarea-mi
curgea/ Tot grâu se făcea./.../ Ș-unde mi-l dregea/

Lacrămi că-mi curgea,/ Tot mir se făcea” (G.Dem. Teodorescu, Colindul lui Dumnezeu). “D-atuncea s-a dat/ Vinul la bătrâni,/ Grâul la norod,/ Mirul la preoți,/ Să ne miruiască,/ Rar, la zile mari,/ Ziua de Crăciun/ Ș-a de Bobotează” (G.Dem. Teodorescu, Hristos și Apostolii). Iată și nuanțe străvechi păgâne amestecate cu cele creștine, aflate de Monica Brătulescu în tipul de colindă cu “omul bun și me-rele de aur”: trei femei sau uneori trei zânioare au cules mere și, dacă luna sau Sfântul Petru le-a întrebat de unde le au, ele au răspuns: “de la soare/ cu multă rugare”.

Un alt măr, poate mai puțin important decât cel din Grădina raiului dar tot foarte important, este mărul roșu pe care, conform legendei populare, se reazămă pământul care, la rândul său, stă pe un pește uriaș, simbolul lumii creștine. Conform legendei, apele pământului își au izvorul sub acest măr. Ele merg de împânzesc lumea ca să se reîntoarcă la locul de plecare. Mărul roșu se adapă din apa Sâmbetei, apă care, după Vasile Lovinescu, corespunde celui “mai îndepărtat cerc planetar, cel al lui Saturn”; o tradiție românească concepe apa Sâmbetei ca pe tatăl tuturor fluviilor (deci Okeanos) care înconjoară pământul, iar altă tradiție numește marea pe care se află mărul, Marea Neagră (deci culoarea lui Saturn).

III.

„Colindele izbesc prin parfumul lor mitologic; se simte un mit creștin care se leagă de o tradiție ancestrală, în speță la noi - tradiția hiperboreană printr-o verigă intermediară care este Maica Domnului”, scrie Vasile Lovinescu (în Steaua fără nume), adăugând un citat: “La mère des dieux était cet éther affranchi, ce feu incorruptible, cette pensée de la lumière divine”. Sfânta Fecioară este descrisă în colinde în diferite ipostaze: “Este un

scaun de aur/ Dar pe scaun cine șade/ Șade Maica Domnului/ Cu pahar în mâna stângă.../ Irodița cea mai mare/ C-un pahar de-argint în poale”. Sau: “Slujba sfântă cine-o ascultă?/ D-ascultă o Maică Sfântă/ Stă pe-o piatră răzimată/ C-un fiuț micuț în brață”. Sau: “Colo sus la-Împărăție/ Este-o sfântă de chilie/ Cu pragul de mărmurie/ Cu fereastra de anglie./ Dar într-înșă ce era?/ Era o masă runta-leasă/ Pe dinăuntru cu aur trasă.../ Dar la dânsa cin- slujește?/ Măicuța lui Dumnezeu/ În brațe cu Fiul său” (Colindă de seară din Putna).

Vasile Lovinescu (în O icoană creștină pe Columna Traiană) înțelege prin “sfânta chilie, cu pereții de tămâie și pragul de mărmurie” (cuvinte dintr-o Colindă de dimineață din Putna) un loc ca “un centru al bolții cerești” în care șade Maica Domnului, “un paraclis ceresc”. Ferestrele de anglie, probabil unghiulare, gotice, ca majoritatea ferestrelor bisericilor românești zidite în sec. XV-XVI, sunt ca “un istm, ca o poartă strâmtă, care desparte și unește cele de sus cu cele de jos” iar vârful lor ascuțit este ca un “vârf al Domului, anticameră a Cerului Suprem”, în care se deslușește “Ochiul lui Dumnezeu, în triumphiul său, înscris în cerc”. “Pereții de tămâie”, transparentți ca fumul ascendent, formează o chilie de formă cubică, cu patru ferestre, având în mijloc o masă rotundă, “o masă runtalesă” (Rundtafel). Colindătorii au explicat cuvântul “anglie” ca pe un fel de lemn de esență tare, “inimă de lemn (Coeur de chêne)”. Astfel, după cum observă Vasile Lovinescu, deslușim aici o “Mănăstire de tămâie” – “Ierusalimul ceresc care așteaptă ora și clipa când va coborî pe pământ”. “După tradiția hindusă, Prana, fumul de tămâie, ceața, suflul, unifică toate planurile de fire, făcând posibilă translația deciziilor divine de-a lungul și de-a latul Universului.” Și aceasta în timp ce “trei râuri de foc ard pământul: libido sciendi, libido sentiendi și libido dominandi, setea de cunoaștere, setea de simțire și setea de dominație (‘Malheureuse la terre qu’ils brûlent, plutût qu’ils n’arrosent’, scria Pascal)”.

În Purgatoriu, Guittone d’Arezzo se roagă de Dante: “Ș-acum, de ceru-ți slobozi-nvoire/ să urci către lăcașul de lumine/ lui Crist ce-i stareț sus în mănăstire/ să-l spui un ‘Tatăl nostru’ pentru mine” (Dante Alighieri, Divina Comedie, trad. Eta Boeriu). “la-n sculați și nu dormiți” în somnul ignoranței, ci vă împodobiiți “cu podoabe de argint”. Cum argintul constituie metalul caracteristic Maicii Domnului, va trebui să lucrăm pentru a ne îmbogăți cu “harismele” specifice Maicii Domnului, pentru timpul când chilia Maicii Domnului se va coborî pe pământ. Așadar, o colindă escatologică, “care privește sfârșitul de

ciclu”. Așa este Sărbătoarea Crăciunului imaginând Porțile Cerului (Ianua Coeli), când ziua începe să crească și ciclul anual se reînoiește. Așa va fi și în Ziua de Apoi când vor învia cei aleși și va începe o nouă eră. De aceea sunt foarte importante slujbele din mănăstirea de tămâie: “Astă rugăciune sfântă/ Cine șade și-o ascultă/ Dumnezeu mult că-i ajută”.

Într-o altă colindă, Maica Domnului ne îndeamnă să ne rugăm și la Sfânta Vineri ca mijlocitoare către Dumnezeu. “Și Maica Domnului a zis:/ Cine a zice rugăciunea Sfintei Vineri/ O dată seara când s-a culca/ Dimineața când s-a scula/ Și la prânz când va mânca/ Cu vinul roșu se va spăla/ Cu Hristos s-a-mpreuna/ În vecii vecilor. Amin”. Analizând această colindă care începe astfel: “Sfânta Vineri avea un fecior/ Foarte frumos ca un domnișor/ Și l-a trimis la Ierusalim/ Să aduc-o floare de Amin”, Vasile Lovinescu consideră pe sfânta bătrânică, slabă și uscată, drept o ocultare a zeiței Venus, reprezentând al treilea din cerurile planetare din sistemul solar, în care primele ceruri sunt ale Sfintei Luni și Sfintei Mercuri, iar cerul final, în centru, este al Sfintei Duminici, așa cum Dante, în Convito, ordonează cerurile pe diferite grade de ierarhie spirituală, pe diferite trepte de inițiere. Poetul renascentist insistă pe terzo cielo, al treilea cer care corespunde lui Venus. Apostolul Pavel a fost răpit în al treilea cer (2 Corinteni 12:2-4). Sub numele Paraschiva, care înseamnă Vineri pe grecește, Sfânta Vineri e patroana Moldovei. Culoarea lui Venus este verde deci “în sensul cel mai larg, Moldova este reprezentarea Împărăției Verzi”. Am putea aminti aici că Verde-Împărat, fratele craiului și unchiul lui Harap-Alb, este un personaj pozitiv deși secundar.

E interesant pe mai departe comentariul lui Vasile Lovinescu, în aceeași carte (O icoană creștină pe Columna Traiană). Colinda vorbește despre feciorul Sfintei Vineri: “Foarte frumos ca un domnișor/ Pe care nimeni din lumea noastră/ Nu l-a văzut/ Nici l-a cunoscut”. În varianta lui Cartoian, tânărul este mai bine descris: “Fecior de domnișor./ Care cu ochii lăcrăma,/ cu inima sânge amesteca”, imagine pe care exegetul o alătură “imaginii suverane a sacrificiului veșnic al Omului Universal”. În varianta Olinescu domnișorul dispăre dar enigma Sfintei Vineri sporește: “Sfântă Vineri, Vinerea,/ C-ești la față tinerea,/ Inima-ți încărunțea,/ Nimeni nu se pricepea/ Numai trei fete fecioare”. Desigur nu este prea lesne de “priceput” unirea aceasta de contrarii privind fața și inima, dar cineva pricepe. Este nevoie de o primenire, fie prin domnișor, ca o coborâre a Logosului, fie prin cele trei fecioare, numite în prima variantă, Lina, Măgdalina și Preuca. Aceste

trei fete, precum cele trei gune (în filosofia hindu-să Sankhya, cele trei calități ale naturii sau lumii materiale, prakriti: bunătatea sau puritatea - sattva, pasiunea - rajas și inerția sau impuritatea - tamas), care pot fi și lelele sau Rusaliile, produc o transsubstanțiere, “o operație euharistică”. Aceasta cu atât mai mult cu cât, după părerea exegetului, numele Preuca poate proveni din contracțiunea cuvintelor Preot, Precista și Predica (cum Graalul provine din Grasale și Gradale, vas și carte). “Preuca prin spini călca,/ Din spini se făceau albine,/ Din albine se făceau hoștine,/ Din hoștine se făcea ceară,/ Din ceară se făceau lumânări./ Lumânările s-au aprins,/ Cerurile s-au deschis” și, în varianta Cartoian, “Lumine s-aprinsă/ Poarta iadului să-nchisă”.

Vasile Lovinescu comentează în ceea ce privește “floarea de Amin” din colindă: “Amin este forma, în Orientul Apropiat, a monosilabului sacru «AUM», Alfa și Omega oricărei înțelepciuni, scoica cuprinzând Vedele, Arca Tradiției Primordiale. La noi găsim pe ‘Om’ în muntele sacru ‘Omul’ și în inițialele reunite ale celor două mari fluvii ce pornesc din același punct geografic, Oltul și Mureșul, despărțindu-se ca două vibrații divergente. Monosilabul OM e primul din cele patru cuvinte care formează un Tetragram și constituie cea mai sfântă formulă din Hinduism, OM MANI PADME HUM (OM JUVAERUL DIN LOTUS)”. Echivalența aceasta cu Floarea de Amin din colindă ar indica “o genealogie directă din Tradiția Primordială”. Deoarece cuvântul Amin încheie toate rugăciunile și incantațiunile, el sună ca un Pol Ceresc unde converg spre pecetluire cele rostite sau incantate, sau unde ascend aceste. Vasile Lovinescu include apoi într-o “ecuație geometrizată” pe Hristos (Soarele), pe Maica Domnului (Luna), pe cele trei zâne sau gune și pe Sfânta Vineri (planeta Venus). Lor, el le alătură pe domnișorul, fiul, alesul și mesagerul Sfintei Vineri, ca un “voievod cu păr de aur moale”: Hyperion, Luceafărul. Semnul lui este între coarcele Bourului stemei voievodatului Moldovei, “Mușatinul ascuns în cine știe ce peșteră sau fund de codru, ținând la piept o Floare de Amin”. Exegetul încheie incursiunea sa cu o afirmație surpriză: “Menționăm un fapt semnificativ pentru Acela care nu crede în hazard: numele lui Eminescu este Amin”.

Să zăbovim puțin într-un mare capitol al colindelor românești: colindele păstorești. Universul lor e vast. În el găsim exprimată transumanța. Petru Caraman citează povestea unui cioban ajuns la mare, din colinda culeasă de Marian Marienescu în 1861: “El în primăvară/ Le păștea la țară./ Vara le vâra/ Pe vârful de munte./ Împrejur de curte,/ Toamna le-aduna./ Iarna le ierna/ Pe țarmuri de

mare.” Aici este interesantă disputa dintre mare și cioban cu turma. Marea amenință mânoasă, “Că m-oi tulbura/ Și m-oi învolba,/ Turm-oi apuca/ Și-o voi îneca.” Ciobanul o înfruntă: “Nouă câini bătrâni,/ Ca niște păgâni,/ Nouă cățelei/ Ca și niște zmei.../ Tu de vei bui,/ Tu vei ului,/ Câinii te-or simți,/ Te vor blehoti”. Marea se revarsă, dar câinii îi dau de veste ciobanului care scapă: “Turma mi-a suit/ Sus, pe munte, sus,/ Și marea n-a ajuns”.

Dacă la bulgari păstor e Sfântul Gheorghe (influență mai recentă), la români e Sfântul Ion (influență veche, romană: Ianus) ca într-o colindă din Maramureș: “Dar la ele cine șede?/ Tot Ion, Sântionu,/ Cu brâu roșu-nțișelat/ Cu fluieru-nferecat,/ Cu baltag încolțurat./ Din fluier își zice,/ Turma i se strânge” (Tit Bud cit. Petru Caraman). Câteodată este Însuși Domnul, ca într-o colindă din Bucovina: “Da la oi cine șede?/ Ședează și Dumnezău,/ Cu fluierul pe tureac/ Și cu mâna pe baltag” (Voronca cit. Petru Caraman).

Se cuvine să reamintim aici folosirea silabei IO(n), explicată foarte bine de către Vasile Lovinescu în *Dacia Hiperboreană* (Ed. Rosmarin, 1996). O întâlnim la toți voievozii și regii tronând peste Valahia, Moldova sau peste imperiul bulgaro-român: “IO, Io Dragoș Voevod; aici odihnește Io Ștefan Voevod; această biserică a fost făcută de Io Radu Voevod; Io Mihai Voevod etc”. Bine înțeles această silabă nu se referă simplu la numele Ion, căci ea nu reprezintă un om sau un personaj istoric, ci o funcțiune. Io este Regele Dacilor, “Tatăl nostru Ion-Sânt-Ion” - desemnare în Tradiția română a lui Ianus. Este deci Regele Lumii sau aspectul său de Rege al Cerului (Căliman) din care se trag Negru-Vodă, Dragoș și urmașii lor. “Este Polul Inițiaților întemeietori, al Misionaților. Este Io din colinde. Io Dragoș Voevod înseamnă Dragoș, Voevod secundum ordinem Iani.” Era însemnul Stăpânitorului, al celui desemnat de Dumnezeu, prin el vorbea Regele Lumii - un titlu de mare greutate ce aducea cu el răsunetul grav a sute de ani din vechimea ținutului țării.

Într-o colindă culeasă de Nicolae Docsănescu din Sângeorgiu de Mezeș întâlnim versurile: “Dalbu-i dalbu-i celu deal,/ Da nu-i dalb de dalbe flori/ Că îi dalb de dalbe oi/ Da la oi cine-i păstor?/ Petruș, Petruș, bun bărbat/ C-un fluier înferecat”. Vasile Lovinescu (în *O icoană creștină...*) remarcă mai întâi formularea extraordinară din primul vers. Repetiția incantatorie rituală “Dalbu-i dalbu-i” se continuă cu “celu deal”, unde cuvântul “celu” este cu siguranță pronunțarea dialectală a pronumelui “acela” dar, “pentru că nu există hazard în lume”, coincidența tainică cu cuvântul “coelom” nu e deloc

întâmplătoare. Astfel ajungem la a descoperi o revelatorie încriptare: “întregul vers «Dalbu-i dalbu-i celu deal» [exprimă de fapt] lumina necreată în dalbul ei aspect ceresc și pământesc”. Imaginea dalbelor flori, atât de frecventă în colinde, duce imediat la gândul florilor de măr, care după cum am mai văzut se asociază cu mărușul, arborele paradisiac. Deci exegetul este îndreptățit să lege regnul vegetal de cel animal și să spună: “Oile au fost la început petale de flori din Arborele Lumii, coagulate în regnul animal sub forma animalului sfânt Oaia”. El frumos adaugă, parcă în termenii lui Noica: “oile sunt idei platoniciene, revărsate în lumea noastră”. Iar păstorul Petre, ucenic și apostol al Marelui Păstor, “prin fluierul lui înferecat” armonizează “lumile și transformă haosul în[tru] cosmos”, precum Il Buon Incantatore al lui Dante. Dacă ținem cont și de faptul că, în cosmogonia populară românească, munții la începuturile lumii erau zburători și au fost stabiliți doar după ce a acționat Demiurgul cu trăsnetele Sale, putem accepta ideea trecerii din lumea vegetală (florile) în cea animală (oile) și apoi în chintesență în cea minerală – “turma Babei Dochii încremenită pe Ceahlău”, adică în simbolismul Pietrei umane, “adevărată piatră cubică cu vârf” (“Piatra din capul unghiului”, n.n., din Matei 21:42-46 și Psalmul 118:22-23). Desigur, exegetul nu omite de a face legătura și cu o imagine precreștină: păstorul amintește pe “Hermes Trismegistes (cel mai mare în cele trei lumi) și atunci fluierul înferecat este un caduceu devenit muzică, este muzica sferelor și a șerpilor”.

Peste toate colindele păstorești se situează cea mai înălțătoare colindă, aceea a Mioriței. Balada ei, din care se inspiră colinda, cuprinde taine creștine și precreștine și este de o vastitate spirituală extraordinară. Ovid Densușanu scrie în *Viața păstorească în poezia noastră populară* (ediția din 1966, Ed.pt.Lit.): “În colinde unde se vorbește de Maica Domnului căutând pe fiul ei găsim versuri identice cu cele din Miorița”. El citează, dintr-o colindă transilvană culeasă de S.FI.Marian și A. Viciu, descrierea făcută de Maica Sa: “Obrăjorii lui/ Spuma laptelui...;/ Ochisorii lui/ Două mure negre/ Coapte la răcoare,/ Neatinse de soare,/ Coapte la pământ,/ Neatinse de vânt;/ Mustăcioara lui/ Spicul grâului”.

Și Th. Fecioru găsește imaginea Domnului Iisus prefigurată în înfățișarea mioritică a baciului moldovean, așa cum reiese dintr-o colindă culeasă de A. Viciu; acolo rolul colindătorilor, care umblă din casă în casă cu solii sacre, devine cumva sacerdot și lor li se adresează mama care-și caută feciorul: “Tri colindători,/ N-ați văzut pe fiul meu?/

-Poate l-am văzut/ Nu l-am cunoscut./ -Lesne-i de-al cunoaște./ Fețișoara lui/ Spuma laptelui/ Pușculița lui/ Durdu-i cerului/ Săbiuța lui/ Fulger cerului”. Aici “durdui” înseamnă “tunet”. La fel se roagă de colindători și tânăra văduvă: “- Cete de voinici/ Pe cai povârnici./ Unde vă cărați./ Și de ce umblați/ Pe la miez de noapte/ Cu sudori de moarte/ Când dorm chiar și ape/ Și firile toate/ Tâna de-mi călcați./ Roua-mi scuturați?/ Spuneți ce cătați?/.../ Umblăm, trepădăm./ Lumea colindăm./ Oamenii cercăm./ Care-s cu păcate./ Care-s cu dreptate/.../ - Pe unde-ați trecut/ Au nu mi-ați văzut/ Soțiorul meu/ Luat de Dumnezeu?” Tânăra soțioară îl descrie apoi în termenii clasici: “Fețișoara lui/ Spuma laptelui/ Mustăcioara lui/ Spicul grâului/ Perișorul lui/ Pana corbului” etc. Ei l-au văzut: “Călușelul lui/ Puiul leului/ Șeulița lui/ Falca zmeului.../ Frăulețul lui/ Două năpârca verzi/ De coade-nodate./ La guri încleștate”. Răul învins e purtat ca trofeu: “Pe soțu-ți iubit/ Cum l-ai zugrăvit/ Noi l-am cunoscut/ Și mi l-am văzut/ ‘N sânul Domnului/ ‘N poarta raiului/ Stând la judecată/ Ca să-și ia răsplată/ Pentru bună faptă” (Colindă de văduvă, Stanciu Ilin, Poezia obiceiurilor de iarnă, București, 1985)

Tot Th. Fecioru, citează din A. Viciu versuri de colindă care amintesc destul de bine figura lui Mithra cu soarele, luna și cele două facle, luceferei: “Dacă cumva l-ați văzut,/ A-l cunoaște l-ați putut,/ Că pe fața fiului/ Scrisă-i raza soarelui,/ Și pe frunte lună plină,/ Lună plină cu lumină;/ Iară pe-ai lui umerei/ Strălucesc luceferei!”. După Vasile Lovinescu ciobănașul cu fluier de os amintește de Hermes Psihopompos, care conduce sufletele morților potrivit destinului hotărât lor de Balanța Judecătii. Hermes, sub numele de Armis sau Sarmis Vasilevs, este un zeu venerat de populația dacă, așa cum se poate vedea pe monede. “Păstor al oilor vii, Hermes-Sarmis e și Păstorul morților” iar orașul Sarmisegetuza poartă numele lui Hermes.

Monica Brătulescu observă că ”în colindă, spre deosebire de baladă, omorul nu se justifică prin animozități regionale (între ciobanii de diferite proveniențe, n.n.) sau prin rațiuni de ordin economic. Ci în virtutea unei legi sacre se decide moartea ciobanului”. Este adevărat că, restrânsă cum este forma colindei, ideea de bază se cristalizează mai deslușit în ea decât în baladă dar, de fapt, și balada Miorița nu este nici pe departe o baladă a

resemnării sau o poveste neterminată (adică fără înfruntarea directă dintre cei trei baci și rezolvarea conflictului) cum ar reieși din celebra variantă a lui Vasile Alecsandri, ci este o chintesență a filosofiei vieții și morții, amplexarea tainelor ei trebuind căutată în nenumăratele variante existente. Ion Taloș, profesor din 1986 de literaturi populare romanice la Universitatea din Köln, consideră și el că mărginirea la varianta alecsandrină aduce necondiționat riscul de “a sărăci universul fabulos al mitosului românesc”. În profunzimea sa, balada nu se referă la lumea materială ci la cea spirituală, la contopirea omului cu armonia creației. Ea cuprinde un ritual al jertfei și are dreptate Vasile Lovinescu când consideră că Miorița pornește de fapt de la un bocet.

Sadoveanu a inserat o povestire enigmatică, dar foarte semnificativă, în cartea sa despre Hanul Ancuței. Se întitulează “Orb sărac”. Rapsodul nevăzător se înfățișează la acel loc al întâlnirilor destinului care este Hanul și, înainte de a vorbi, cântă din cimpoi cântecul Mioarei, ca un ritual străvechi, plin de taine, “înălțând ochii săi morți spre stele”: “S-aude, s-aude/ departe la munte/ goman, gomănaș/ de trei ciobănași,/ gomăn, gomănin/ oile pornind”. El mărturisește că, pe când era copil, fără vedere, a ajuns la niște baci bătrâni străjuind “o perdea de oi”, iarna pe apa Prutului, la focuri care nu se stingeau niciodată (a se observa nuanța de sacrilitate).

Ei l-au legat cu blestem ca întotdeauna când vrea a cânta din cimpoi să înceapă cu cântul Mioarei (Ce este aceasta decât o transmitere orală, de la dascăl la învățăcel, a unei taine inițiatice?, se întreabă căutătorul în cele ezoterice care este Vasile Lovinescu). Iată ceva frumos, un fior venit din adâncimile de tăcere ale sufletului. “Miorița rezumă toate tristețile și nădejile noastre”, notează Vasile

Lovinescu. Da, cu această cântare trebuie să punem început tuturor lucrărilor noastre de esență.

Colindele au păstrat în ființa lor detalii amintind de existența precreeștină a poporului nostru și apartenența sa la spiritualitatea universală a umanității. Dar poporul nostru este înainte de toate creștin și a ajuns la maturitatea sa printr-un lung proces de trăire lăuntrică și de pârguire a înțelegerilor adânci, pe care le exprimă cu o simplitate plină de frumusețe în colindele sale. Parafrazând vorbele Părintelui Dumitru Stăniloae, credința creștină a românului este ca altoiul nobil pe merele pădurețe ale vechilor credințe.

CENTENARUL MARIÍ UNIRI

GENERALUL ALEXANDRU AVERESCU (1859-1938), O PERSONALITATE A ROMÂNIEI MODERNE

► Prof. Mihail POHRIB

Generalul Alexandru Averescu a fost un personaj de excepție al istoriei moderne a României prin multitudinea formelor de manifestare: militar, profesor, ziarist, diplomat, om politic, scriitor și academician. A pus amprenta personalității sale la trecerea de la epoca modernă la cea contemporană a istoriei românilor fiind în primii ani interbelici omul cu cea mai mare popularitate din societatea românească, în ciuda faptului că bunele sale intenții din motive diverse nu au fost puse în practică.

Alexandru Averescu s-a născut la 9 martie 1859 în satul Babele de lângă Ismail, în sudul Basarabiei, teritoriu care fusese retrocedat Moldovei prin tratatul de la Paris (1856), iar după Unirea din 1859 aparținea României. Tatăl său, Constantin Averescu, era din Bălți și avea studii făcute la Academia Mihăileană din Iași. Un timp, el a făcut parte din armata rusă ca ofițer fiind eliminat pentru activitate politică antițaristă. S-a întors în Moldova și a obținut titlu de sluger lucrând în administrație. Mama lui Alexandru Averescu se numea Casuca Desilla și era moașă de profesie. Era o femeie energetică, inteligentă și atașată de fiul ei. Copilăria lui Alexandru petrecută la Ismail a fost o perioadă tristă din cauza neînțelegerilor dintre părinți. A făcut școala primară la Ismail, unde a făcut și un an de seminar, după care s-a mutat cu familia la București, înscriindu-se la Școala de Arte și Meserii pe care a terminat-o în 1876.

În contextul situației internaționale din 1875-1876 statul român se preocupa de întărirea armatei și astfel în martie 1877 Alexandru Averescu s-a înrolat ca voluntar în escadronul de jandarmi călări din Ismail ce aparținea Regimentului 5 Călărași Galați. A participat la războiul de independență fiind

decorat cu „Crucea Treceii Dunării” și „Medalia Comemorativă de Campanie Rusă”. Pentru că era un militar activ, metodic și conștiincios a fost apreciat de comandanții săi, în primul rând de căpitanul Negel, viitor colonel și adjutant regal. La 10 septembrie 1877 a fost avansat pe câmpul de luptă brigadier, iar la 10 martie 1878 sergent, grad cu care a terminat războiul. La 4 septembrie 1878 a fost recrutat în miliție și pentru că făcuse frontul a fost scutit pentru tot restul vieții de obligațiile militare la vârsta de doar 18 ani. El intenționa să meargă la Liège pentru a studia ingineria mecanică, dar la sugestia căpitanului Negel, fostul său comandant direct din război, s-a reangajat în armată, ca subofițer la 11 septembrie 1878. Începea o frumoasă carieră militară la capătul căreia îl aștepta bastonul de mareșal al României și dragostea întregului popor român.

În 1879 a fost admis la Școala divizionară pentru subofițeri de la Mănăstirea Dealu. Absolvenții acestei instituții de învățământ militar puteau avansa în corpul ofițerilor dacă aveau liceul (sau echivalentul lui) finalizat conform reglementărilor legale ale timpului. În timpul celor doi ani de studii, Alexandru Averescu a studiat intens și a obținut rezultate deosebite, absolvind ca șef de promoție la 15 iulie 1881, când a primit tresele de sublocotenent. A fost repartizat la Regimentul 1 Roșiori, dislocat la Constanța, apoi mutat la Regimentul 6 Călărași cu garnizoana la Focșani unde a rămas până în 1884, an în care a susținut examenul pentru a fi trimis la Școala Superioară de Război de la Torino (Italia). La concurs au fost 12 concurenți pentru două locuri, iar Alexandru Averescu s-a clasat primul, stârnind nemulțumirea colonelului Maican, directorul Școlii militare de

ofițeri, care considera jignitor rezultatul concursului pentru participanții absolvenți ai Școlii militare de ofițeri și voia să invalideze rezultatele concursului în calitate de președinte al comisiei de examinare. S-a opus ceilalți doi membri ai comisiei: căpitanul Grigore Crăiniceanu și căpitanul Vasiliu I. Năsturel (ambii viitori generali).

Între anii 1884-1886 Alexandru Averescu a urmat cursurile Școlii Superioare de război de la Torino având rezultate foarte bune la învățătură. S-a întors în țară cu gradul de locotenent după avansarea din 8 aprilie 1886, iar prin Înaltul Decret numărul 2932 din 16 noiembrie 1886 era brevetat ca ofițer de stat-major la propunerea ministrului de război.

În 1887, la Torino, s-a căsătorit cu Clotilda Caligaris, italiancă pe care a cunoscut-o în timpul studiilor, născută la Torino într-o familie înstărită și absolventă a Conservatorului din oraș, secția canto și pian. Clotilda l-a urmat în țară și a fost o prezență discretă în viața lui. Nu au avut copii, dar au adoptat doi: o fată numită Silvia și un băiat Ion, care a devenit și el ofițer.

În anii 1888-1894 a lucrat la Marele Stat Major al armatei, în cadrul Secției 3 operații, cu excepția 1891-1892 când a efectuat stagiul de comandă la Escadronul 1 din Regimentul 3 Călărași. La 30 august 1889 a fost avansat căpitan, iar în 1892 a devenit profesor la Școala de ofițeri de cavalerie și comandant al escadronului de elevi. Din această perioadă începe și afirmarea lui ca teoretician militar. În 1888 a publicat trei volume (1000 pagini) de tactică militară, apoi lucrări de geografie militară, instruirea cavaleriei, serviciul de stat major, unde a folosit cunoștințele livrești, dar și experiența dobândită în funcțiile diverse pe care le-a îndeplinit. A fost redactor și apoi prim-redactor al „Revistei Armatei”, publicație înființată în 1883 și a fost printre ofițerii cu studii în străinătate care au reînființat revista „România Militară”, ce apăruse în anii 1864-1866. În anii 1891-1897 publicația „România Militară” apare ca o inițiativă privată a corpului ofițeresc, după care devine o publicație a Marelui Stat Major. Revista a fost cea mai prestigioasă publicație militară până la sfârșitul celui de al doilea război mondial. Alexandru Averescu a fost și membru fondator al „Cercului Publicațiilor Militare” în 1892 având inițiator pe locotenent-colonelul Grigore Crăiniceanu. Societatea publica până în 1896 un buletin săptămânal, iar după 1896 unul lunar dedicat informării ofițerilor cu literatură străină și română nou apărută.

Activitatea lui Alexandru Averescu i-a adus notorietate, fapt care a dus la numirea ca director (comandant) al Școlii Superioare de Război din București și avansarea la gradul de maior la 1 ianuarie 1894. Școala a fost creată în 1889, iar el era al treilea comandant, fiind anterior profesor aici. În paralel cu funcția de comandant la Școlii, el era și profesor de tactică și stat major. A introdus în programă exerciții pe hartă și pe teren fără trupe. A stimulat cursanților libertatea de gândire și creativitatea, neimpunând el soluții în probleme de strategie și tactică. A rămas în memoria cursanților drept un excelent profesor și teoretician militar, creator de „școală”.

În 1896, prin Înaltul Decret numărul 3428 din 15 august 1896 semnat de regele Carol I, Alexandru Averescu a fost numit atașat militar la Berlin. În capitala germană el a urmărit cu atenție cursul evenimentelor și a transmis date valoroase despre organizarea armatei germane și manevrele acesteia. A stabilit relații personale cu numeroși ofițeri germani printre care August von Mackensen. În 1898 a fost rechemat de la post în urma unor neînțelegeri cu fiul lui D. A. Sturdza aflat la studii militare în Germania și subordonat lui Averescu, dar care susținea interesele germane în urma unui „jurământ” depus după primirea în armata germană.

În 1898, revenit în țară, locotenent colonelul Alexandru Averescu a fost numit comandant al Regimentului 4 Roșiori care avea onorific comandant pe prințesa Maria (viitoarea regină), soția prințului moștenitor Ferdinand. Unitatea se afla mutată din București la Bârlad. Loțiitorul lui era maiorul Alexandru Socec, fost coleg la Mănăstirea Dealu. În discuțiile cu fostul lui coleg, Alexandru Averescu își arăta intențiile de a părăsi armata și a intra în politică ca să „întronez dreptatea și legalitatea”.

În iunie 1899 lt. col. Alexandru Averescu l-a reprezentat pe regele Carol I în Rusia la evenimentele prilejuite de împlinirea a 36 de ani de existență a Regimentului 18 Vologda ce-l avea ca șef pe Carol I. Alexandru Averescu a mers și al Kiev unde a participat la manevrele armatei ruse, observând cu atenție organizarea armatei ruse, dotarea, instruirea trupelor, pregătirea cadrelor, etc.

La 24 septembrie 1899 Alexandru Averescu a fost mutat la Marele Stat Major ca șef al secției organizare-mobilizare unde a rămas până în 1904. La 10 mai 1901 a fost avansat la gradul de colonel, la vârsta de 42 de ani. În anul 1904 a urmat un nou stagiul la trupe, el fiind numit la comanda Brigăzii 1 Roșiori, ce avea garnizoana la Tecuci. Mutarea de la Marele Stat Major s-a datorat unei dispute

cu regele Carol I pe tema războiului ruso-japonez (1904-1905) dispută în care colonelul Averescu a susținut victoria Japoniei. În anii de început ai secolului 20, Alexandru Averescu s-a afirmat și mai mult, atât în rândul armatei, cât și în opinia publică românească. A ținut conferințe pe teme de strategie, tactică, geografie militară, serviciu de stat major și a publicat cărți care i-au sporit faima de gânditor militar. Cunoștea 5 limbi de circulație internațională: italiană, franceză, germană, engleză, rusă.

În studiul „O singulară coincidență” publicat în „Revista Armatei” din noiembrie 1902 prezintă critici severe la adresa generalului rus Parensov, fost comandant al cetății Varșovia, care deforma faptele petrecute în 1877 la Grivița, susținând cucerirea Griviței 1 de către ruși. Prin aceasta a atras atenția regelui Carol I.

La 10 mai 1906, cu prilejul Jubileului regal, Alexandru Averescu a fost avansat la gradul de general de brigadă, iar în primăvara anului 1907 a fost numit ministru de război, primul post important al carierei sale. Această numire a uimit clasa politică și opinia publică românească, apărând ca o surpriză deoarece generalul Averescu nu făcea parte din elita politică și socială a vremii. Ascensiunea lui la funcția de ministru de război a avut loc într-un moment deosebit de delicat al istoriei României – marea răscoală din 1907.

Numele generalului Averescu a fost insolubil legat de reprimarea țăranilor răsculați prin utilizarea forței armate. Adversarii săi din lumea militară și politică au speculat acest episod nefericit. Admiratorii și prietenii politici au apreciat că generalul Averescu în împrejurările de atunci trebuia socotit un „salvator al patriei”. Având în vedere implicațiile externe ale răscoalei din 1907, aprecierea nu este departe de adevăr.

După depășirea situației, generalul Averescu a devenit indezirabil pentru o parte a spectrului politic (liberal n.n.) și în 1909 în urma unei remanieri guvernamentale, doar el a fost elimiant din guvern.

După înfrângerea răscoalei în iunie 1907, Alexandru Averescu a mers la Istanbul pentru a înmâna sultanului Abdul Hamid II Ordinul „Carol I” cu briliante și pentru a consolida relațiile turco-române ca o condiție pentru stabilitate în Balcani.

Ca ministru de război, Alexandru Averescu a promovat o serie de măsuri care urmăreau să aducă armata română la standarde europene prin optimizarea structurilor organizatorice, prin îmbunătățirea selecționării și pregătirii cadrelor, prin perfecționarea instrucției trupelor și prin achiziționarea de armament și muniție din străinătate. A fost adeptul hotărât al principiului că numărul este un element foarte important doar când este clădit pe calitate. Fără această condiție, numărul era un factor de slăbiciune care ducea la insuccese pe câmpul de luptă.

În martie 1908 parlamentul a votat o nouă lege pentru organizarea armatei la capătul unor dezbateri animate. În cursul dezbaterilor s-a ridicat problema numărului prea mare de generali (40) pentru o armată de dimensiunile armatei române. Conform prevederilor legii, serviciul militar era de doi ani la infanterie, trei ani la cavalerie și 4 ani la marina militară. Alte legi propuse de generalul Averescu și votate în parlament au fost:

Legea privind selecționarea, pregătirea și promovarea cadrelor militare;

Legea pentru concesionarea fabricii de conserve necesare armatei, prin care se urmărea aprovizionarea pe timp de pace și crearea unui stoc de război ce trebuia înlocuit anual cu o treime;

În 1907, ca ministru de război generalul Averescu a condus manevrele desfășurate în Dobrogea în absența principelui Ferdinand și regelui Carol I care renunțase. Raportul număr-calitate în organizarea armatei a arătat prin evenimentele desfășurate în anii 1913 și 1916 că generalul Averescu a avut dreptate. Numărul mare de soldați ai armatei române în 1916 (800000) a fost un handicap în condițiile slabei dotări și pregătiri. În 1917 armata română de 450000 militari mai bine dotată și instruită a obținut marile victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz.

Eliminarea din guvern a lui Alexandru Averescu (martie 1909)

are mai multe motive printre care neîncrederea lui Brătianu în Averescu suspectat de legături cu conservatorii lui Take Ionescu, dar și intenția liberalilor de a bloca măsura de concesionare a Arsenalului Armatei către firma germană Krupp cu care Averescu era în tratative. Practic generalul era acuzat de corupție, lucru totuși nedovedit. În realitate a fost o victimă a unei cabale politice a liberalilor în frunte cu I. I. C. Brătianu.

În ciuda acestor acuze Alexandru Averescu a rămas în cadrele armatei și numit comandant al Diviziei I infanterie unde rămâne până în toamna lui 1911. La 1 decembrie 1911 guvernul conservator condus de P. P. Carp l-a numit pe generalul Averescu șef al Marelui Stat Major. Ajutat de Nicolae Filipescu, care era ministru de război, Alexandru Averescu a căutat să sporească rolul Marelui Stat Major. La 1 aprilie 1912 a fost avansat la gradul de general de divizie. În contextul războaielor balcanice, Marele Stat Major a intensificat activitatea de pregătire a armatei și de planificare strategică pe baza unor ipoteze de atac la sudul Dunării existente din 1903. La 16 iunie 1913 a început al doilea război balcanic, iar la 20 iunie 1913 România a mobilizat armata. Efectivele mobilizate erau de 510000 militari, adică 6% din populația țării. La 27 iunie 1913, România a declarat război Bulgariei, iar armata română a trecut Dunărea. Practic, la sudul Dunării, armata română a avut un singur adversar – holera, fapt ce a acoperit și lipsurile din punct de vedere organizatoric cu consecințe grave în viitor. Serviciile armatei au fost deplorabile. Prin tratatul de la București din 28 iulie 1913, România obține Cadrilaterul.

Analiza campaniei din 1913 a arătat că armata română a avut slăbiciuni importante și după părerea lui Constantin Argetoianul „dacă rezistența bulgarilor ar fi avut loc am fi avut de a face cu „turtucaia” mult mai devreme”. Analiza a arătat slaba coeziune a comandamentelor create la mobilizare, slaba dotare și încadrare a unităților de rezervă, lipsa cadrelor, organizarea improprie și funcționarea dezastruoasă a serviciilor, insuficienta dotare cu material de război, lipsa de atractivitate a carierei militare datorită insuficienței motivări, lipsa adevăratei conștiințe naționale datorită analfabetismului și malnutriției. Toate acestea arătau neglijarea armatei, desconsiderarea ei de către clasa politică românească. Modul de desfășurare a campaniei din 1913 și rezultatele cu care s-a soldat ea au contribuit la perpetuarea acestor atitudini. Nota de plată a venit în Campania din anul 1916, intrarea României în primul război mondial fiind văzută

de mulți ca un marș triumfal așa cum fusese cel din 1913 în Bulgaria.

Pentru generalul Averescu campania din sudul Dunării a fost o experiență utilă ce i-a permis să elaboreze operații și să conducă efectiv armata în vreme de război.

La finele anului 1913, în condițiile revenirii liberarilor la putere, la sugestia regelui Carol I, generalul Averescu a demisionat din funcția de șef al Marelui Stat Major și a fost numit comandant al Corpului I armată cu sediul la Craiova. La 14 septembrie 1915 a fost invitat de către primul ministru Brătianu la București, la o reuniune a principalilor responsabili militari unde s-a luat în discuție organizarea armatei. Din nou Alexandru Averescu a subliniat că armata română nu trebuie să aibă mai mult de 15 divizii pentru că lipsea logistica (ofițeri, oameni intruși, tehnica de luptă). El nu a fost de acord cu numărul de 23 de divizii ce se preconiza a fi create la mobilizare, fapt care ducea la o scădere combativă a armatei. În timpul neutralității României (1914-1916) generalul Averescu a fost permanent nemulțumit de pregătirile militare pe care le făceau autoritățile. Se considera prin pregătire și experiență singurul capabil să dețină funcția de șef al Marelui Stat Major. Poate dacă ar fi ocupat-o nu s-ar fi ajuns la dramatica situație din 1916. Deși originar din Basarabia, el înclina spre alianța cu Antanta. Confruntat cu indecizia politică din anii 1914-1916 generalul Averescu spunea că: „Ne-au surpins timpuri mari cu oameni mici”. Poate că era prea dur ținând seama că primul ministru Brătianu, în secret, negocia la sânge cu Antanta condițiile participării României la război de partea ei. Generalul Averescu avea propria viziune asupra unui atac asupra Austro-Ungariei. Pentru el acțiunea peste Carpați era una secundară, iar efortul principal trebuia orientat în sud, peste Dunăre pentru a scoate Bulgaria din război și a face joncțiunea cu Armata aliată de la Salonic. Pentru Marele Stat Major și Brătianu acțiunea principală trebuia orientată peste Carpați în concordanță cu scopul politic la războiului – unirea Transilvaniei cu România. În vederea intrării în război, bugetul armatei alocat anului 1914-1915 a crescut cu 20% ajungând la 98 milioane lei suplimentat cu 2 credite extraordinare în total de 303 milioane lei. Au fost luate măsuri de organizare a armatei pentru creșterea numărului de soldați, cadre, medici, farmaciști, veterinari și s-au făcut comenzi de armament în Germania, Austro-Ungaria, întâi apoi în statele Antantei (în primul rând Franța).

(continuare în numărul viitor)

CENTENARUL MARII UNIRI

DIN CICLUL „POVESTIRILE JUDECĂTORULUI BALABAN”

AMINTIRI DE NEUITAT 1916-1918

► Aurel BALABAN

CINE A FOST JUDECĂTORUL BALABAN?
(În loc de prefață)

Aurel Balaban, tatăl nașului meu de cununie (doctorul Ștefan Balaban), s-a născut în comuna Bălăbănești, județul Galați, probabil în anul 1898.

Fiu al unui inginer silvic, și-a petrecut copilăria în satul natal, în grija bunicii sale, demnă urmașă a răzeșilor lui Ștefan cel Mare, descendenți din stârpea viteazului căpitan Ion, poreclit de tătari “balaban”, adică “cel mare”, în sensul de uriaș sau fioros, care băgase spaima în ei cu ocazia luptelor.

În anul 1916, când trupele germane înaintau spre Moldova, Aurel Balaban este absolvent de liceu-bacalaureat și, pătruns de un admirabil patriotism, se înrolează voluntar în armată, urmează cursurile unei școli de artilerie la Iași, obținând gradul de sublocotenent și participă la luptele de la Oituz.

După război absolvă cursurile facultății de drept de la Iași. Ajunge judecător la Galați, unde se însoară cu fiica unui fabricant și negustor de încălțăminte, Nicolae Bradea. Este mutat cu funcția de judecător în mai multe orașe din țară, ultimele fiind Turnu Măgurele și Pitești. De la judecătoria Pitești se pensionează.

Eu l-am cunoscut prin anii șaptezeci, când, pensionar fiind, venea vara pe la Galați. Îi ascultam poveștile despre peregrinările sale prin țară, colindând coclaurile munților, prin satele și orașele țării, prin deltă, la mare, fiind un pasionat călător, alpinist și artist fotograf.

Impresiile din călătoriile sale le-a așternut pe hârtie, publicându-le în revistele și ziarele locale și naționale.

Ca pensionar, a fost un fervent animator al turismului din Pitești, atât prin excursiile inițiate pentru

tineri (elevi și studenți), cât și prin conferințele și/sau articolele publicate pe teme: frumusețile patriei, monumente istorice, eseuri pe teme educative, popularizarea cunoștințelor despre artă, trecut istoric, patriotism, evocarea unor personalități ale culturii românești.

Și-a încercat pana scriitoricească și în lucrări de anvergură, lăsând câteva fragmente din două romane neterminate: “*Strejarul are rădăcini adânci*” și “*Graiul munților*”. Se pare că viața împrăștiată în excursii, alpinism, fotografie, conferințe, publicistică și alte activități culturale, în afara carierei profesionale, nu i-a mai permis să se ocupe serios de terminarea celor două romane.

Prin august 1988, când depășise vârsta de nouăzeci de ani, probabil simțind apropierea sfârșitului, în ultima vară când a mai venit la Galați, m-a chemat în dormitor (stătea mai mult în pat) și mi-a dat un voluminos dosar învelit într-un ziar:

-Aici sunt lucrări de ale mele, publicate și inedite, fragmente de romane. Te rog, dacă poți, să le citești. Mai trebuie pieptănate, șlefuite, finisate... Încearcă să scoți ceva din ele. Nu acum. Mai târziu, după ce voi pleca... Te mai rog să nu spui nimănui. Nu vreau să se știe...

Respira greu și vorbea încet. Peste șapte luni, pleca Dincolo, lăsându-mă cu “opera” sa din dosarul voluminos, care mă apasă ca un pietroi pe conștiință. Simt privirea sa muștrătoare, de acolo, din cer, pentru că nu i-am îndeplinit rugămintea. Totuși, până în prezent am reușit să fac publice două dintre poveștile sale, și anume « *Întalnirea cu Vasile Pârvan* », și « *Întalnirea cu banditul Terente* ». Acum încerc să-i public și una dintre cele mai emoționante povestiri despre evenimentele din anii 1916-1918, intitulată « *Amintiri de neuitat* ». Redau mai jos aceste povestiri.

Marin NĂSTASE, martie 2011

CAPITOLUL 1 - AMINTIRI DE NEUITAT

În octombrie și noiembrie 1916 străzile orașului Bârlad erau foarte aglomerate, atât de locuitorii băștinași, cât și de mulțimea de refugiați din Oltenia și Muntenia, ocupate de armatele germane. Toți erau înspăimântați de retragerea armatei române și înaintarea vertiginoasă a inamicului și ascultau cu groază și durere comunicatele oficiale.

Luptele de pe Jiu, de la Tabla Buții, trădările unor generali, erau trăite de noi, cei din Bârlad, cu maximă intensitate, întrebându-ne: "oare când va fi oprită înaintarea nemților?"

Refugiații, care soseau în valuri, povesteau lucruri văzute, auzite, trăite sau închipuite, care stârneau panică în rândul populației. Orașul nostru și toate orașele și satele moldovene erau ticsite de acești bieți oameni ce-și părăsiseră căminele și gospodăriile, lăsându-le în voia sorții, aducând cu ei ce brumă puteau lua din fugă, în căruțe, în trenuri sau pe jos.

La această aglomerație, ce creștea cu fiecare zi, se adăugau trupe române și ruse, care mărșăluiau spre front sau umblau după aprovizionare.

În curând, colțul acesta de țară, Moldova, ajunsese atât de înțesat de oameni, încât numărul sufletelor ce se îngrămădeau aici crescuse de zeci de ori față de numărul dinainte al locuitorilor.

Iașul era și mai aglomerat, deoarece acolo se instalaseră și organele administrative din capitală în frunte cu guvernul și regele, precum și familiile și rudele lor.

Se dădea o luptă înverșunată, pe viață și pe moarte, în interiorul țării, pentru cele necesare hranei și pentru locuință. Pe front trupele se luptau cu îndârjire pentru menținerea liniei deocamdată dincolo de Brăila, Vrancea și Carpații Moldovei.

Organele de aprovizionare civile și militare se zbăteau pe tot cuprinsul Moldovei să mai găsească ceva cartofi, fasole, mazăre, ceapă s.a. Carne nu mai exista decât la mesele înaltelor personalități. Restul populației și chiar armata era fericită când se putea tăia un cal scos din serviciu sau căzut de bătrânețe. Pâinea era neagră și tare, fabricată dintr-un amestec de țărâțe, pleavă și foarte puțină făină pământie. Puțina brânză ce se mai găsea era cu vine verzi, mălaiul era încins și acru. Nici băștinașii noștri nu erau mai îndestulați, deoarece rechizițiile și perchezițiile le secătuiau ultimele rezerve.

Pe la sfârșitul lui septembrie, când erau pe la Bălăbănești, comună aflată la șaptesprezece kilometri sud de Bârlad, am auzit sunând goarna de la Primărie. Tot satul, tineri și bătrâni, ne-am adunat în grabă, cu înfrigurare, întrebându-ne: "a căzut frontul, vin nemții, ce s-a întâmplat?"

Pe prispa Primăriei se aflau domnul învățător, părintele Constantin cu fața lui blajină, barba albă și părul împletit în codițe mărunte, primarul, notarul și șeful jandarmeriei.

Domnul învățător, cu o expresie gravă, solemnă, începu să citească o știre din ziar: "tineri fii ai acestei țări încălcată mișelește de dușman, Patria vă cheamă s-o apărați!"

Apoi, a urmat lectura detaliilor: "bacalaureații să se prezinte la școala de ofițeri de artilerie din Iași, cei cu șase clase de liceu la cavalerie, iar cei cu patru clase la infanterie. Primele două categorii trebuie să aducă una mie lei pentru cal și harnașament".

Sfârșind de citit, domnul învățător rosti cu glas tare și vocea tremurândă: "tineri, fii ai acestui străvechi sat răzășesc, întemeiat acum patru sute de ani de Ștefan cel Mare, țineți minte că strămoșul vostru, căpitanul Ion, poreclit de tătari în luptele de la Lipiņ *Balaban*, adică în limba lor *Cel Mare*, împreună cu ceata lui de arcași și sulițași au dovedit o vitejie fără seamăn, învingându-i pe tătari. Atunci, căpitanul Ion s-a dovedit vrednic de rangul de VITEAZ, dat de marele Voievod Ștefan cel Mare.

-Tineri ! Strămoșii voștri au luptat vitejește și mulți au căzut în luptele de la Podul Înalt de la Vaslui pentru menținerea libertății Moldovei, înfrângând pe Soleiman Hadinbul, ce venise cu armată de cinci ori mai numeroasă decât a marelui Ștefan. Vitejii noștri strămoși au înfruntat și învins, punându-l pe fugă peste Dunăre, chiar pe marele sultan Mahomed al doilea.

Astăzi țara vă cheamă lângă cei care luptă pe front să dovediți aceeași vitejie și să izgoniți pe dușman de pe pământul Patriei.

Noi, rășeșii de aici, bătrâni, dar însuflețiți de dragoste pentru Patrie, vă urăm drum bun și să vă întoarceți victorioși !"

Părintele Constantin, adăugă cu glas blând, emoționat, să ne amintim mereu că suntem strănepoții înaintașilor care s-au jertfit în bătălii cu dușmanii ce ne râvneau țara. Ne binecuvântă părintele în timp ce lacrimile îi curgeau pe obraz.

Impresionat și entuziasmat, am alergat acasă și i-am comunicat bunicii (căreia îi spuneam

mămuță, căci mă crescuse de mic, că fiind bacalaureat, voi pleca la școala de artilerie la Iași, iar după aceea voi pleca pe front.

Biata bunicuță m-a îmbrățișat cu dragostea ei caldă dintotdeauna, în timp ce obrazii îi erau scăldați în lacrimi, deși nu plângea. M-a dus la șapet (lada ferecată cu fier și vopsită în culori) și, descuind lacătele grele, mi-a arătat teancurile de hrisoave, urice domnești sau de-ale Divanului, legate cu fir de borangic, de care atârnavu peceti grele imprimate cu capul bourului.

-Uite, dragul mamei, bunicul tău, coborând direct din spița lui Ion Balaban, a păstrat cu sfințenie aceste pergamente. Ia aminte că ești nepotul lui și viță de răzeș, care n-a dat înapoi niciodată în fața dușmanului!

CAPITOLUL 2 - ZILE GRELE

Până să ajung la Iași la școala de ofițeri, mai aveam de rezolvat ceva. Îmi trebuia o mie de lei pentru cal și harnașament și o pereche de cizme bune. De unde să le iau? Știam că tata, director la ocolul silvic din Costanța, se afla refugiat la Brăila, dar nu-i știam adresa. Totuși am plecat să-l caut și cu mare greutate i-am dat de urmă. Surprins, m-a întrebat de ce am venit la el. I-am comunicat motivul vizitei mele. Mi-a răspuns că și el se afla într-o situație financiară grea, fiind refugiat cu întreg personalul direcției și familiile lor. I-am explicat regretul că în acest caz va trebui să merg la infanterie.

A intervenit unchiul meu Ghiță, care i-a atras atenția că la artilerie e cu totul altceva decât la infanterie. Convins, tata mi-a dat o mie de lei, însă pentru cizme m-a trimis la rudele lui din Galați, care aveau o fabrică de încălțăminte. Rudele au fost mirate că vreau să plec voluntar pe front. Atunci mi-au făcut rost de cizme, urmând să le plătească tata ulterior. Întrucât pe data de întâi decembrie, cum se anunțase în ziar, trebuia să fiu la școala de ofițeri, m-am grăbit să plec din Galați cu orice tren. Cum trenurile pe atunci circulau foarte greu, m-am rugat de o santinelă să-mi dea voie să mă urc într-un mărfar încărcat cu butoaie cu carbid. Astfel am mers cei optzeci de kilometri până la gara Bălăbănești, de seara până dimineața, în mirosul iute de carbid risipit pe jos, care mi-a albit hainele și-mi îneca respirația. Când am ajuns în gara Bălăbănești, am coborât înghețat de frig și lihnit de foame, dar bucuros că s-a terminat acea noapte de calvar. Grăbeam spre casă stăpânit de

entuziasm, gândind că peste două zile voi fi elev al școlii de artilerie, ca să-mi apăr țara de dușmani. Bunicuța mă aștepta c-un cufăraș pregătit cu rufărie și ceva de mâncare.

A doua zi am plecat, după ce m-am despărțit cu greu de buna mea bunicuță, care nu ostenea să-mi dea sfaturi: "orice s-ar întâmpla, dragul mamei, să nu te descurajezi, să nu dai înapoi. În orice situație să nu te grăbești, dar nici să nu întârziezi. Să nu-ți fie frică de moarte, că moartea dacă-i înainte te grăbești s-o ajungi, dacă-i în urmă, stai pe loc să te ajungă!".

Cuvintele ei pline de înțelepciune și dragoste mi-au rămas adânc întipărite în minte, limpezi precum cristalul. N-am văzut-o să fi plâns, deși știu că inima ei era grea ca de piatră. Așa am plecat la Iași, liniștit. Tot drumul m-a urmărit chipul ei blând și zâmbetul ei silit-voios, care ascundea o tristețe și durere pe care numai eu le înțelegeam. În sufletul meu, sub bucuria și entuziasmul ce mă cuprinseseră, simțeam durerea despărțirii, pentru totdeauna, de dansa și de locurile unde-mi petrecusem copilăria și adolescența.

(continuare în numărul viitor)

Grafică: Mihai Cătrună

► Olimpia SAVA

OMONIMELE

OMONIMELE-s cuvinte
La tot pasul întâlните,
Care sunt asemuite
Când sunt scrise ori rostite
Separat, dar folosite
Sunt cu sensuri diferite.
Limba ele-o colorează
Și o înfrumusețează.
Vă prezintă-această carte
Dintre ele-o bună parte,
Căci m-am străduit s-adun
Omonime, să le pun
Pentru voi în poezie,
La-ndemână să vă fie.

Omofone-s printre ele:
Omonimele acele
Din cuvinte alipite,
Dar ca un cuvânt rostite.
Noi greșim destul de des
Când le scriem, mai ales.

Omografe m-am gândit
Să adaug la sfârșit.
Scrise tot la fel sunt, dar
Uneori n-avem habar
Cât sunt de îndepărtate
Sensurile ce li-s date.

Am vorbit cu un **abate**,
Care-a vrut a mă **abate**
De la lucruri ce făceam,
Neștiind ce mult greșeam.

Cum eram cam **abătut**,
De la drum m-am **abătut**.

Subiectul **abordat**
Bine nu a fost tratat
De amicul **abordat**.

De pedeapsă-i **absolvit**,
Căci un curs a **absolvit**.

De la cârciumă-ai venit
Puținel cam **aburit**.
Cred că m-ai cam **aburit**
Când cu tine am vorbit.
Geamul mi s-a **aburit**
Câtă vreme am gătit.

Ceasul cel deșteptător
Are **ac indicator**,
Iar busola ne arată
Nordul tot c-un **ac**, îndată.
Am vreo trei foi de hârtie
Prinse-n **ac** cu gămălie.
Cu un **ac** de siguranță,
Un cordon am prins de clanță,
Iar cu **acul** de macaz
Schimbă-acarul, după caz,
Sensul, dubii să nu ai,
Și la tren și la tramvai.
Azi m-am înțepat în **ac**,
Dar dureri mai mari ne fac
Acele ce le primim
Dacă noi ceva greșim,
Celor mai apropiați.
Mai putem fi înțepați
De insecte supărate,
Ori doar numai speriate,
Cu un **ac** periculos,
Când nu le tratăm frumos.
Azi ești bucuros că, iată,
Ai un nou **ac** la cravată!

Astăzi pe calea ferată,
Cu viteză-**accelerată**
A trecut, nu m-a mirat,
Un grăbit **accelerat**.

Un **acces** de tuse-aveam
Când **accesul** eu primeam
Să lucrez pe internet.
Într-un grup, încet, încet,
După cum am interes,
Ca și-n curte, am **acces**.

Pe teren **accidentat**,
Sora s-a **accidentat**.
De învățătură-avid,
Am citit despre **acid**.
Cum se poartă un coleg
Mai **acid**, nu înțeleg.

Bine este să se vadă
Ce e scris în **acoladă**.
Acoladă am făcut,
Să-ți explic mai bine-am vrut.

Capul mi-am **acoperit**
Cu un fes și-a trebuit
Să **acopăr** foarte bine
Faptul că-s certat cu tine.
De hârtii **acoperit**,
La control bine-ai ieșit.
Cu bugetu-**acoperit**,
Am luat tot ce-am dorit.

Ajutor ți-am **acordat**
Când pianu-ai **acordat**.

Brânza iar mi s-a **acrit**
Și mâncarea s-a **acrit**,
De aceea m-am **acrit**.
Castraveții s-au **acrit**,
Dar de ei mi s-a **acrit**.

Bună e o **acritură**
Garnitură la friptură,
Dar nu orice **acritură**
Poate fi băgată-n gură.
Acritură lângă tine
Dacă ai, nu-ți este bine.

Când e **acru** mărul tău,
Parcă **acru** ești și rău.

REVISTA PRESEI

REVISTA REVISTELOR

► Dan MOVILEANU

CONTA (nr.28/iul-sept.2017), apare la Piatra Neamț, director Adrian Alui Gheorghe, redactor șef Emil Nicolae. De lecturat editoria-lul „Criza de modele” de Adrian Alui Gheorghe, eseul „Viața și opera lui Petru Ursache” de Ioan C. Teșu, eseul „Soarta scriitorului din provin-cie” de Dumitru Hurubă, incitantul dialog dintre Adrian Alin Gheorghe și Magda Ursache. Proza este semnată la adevărați maeștri ai genu-lui, respectiv Stelian Țurlea, Liviu Ioan Stoian, Dumitru Augustin Doman, iar poezie semnează Ioan Moldovan, Emil Nicolae, Gheorghe Mocuța, George Vulturescu, Daniel Corbu, Christian W. Schenk, Rodion Drăgoi. Un număr la revistă cât o... Antologie (304p) care n-ar trebui să lipsească din biblioteca oricărui cititor!

BOEM@ (nr.101-103, iulie–septembrie 2017, 117 p), director, scriitorul și editorul Petre Rău. Din acest număr triplu ne-au plăcut poemele semnate de Mihail Gălățanu (redactor șef online) Ion Tuțunea – Hercinicul, Ignatie Grecu, Marin Ifrim și prozele aparținând lui Petre Rău, Florin Logreșteanu, Ioan Gheorghită. Cronici și recenzii aplicate semnează Ioan Romeo Roșianu, Ioan Toderiță, Ioan Enache, Aureliu Goci, Ionel Necula. Remarcabil eseul „Curs minor de metaforă” de Cristian Biru, ajuns în acest număr la capitolul XI, din care cităm o caracterizare succintă a poetu-lui Iulian Grigoriu ”unul dintre puținii oameni care mai caută adevărul cu lumânarea în plină zi”. Fără comentarii!

ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ (nr.2/67, Trimestrul 2, 2017). În acest număr semnează C.D. Zeletin (Președintele de onoare al publica-ției), Elena Popoiu (culegând din pagini zeletinie-ne), Ioan Adam (Profesorul Ioan Puflea, sub sem-nul lui „noroc/soroc”), Mircea Coloșenco, Iosif Rus (Smaranda Brăescu, eroina de la Hânțești). Poezii sensibile Doina Sălăgean și Adrian Voica .

SENIORII TULCENI (nr.9, An III, 2017), redactor șef Tanase Carașca. Un număr dedi-cat parțial memoriei poetului Olimpiu Vladimirov

(1942-2017). Mai semnează Ion Tuțunea – Hercinicul, Marian Dopcea, Dumitru Cerna (poe-zii), Traian Oancea (Acordurile cromatice la porțile deltei), despre artistul plastic Adrian Pal Jr. cu lu-crările căruia este ilustrat acest număr.

ATENEU (nr.577/septembrie 2017), Număr dedicat celor trei mari evenimente culturale ale Bacăului: Festivalul Internațional „Enescu-Orfeul moldav”, desfășurat la Tescani, Colocviile revistei „Ateneu”, și Festivalul Național George Bacovia, prilejuri cu care s-au decernat și premiile aferente. Ne face plăcerea să-i amintim aici pe marii pre-mianți. Premiile revistei „Ateneu” (2017): Premiul de excelență a revenit poetei Nora Iuga, Premiul pentru poezie, Magda Cârnelci, pentru volumul „Viața”, Premiul pentru proză, Ioana Nicolaie, pen-tru volumul „Pelinul negru”, Premiul pentru Critică și Istorie Literară: Nicoleta Popa Blănariu, pentru volumele intitulate „Când literatura comparată pre-tinde că se destramă”, Premiul special pentru po-ezie: Victor Munteanu pentru volumul „Prizonierul tăcerii”, Premianții Festivalului Național „George Bacovia”: Premiul Național „George Bacovia” a revenit poetei Angela Marinescu, Premiul pentru exegeză bacoviană Constantin Călin, Premiul pentru cartea de poezie a anului 2016, Radu Andriescu (pentru volumul *Când nu mai e aer*), Premiul pentru cartea de critică a poeziei, Grațiela Benga (pentru volumul *Rețeaua*), Premiul spe-cial acordat pictorului Ilie Boca și Diploma de Excelență acordată Universității „George Bacovia” Bacău, la 25 de ani de activitate. Pentru Premiul Național George Bacovia – primul titlu de laure-at - au mai fost nominalizați poeții Emil Brumar, Ioan Mureșan, Nora Iuga, Mircea Cărtărescu și Ioan Es.Pop. Juriul a fost alcătuit din Bianca Burța-Cernat (Universitatea București), Radu Vancu (Universitatea Lucian Blaga, Sibiu), Alex Goldiș (Universitatea Cluj Napoca), Bogdan Crețu (Universitatea Iași), Adrian Jicu (Universitatea Bacău).

Tecuciul literar-artistic

Centenarul Marilor Victorii: Mărăști, Mărășești, Oituz

**Cu prilejul sărbătorilor Crăciunului și a Noului An 2018,
urăm tuturor cititorilor, colaboratorilor și prietenilor noștri
multă sănătate, răbdare, înțelepciune și pace sufletească.**

**Lumina Sfințelor sărbători de iarnă și Anul Nou
să vă aducă satisfacții în plan personal și profesional.**

Dumnezeu să vă binecuvânteze!

LA MULȚI ANI!

dr. Petru Blaj Dan Movileanu Eleonora Stamate Aida Zaharia

Valeriu Valegvi Vasilian Doboș Paul Gorban Mihei Ștefanu
Mihail Pohrib Gheorghe Șerban Ruxandra Voica Ioan Găină
Carmen Secere Nicoleta Chiscop Mariana Constantin Săndel Stamate
Viorica Mornăilă Vasile Sevastre Ghican Claudia Ghica Ghiță Nazare
A.G. Secară Theodor Parapiru Marin Mărza Liuba Lavric-Botezatu
Mircea Cojocaru Olimpia Sava
Costică Oancă Gabriel Gherbăluță Nicolae Chiscop Adrian Racaru
Adrian Alui Gheorghe Acad. Mihael Cimpoi Acad. Nicolae Dabija Prof. Dr. Theodor Codreanu
Acad. Vasile Tărășeanu Mihaela Albu Acad. Valeriu Matei Liuba Liubastra Botezatu Prof. Dr. C.D. Zeletin
Roxana Racaru
Prof. Dr. Lucia Olaru Nenati Paul Blaj Prof. Dr. Narcisa Florentina Boldeanu
George G. Asztalos Gheorghe Popa
Prof. Univ. Ștefan Munteanu Carmen Huzum Prof. Dr. Nicolae Scurtu
Bogdan Artenie Sonia Kaiman Roxana Racaru Dan Viță Alina Cheșcă
Marlena Braester Geo Galetaru Nușa Istrate Gangan Mirela Ianuș Dinga
Daniela Ignat Horia Ion Groza
Adrian Dinu Rachieru Virgil Panait Angela Baciu Carmen Scănteianu
Ion Manea
Ioan Dănilă Doru Scărlătescu Daniel Mazilu Monica Manole Vladimír Radu
Ștefan Andronache Ana Dobre Matei Hutopilă Darius Lăzărescu Petre Isachi
Nicolae Mihael Mihaela Gudana Valentina Becart Bisog
Alexandru Dimitrescu Bianca Partenie Tudosia Lazăr
Ileana Georgescu Tulică Neagu Perianu
Livia Ciupercă Nicoleta Călina Presură
Roxana Racaru Ștefan Munteanu

2018